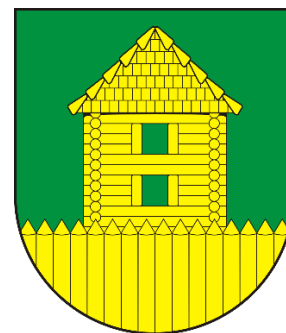

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRODZICZNO NA LATA 2026-2035

 Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

Opracowanie:

Urząd Gminy Grodziczno

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości.

Strategię Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 opracowano w oparciu o analizę materiałów źródłowych (aktualnych dokumentów planistycznych i sprawozdań) Urzędu Gminy Grodziczno i gminnych jednostek organizacyjnych, dane statystyczne ujęte w formie wskaźników, wykresów i tabel porównawczych oraz informacje pozyskane w procesie partycypacji społecznej.

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 zawiera najaktualniejsze dane w momencie opracowywania niniejszego dokumentu, a więc dane według stanu na 31 grudnia 2023 roku (o ile nie zaznaczono inaczej).

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY GRODZICZNO	7
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	8
2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej	10
3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	12
4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	13
5. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych	15
5.1. Ocena sytuacji w Gminie.....	16
5.2. Pożądane priorytety rozwojowe	19
6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej	21
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY GRODZICZNO	24
1. Misja i wizja	25
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	26
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grodziczno oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie	46
4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	58
5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych.....	63
6. Ramy finansowe i źródła finansowania	65
Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Grodziczno	69
Załącznik nr 2: Wzór ankiety	153
Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna	160

An aerial photograph of a rural landscape. The foreground is dominated by a large field of bright yellow rapeseed flowers, with dark tracks from a tractor visible. To the left, a green field is partially visible. In the middle ground, a small farmstead with several buildings and a blue roof is situated. A line of trees runs diagonally across the middle ground. The background shows rolling hills with more fields and a forest under a blue sky with scattered clouds.

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2035 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: zasoby ludzkie, środowisko przyrodnicze i kulturowe, infrastrukturalne czy środki finansowe. Strategia stanowi również formalną podstawę i uzasadnienie do aplikowania o zewnętrzne środki finansowe na realizację celów rozwojowych Gminy oraz wsparcie w procesie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej.

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązującym w Gminie Grodziczno, a także spójnym z dokumentami wyższego rzędu – Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz strategią rozwoju województwa pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego. Będzie ona wyznaczała również ramy dla innych sektorowych planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania. Dodatkowo, Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno będzie stanowiła ramy dla tworzenia planów i programów lokalnych, które będą realizowane w trakcie jej obowiązywania. Dzięki temu dokument ten będzie zawierał wytyczne oraz stanie się punktem odniesienia dla wszelkich inicjatyw i działań podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie Grodziczno, mających na celu wspieranie rozwoju w okresie od 2026 do 2035 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 została opracowana w sposób kompleksowy, z wykorzystaniem różnorodnych danych i dokumentów jako podstawy dla jej tworzenia. Dokument powstał w oparciu o aktualne dokumenty planistyczne, sprawozdania oraz dane statystyczne, co umożliwiło rzetelne i uzasadnione podejście do wyznaczenia celów i priorytetów rozwojowych dla Gminy Grodziczno w określonym czasie. Kluczowym dokumentem prawnym, który był wykorzystywany w procesie przygotowania Strategii, była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ustawa ta stanowi podstawę prawną dla funkcjonowania samorządów lokalnych (w tym Gminy Grodziczno) i określa ich zakres kompetencji oraz zasady działania. Wykorzystanie tego aktu prawnego pozwoliło na opracowanie strategii rozwoju uwzględniającej istniejące ramy prawne i możliwości działania gminy w zakresie jej rozwoju na lata 2026-2035.

Prace nad Strategią rozpoczęto w maju 2025 roku, po decyzji Wójta Gminy Grodziczno o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Pierwszym krokiem było podjęcie Uchwały nr XX/105/2025 Rady Gminy Grodziczno z dnia 27 czerwca 2025 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Proces tworzenia dokumentu poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy. Analiza pogłębiona została o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego oraz o informacje i materiały pozyskane podczas wywiadu pogłębionego i warsztatu strategicznego z interesariuszami.

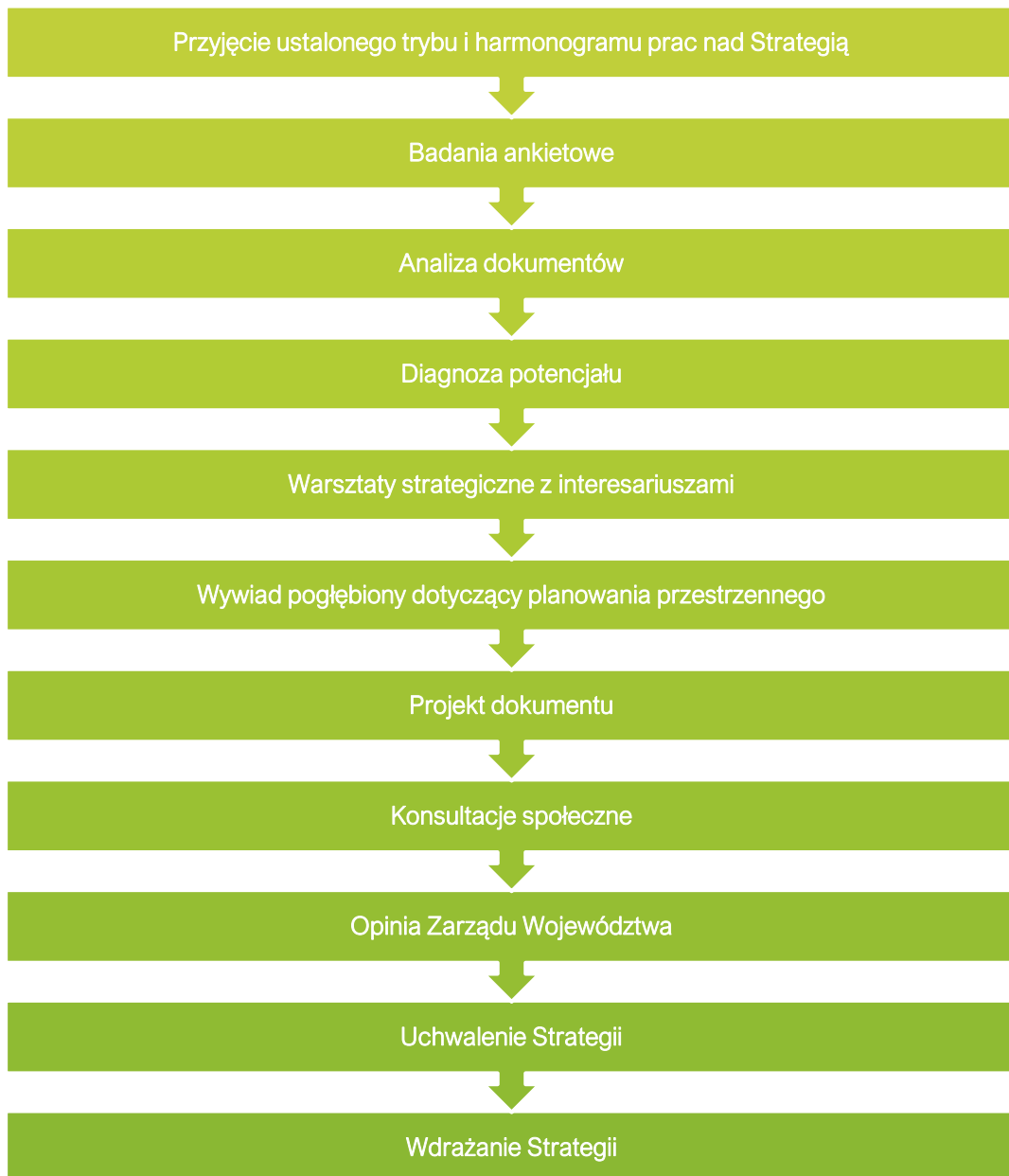
Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Dokument powstał przy wsparciu ekspertów z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania, w składzie:

- **Irma Kuznetsova**, Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego – kierownik projektu,
- **Iwona Nowacka**, Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego

- **Tomasz Michałowicz** - koordynator projektu.

Na poniższym schemacie przedstawiono kluczowe etapy przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035.

**CZĘŚĆ I:
STAN I WYZWANIA ROZWOJU
GMINY GRODZICZNO**

Na podstawie przeprowadzonej **Diagnozy sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Gminy Grodziczno** zidentyfikowane zostały najważniejsze potencjały rozwojowe oraz problemy dotyczące Gminy i jej najbliższego otoczenia. Poniższe wyszczególnienie zawiera **wnioski w wymiarze przestrzennym, klimatyczno-środowiskowym, gospodarczym i społecznym** opracowane w oparciu o Diagnozę, która stanowi Załącznik nr 1. Wnioski stanowią jedną z podstaw do sporządzenia celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej Strategii.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Grodziczno jest jednostką wiejską o typowo rolniczym charakterze, położoną w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie nowomiejskim, na styku granicy z województwem kujawsko-pomorskim. Zajmuje powierzchnię 154 km², co stanowi 22,2% powierzchni powiatu, przy liczbie 5 870 mieszkańców i gęstości zaludnienia 38,1 os./km². Oznacza to, że Grodziczno jest gminą o stosunkowo rozproszonej strukturze osadniczej i niskiej intensywności zabudowy, typowej dla obszarów o dominującej funkcji rolniczej. W skład Gminy wchodzi 17 sołectw, w tym 18 wsi, co generuje potrzebę zróżnicowanego planowania przestrzennego, obejmującego zarówno tereny o zwartej zabudowie, jak i obszary o charakterze rozproszonym. Centralne położenie miejscowości Grodziczno jako siedziby Gminy oraz relatywnie bliska odległość od Nowego Miasta Lubawskiego (17 km) i Olsztyna (82 km) sprzyjają pełnieniu funkcji lokalnego ośrodka administracyjnego i usługowego.

Lokalizacja Gminy na obszarze Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego determinuje jej krajobraz o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych. Urozmaicona rzeźba terenu – dolina rzeki Wel, jeziora (m.in. Kiełpińskie) oraz kompleksy leśne – tworzą atrakcyjne warunki do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych oraz ekologicznych. Jednocześnie aż ok. 41% powierzchni Gminy objęte jest formami ochrony przyrody, co znacząco ogranicza możliwości intensywnego zagospodarowania, wymuszając zrównoważone podejście do przestrzeni i inwestycji. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie granicy województwa kujawsko-pomorskiego stwarza potencjał dla współpracy międzyregionalnej, szczególnie w zakresie turystyki przyrodniczej, rolnictwa ekologicznego i obsługi ruchu tranzytowego.

Układ komunikacyjny Gminy ma charakter lokalny i regionalny, z dominującą rolą dróg wojewódzkich nr 541 i 538, które zapewniają podstawowe powiązania z Brodnicą, Lidzbarkiem, Iławą i Grudziądem. Sieć drogowa, obejmująca łącznie ponad 180 km dróg, w tym 117 km dróg gminnych, wymaga systematycznych działań modernizacyjnych ze względu na duży udział odcinków nieutwardzonych (60,8 km) i zróżnicowany stan techniczny nawierzchni. Istotnym ograniczeniem rozwojowym pozostaje brak drogi krajowej i ekspresowej w bezpośrednim sąsiedztwie, co wpływa na atrakcyjność inwestycyjną Gminy oraz ogranicza dostępność przestrzenną.

System transportu publicznego i alternatywnych form mobilności w Gminie Grodziczno jest słabo rozwinięty. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa Warszawa–Gdańsk z przystankami Montowo i Zajączkowo Lubawskie, jednak ograniczona liczba kursów (4–5 dziennie) i brak powiązań dowozowych zmniejszają jej znaczenie komunikacyjne. Transport autobusowy ma charakter uzupełniający i nie obejmuje wszystkich miejscowości (m.in. Trzcina, Lorki, Świniarc, Zwiniarz). Dominacja transportu indywidualnego oraz brak infrastruktury rowerowej ograniczają dostępność komunikacyjną, mobilność mieszkańców i potencjał

turystyczny. Wydatki gminy na transport i łączność (średnio 14% budżetu) potwierdzają wagę działań inwestycyjnych w tym obszarze, a także potrzebę kontynuacji modernizacji dróg, poprawy bezpieczeństwa ruchu i rozwoju infrastruktury dla ruchu rowerowego.

Rolniczy charakter Gminy Grodziczno wiąże się m.in. z przewagą gruntów ornych (64,2% powierzchni) oraz stosunkowo niskim udziałem terenów zabudowanych (ok. 2,4%). Takie proporcje potwierdzają dominację funkcji rolniczej i ograniczoną skalę urbanizacji. Centralnym ośrodkiem Gminy pozostaje Grodziczno, które pełni funkcję administracyjno-usługową, natomiast pozostałe miejscowości rozwijają się w sposób rozproszony, często o charakterze rolniczym i agroturystycznym. Układ osadniczy, ukształtowany w znacznej mierze przez czynniki przyrodnicze – obecność doliny rzeki Wel, terenów leśnych i obszarów chronionych – powoduje istotne ograniczenia lokalizacyjne dla nowej zabudowy. Jednocześnie, mimo atrakcyjnych walorów krajobrazowych i środowiskowych, brak spójnej infrastruktury turystycznej i powiązań funkcjonalnych z większymi ośrodkami miejskimi ogranicza możliwość wykorzystania tych zasobów w sposób systemowy. Włączenie Gminy do Obszarów Strategicznej Interwencji (obszarów marginalizacji) w Strategii rozwoju województwa wskazuje, że rozwój przestrzenny powinien koncentrować się na działaniach wyrównujących dysproporcje rozwojowe oraz poprawiających dostępność przestrzenną i funkcjonalną.

Gmina dysponuje podstawowymi dokumentami planistycznymi, jednak poziom ich aktualności i zasięg przestrzenny są ograniczone. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmują zaledwie 3% powierzchni Gminy (po zakończeniu prac nad kolejnymi planami – ok. 4,7%). Oznacza to, że w praktyce większość decyzji inwestycyjnych opiera się na decyzjach o warunkach zabudowy (WZ), których liczba w ostatnich latach utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie. Z jednej strony świadczy to o aktywności inwestycyjnej, z drugiej jednak stwarza ryzyko rozwoju przestrzeni w sposób nieskoordynowany, prowadzący do rozproszenia zabudowy i trudności w zapewnieniu infrastruktury technicznej. Rozpoczęcie prac nad Planem ogólnym stanowi istotny krok w kierunku uporządkowania polityki przestrzennej, jednak wymaga równoczesnego wzmocnienia działań w zakresie ładu przestrzennego, estetyki miejscowości oraz ochrony cennych krajobrazów i terenów rolnych przed niekontrolowaną urbanizacją.

Gmina Grodziczno dysponuje znacznymi walorami krajobrazowymi, przyrodniczymi i kulturowymi, które tworzą podstawy dla rozwoju turystyki opartej na zasobach lokalnych i dziedzictwie historycznym. Zróżnicowany krajobraz – dolina rzeki Wel, jeziora, lasy oraz liczne formy przyrodnicze – stanowi tło dla cennego dziedzictwa kulturowego, obejmującego zabytkowe kościoły, zespoły dworsko-parkowe, kapliczki, krzyże przydrożne i historyczne układy wsi. Zachowana autentyczność krajobrazu kulturowego, którego początki sięgają XIV wieku, stanowi wyróżnik Gminy w skali regionu. Jednocześnie większość zabytków pozostaje w rozproszeniu przestrzennym i wymaga systematycznej opieki konserwatorskiej oraz lepszego wyeksponowania, co ogranicza ich potencjał promocyjny i edukacyjny. Włączenie dziedzictwa kulturowego w politykę rozwoju przestrzennego i turystycznego Gminy powinno stać się jednym z kluczowych kierunków działań, łączących ochronę zabytków z poprawą dostępności i oferty turystycznej.

Turystyka w Gminie Grodziczno ma charakter lokalny i sezonowy, a jej potencjał nie jest w pełni wykorzystany. Wprowadzić na terenie Gminy funkcjonują szlaki piesze, rowerowe i kajakowe, w tym popularny szlak rzeką Wel i pętla Ostaszewska, jednak niedostateczna infrastruktura towarzysząca – ograniczona baza noclegowa, brak rozwiniętej oferty gastronomicznej oraz słabe oznakowanie tras – utrudnia rozwój funkcji turystycznej na szerszą skalę. Działające gospodarstwa agroturystyczne i Centrum Turystyczne w Ostaszewie stanowią ważne punkty o znaczeniu lokalnym, jednak wymagają modernizacji i lepszego powiązania z siecią atrakcji przyrodniczo-kulturowych. Wysokie walory krajobrazowe, przy

jednoczesnym braku odpowiedniej infrastruktury obsługi ruchu turystycznego, powodują, że Gmina pozostaje obszarem o dużym potencjale, lecz niewystarczająco zagospodarowanym w zakresie turystyki zrównoważonej i edukacyjnej. Rozwój tej sfery wymaga więc kompleksowego podejścia – łączącego ochronę dziedzictwa, inwestycje infrastrukturalne i działania promujące lokalną tożsamość.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji klimatyczno-środowiskowej

Środowisko przyrodnicze Gminy Grodziczno stanowi jeden z jej kluczowych zasobów, determinujący zarówno uwarunkowania rozwoju rolnictwa, jak i potencjał turystyczno-rekreacyjny i rozwojowy. Urozmaicona rzeźba terenu, będąca efektem działalności polodowcowej, tworzy krajobraz o dużych walorach widokowych, jednak zróżnicowanie wysokościowe oraz obecność licznych dolin, rynien i jezior wymaga odpowiedzialnego planowania przestrzennego, by nie doprowadzić do degradacji cennych form przyrody. Rzeka Wel oraz sieć jezior stanowią oś hydrologiczną Gminy, wspierając bioróżnorodność i pełniąc funkcję rekreacyjną, jednak ich stan ekologiczny jest w większości oceniany jako niezadowalający, co wskazuje na potrzebę wzmocnienia działań w zakresie ochrony jakości wód i ograniczania presji osiedleńczej, rolniczej oraz turystycznej. Lasy zajmujące około 20% powierzchni Gminy, torfowiska i mokradła w dolinie Welu oraz zadrzewienia śródpolne tworzą mozaikowy krajobraz o dużej wartości ekologicznej, stanowiąc równocześnie ważne ogniwo lokalnego systemu przyrodniczego, które należy chronić przed fragmentacją i nadmierną eksploatacją.

Warunki klimatyczne Gminy Grodziczno wpisują się w charakterystykę regionu zachodniomazurskiego – umiarkowany klimat przejściowy z chłodnymi zimami i krótkim okresem wegetacyjnym sprzyja rolnictwu, choć ogranicza możliwości upraw wymagających długiego sezonu wegetacyjnego. Mimo generalnie dobrej jakości powietrza, utrzymujący się problem niskiej emisji z indywidualnych źródeł ogrzewania powoduje lokalne przekroczenia stężeń benzo(a)pirenu, co wymaga działań termomodernizacyjnych i wymiany źródeł ciepła. Potencjał środowiskowy Gminy uzupełniają zasoby kopalin – głównie piasków, żwirów i kredy – które mogą stanowić ograniczone, ale lokalnie istotne wsparcie dla budownictwa i drobnej przedsiębiorczości. Całość tych uwarunkowań wskazuje, że Gmina Grodziczno dysponuje wysokimi walorami przyrodniczymi, jednak ich wykorzystanie wymaga równoważenia funkcji gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych w celu uniknięcia presji na delikatne ekosystemy i zachowania jakości środowiska dla przyszłych pokoleń.

Gmina Grodziczno wyróżnia się wysokim stopniem nasycenia formami ochrony przyrody, obejmującymi zarówno rezerwaty, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, jak i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, które łącznie zajmują znaczną część jej powierzchni. Obecność tak licznych i zróżnicowanych form ochrony – w tym rezerwatu „Piekiełko”, fragmentu Welskiego Parku Krajobrazowego oraz dwóch obszarów Natura 2000 – świadczy o wyjątkowej wartości przyrodniczej i ekologicznej tego obszaru, ale jednocześnie stawia istotne ograniczenia dla lokalizacji inwestycji oraz rozwoju infrastruktury. Układ korytarzy ekologicznych i powiązań przestrzennych wzmacnia rolę Gminy jako ważnego ogniwa w systemie przyrodniczym regionu, co sprzyja ochronie bioróżnorodności i retencji wodnej. Z drugiej strony, tak wysoki poziom ochrony wymaga od Gminy szczególnej ostrożności w planowaniu przestrzennym, prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju i wyważenia między potrzebami gospodarczymi a obowiązkiem zachowania walorów środowiskowych, które stanowią o jej tożsamości i potencjale.

Gmina Grodziczno należy do obszarów o umiarkowanym ryzyku deficytów wodnych, jednak wysoka podatność lokalnych ekosystemów i rolniczej gospodarki przestrzennej sprawia, że nawet umiarkowane zmiany klimatyczne mogą mieć odczuwalne skutki dla funkcjonowania Gminy. Prognozy wskazują na stopniowe pogłębianie się zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w kolejnych dekadach, co wymaga podjęcia działań adaptacyjnych w zakresie retencji krajobrazowej, modernizacji systemów melioracyjnych i ochrony mokradeł. Zwiększająca się częstotliwość zjawisk ekstremalnych, takich jak fale upałów czy lokalne susze, stanowi wyzwanie dla rolnictwa i infrastruktury, a jednocześnie podkreśla potrzebę opracowania lokalnych strategii przeciwdziałania skutkom zmian klimatu, w tym w obszarze edukacji i bezpieczeństwa mieszkańców.

W kontekście energetyki odnawialnej Gmina Grodziczno posiada umiarkowany, lecz zróżnicowany potencjał rozwoju OZE – korzystne warunki dotyczą przede wszystkim energii słonecznej i wiatrowej. Obecność farm fotowoltaicznych i biogazowni w Boleszynie wskazuje na rosnące zainteresowanie wykorzystaniem lokalnych zasobów, jednak brak wyznaczonych w dokumentach planistycznych terenów pod inwestycje w OZE ogranicza możliwości dalszego rozwoju tego sektora. Niekorzystne warunki geotermalne oraz rolniczy charakter przestrzeni sugerują, że rozwój energetyki odnawialnej powinien koncentrować się na małoskalowych instalacjach prosumenckich i projektach wspierających samowystarczalność energetyczną, a nie na dużych inwestycjach przemysłowych.

Infrastruktura techniczna Gminy Grodziczno charakteryzuje się istotnymi dysproporcjami pomiędzy wysokim poziomem zwodociągowania a brakiem kanalizacji sanitarnej i sieci gazowej, co w znacznym stopniu ogranicza komfort życia mieszkańców oraz możliwości inwestycyjne. Mimo że dostęp do wody zapewniony jest niemal w pełni, stan techniczny sieci wymaga modernizacji. Brak systemu kanalizacyjnego oraz oczyszczalni ścieków stanowi jedno z kluczowych wyzwań środowiskowych Gminy – prowadzi do ryzyka nielegalnego odprowadzania ścieków i zanieczyszczania wód powierzchniowych oraz gruntowych. Rozpoczęte inwestycje w zakresie budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji to krok w kierunku poprawy jakości środowiska, jednak ich brak do tej pory skutkował znacznym zapóźnieniem cywilizacyjnym w stosunku do innych jednostek regionu. Struktura źródeł ciepła oparta w dużej mierze na paliwach stałych pozostaje problemem środowiskowym, przyczyniając się do emisji zanieczyszczeń powietrza i konieczności intensyfikacji działań termomodernizacyjnych oraz rozwoju alternatywnych źródeł energii.

System gospodarki odpadami w Gminie zapewnia podstawową obsługę w zakresie odbioru i segregacji, jednak jego efektywność pozostaje niewystarczająca. Brak Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) oraz malejący udział odpadów segregowanych w całkowitej masie (z 34% w 2021 r. do 30% w 2024 r.) świadczą o konieczności rozbudowy infrastruktury oraz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców. Nieosiągnięcie wymaganych wskaźników recyklingu potwierdza, że działania edukacyjne i organizacyjne prowadzone w Gminie są niewystarczające. Wymaga to wdrożenia kompleksowego systemu gospodarowania odpadami, obejmującego utworzenie PSZOK, promocję segregacji u źródła oraz programy edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i gospodarki obiegu zamkniętego.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gmina Grodziczno wykazuje stabilny, lecz umiarkowany wzrost przedsiębiorczości: liczba podmiotów zwiększyła się w latach 2019–2023 z 368 do 421, jednak udział Gminy w gospodarce powiatu pozostał bez większych zmian (10,9%), co oznacza brak poprawy pozycji konkurencyjnej. Struktura branżowa pozostaje mało zróżnicowana – dominują budownictwo (25,4% firm) oraz przetwórstwo i handel (po 15,1%). Dodatni bilans rejestracji i wyrejestrowań potwierdza odporność mikrofirm, ale rosnąca liczba zamknięć w ostatnich latach i brak zaplecza rozwojowego wskazują na potrzebę wzmocnienia trwałości biznesów (doradztwo, finansowanie, sieci kooperacji), aby ograniczyć rotację i podnieść produktywność lokalnej gospodarki.

Gmina nie dysponuje uzbrojonymi terenami inwestycyjnymi, co realnie blokuje napływ zewnętrznych inwestycji i tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem. W efekcie rozwój gospodarczy opiera się przede wszystkim na endogennych zasobach i mikroprzedsiębiorstwach, a brak przygotowanych stref aktywności gospodarczej – w połączeniu z ograniczeniami infrastrukturalnymi – utrwała peryferyjny charakter Gminy i obniża jej atrakcyjność inwestycyjną. Priorytetem polityki rozwojowej powinno być więc planistyczne i techniczne przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą (w tym dla MŚP i lekkiego przetwórstwa), spójne z działaniami w sferze transportu i uzbrojenia.

Rolnictwo jest dominującym filarem gospodarki Gminy i ma charakter towarowy, ale o niskim zróżnicowaniu produkcji. W strukturze zasiewów aż 73% stanowią zboża (z przewagą pszenżyta), a rośliny oleiste zajmują 8%; brak warzyw gruntowych i strączkowych wskazuje na wąski profil specjalizacji. Struktura agrarna (610 gospodarstw, 36% ≥ 15 ha; średnio 17,12 ha) sprzyja mechanizacji i skali, lecz częsta konieczność łączenia dochodów rolnych z pozarolniczymi pokazuje ograniczoną rentowność części gospodarstw. Wskazana jest dywersyfikacja (lokalne przetwórstwo, krótkie łańcuchy dostaw, powiązania z agroturystyką) oraz wsparcie inwestycji poprawiających opłacalność produkcji przy jednoczesnym uwzględnieniu uwarunkowań środowiskowych (m.in. presji hodowlanej trzody).

Rynek pracy cechuje się utrwalonymi barierami strukturalnymi: bezrobocie w 2023 r. wyniosło 6,5% (powyżej średniej wojewódzkiej 4,9%), a poziom wynagrodzeń w powiecie pozostaje znacząco niższy od krajowego (ok. 2 tys. zł różnicy). Sezonowość zatrudnienia, niski udział miejsc pracy poza rolnictwem oraz ograniczona oferta stanowisk dla osób o wyższych kwalifikacjach sprzyjają migracjom i obniżają atrakcyjność osiedleńczą. W tym kontekście wzmocnienie przedsiębiorczości pozarolniczej, aktywizacja grup o słabszej pozycji na rynku pracy (kobiety 35–54 lata, osoby 50+), a także rozwój lokalnego przetwórstwa i usług są kluczowe, by zahamować odpływ pracowników i poprawić dochody mieszkańców.

Sytuacja finansowa Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 charakteryzowała się znaczną zmiennością, wynikającą głównie z cykli inwestycyjnych oraz czynników zewnętrznych, takich jak pandemia i zmiany w systemie finansów publicznych. Mimo okresowych deficytów, w większości lat utrzymywano dodatnią nadwyżkę operacyjną, co potwierdza zdolność do finansowania wydatków bieżących z własnych dochodów. W 2024 roku budżet zamknął się niewielką nadwyżką, a nadwyżka operacyjna wzrosła do 2,67 mln zł, jednak zadłużenie wzrosło do 13,19 mln zł, co wymaga zachowania ostrożności inwestycyjnej. Struktura dochodów wskazuje na silne uzależnienie od transferów zewnętrznych (dotacji i subwencji), przy niskim udziale dochodów własnych, co ogranicza samodzielność finansową Gminy. Pomimo tego, skuteczne pozyskiwanie środków unijnych i krajowych, zwłaszcza w ramach

Polskiego Ładu, umożliwi realizację kluczowych inwestycji infrastrukturalnych i utrzymanie stabilnego potencjału rozwojowego w najbliższych latach.

4. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Sytuacja demograficzna Gminy Grodziczno wskazuje na utrwalony proces depopulacji, który w latach 2019–2023 doprowadził do spadku liczby ludności z 6 308 do 5 870 osób, czyli o 7%. Ubytek ten jest jednym z najwyższych w powiecie nowomiejskim i wynika zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego (–3,91 na 1000 mieszkańców), jak i ujemnego salda migracji (–2,04 na 1000 mieszkańców). Mimo że skala odpływu ludności jest nieco łagodniejsza niż w niektórych sąsiednich gminach, utrzymujący się negatywny bilans demograficzny oznacza malejący potencjał ludnościowy i rosnące wyzwania w zakresie rozwoju gospodarczego oraz utrzymania usług publicznych. Zauważalne jest również, że migracje mają głównie charakter lokalny – mieszkańcy przenoszą się do pobliskich miejscowości i większych ośrodków powiatowych, co może świadczyć o braku wystarczającej oferty mieszkaniowej i zatrudnieniowej w Gminie oraz braku oczekiwanych usług.

Kolejnym istotnym zjawiskiem jest pogłębiający się proces starzenia społeczeństwa. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 21,6% w 2019 roku do 25,7% w 2023 roku, co oznacza dynamikę zmian na poziomie 119%. Wzrost ten powoduje rosnące zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i transportowe oraz konieczność dostosowania lokalnej infrastruktury do potrzeb seniorów. Jednocześnie spadek liczby osób w wieku 25–34 lata z 15,5% do 12,7% potwierdza odpływ młodszej, aktywnej zawodowo ludności, co może w przyszłości skutkować niedoborem siły roboczej i osłabieniem potencjału gospodarczego Gminy.

Pomimo negatywnych tendencji, sytuacja demograficzna Grodziczna nie jest jednoznacznie pesymistyczna – Gmina utrzymuje relatywnie wyższy udział osób młodych niż średnia wojewódzka, a saldo migracji w ostatnich latach wykazuje powolną poprawę. Wskazuje to na możliwość stabilizacji w dłuższej perspektywie, pod warunkiem podjęcia działań ukierunkowanych na zatrzymanie mieszkańców poprzez rozwój oferty mieszkaniowej, wsparcie młodych rodzin i poprawę dostępności lokalnych miejsc pracy.

Kapitał społeczny Gminy Grodziczno opiera się przede wszystkim na systemie edukacji przedszkolnej i szkolnej, który pełni ważną rolę w integracji mieszkańców, rozwoju młodego pokolenia oraz kształtowaniu więzi lokalnych. Brak instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi jednak istotną barierę społeczną i demograficzną – ogranicza możliwości zawodowe młodych rodziców, zwłaszcza kobiet, oraz wpływa na decyzje o miejscu zamieszkania. W efekcie może przyczyniać się do odpływu ludności i osłabienia lokalnego kapitału społecznego. Z drugiej strony, wysoki poziom objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym – przekraczający średnią powiatową – świadczy o relatywnie dobrej dostępności edukacji wczesnodziecięcej, mimo ograniczonej liczby placówek i skróconego czasu ich funkcjonowania. Utrzymanie tego poziomu wymaga jednak dalszych inwestycji w infrastrukturę przedszkolną, rozszerzenia godzin opieki i stworzenia żłobka, który odpowiadałby na potrzeby młodych rodzin.

Sieć szkół podstawowych w Gminie Grodziczno jest rozbudowana, lecz zróżnicowana pod względem liczby uczniów, stanu infrastruktury oraz wyników dydaktycznych. Likwidacja Szkoły Podstawowej w Boleszynie w 2025 roku wskazuje na konieczność racjonalizacji sieci oświatowej przy jednoczesnym zachowaniu równomiernego dostępu do edukacji w mniejszych miejscowościach. Wysokie wyniki egzaminów w części szkół – zwłaszcza

w Nowym Grodzicznie i Zajączkowie – potwierdzają potencjał kadrowy i organizacyjny, który może stanowić fundament dalszego rozwoju lokalnej edukacji. Konieczne pozostają inwestycje w bazę dydaktyczną, zwłaszcza w mniejszych szkołach, oraz w rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych i specjalistycznych, które sprzyjają integracji uczniów i budowaniu więzi społecznych.

Kultura i sport w Gminie Grodziczno pełnią istotną rolę w budowaniu tożsamości lokalnej, integracji mieszkańców oraz wzmocnieniu więzi społecznych. Pomimo braku klasycznego domu kultury, Gmina skutecznie rozwija działalność kulturalną w oparciu o istniejącą infrastrukturę — świetlice wiejskie, bibliotekę oraz lokalne inicjatywy społeczne. Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzicznie wraz z filią w Mrocznie stanowi centrum życia kulturalnego, organizując spotkania autorskie, warsztaty i wydarzenia edukacyjne. Warto podkreślić działania na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego, takie jak projekt dokumentujący historię i tożsamość Gminy poprzez wspomnienia i fotografie mieszkańców. Corocznie odbywające się wydarzenia – Dożynki Gminno-Parafialne, Jarmark Bożonarodzeniowy czy turnieje sportowe – stanowią przestrzeń budowania wspólnoty i międzypokoleniowej integracji.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna Gminy Grodziczno rozwija się w sposób zrównoważony, obejmując nowoczesne obiekty w poszczególnych sołectwach oraz przestrzenie sprzyjające aktywności fizycznej i integracji mieszkańców. Do najważniejszych należą boisko wielofunkcyjne w Mrocznie, „Orlik” w Nowym Grodzicznie, przystań kajakarska w Kuligach oraz plaże nad jeziorami Kiepińskim i Hartowieckim, które pełnią funkcję nie tylko rekreacyjną, lecz także turystyczną. Obiekty te są ogólnodostępne i wykorzystywane do organizacji turniejów, półkolonii oraz zawodów sportowych, wspierając aktywność dzieci, młodzieży i dorosłych. Mimo braku sportu wyczynowego, Gmina rozwija kulturę fizyczną w formie amatorskiej i rekreacyjnej, co przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców i wzmocnienia kapitału społecznego. W dalszej perspektywie wskazane jest kontynuowanie inwestycji w infrastrukturę oraz rozwój oferty kulturalno-sportowej z uwzględnieniem potrzeb różnych grup wiekowych.

System bezpieczeństwa publicznego w Gminie Grodziczno opiera się na współpracy z instytucjami zewnętrznymi i zaangażowaniu społeczności lokalnej. Brak posterunku Policji na terenie Gminy powoduje, że obsługa interwencji realizowana jest z poziomu Komendy Powiatowej Policji w Nowym Mieście Lubawskim, co może wpływać na czas reakcji służb i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Pomimo tego, ogólny poziom zagrożeń nie odbiega znacząco od realiów innych gmin wiejskich regionu – dominują kradzieże, drobne wykroczenia oraz incydenty w ruchu drogowym. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera profilaktyka i współpraca międzyinstytucjonalna, a także dalsze działania w zakresie poprawy bezpieczeństwa drogowego i prewencji społecznej.

Kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa Gminy Grodziczno odgrywają Ochotnicze Straże Pożarne, których jednostki funkcjonują w większości sołectw. Dwie z nich – w Nowym Grodzicznie i Mrocznie – włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co znacząco zwiększa zdolność reagowania w sytuacjach kryzysowych. OSP pełnią funkcję nie tylko ratowniczą, ale również integracyjną i edukacyjną, angażując mieszkańców w działania prewencyjne oraz organizację lokalnych wydarzeń. Ich działalność wzmocnia odporność społeczną Gminy i stanowi przykład skutecznego wykorzystania potencjału społecznego w służbie bezpieczeństwa publicznego.

Pozytywnym zjawiskiem jest wysoki poziom aktywności organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Grodziczno, który przewyższa średnie wartości dla powiatu i województwa. Sektor NGO odgrywa ważną rolę w budowaniu lokalnej wspólnoty i wspieraniu działań na rzecz bezpieczeństwa społecznego – zarówno poprzez działalność kulturalną,

edukacyjną i integracyjną, jak i wsparcie dla grup wrażliwych. Szczególną rolę pełnią Koła Gospodyń Wiejskich, które inicjują liczne działania lokalne, poprawiające jakość życia i wpływając na integrację lokalnej społeczności.

Istotnym narzędziem wspierającym partycypację społeczną i wzmacniającym poczucie współodpowiedzialności za bezpieczeństwo jest fundusz sołecki, który w Gminie Grodziczno wykorzystywany jest w pełni i efektywnie. Środki te przeznaczone są m.in. na modernizację świetlic, poprawę oświetlenia, zakup sprzętu strażackiego i organizację wydarzeń integracyjnych, co realnie wpływa na poprawę jakości życia i bezpieczeństwa w poszczególnych sołectwach. Działania te, w połączeniu z aktywną współpracą ponadlokalną w ramach LGD Ziemia Lubawska i Związku Gmin Warmii i Mazur, budują system bezpieczeństwa oparty na zaufaniu, zaangażowaniu obywatelskim i partnerskim współdziałaniu instytucji.

System opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w Gminie Grodziczno zapewnia podstawowe bezpieczeństwo socjalne mieszkańcom, jednak jego skala i dostępność są ograniczone. Na terenie Gminy działają dwie placówki podstawowej opieki zdrowotnej oraz punkt apteczny, co w pewnym stopniu zabezpiecza potrzeby ludności, ale brak stacji pogotowia ratunkowego oraz większych specjalistycznych ośrodków medycznych wymusza korzystanie z usług w sąsiednich jednostkach, głównie w Nowym Mieście Lubawskim. W kontekście starzenia się populacji oraz rosnących potrzeb zdrowotnych seniorów, niezbędne jest wzmocnienie lokalnych usług medycznych, rozwój profilaktyki zdrowotnej oraz dostosowanie oferty do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.

System pomocy społecznej w Gminie Grodziczno funkcjonuje w oparciu o dobrze zorganizowaną strukturę instytucjonalną, obejmującą Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie i Dom Pomocy Społecznej w Nowym Grodzicznie. Widoczny w ostatnich latach spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej świadczy o poprawie sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców, choć poziom zapotrzebowania na wsparcie nadal pozostaje wyższy niż średnia powiatowa. Wprowadzanie nowych form pomocy – takich jak opieka wytchnieniowa, usługi sąsiedzkie czy asystencja osobista – wskazuje na pozytywną ewolucję systemu w kierunku większej indywidualizacji i elastyczności wsparcia. Jednocześnie ograniczona skala polityki mieszkaniowej, brak rozbudowy zasobu komunalnego i długi czas oczekiwania na lokale wskazują na potrzebę bardziej aktywnych działań w obszarze mieszkalnictwa socjalnego i wspomaganego.

5. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

W celu pogłębienia wniosków z diagnozy Gminy Grodziczno przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców. Odpowiedzi udzielać można było poprzez kwestionariusz dostępny on-line. Badanie było anonimowe, a udział dobrowolny dla wszystkich zainteresowanych. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców oraz interesariuszy Gminy na temat jakości życia w Gminie oraz określenie priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Ankietowani odpowiadali na pytania z zakresu kilku obszarów funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego, a poruszane tematy dotyczyły społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni, środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki, rekreacji, edukacji i kultury.

Badanie ankietowe trwało od 2 do 26 czerwca 2025 roku. Łącznie zebrano 85 odpowiedzi, co wskazuje na niewielkie zaangażowanie lokalnej społeczności w działania strategiczne i rozwój Gminy. Wśród respondentów przeważały kobiety, które stanowiły 68,2%. Analizując strukturę

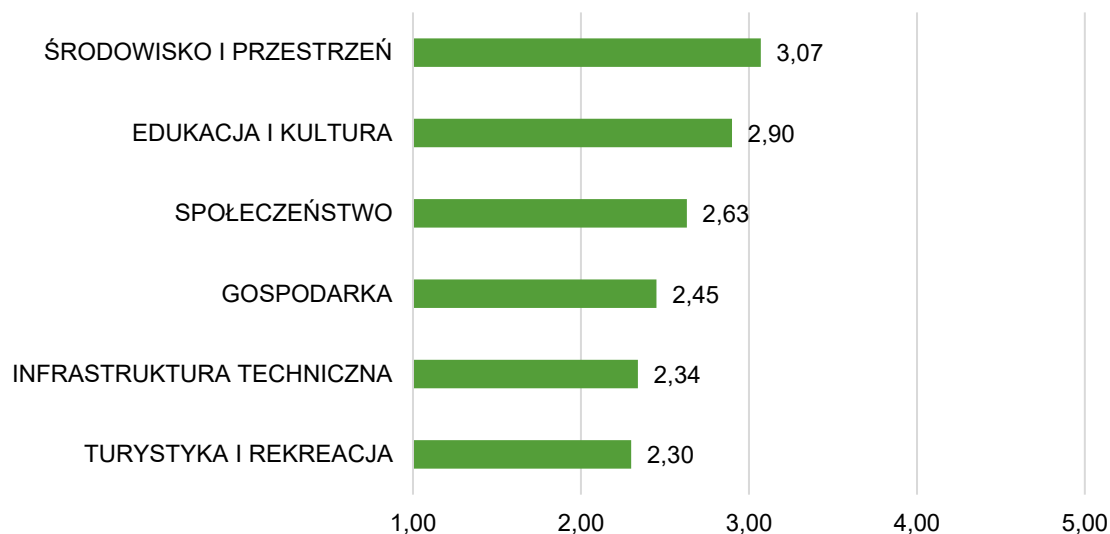
wieku osób biorących udział w badaniu, należy stwierdzić, iż najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 36-45 lat (31,8% ankietowanych), a także osoby w wieku 26-35 lat (28,2%). Pod względem zatrudnienia, zdecydowanie przeważały osoby pracujące poza rolnictwem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej (56,5%), jednak w badaniu ankietowym wzięli udział również uczniowie lub studenci, rolnicy, przedsiębiorcy, emeryci i renciści.

5.1. Ocena sytuacji w Gminie

W przeprowadzonym badaniu ankietowym przyjęto skalę od 1 do 5, gdzie:

- 1 – oznacza „bardzo źle”,
- 2 – oznacza „źle”,
- 3 – oznacza „dostatecznie/zadawalająco/neutralnie”,
- 4 – oznacza „dobrze”,
- 5 – oznacza „bardzo dobrze”.

Mieszkańcy **najwyżej** ocenili działania w zakresie **środowiska i przestrzeni** – średnia ocen dla tego obszaru wyniosła 3,07 i jako jedyny obszar przekraczał średnią ocenę 3. Z kolei **najniżej** ocenione zostały aspekty związane z **infrastrukturą techniczną** (2,34) oraz **turystyką i rekreacją** (2,30). Średnie oceny poszczególnych obszarów przedstawiono na poniższym wykresie.

Ryc. 1. Średnia ocena rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

W poniższej tabeli przedstawiono średnią ocenę poszczególnych komponentów, które wchodziły w skład przedstawionych powyżej obszarów rozwojowych. Wyniki badań pomagają w określeniu priorytetów rozwojowych Gminy na kolejne lata. Spośród wszystkich aspektów najwyżej oceniono m.in.: walory środowiska przyrodniczego (3,86), jakość powietrza (3,70), dostęp do edukacji w szkołach podstawowych (3,68), dostępność budynków administracji publicznej (3,59), dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze) (3,55) oraz dostępność sieci wodociągowej (3,52). Z kolei wśród najniżej ocenianych aspektów znalazły się m.in.: możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy (1,93), dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,81), możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem (1,94), połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami (1,89), funkcjonowanie transportu zbiorowego (1,84), dostępność sieci

kanalizacyjnej (1,88), dostępność szerokopasmowego Internetu (1,82), dostępność sieci gazowej (1,67), oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży (1,95), oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych (1,95) oraz system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego) (1,88).

Tab. 1. Ocena poszczególnych komponentów w badanych obszarach rozwojowych w Gminie Grodziczno

Środowisko i przestrzeń	Ocena:
walory środowiska przyrodniczego	3,86
jakość powietrza	3,70
system odbioru odpadów	3,43
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	3,30
oferta działań wspierających ochronę środowiska (np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła)	3,13
estetyka (czystość przestrzeni publicznych)	3,06
czystość terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,99
dostępność terenów zieleni (parków, skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)	2,82
rozwój odnawialnych źródeł energii	2,68
infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)	2,66
świadomość ekologiczna mieszkańców	2,65
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)	2,60
Edukacja i kultura	Ocena:
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	3,68
dostęp do edukacji przedszkolnej	3,44
jakość edukacji w szkołach podstawowych	3,34
jakość edukacji przedszkolnej	3,34
jakość infrastruktury przedszkolnej	3,31
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, itp.)	3,23
działalność świetlic wiejskich	2,92
organizacja dowozu dzieci do szkół	2,75
działalność Gminnej Biblioteki Publicznej	2,75
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach	2,68
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach	2,63
dotatkowa oferta w szkołach (koła zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia, itp.)	2,47
dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)	2,39
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych	2,32
dostęp do obiektów kulturalnych (godziny i dni otwarcia, itp.)	2,19
Spółeczeństwo	Ocena:
dostępność budynków administracji publicznej	3,59
bezpieczeństwo publiczne	3,33

zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy	3,11
skuteczność działania pomocy społecznej	2,80
wsparcie osób starszych (np. domy pomocy społecznej, kluby seniora)	2,72
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja społeczna, inicjatywy oddolne)	2,70
dostęp do podstawowej opieki medycznej	2,69
wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)	2,66
jakość opieki w żłobkach/klubach dziecięcych	2,25
dostęp do żłobków/klubów dziecięcych	2,00
możliwości zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy	1,93
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	1,81
Gospodarka	Ocena:
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)	3,55
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej	2,92
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,73
atrakcyjność inwestycyjna	2,54
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej	2,51
możliwość uzyskania zatrudnienia	2,12
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem	1,94
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	1,89
funkcjonowanie transportu zbiorowego	1,84
Infrastruktura techniczna	Ocena:
dostępność sieci wodociągowej	3,52
stan dróg	2,54
mała infrastruktura drogowa (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)	2,51
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem samochodów osobowych i ciężarowych	2,46
dostępność sieci kanalizacyjnej	1,88
dostępność szerokopasmowego Internetu	1,82
dostępność sieci gazowej	1,67
Turystyka i rekreacja	Ocena:
atrakcyjność turystyczna	3,20
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej	2,56
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	2,82
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)	2,57
jakość istniejących ścieżek pieszo-rowerowych	2,22
poziom bazy gastronomicznej	2,21
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	2,14
oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci	2,04

oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów	2,01
oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży	1,95
oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych	1,95
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywy dla transportu samochodowego)	1,88

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

5.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie zapytano także o to, co według respondentów powinno być wizytówką Gminy. Było to pytanie otwarte, dzięki czemu respondenci zyskali swobodę wskazania komponentu czy miejsca. Poniżej zestawiono najczęściej pojawiające się odpowiedzi:

- przyroda (jeziora, rzeka, lasy)
- turystyka i rekreacja (plaże, ścieżki, infrastruktura sportowa)
- dziedzictwo kulturowe i zabytki
- uzupełniająco pojawiały się wątki estetyki przestrzeni i jakości życia mieszkańców.

Jako najistotniejszy profil rozwoju mieszkańcy wskazali gminę turystyczną (4,1 w pięciostopniowej skali). Na kolejnych miejscach znalazły się: gmina produkcyjno-przemysłowa (3,4), rolnicza (2,9), społeczna (2,6) i mieszkaniowa (2,0).

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy Grodziczno w przeciągu najbliższych kilku lat. Respondenci najczęściej wskazywali na: rozbudowę ścieżek rowerowych (50 odpowiedzi), poprawę stanu infrastruktury drogowej (41), zwiększenie dostępu do internetu (27), rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej (26), poprawę dostępu do usług medycznych (21), a także budowę sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków (20). Pełne wyniki przedstawione są na poniższym wykresie.

Ryc. 2. Liczba odpowiedzi respondentów na wybrane priorytety rozwojowe
 Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

6. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest często stosowanym narzędziem diagnozy strategicznej w jednostkach administracji publicznej. To narzędzie pozwala na porównanie **mocnych i słabych** stron jednostki wynikających z jej **wewnętrznego** otoczenia oraz identyfikację **szans i zagrożeń** dla rozwoju, które płyną z otoczenia **zewnętrznego**. Ponadto, dzięki analizie SWOT, można również określić, jak te elementy wzajemnie na siebie oddziałują.

Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

Analizę SWOT dla Gminy Grodziczno opracowano bazując na:

- diagnozie sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej Gminy Grodziczno oraz zawartych w niej danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Gminy Grodziczno, gminnych jednostek organizacyjnych oraz źródeł zewnętrznych;
- wynikach badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz interesariuszy Strategii;
- materiale wypracowanym podczas spotkania z przedstawicielami władz Gminy i pracownikami Urzędu Gminy Grodziczno oraz warsztatów strategicznych z interesariuszami.

Analizę SWOT dla Gminy Grodziczno przedstawia poniższa tabela.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowany krajobraz rolniczo-leśny oraz wysoka jakość środowiska przyrodniczego, sprzyjające rozwojowi turystyki wiejskiej, agroturystyki i rekreacji. • Dogodne położenie w sąsiedztwie większych ośrodków (Nowe Miasto Lubawskie, Brodnica, Lubawa), co zapewnia mieszkańcom dostęp do usług wyższego rzędu, edukacji i rynku pracy. • Wysoki stopień zwodociągowania (praktycznie 100%) oraz modernizowana infrastruktura wodna (m.in. SUW Grodziczno, planowana przepompownia wody w Mrocznie i Białobłotach). • Aktywność inwestycyjna samorządu, przejawiająca się realizacją projektów infrastrukturalnych, edukacyjnych i środowiskowych oraz skutecznym pozyskiwaniem środków zewnętrznych. • Dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna, obejmująca sieć szkół podstawowych, przedszkoli i świetlic, zapewniająca mieszkańcom podstawowy dostęp do edukacji i integracji. • Silna tożsamość lokalna i aktywność mieszkańców, wyrażająca się w funkcjonowaniu licznych organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich, OSP oraz efektywnym wykorzystaniu funduszu sołectkiego. • Wysoki poziom bezpieczeństwa pożarowego, dzięki szerokiej sieci jednostek OSP, w tym dwóch w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. • Poprawiające się wyniki edukacyjne uczniów w wybranych szkołach, szczególnie w Nowym Grodziczu i Zajączkowie, świadczące o rosnącej jakości kształcenia. • Wysoka jakość środowiska naturalnego i niskie zanieczyszczenie powietrza, stanowiące atut dla mieszkańców i turystyki przyrodniczej, choć wymagające zrównoważonego zarządzania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak sieci kanalizacyjnej i gazowej na terenie Gminy, co ogranicza atrakcyjność inwestycyjną i jakość życia mieszkańców. • Ograniczona podaż terenów inwestycyjnych wynikająca z niskiego pokrycia planami miejscowymi i dużego udziału terenów chronionych. • Brak lokalnego domu kultury i ograniczona oferta kulturalno-społeczna, szczególnie dla młodzieży i osób w wieku produkcyjnym. • Utrzymujące się niekorzystne trendy demograficzne – spadek liczby ludności, ujemny przyrost naturalny i odpływ młodych mieszkańców. • Rozproszona struktura osadnicza i niska gęstość zaludnienia, utrudniające świadczenie usług publicznych i racjonalne planowanie przestrzenne. • Słabe skomunikowanie wewnętrzne i brak transportu publicznego, co ogranicza mobilność mieszkańców i dostęp do pracy oraz edukacji. • Niska dywersyfikacja gospodarki – dominacja rolnictwa o niskiej dochodowości i mały udział firm pozarolniczych. • Ograniczone zasoby mieszkaniowe i brak nowych inwestycji komunalnych, przy średnim czasie oczekiwania na lokal ok. 12 miesięcy. • Niewystarczający poziom segregacji i recyklingu odpadów komunalnych – spadek udziału odpadów segregowanych. • Nierównomierny poziom infrastruktury edukacyjnej, szczególnie w mniejszych szkołach (Zwiniarz, Zajączkowo) o ograniczonych zasobach i zapleczu. • Brak gminnego systemu monitoringu i niska dostępność Policji, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. • Ograniczona oferta usług komercyjnych, gastronomicznych i turystycznych, co osłabia lokalną atrakcyjność osiedleńczą i gospodarczą.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Coraz większa atrakcyjność turystyki przyrodniczej, wodnej i rowerowej, w oparciu o jeziora Kiełpińskie i Hartowieckie, rzekę Wel oraz walory krajobrazowe. • Rosnące zainteresowanie energią odnawialną i gospodarką niskoemisyjną, stwarzające możliwości inwestycji w 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa i rosnące potrzeby w zakresie usług opiekuńczych i zdrowotnych. • Pogłębiająca się depopulacja i utrata młodego kapitału ludzkiego, prowadząca do zmniejszenia bazy podatkowej i siły roboczej. • Wzrost częstotliwości zjawisk ekstremalnych (susze, upały, lokalne

<p>fotowoltaikę, pompy ciepła i termomodernizację.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowe możliwości edukacyjne i cyfrowe dzięki wdrażaniu e-usług publicznych i cyfryzacji procesów administracyjnych. • Rozwój agroturystyki i produktów lokalnych w oparciu o rolniczy charakter Gminy i jej czyste środowisko. • Aktywna współpraca międzysektorowa, w tym z LGD Ziemia Lubawska i Związkiem Gmin Warmii i Mazur, ułatwiająca dostęp do środków zewnętrznych i wspólnych projektów. • Nowe narzędzia planowania przestrzennego (np. plan ogólny) – szansa na uporządkowanie ładu przestrzennego i przygotowanie terenów inwestycyjnych. • Zwiększająca się dostępność programów społecznych i zdrowotnych finansowanych centralnie (np. profilaktyka zdrowotna, programy senioralne, wsparcie rodzin), które mogą być wdrażane lokalnie. 	<p>podtopienia) – ryzyko strat w rolnictwie i infrastrukturze.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty realizacji inwestycji infrastrukturalnych i wzrost kosztów energii, ograniczające możliwości budżetowe Gminy. • Konkurencja gmin sąsiednich o inwestorów, turystów i fundusze zewnętrzne. • Malejąca liczba uczniów i konieczność reorganizacji sieci placówek oświatowych, prowadząca do ryzyka likwidacji szkół i osłabienia funkcji społecznych mniejszych sołectw. • Brak stabilności prawnej i częste zmiany przepisów dotyczących planowania przestrzennego, oświaty i finansów JST, utrudniające długofalowe planowanie rozwoju. • Rosnąca polaryzacja społeczna i zagrożenie wykluczeniem cyfrowym, szczególnie wśród seniorów i osób o niższym poziomie wykształcenia.
--	---

An aerial photograph of a river landscape. The river flows through a valley, surrounded by green fields and dense forests. The water is a deep blue, and the surrounding land is a mix of green and brown, suggesting a natural, possibly protected, area. The sky is clear and blue.

**CZEŚĆ II:
STRATEGICZNE KIERUNKI
ROZWOJU GMINY GRODZICZNO**

1. Misja i wizja

W trakcie procesu strategicznego wypracowano MISJĘ oraz WIZJĘ Gminy Grodziczno, które stanowiły fundament do określenia celów strategicznych i operacyjnych jej rozwoju.

Misja jest kluczowym elementem strategii, który określa główne kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają Gminie i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie, co jest naszym priorytetem. Jest to ścieżka, którą należy podążać w celu osiągnięcia wizji.

Uwzględniając przyjęte założenia **misja Gminy Grodziczno** brzmi następująco:

Gmina Grodziczno jest wspólnotą lokalną dbającą o zrównoważony rozwój, w której tradycja i przywiązanie do przyrody łączą się z nowoczesnym podejściem do gospodarki i jakości życia mieszkańców. Naszym celem jest tworzenie bezpiecznego, przyjaznego i aktywnego miejsca do życia, pracy i wypoczynku, opartego na współpracy, odpowiedzialności i poszanowaniu środowiska naturalnego.

Z kolei **wizja** to jasno określony obraz Gminy w 2035 roku, który odzwierciedla aspiracje władz oraz oczekiwania lokalnej społeczności. Wizja pełni rolę drogowskazu – wskazuje kierunek, w którym Gmina powinna zmierzać, aby poprzez konsekwentną realizację zaplanowanych działań, osiągnąć pożądane zmiany i rezultaty. WIZJA ukazuje Gminę Grodziczno w perspektywie strategicznej – zmienionej dzięki realizacji przyjętych działań i osiągnięciu zamierzonych celów.

Wizja Gminy Grodziczno brzmi następująco:

W 2035 roku Gmina Grodziczno jest nowoczesną, dobrze zorganizowaną i przyjazną mieszkańcom jednostką, w której harmonijnie współistnieją rozwój gospodarczy, ochrona środowiska i wysoka jakość życia. To miejsce, w którym tradycja, kultura i lokalna wspólnota stanowią fundament rozwoju, a aktywność mieszkańców, przedsiębiorczość i współpraca z partnerami zewnętrznymi przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności regionu. Gmina Grodziczno wykorzystuje swoje walory przyrodnicze i krajobrazowe, by rozwijać turystykę i rolnictwo oparte na zasadach zrównoważonego rozwoju. Dzięki inwestycjom w infrastrukturę, edukację i usługi społeczne, Grodziczno staje się miejscem, w którym dobrze się żyje, pracuje i wypoczywa – gminą otwartą, nowoczesną i dumną ze swojego dziedzictwa.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Grodziczno, jej aspektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i klimatyczno-środowiskowych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono cztery główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu skutecznej realizacji założeń strategicznych, wyznaczono również cele szczegółowe (operacyjne), którym przypisano konkretne kierunki działań prowadzące do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

Wyznaczone dla Gminy Grodziczno cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej, które są ze sobą powiązane i wzajemnie się przenikają. W sferze przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej podstawę działań powinno stanowić dążenie do zrównoważonego rozwoju, opartego na racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, ochronie zasobów naturalnych oraz adaptacji do zmian klimatu. Z kolei w sferze gospodarczej i społecznej szczególne znaczenie ma wzmocnienie lokalnego potencjału, rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości, integracji społecznej i poprawie jakości życia mieszkańców.

Poniższa tabela przedstawia cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi. Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem w osiągnięciu zamierzonych rezultatów rozwoju Gminy Grodziczno.

CELE STRATEGICZNE			
Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4
Kształtowanie zrównoważonej, funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni Gminy Grodziczno sprzyjającej poprawie jakości życia mieszkańców	Zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz zwiększenie odporności Gminy Grodziczno na skutki zmian klimatu.	Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy Grodziczno poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki przy zachowaniu zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych	Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej
CELE OPERACYJNE			
1.1. Wzmacnianie ładu przestrzennego i funkcjonalności układu osadniczego	2.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu	3.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki	4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej
1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz transportowej	2.2. Poprawa jakości środowiska i rozwój zielonej infrastruktury	3.2. Zrównoważony rozwój rolnictwa i sektora żywnościowego	4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej
1.3. Kształtowanie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej	2.3. Zrównoważona gospodarka odpadami i rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców	3.3. Rozwój turystyki i usług powiązanych z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi Gminy	4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych

W tabeli na kolejnych stronach przedstawiono cele strategiczne wraz z przypisanymi do nich celami operacyjnymi oraz kierunkami działań.

PRZESTRZEŃ

Przestrzeń Gminy Grodziczno stanowi podstawę dla jej rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego. Układ osadniczy Gminy ma charakter rozproszony, z dominującą funkcją mieszkaniową i rolniczą, a jego struktura przestrzenna wymaga uporządkowania oraz dostosowania do współczesnych potrzeb mieszkańców. W ostatnich latach zauważalne jest stopniowe ożywienie inwestycyjne, jednakże brak kompleksowych dokumentów planistycznych, ograniczona dostępność infrastruktury technicznej oraz presja zabudowy w rejonach rolniczych powodują fragmentację przestrzeni i osłabienie jej walorów krajobrazowych. Dlatego jednym z priorytetów polityki przestrzennej Gminy jest zapewnienie ładu i harmonii w zagospodarowaniu terenów poprzez racjonalne lokalizowanie funkcji, uporządkowanie centrów miejscowości oraz ochronę wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

Ważnym wyzwaniem jest również poprawa jakości infrastruktury technicznej i transportowej, która stanowi fundament dla codziennego funkcjonowania mieszkańców oraz dla rozwoju przedsiębiorczości i turystyki. Wiele sołectw nadal boryka się z niedostatecznym dostępem do kanalizacji, a stan części dróg gminnych wymaga modernizacji. Rozwój sieci drogowej, pieszorowerowej i komunikacji zbiorowej, prowadzony w partnerstwie z sąsiednimi gminami i samorządem powiatowym, ma kluczowe znaczenie dla poprawy mobilności i integracji przestrzennej całego obszaru. Jednocześnie Gmina dostrzega konieczność inwestowania w nowoczesną infrastrukturę cyfrową oraz w rozwiązania sprzyjające efektywności energetycznej, które stanowią element transformacji w kierunku inteligentnego i przyjaznego środowisku samorządu.

Istotnym aspektem rozwoju przestrzennego jest również kształtowanie atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych. Miejscowości gminne potrzebują miejsc sprzyjających integracji mieszkańców, odpoczynkowi oraz aktywności społecznej. Rewitalizacja centrów wsi, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych nad jeziorami i w dolinach rzek oraz tworzenie nowych przestrzeni zielonych i małej architektury wpływa bezpośrednio na podniesienie jakości życia oraz budowanie lokalnej tożsamości. Ważne jest również zachowanie dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, które nadaje Gminie unikalny charakter i stanowi potencjał dla jej promocji i rozwoju turystycznego.

Zrównoważony rozwój przestrzeni Gminy Grodziczno wymaga spójnych działań planistycznych, inwestycyjnych i społecznych. Odpowiednie planowanie przestrzenne, oparte na aktualnych dokumentach i szerokich konsultacjach z mieszkańcami, pozwoli uniknąć dalszej degradacji ładu przestrzennego i umożliwi wykorzystanie potencjałów wynikających z lokalizacji, walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego. Kluczowe staje się zatem nie tylko uporządkowanie i modernizacja istniejącej infrastruktury, ale również tworzenie przestrzeni, które będą funkcjonalne, estetyczne i przyjazne dla mieszkańców – przestrzeni, w których życie codzienne będzie komfortowe, bezpieczne i zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Cel 1: Kształtowanie zrównoważonej, funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni Gminy Grodziczno sprzyjającej poprawie jakości życia mieszkańców

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
<p>1.1. Wzmacnianie ładu przestrzennego i funkcjonalności układu osadniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Porządkowanie i harmonizowanie struktury przestrzennej miejscowości poprzez racjonalne rozmieszczenie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej zgodnie z zasadami ładu przestrzennego. • Tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym poprzez współpracę z deweloperami oraz udział Gminy w Społecznych Inicjatywach Mieszkaniowych (SIM). • Kształtowanie centrów miejscowości jako lokalnych przestrzeni publicznych o uporządkowanej zabudowie, z estetyczną małą architekturą i zielenią. • Ograniczanie rozpraszania zabudowy i zachowanie spójności krajobrazu poprzez kontrolowanie lokalizacji nowych inwestycji i adaptację terenów już zainwestowanych. • Wdrażanie działań porządkujących przestrzeń wzdłuż głównych dróg – w tym ograniczanie nadmiaru reklam, poprawę estetyki otoczenia oraz kształtowanie zielonych pasów krajobrazowych. • Zapewnienie ładu przestrzennego w planowaniu nowych terenów inwestycyjnych poprzez stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony krajobrazu, w tym Audytu Krajobrazowego. • Tworzenie i wdrażanie dokumentów planistycznych (m.in. plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) z 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie chaotycznej zabudowy i poprawa spójności funkcjonalnej miejscowości. • Zwiększenie dostępności mieszkań na terenie Gminy dzięki uruchomieniu inwestycji mieszkaniowych w ramach SIM oraz zaangażowaniu inwestorów prywatnych, co przyczyni się do zatrzymania odpływu ludności i poprawy warunków życia mieszkańców. • Zwiększenie atrakcyjności i estetyki centrów miejscowości poprzez uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych. • Racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych i zahamowanie rozpraszania zabudowy na terenach rolnych. • Poprawa estetyki otoczenia głównych dróg oraz zmniejszenie wizualnego chaosu przestrzennego. • Wprowadzenie zrównoważonych zasad zagospodarowania nowych terenów inwestycyjnych z uwzględnieniem ochrony krajobrazu. • Aktualizacja i wdrożenie dokumentów planistycznych umożliwiających spójne planowanie rozwoju przestrzennego Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami miejscowymi w stosunku do powierzchni Gminy (%). • Liczba mieszkań powstałych w ramach SIM (szt.). • Liczba miejscowości, w których zrealizowano działania porządkujące przestrzeń lub rewitalizacyjne (szt.). • Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy (szt.). • Liczba przeprowadzonych działań porządkujących przestrzeń publiczną wzdłuż głównych dróg (szt.). • Liczba opracowanych lub zaktualizowanych dokumentów planistycznych uwzględniających ochronę krajobrazu (szt.). • Opracowanie i przyjęcie planu ogólnego (tak/nie). • Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych w procesach planistycznych (szt.).

	<p>uwzględnieniem aktualnych przepisów oraz potrzeb mieszkańców.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie procesów partycypacyjnych w planowaniu przestrzennym – prowadzenie konsultacji i debat lokalnych dotyczących kierunków rozwoju przestrzeni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu zaangażowania mieszkańców w proces planowania przestrzennego i kształtowania ładu przestrzennego. 	
<p>1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz transportowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości o największych deficytach infrastrukturalnych, w tym budowa i modernizacja przepompowni wód. • Poprawa jakości i bezpieczeństwa sieci drogowej – modernizacja dróg gminnych, współpraca w zakresie modernizacji dróg wyższego rzędu oraz modernizacja kluczowych skrzyżowań, przejść dla pieszych i chodników, a także zapewnienie miejsc parkingowych w newralgicznych miejscach publicznych. • Budowa obwodnicy miejscowości Grodziczno w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz usprawnienia układu komunikacyjnego Gminy. • Podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępności transportowej Gminy poprzez współpracę z sąsiednimi samorządami i przewoźnikami w zakresie organizacji połączeń autobusowych. • Rozbudowa lokalnych ścieżek pieszo-rowerowych oraz tworzenie bezpiecznej infrastruktury przystankowej i rowerowej, w tym dążenie do stworzenia spójnej sieci dróg rowerowych obejmujących główne miejscowości i miejsca atrakcyjne turystycznie, w tym przy wykorzystaniu trasy nieużytkowanej linii kolejowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępu mieszkańców do podstawowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz zwiększenie niezawodności systemu dostaw wody. • Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu i poprawa jakości infrastruktury drogowej na terenie Gminy. • Zmniejszenie natężenia ruchu w centrum Grodziczna, ograniczenie hałasu i emisji spalin, poprawa bezpieczeństwa. • Poprawa dostępności komunikacyjnej Gminy poprzez rozwój połączeń autobusowych i współpracę międzygminną w zakresie transportu publicznego. • Zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów oraz rozwój spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych łączących główne miejscowości i tereny turystyczne. • Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych poprzez modernizację oświetlenia i zagospodarowanie terenów wokół budynków użyteczności publicznej. • Zwiększenie dostępności i jakości usług cyfrowych oraz rozwój e-administracji ułatwiającej kontakt mieszkańców z Urzędem Gminy. • Zmniejszenie zużycia energii i kosztów utrzymania infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość nowo wybudowanej lub zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej (km). • Długość wyremontowanych lub przebudowanych dróg gminnych (km). • Długość wybudowanej obwodnicy (km). • Liczba zorganizowanych lub utrzymywanych połączeń autobusowych pomiędzy miejscowościami Gminy (szt.). • Długość nowo powstałych ścieżek pieszo-rowerowych (km). • Liczba zmodernizowanych lub nowo zagospodarowanych przestrzeni publicznych (szt.). • Liczba miejscowości objętych dostępem do szerokopasmowego Internetu (szt.). • Liczba obiektów użyteczności publicznej wyposażonych w oświetlenie LED lub instalacje OZE (szt.).

	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych – modernizacja oświetlenia, uporządkowanie przestrzeni wokół budynków użyteczności publicznej, zagospodarowanie placów i skwerów. • Wspieranie rozwoju infrastruktury cyfrowej poprzez współpracę z operatorami telekomunikacyjnymi w zakresie rozbudowy sieci szerokopasmowej oraz rozwijanie lokalnych usług cyfrowych i e-administracji. • Wdrażanie rozwiązań proekologicznych w infrastrukturze – oświetlenie LED, odnawialne źródła energii w obiektach publicznych, energooszczędne systemy ogrzewania. 	<p>publicznej poprzez wdrażanie energooszczędnych i odnawialnych rozwiązań technologicznych.</p>	
<p>1.3. Kształtowanie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w sposób sprzyjający integracji społecznej – rewitalizacja centrów miejscowości, tworzenie miejsc spotkań, skwerów i małych, wielofunkcyjnych parków wiejskich. • Rozwijanie i utrzymanie ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych, ścieżek spacerowych i rowerowych, terenów zielonych oraz stref wypoczynku nad jeziorami i w dolinach rzek. • Wprowadzanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo przestrzeni – monitoring, oświetlenie uliczne, poprawa widoczności na przejściach dla pieszych i skrzyżowaniach. • Wspieranie działań na rzecz ochrony i ekspozycji dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, kapliczek, alei przydrożnych oraz tradycyjnej architektury wiejskiej. • Współpraca z lokalnymi społecznościami i organizacjami w zakresie utrzymania czystości, porządku i estetyki przestrzeni wspólnych. • Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy m.in. poprzez modernizację, doposażenie i rozwój infrastruktury jednostek 	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie nowych i rewitalizacja istniejących przestrzeni publicznych sprzyjających integracji mieszkańców i aktywizacji społecznej. • Zwiększenie dostępności i jakości terenów rekreacyjnych oraz wypoczynkowych, w tym nad jeziorami i w dolinach rzek. • Poprawa poziomu bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej dzięki wdrożeniu systemów monitoringu i nowoczesnego oświetlenia. • Zachowanie i wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów krajobrazu wiejskiego Gminy. • Wzrost zaangażowania mieszkańców i organizacji lokalnych w działania na rzecz czystości, estetyki i wspólnego utrzymania przestrzeni publicznych. • Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Gminy poprzez podniesienie gotowości operacyjnej jednostek OSP, poprawę warunków technicznych ich funkcjonowania oraz 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zmodernizowanych lub nowo zagospodarowanych przestrzeni publicznych (szt.). • Powierzchnia terenów rekreacyjnych i zieleni urządzonej oddanych do użytku (ha). • Liczba lokalizacji objętych monitoringiem lub nowym oświetleniem ulicznym (szt.). • Liczba odrestaurowanych lub objętych opieką elementami dziedzictwa kulturowego (szt.). • Liczba zrealizowanych inicjatyw społecznych dotyczących utrzymania porządku i estetyki w przestrzeni publicznej (szt.).

	<p>Ochotniczych Straży Pożarnych oraz budowę schronu dla ludności cywilnej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej w obiektach użyteczności publicznej oraz przestrzeniach publicznych, z uwzględnieniem wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym m.in. z niepełnosprawnościami, seniorów i rodzin z dziećmi. 	<p>stworzenie miejsca schronienia w sytuacjach kryzysowych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznych i budynków użyteczności publicznej dla wszystkich grup mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zmodernizowanych lub doposażonych remiz OSP (szt.). • Liczba wdrożonych rozwiązań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej (szt.).
--	---	---	---

KLIMAT I ŚRODOWISKO

Gmina Grodziczno charakteryzuje się znacznymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, które stanowią istotny potencjał rozwojowy, ale jednocześnie wymagają szczególnej ochrony i racjonalnego wykorzystania. Położenie w obrębie Welskiego Parku Krajobrazowego oraz obecność licznych jezior, dolin rzecznych i kompleksów leśnych sprawiają, że środowisko naturalne pełni kluczową rolę w kształtowaniu jakości życia mieszkańców i atrakcyjności gminy. Zauważalne są jednak narastające problemy związane ze zmianami klimatu, w tym okresowymi suszami, spływami powierzchniowymi, a także utratą bioróżnorodności w wyniku intensyfikacji rolnictwa i presji inwestycyjnej. Dlatego jednym z głównych priorytetów rozwojowych Gminy Grodziczno jest zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska oraz podejmowanie działań adaptacyjnych, które zwiększą odporność lokalnego ekosystemu i społeczności na skutki zmian klimatycznych.

Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi ma kluczowe znaczenie w kontekście lokalnych uwarunkowań hydrologicznych. Obserwowany spadek poziomu wód gruntowych oraz częstsze okresy suszy wymagają rozwoju systemów małej retencji, wykorzystania wód opadowych oraz wprowadzania rozwiązań przyjaznych środowisku w przestrzeni publicznej. Współpraca z instytucjami takimi jak Wody Polskie czy Welski Park Krajobrazowy ma w tym zakresie istotne znaczenie, gdyż umożliwia kompleksowe podejście do ochrony jakości wód i utrzymania cieków wodnych. Ważnym elementem jest również wspieranie rolników w zakresie retencji przydomowej i stosowania dobrych praktyk rolniczych, które ograniczają erozję gleb, poprawiają ich strukturę i wspomagają naturalne procesy retencyjne.

Działania w zakresie ochrony środowiska i rozwoju zielonej infrastruktury koncentrują się na zachowaniu i wzmacnianiu powiązań przyrodniczych oraz poprawie estetyki przestrzeni publicznych. Tworzenie nowych terenów zieleni urządzonej, sadzenie drzew i krzewów, czy zakładanie łąk kwietnych nie tylko poprawia mikroklimat i retencję, ale także podnosi atrakcyjność wizualną miejscowości. Wdrażanie programów termomodernizacji, rozwój odnawialnych źródeł energii oraz promowanie efektywności energetycznej wśród mieszkańców wpisują się w długofalową strategię ograniczania emisji gazów cieplarnianych i racjonalnego wykorzystania zasobów. Tego rodzaju działania nie tylko przynoszą wymierne korzyści ekologiczne, ale także przyczyniają się do obniżenia kosztów utrzymania obiektów publicznych i prywatnych.

Zagadnienia gospodarki odpadami pozostają ważnym elementem lokalnej polityki środowiskowej. Konieczne jest dalsze rozwijanie systemu selektywnej zbiórki odpadów, w tym stworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), co usprawni gospodarowanie surowcami wtórnymi i zmniejszy ilość odpadów trafiających na składowiska. Kluczowe znaczenie ma także edukacja ekologiczna mieszkańców – zarówno dzieci i młodzieży, jak i dorosłych – w zakresie segregacji odpadów, ograniczania konsumpcji oraz ponownego wykorzystania surowców.

Osiągnięcie celów w sferze klimatyczno-środowiskowej wymaga konsekwentnego i zintegrowanego podejścia. Wdrażanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu, poprawa efektywności energetycznej, zwiększanie powierzchni terenów zielonych oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz ochrony przyrody tworzą spójny system działań, który pozwoli na zachowanie wysokiej jakości środowiska i odporności Gminy na przyszłe wyzwania klimatyczne. Gmina Grodziczno dąży do tego, aby rozwój gospodarczy i społeczny odbywał się w zgodzie z naturą, a środowisko stanowiło trwały fundament dobrobytu lokalnej wspólnoty.

Cel 2: Zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz zwiększenie odporności Gminy Grodziczno na skutki zmian klimatu.

Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
<p>2.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie działań na rzecz zwiększenia małej retencji poprzez budowę zbiorników i oczek wodnych, wykorzystanie wód opadowych w przestrzeni publicznej oraz rozwój zielonej infrastruktury. • Wspieranie mieszkańców i rolników w zakresie retencji przydomowej oraz właściwego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych. • Prowadzenie działań przeciwerozyjnych na terenach rolnych oraz w rejonach narażonych na spływ powierzchniowy i utratę gleb m.in. poprzez zadrzewianie miedz i skarp, stosowanie pasów ochronnych, utrzymanie trwałych użytków zielonych oraz współpracę z rolnikami w zakresie wdrażania dobrych praktyk rolniczych. • Podejmowanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wprowadzanie rozwiązań zwiększających naturalną retencję, ograniczanie skutków suszy oraz poprawę mikroklimatu w przestrzeni publicznej. • Współpraca z Wodami Polskimi oraz Welskim Parkiem Krajobrazowym w zakresie utrzymania cieków i ochrony jakości wód powierzchniowych. • Ograniczanie uszczelnienia powierzchni poprzez stosowanie nawierzchni przepuszczalnych na parkingach i placach oraz zrównoważone planowanie zabudowy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie retencji wodnej na obszarze Gminy poprzez rozwój małej retencji i zagospodarowanie wód opadowych. • Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i rolników w zakresie racjonalnego gospodarowania wodami oraz retencji przydomowej. • Zmniejszenie erozji gleb i poprawa jakości użytkowania gruntów rolnych dzięki wdrażaniu dobrych praktyk rolniczych. • Ograniczenie skutków suszy i ekstremalnych zjawisk pogodowych poprzez działania adaptacyjne zwiększające odporność środowiska. • Poprawa jakości wód powierzchniowych i efektywne utrzymanie cieków wodnych dzięki współpracy z instytucjami i partnerami zewnętrznymi. • Zwiększenie powierzchni terenów o wysokiej przepuszczalności w przestrzeni publicznej i poprawa mikroklimatu miejscowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej retencji (szt.). • Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych lub doradczych z zakresu retencji przydomowej i gospodarowania wodami (szt.). • Powierzchnia terenów objętych działaniami przeciwerozyjnymi (ha). • Liczba zrealizowanych działań adaptacyjnych do zmian klimatu (szt.). • Liczba inicjatyw i projektów realizowanych we współpracy z instytucjami w zakresie ochrony wód (szt.). • Powierzchnia terenów publicznych z nawierzchniami przepuszczalnymi oddanych do użytku (m²).

<p>2.2. Poprawa jakości środowiska i rozwój zielonej infrastruktury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i rozwijanie terenów zieleni urządzonej – nasadzenia drzew i krzewów w przestrzeniach publicznych z uwzględnieniem roślinności rodzimej, łąki kwietne, enklawy zieleni w sołectwach oraz projekty ekologiczne angażujące mieszkańców. • Rozwijanie powiązań ekologicznych pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo poprzez zachowanie zadrzewień śródpolnych, miedz i korytarzy ekologicznych. • Wdrażanie programów termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz promowanie efektywności energetycznej w gospodarstwach domowych. • Rozwijanie odnawialnych źródeł energii, w tym instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła i biogazowni rolniczych, we współpracy z mieszkańcami i przedsiębiorcami. • Wspieranie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody, efektywnego gospodarowania energią i gospodarki obiegu zamkniętego. • Ochrona i przywracanie terenów zielonych w centrach miejscowości oraz w rejonach intensywnie użytkowanych, w tym przy szkołach, placach i szlakach pieszych. • Uporządkowanie terenów zdegradowanych i nieużytkowanych, z wykorzystaniem zieleni rekultywacyjnej i małej architektury. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej i poprawa estetyki przestrzeni publicznych w sołectwach. • Zachowanie i wzmocnienie powiązań ekologicznych między obszarami cennymi przyrodniczo oraz poprawa ciągłości korytarzy ekologicznych. • Zmniejszenie zużycia energii i emisji zanieczyszczeń dzięki termomodernizacji budynków i promowaniu efektywności energetycznej. • Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach i budynkach publicznych. • Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony przyrody i zrównoważonego gospodarowania zasobami. • Poprawa jakości życia i walorów krajobrazowych poprzez odnowienie i zazielenienie terenów w centrach miejscowości. • Rewitalizacja terenów zdegradowanych i poprawa ich funkcji rekreacyjnych lub użytkowych przy zastosowaniu zieleni rekultywacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia nowo utworzonych lub zmodernizowanych terenów zieleni urządzonej (ha). • Liczba zachowanych lub odtworzonych zadrzewień (szt.). • Liczba budynków użyteczności publicznej objętych termomodernizacją (szt.). • Liczba nowo zainstalowanych instalacji OZE w gospodarstwach domowych i obiektach publicznych (szt.). • Liczba przeprowadzonych inicjatyw i działań edukacyjnych z zakresu ochrony środowiska (szt.). • Powierzchnia terenów zielonych utworzonych lub odnowionych w centrach miejscowości (m²). • Powierzchnia terenów zdegradowanych poddanych rekultywacji i zagospodarowaniu (ha).
--	--	--	--

<p>2.3. Zrównoważona gospodarka odpadami i rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów, w tym utworzenie PSZOK oraz dążenie do zwiększenia poziomu recyklingu i efektywności systemu gospodarowania odpadami. • Prowadzenie cyklicznych akcji informacyjnych i edukacyjnych dotyczących segregacji odpadów, ograniczania konsumpcji i ponownego wykorzystania surowców. • Wspieranie inicjatyw oddolnych, takich jak sprzątanie terenów leśnych i przydrożnych, oraz warsztaty naprawcze (ponowne wykorzystanie przedmiotów). • Wdrażanie działań na rzecz redukcji odpadów niebezpiecznych i elektroodpadów, w tym organizacja mobilnych punktów zbiórki. • Kształtowanie postaw proekologicznych poprzez współpracę szkół, OSP i organizacji społecznych w zakresie ochrony środowiska i klimatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie skuteczności i dostępności systemu selektywnej zbiórki odpadów na terenie Gminy. • Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) i usprawnienie obsługi mieszkańców w zakresie odbioru odpadów. • Wzrost poziomu recyklingu i ograniczenie ilości odpadów trafiających na składowiska. • Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie segregacji odpadów i gospodarki o obiegu zamkniętym. • Wzrost liczby oddolnych inicjatyw proekologicznych angażujących mieszkańców, szkoły i organizacje społeczne. • Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych i elektroodpadów dzięki organizacji mobilnych punktów zbiórki i kampaniom informacyjnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) działających na terenie Gminy (szt.). • Udział odpadów poddanych recyklingowi w całkowitej masie odpadów komunalnych (%). • Liczba przeprowadzonych kampanii i akcji edukacyjnych dotyczących segregacji i ograniczania odpadów (szt.). • Liczba zorganizowanych inicjatyw ekologicznych z udziałem mieszkańców (szt.). • Masa odpadów niebezpiecznych i elektroodpadów zebranych w ramach specjalnych zbiórek (Mg).
---	---	--	---

GOSPODARKA

Rozwój gospodarczy Gminy Grodziczno opiera się w dużej mierze na jej tradycyjnych funkcjach – rolnictwie, drobnej przedsiębiorczości oraz usługach związanych z otoczeniem przyrodniczym i turystyką weekendową. Zauważa się jednak, że mimo korzystnego położenia, stosunkowo czystego środowiska i dostępności gruntów, potencjał gospodarczy nie jest w pełni wykorzystywany. Gospodarka Gminy ma charakter lokalny, rozproszony, z ograniczoną liczbą większych podmiotów i z dominacją mikroprzedsiębiorstw działających głównie w sektorach usług, handlu i przetwórstwa rolno-spożywczego. Dlatego też w centrum polityki rozwoju gospodarczego Gminy znalazły się działania służące wzmocnieniu lokalnej przedsiębiorczości, poprawie warunków inwestowania oraz aktywizacji gospodarczej w oparciu o lokalne zasoby i potrzeby mieszkańców.

Wspieranie lokalnych przedsiębiorców wymaga przede wszystkim stworzenia odpowiednich warunków przestrzennych i infrastrukturalnych. Działania w tym zakresie obejmują przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych, które umożliwią lokalizację niewielkich zakładów produkcyjnych i usługowych, a w dalszej perspektywie – rozwój lokalnej strefy aktywności gospodarczej. Kluczowe znaczenie ma również współpraca z instytucjami otoczenia biznesu, zapewniająca przedsiębiorcom dostęp do doradztwa, szkoleń oraz informacji o możliwościach finansowania rozwoju. Dzięki temu możliwe będzie zwiększenie liczby trwałych miejsc pracy, podniesienie konkurencyjności lokalnych firm oraz dywersyfikacja struktury gospodarczej gminy. Równocześnie rozwój gospodarki ma być wspierany poprzez działania promocyjne i budowanie pozytywnego wizerunku Gminy Grodziczno jako miejsca przyjaznego inwestorom i mieszkańcom.

Istotne w gospodarce lokalnej pozostaje rolnictwo – wciąż dominujący dział aktywności gospodarczej i ważny element lokalnej tożsamości. Mimo przeważającego rolniczego charakteru przestrzeni, sektor ten wymaga modernizacji i przystosowania do współczesnych wymogów środowiskowych i ekonomicznych. Planowane działania mają na celu wsparcie rolników w zakresie dywersyfikacji działalności (np. poprzez agroturystykę i przetwórstwo lokalne), promowanie rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych.

Uzupełnieniem lokalnej gospodarki jest turystyka – rozwijana w sposób zrównoważony, z poszanowaniem środowiska i lokalnych wartości kulturowych. Położenie Gminy Grodziczno w otoczeniu Welskiego Parku Krajobrazowego, liczne jeziora, doliny rzeczne oraz zachowane krajobrazy rolnicze stwarzają naturalne warunki do rozwoju turystyki przyrodniczej, aktywnej i rodzinnej. Działania w tym zakresie koncentrują się na rozwoju infrastruktury rekreacyjnej (szlaki pieszo-rowerowe, przystanie kajakowe, wiaty, miejsca wypoczynku), tworzeniu spójnej oferty turystycznej we współpracy z sąsiednimi gminami oraz promowaniu produktów lokalnych i rękodzieła jako elementów uzupełniających ofertę turystyczną. Turystyka nie stanowi głównego motoru rozwoju Gminy, ale jest ważnym uzupełnieniem lokalnej gospodarki i sposobem na ożywienie społeczno-ekonomiczne obszarów wiejskich.

Planowane kierunki działań nastawione są na budowanie trwałych podstaw rozwoju gospodarczego, który nie stoi w sprzeczności z zasadami ochrony środowiska. Wzmocnienie przedsiębiorczości, modernizacja rolnictwa i rozwój turystyki mają przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania dochodów Gminy, przy jednoczesnym zachowaniu jej walorów przyrodniczych i kulturowych.

Cel 3: Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy Grodziczno poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki przy zachowaniu zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych			
Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
3.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą, z możliwością utworzenia lokalnej strefy aktywności gospodarczej. • Wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw poprzez doradztwo, szkolenia oraz współpracę z instytucjami otoczenia biznesu. • Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego oraz krótkich łańcuchów dostaw lokalnych produktów. • Wspieranie współpracy między samorządem, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym w zakresie wspólnych projektów inwestycyjnych. • Rozwój systemu promocji gospodarczej Gminy poprzez tworzenie materiałów informacyjnych, kampanii wizerunkowych i wydarzeń branżowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy poprzez przygotowanie i uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą. • Rozwój lokalnego sektora mikro i małych przedsiębiorstw dzięki działaniom doradczym, szkoleniowym i promocyjnym. • Wzrost liczby podmiotów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz rozwój sieci lokalnych dostawców i producentów. • Nawiązanie trwałej współpracy między samorządem, organizacjami społecznymi i przedsiębiorcami w zakresie wspólnych przedsięwzięć rozwojowych. • Wzmocnienie wizerunku Gminy jako miejsca przyjaznego dla przedsiębiorczości i inwestycji poprzez działania promocyjne i informacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia terenów inwestycyjnych objętych uzbrojeniem technicznym (ha). • Liczba mikro i małych przedsiębiorstw objętych wsparciem doradczym lub szkoleniowym (szt.). • Liczba nowych lub rozwiniętych podmiotów przetwórstwa rolno-spożywczego działających na terenie Gminy (szt.). • Liczba wspólnych projektów realizowanych z udziałem samorządu, NGO i sektora prywatnego (szt.). • Liczba przeprowadzonych działań promujących przedsiębiorczość i ofertę inwestycyjną Gminy (szt.).
3.2. Zrównoważony rozwój rolnictwa i sektora żywnościowego	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie dywersyfikacji działalności rolniczej, w tym tworzenia gospodarstw agroturystycznych i przetwórstwa lokalnego. • Promowanie rolnictwa ekologicznego i działań prośrodowiskowych w gospodarstwach rolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie różnorodności działalności rolniczej i rozwój agroturystyki oraz lokalnego przetwórstwa rolno-spożywczego. • Wzrost liczby gospodarstw stosujących praktyki ekologiczne i prośrodowiskowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowo utworzonych lub rozwiniętych gospodarstw agroturystycznych (szt.). • Liczba przeprowadzonych kampanii promujących rolnictwo ekologiczne (szt.).

	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja szkoleń i doradztwa dla rolników w zakresie nowych technologii, ochrony gleb i efektywnego gospodarowania wodą. • Wspieranie tworzenia grup producenckich oraz lokalnych sieci współpracy rolników. • Wdrażanie działań poprawiających warunki melioracyjne i retencję wodną na terenach rolnych. • Ochrona terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rolniczych przed nadmierną presją inwestycyjną i niekontrolowaną zabudową. • Współpraca z instytucjami naukowymi i doradztwem rolniczym w zakresie innowacyjnych technologii w gospodarce rolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie wiedzy i kompetencji rolników w zakresie nowoczesnych technologii i efektywnego gospodarowania zasobami. • Rozwój współpracy i integracji środowiska rolniczego poprzez tworzenie grup producenckich i sieci kooperacyjnych. • Poprawa warunków gospodarowania wodą na terenach rolnych dzięki działaniom melioracyjnym i retencyjnym. • Ograniczenie presji inwestycyjnej na tereny rolnicze i przyrodnicze poprzez odpowiednie planowanie przestrzenne. • Zwiększenie innowacyjności w sektorze rolniczym poprzez współpracę z instytucjami naukowymi i ośrodkami doradztwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych szkoleń i spotkań doradczych dla rolników (szt.). • Liczba grup producenckich lub sieci współpracy rolników działających na terenie Gminy (szt.). • Liczba przeprowadzonych działań melioracyjnych i retencyjnych (szt.). • Liczba przypadków odmowy lokalizacji inwestycji kolidujących z ochroną terenów rolnych i przyrodniczych (szt.). • Liczba wspólnych projektów realizowanych z instytucjami naukowymi lub doradztwem rolniczym (szt.).
<p>3.3. Rozwój turystyki i usług powiązanych z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi Gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, w tym szlaków pieszo-rowerowych, wiat, miejsc wypoczynku i przystani kajakowych. • Współpraca z Welskim Parkiem Krajobrazowym w zakresie promocji oferty turystycznej opartej na walorach przyrodniczych. • Wspieranie powstawania nowych gospodarstw agroturystycznych oraz rozwój turystyki aktywnej i rodzinnej. • Uporządkowanie dokumentów planistycznych (MPZP) dla obszarów atrakcyjnych turystycznie, z poszanowaniem ochrony przyrody. • Poprawa jakości dróg i oznakowania prowadzącego do głównych jezior, 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej sprzyjającej aktywnemu wypoczynkowi mieszkańców i turystów. • Wzrost liczby odwiedzających Gminę dzięki promocji oferty opartej na walorach przyrodniczych i współpracy z Welskim Parkiem Krajobrazowym. • Rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz wzbogacenie oferty turystyki aktywnej i rodzinnej. • Uporządkowanie dokumentów planistycznych dla terenów atrakcyjnych turystycznie, 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanych lub zmodernizowanych szlaków pieszo-rowerowych (km). • Liczba nowych elementów infrastruktury turystycznej (wiaty, przystanie, miejsca wypoczynku) oddanych do użytku (szt.). • Liczba gospodarstw agroturystycznych funkcjonujących na terenie Gminy (szt.). • Liczba planów miejscowych opracowanych lub zaktualizowanych dla terenów turystycznych (szt.). • Liczba dróg dojazdowych do jezior i atrakcji objętych

	<p>atrakcji turystycznych i miejsc wypoczynku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie inicjatyw i wydarzeń promujących Gminę jako miejsce turystyki przyrodniczej i weekendowej. • Tworzenie wspólnej oferty turystycznej i promocyjnej z sąsiednimi samorządami w oparciu o walory krajobrazowe i kulturowe regionu. • Rozwój systemu promocji produktów lokalnych i rękodzieła jako elementu oferty turystycznej. • Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia i promocji lokalnych produktów turystycznych. 	<p>uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności komunikacyjnej i oznakowania miejsc atrakcyjnych przyrodniczo i kulturowo. • Wzrost liczby wydarzeń i inicjatyw promujących Gminę jako miejsce wypoczynku i turystyki weekendowej. • Wzmocnienie współpracy międzygminnej w zakresie tworzenia spójnej oferty turystycznej regionu. • Rozwój systemu promocji produktów lokalnych i rękodzieła jako uzupełnienia oferty turystycznej. • Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w rozwój i promocję lokalnych produktów turystycznych. 	<p>modernizacją lub poprawą oznakowania (szt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydarzeń i inicjatyw promujących ofertę turystyczną Gminy (szt.). • Liczba wspólnych projektów lub inicjatyw turystycznych realizowanych z samorządami sąsiednimi (szt.). • Liczba lokalnych produktów i wyrobów promowanych w ramach oferty turystycznej (szt.). • Liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w tworzenie i promocję produktów turystycznych (szt.).
--	--	---	--

SPOŁECZEŃSTWO

Rozwój społeczny stanowi kluczowy aspekt strategiczny Gminy Grodziczno. Mimo zachowania spójnej i zintegrowanej społeczności lokalnej, Gmina boryka się z wyzwaniem charakterystycznymi dla gmin wiejskich – starzeniem się ludności, ograniczoną dostępnością usług publicznych, niewystarczającą ofertą kulturalną i sportową oraz potrzebą wzmocnienia komunikacji z mieszkańcami. W ostatnich latach zauważalny jest także wzrost oczekiwań mieszkańców wobec jakości życia i dostępności usług w miejscu zamieszkania. Odpowiedzią na te potrzeby jest budowa nowoczesnego, otwartego i solidarnego społeczeństwa lokalnego, które opiera się na integracji, aktywności i wspólnym działaniu.

Podstawą dla realizacji tego celu jest rozwój usług społecznych i zdrowotnych, zapewniających wsparcie na każdym etapie życia. W obliczu zmieniającej się struktury demograficznej – z rosnącym udziałem osób starszych i spadającą liczbą dzieci – konieczne jest zarówno rozwijanie systemu opieki nad najmłodszymi (poprzez tworzenie żłobków i elastycznych przedszkoli), jak i wzmacnianie opieki nad seniorami i osobami niesamodzielnymi.

Równoległym istotnym kierunkiem jest wzmacnianie aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców. Gmina Grodziczno dostrzega konieczność rozwoju kanałów komunikacji oraz integracji działań społecznych – zarówno poprzez nowoczesne formy przekazu, jak i bezpośrednio spotkania i inicjatywy lokalne. Duży potencjał drzemie w aktywnych liderach sołectkich, organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejskich i jednostkach OSP, które są podstawą życia społecznego na obszarach wiejskich. Wspieranie ich działalności, szkolenia i integracja działań w ramach systemu koordynowanego przez samorząd lokalny mają na celu budowanie silnego kapitału społecznego – opartego na współpracy, zaufaniu i wspólnym działaniu na rzecz dobra wspólnego.

Kolejnym ważnym elementem rozwoju społecznego jest poszerzanie oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej. W tym zakresie kluczowe znaczenie ma utworzenie Gminnego Centrum Kultury – nowoczesnej instytucji integrującej funkcje kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne. Równoległe przewidziano modernizację świetlic wiejskich, które staną się lokalnymi centrami aktywności mieszkańców. Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych odbywać się będzie również poprzez organizację wydarzeń kulturalnych i sportowych, promujących dziedzictwo Grodziczna, tradycje regionalne, rękodzieło i produkty lokalne. Współpraca z Welskim Parkiem Krajobrazowym, szkołami i organizacjami społecznymi pozwoli na łączenie działań edukacyjnych z ekologicznymi i kulturalnymi, co sprzyjać będzie budowaniu świadomości i więzi mieszkańców z miejscem, w którym żyją.

Planowane kierunki działań strategicznych w sferze społecznej mają charakter kompleksowy i obejmują zarówno rozwój infrastruktury społecznej, jak i wzmocnienie działań miękkich – edukacyjnych, integracyjnych i animacyjnych. Kluczowe jest tu tworzenie warunków do współdziałania, wspierania inicjatyw oddolnych i wzajemnej pomocy. Celem strategicznym jest, aby Gmina Grodziczno była miejscem przyjaznym wszystkim grupom wiekowym, oferującym wysoką jakość życia, dostęp do podstawowych usług, możliwość rozwoju osobistego i społecznego oraz silne poczucie wspólnoty. Tylko dzięki takiemu zrównoważonemu podejściu możliwe będzie wzmocnienie spójności społecznej i budowanie trwałego kapitału społecznego, stanowiącego fundament rozwoju całej Gminy.

Cel 4: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej			
Cel operacyjny	Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźnik osiągnięcia działań
4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa oferty opieki nad dziećmi do lat 3 np. poprzez utworzenie gminnego żłobka lub innej formy opieki oraz zapewnienie elastycznych godzin pracy placówek przedszkolnych, dostosowanych do potrzeb pracujących rodziców. • Utworzenie Klubu Seniora w centralnej części Gminy oraz rozwój usług opieki dziennej i wytchnieniowej dla osób starszych i niesamodzielnych. • Wzmocnienie działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez zwiększenie liczby pracowników socjalnych, wprowadzenie usług asystenckich oraz rozszerzenie oferty wsparcia psychologicznego i socjalnego. • Organizacja cyklicznych programów profilaktycznych, badań przesiewowych i kampanii edukacyjnych w zakresie zdrowia fizycznego, psychicznego i uzależnień we współpracy z placówkami medycznymi i szkołami. • Zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów poprzez współpracę z placówkami medycznymi w Nowym Mieście Lubawskim, udostępnianie pomieszczeń dla lekarzy specjalistów oraz wsparcie mobilnych punktów medycznych i diagnostycznych. • Prowadzenie działań inwestycyjnych w zakresie dostosowania obiektów publicznych (szkół, urzędów, ośrodków zdrowia) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz rodziców z dziećmi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 i lepsze dostosowanie godzin funkcjonowania placówek przedszkolnych do potrzeb rodziców pracujących. • Utworzenie i funkcjonowanie Klubu Seniora oraz rozwój systemu usług dziennych i wytchnieniowych dla osób starszych i niesamodzielnych. • Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kadrowego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym poszerzenie zakresu oferowanych usług społecznych. • Poprawa świadomości zdrowotnej mieszkańców poprzez realizację programów profilaktycznych, edukacyjnych i diagnostycznych. • Ułatwienie mieszkańcom dostępu do lekarzy specjalistów dzięki współpracy z placówkami medycznymi i organizacji mobilnych punktów diagnostycznych. • Dostosowanie infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin z małymi dziećmi. • Rozwój systemu opieki środowiskowej i usług sąsiedzkich wspierających osoby niesamodzielne i samotne. • Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami samorządowymi, 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (szt.). • Liczba uczestników Klubu Seniora (os.). • Liczba nowych usług w ramach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (szt.). • Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych i kampanii zdrowotnych (szt.). • Liczba dostępnych lekarzy specjalistów na terenie Gminy (os.). • Liczba obiektów publicznych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt.). • Liczba osób objętych usługami sąsiedzkimi i opiekuńczymi w miejscu zamieszkania (os.). • Liczba wspólnych inicjatyw zrealizowanych we współpracy z NGO i parafiami (szt.).

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług sąsiedzkich i opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, w tym wdrażanie lokalnych inicjatyw opartych na wolontariacie i współpracy międzypokoleniowej. • Współpraca z instytucjami pomocy społecznej, NGO i parafiami w zakresie wspólnego prowadzenia działań integracyjnych i opiekuńczych dla mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej. • Tworzenie i rozwój świetlic socjoterapeutycznych na terenie Gminy, jako lokalnych miejsc wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, problemami wychowawczymi lub uzależnieniami. 	<p>organizacjami pozarządowymi i parafiami w zakresie działań integracyjnych i opiekuńczych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie dostępności do oferty wsparcia psychologicznego, wychowawczego i profilaktycznego dla dzieci i młodzieży poprzez utworzenie świetlic socjoterapeutycznych sprzyjających integracji społecznej, rozwojowi kompetencji emocjonalnych i przeciwdziałaniu patologiom społecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych świetlic socjoterapeutycznych (szt.).
<p>4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie cyklicznej gazetki gminnej w formie papierowej i elektronicznej, zawierającej aktualne informacje o wydarzeniach, inwestycjach i inicjatywach lokalnych oraz dotarcie z nią do wszystkich mieszkańców. • Organizacja szkoleń informatycznych i cyfrowych dla seniorów, uczniów oraz osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym w ramach współpracy z lokalnymi szkołami i biblioteką. • Wprowadzenie systemu wsparcia lokalnych liderów i przedstawicieli sołectw – organizacja szkoleń z zakresu animacji społecznej, pozyskiwania funduszy i współpracy projektowej. • Powołanie gminnego koordynatora ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu integracji działań społecznych, planowania wspólnych inicjatyw i promocji aktywności lokalnej. • Wspieranie działalności kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń i jednostek OSP 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziomu informowania i zaangażowania mieszkańców poprzez regularne publikowanie gazetki gminnej w formie papierowej i elektronicznej. • Zwiększenie kompetencji cyfrowych mieszkańców, w szczególności seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. • Wzmocnienie kompetencji liderów lokalnych oraz przedstawicieli sołectw w zakresie animacji społecznej, pozyskiwania środków i współpracy partnerskiej. • Utworzenie funkcji gminnego koordynatora współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu usprawnienia przepływu informacji i integracji działań społecznych. • Zwiększenie liczby inicjatyw i projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich i jednostki OSP przy wsparciu Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydanych numerów gazetki gminnej w ciągu roku (szt.). • Liczba uczestników szkoleń informatycznych i cyfrowych (os.). • Liczba zrealizowanych szkoleń i warsztatów dla liderów społecznych i przedstawicieli sołectw (szt.). • Powołanie i funkcjonowanie koordynatora ds. współpracy z NGO (tak/nie). • Liczba organizacji pozarządowych i jednostek OSP, które otrzymały wsparcie finansowe lub merytoryczne od Gminy (szt.).

	<p>poprzez dotacje, udostępnianie przestrzeni i pomoc w opracowywaniu wniosków o środki zewnętrzne.</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie współpracy między gminą a mieszkańcami w zakresie planowania i realizacji lokalnych inicjatyw, w tym w ramach funduszu sołectkiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie partycypacji mieszkańców w planowaniu i realizacji lokalnych inicjatyw w ramach funduszu sołectkiego oraz innych form współdecydowania. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw lokalnych zrealizowanych z udziałem mieszkańców w ramach funduszu sołectkiego (szt.).
<p>4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie Gminnego Centrum Kultury z zapleczem sportowo-rekreacyjnym oraz rozwinięcie oferty wydarzeń integracyjnych i edukacyjnych skierowanych do mieszkańców wszystkich grup wiekowych. Modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich w sprzęt multimedialny, rekreacyjny i dydaktyczny, tak aby mogły pełnić funkcję lokalnych centrów aktywności społecznej. Wspieranie organizacji cyklicznych wydarzeń kulturalnych i sportowych, takich jak dożynki, jarmarki, przeglądy artystyczne, turnieje sportowe i festyny rodzinne. Współpraca z Welskim Parkiem Krajobrazowym, szkołami i stowarzyszeniami w zakresie edukacji ekologicznej i organizacji plenerowych wydarzeń edukacyjno-kulturalnych. Organizacja inicjatyw promujących dziedzictwo lokalne i tradycje regionalne, w tym warsztatów rękodzielniczych i konkursów kulinarnych. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w sołectwach poprzez modernizację boisk, placów zabaw i siłowni plenerowych oraz doposażenie w sprzęt sportowy. Systematyczna modernizacja obiektów oświatowych i doposażanie szkół w nowoczesne materiały dydaktyczne, wraz z rozwojem oferty zajęć dodatkowych. Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia poprzez organizację zajęć rekreacyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie Gminnego Centrum Kultury z zapleczem sportowo-rekreacyjnym i regularną ofertą wydarzeń integracyjnych, kulturalnych i edukacyjnych. Modernizacja i lepsze wykorzystanie świetlic wiejskich jako lokalnych centrów aktywności społecznej. Wzrost liczby wydarzeń kulturalnych i sportowych o charakterze cyklicznym, integrujących mieszkańców różnych grup wiekowych. Zacieśnienie współpracy z Welskim Parkiem Krajobrazowym, szkołami i stowarzyszeniami w zakresie edukacji ekologicznej i organizacji wydarzeń plenerowych. Wzmocnienie lokalnej tożsamości poprzez organizację inicjatyw promujących dziedzictwo kulturowe, rękodzieło i tradycje kulinarne regionu. Poprawa jakości i dostępności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie sołectw. Modernizacja obiektów oświatowych oraz doposażenie szkół w nowoczesne materiały dydaktyczne i sprzęt edukacyjny. Zwiększenie aktywności mieszkańców w zakresie sportu i rekreacji oraz propagowanie zdrowego stylu życia. 	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie Gminnego Centrum Kultury (tak/nie). Liczba zmodernizowanych lub doposażonych świetlic wiejskich (szt.). Liczba wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i sportowych organizowanych w ciągu roku (szt.). Liczba wspólnych wydarzeń zorganizowanych z Welskim Parkiem Krajobrazowym, szkołami lub stowarzyszeniami (szt.). Liczba zrealizowanych inicjatyw promujących lokalne tradycje, rękodzieło lub produkty regionalne (szt.). Liczba zmodernizowanych lub nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych (szt.). Liczba szkół doposażonych w nowoczesny sprzęt dydaktyczny (szt.). Liczba mieszkańców uczestniczących w zajęciach sportowych,

	spacerów nordic walking, rajdów rowerowych i akcji prozdrowotnych.		rekreacyjnych lub akcjach prozdrowotnych (os.).
--	--	--	---

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grodziczno oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Gmina Grodziczno jest jednostką wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie nowomiejskim. Zajmuje powierzchnię 154 km², co stanowi około jedną piątą powierzchni powiatu. Według danych GUS Gminę zamieszkuje 5 870 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia wynoszącą około 38 os./km² – wartość niższą od średniej wojewódzkiej, potwierdzającą typowo rolniczy i wiejski charakter jednostki. Gmina graniczy z sześcioma samorządami – od zachodu z Kurzętnikiem i Nowym Miastem Lubawskim, od północy z Lubawą, od wschodu z Rybnem i Lidzbarkiem, natomiast od południa z Brzoziem, należącym do województwa kujawsko-pomorskiego. Takie położenie sprawia, że Grodziczno pełni funkcję łącznika pomiędzy obszarami Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego i Garbu Lubawskiego, stanowiąc element przestrzennego powiązania między województwami północnej Polski.

Siedziba władz gminnych znajduje się w miejscowości Grodziczno – pełniącej funkcję administracyjnego i usługowego centrum Gminy. Leży ona w odległości około 17 km od Nowego Miasta Lubawskiego, będącego siedzibą powiatu oraz 82 km od Olsztyna – stolicy województwa. W skład gminy wchodzi 17 sołectw: Boleszyn, Grodziczno, Katlewo, Kowaliki, Kuligi, Linowiec, Lorki, Montowo, Mroczenko, Mroczno, Nowe Grodziczno, Ostaszewo, Rynek, Świniarc, Trzcina, Zajączkowo i Zwiniarz. Rozmieszczenie osadnictwa ma charakter rozproszony, a struktura zabudowy zachowuje tradycyjny, wiejski układ przestrzenny z dominacją zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej.

Struktura użytkowania gruntów wskazuje na dominację funkcji rolniczej – użytki rolne zajmują około 64% powierzchni Gminy, natomiast lasy i grunty leśne blisko 20%. Występują tu także rozległe tereny zieleni nieurządzonej, łąki i pastwiska (ok. 10%) oraz niewielkie powierzchnie wód (1,7%), głównie jezior i cieków wodnych. Zabudowa stanowi niespełna 2,5% powierzchni Gminy, co odzwierciedla jej nieprzemysłowy charakter. Taki układ przestrzeni sprzyja zachowaniu walorów krajobrazu rolniczego i tradycyjnej struktury osadniczej, w której przeważają wsie ulicowe i rozproszone przysiółki.

Układ osadniczy Gminy jest zhierarchizowany. Grodziczno stanowi lokalny ośrodek administracyjno-usługowy, koncentrujący funkcje publiczne, edukacyjne i społeczne. W jego otoczeniu funkcjonują miejscowości o potencjale uzupełniającym, takie jak Mroczno i Nowe Grodziczno – pełniące funkcję osadniczą i usługową, a w mniejszym stopniu produkcyjną. Pozostałe wsie zachowują charakter rolniczy, przy czym część z nich, jak Zajączkowo czy Kuligi, rozwija funkcje turystyczne i rekreacyjne. Struktura osadnicza Gminy jest dość równomiernie rozmieszczona, a relatywnie niewielkie odległości między miejscowościami sprzyjają utrzymaniu spójności funkcjonalnej.

Układ komunikacyjny Gminy Grodziczno opiera się na dwóch drogach wojewódzkich: nr 541 (Lubawa–Lidzbark) i nr 538 (Grodziczno–Radzyń Chełmiński), które stanowią główne osie transportowe, łączące Gminę z regionalnymi centrami gospodarczymi i administracyjnymi. Uzupełniają go drogi powiatowe o łącznej długości ponad 46 km oraz gminne o długości przekraczającej 110 km, z czego około połowę stanowią drogi o nawierzchni gruntowej. Sieć transportowa charakteryzuje się jednak nierównomiernym stanem technicznym, zwłaszcza w obszarach peryferyjnych, co ogranicza dostępność niektórych sołectw. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 9 (Warszawa–Gdańsk), z przystankami Montowo i Zajączkowo Lubawskie, jednak jej znaczenie w obsłudze lokalnych potrzeb transportowych jest

marginalne. System transportu publicznego opiera się głównie na połączeniach autobusowych, realizowanych przez lokalnych przewoźników, przy czym ich częstotliwość i zasięg nie w pełni odpowiadają potrzebom mieszkańców.

Pod względem środowiskowym Gmina Grodziczno położona jest w obszarze o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Około 41% jej powierzchni objęte jest różnymi formami ochrony przyrody, w tym Welskim Parkiem Krajobrazowym, Obszarem Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel oraz fragmentem Buchnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obecność rzeki Wel i licznych jezior, w tym Hartowieckiego, Kiełpińskiego i Zwiniarza, tworzy układ ekologiczny o znaczeniu regionalnym. Ukształtowanie terenu o charakterze polodowcowym, duży udział lasów i dolin rzecznych, a także mała skala przekształceń antropogenicznych decydują o wysokiej jakości środowiska naturalnego. Tereny te stanowią potencjał rozwojowy w zakresie turystyki przyrodniczej, agroturystyki oraz rekreacji wodnej i aktywnej.

Dotychczasowa polityka przestrzenna Gminy Grodziczno opierała się na zapisach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjętego Uchwałą Nr XIV/126/2004 Rady Gminy Grodziczno z dnia 28 kwietnia 2004 roku, z ostatnią zmianą uchwaloną Uchwałą Nr XIII/99/2011 z dnia 10 listopada 2011 roku. Dokument ten stanowił podstawowy instrument prowadzenia polityki przestrzennej, wyznaczając kierunki rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i turystycznej, a także zasady ochrony środowiska i krajobrazu.

Na dzień sporządzenia diagnozy obowiązywało szesnaście miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących łączną powierzchnię 517 ha, co stanowi około 3% powierzchni Gminy. W momencie opracowywania diagnozy prowadzone były prace nad dwoma kolejnymi planami, które po uchwaleniu zwiększą stopień pokrycia planistycznego do około 4,7%. Pokrycie planistyczne ma charakter punktowy i obejmuje głównie tereny inwestycyjne, obszary zabudowy mieszkaniowej oraz lokalizacje planowanych elektrowni wiatrowych. Pozostały obszar Gminy objęty jest decyzjami o warunkach zabudowy oraz decyzjami o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W ostatnich latach liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy kształtowała się w przedziale od 68 do 103 rocznie, co wskazuje na utrzymującą się aktywność inwestycyjną.

W nadchodzących latach kluczowym kierunkiem polityki przestrzennej Gminy Grodziczno będzie opracowanie i wdrożenie Planu ogólnego – aktu prawa miejscowego, który zastąpi obecne Studium i zapewni większą precyzję w określaniu zasad zagospodarowania terenów. Priorytetem stanie się także integracja funkcjonalna przestrzeni poprzez zrównoważone rozmieszczenie zabudowy, rozwój infrastruktury technicznej i transportowej, a także ochrona cennych przyrodniczo i krajobrazowo obszarów. Wzmocnienie ładu przestrzennego, uporządkowanie struktury osadniczej oraz zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych stanowiąc będą podstawę zrównoważonego i harmonijnego rozwoju Gminy Grodziczno.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy należy uwzględnić występujące na jej terenie obszary zagrożenia powodzią, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które mają wpływ na możliwości zagospodarowania przestrzennego, lokalizację inwestycji oraz konieczność uwzględnienia ograniczeń wynikających z przepisów prawa wodnego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Na terenie Gminy Grodziczno znajdują się (na podstawie map zagrożenia powodziowego udostępnionych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie):

- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- Obszary zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określone mu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie może m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudnienia zarządzania ryzykiem powodziowym.

Na terenie Gminy Grodziczno obowiązują zapisy zawarte w następujących dokumentach:

- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.
- Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego wśród inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wskazano m.in. wynikające z Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły działanie: Odtworzenie kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Mroczanka, gm. Grodziczno, co wpłynie na funkcjonowanie zasobów wodnych na terenie Gminy.

Przeciwdziałanie skutkom suszy, zgodnie z art. 183 oraz 185 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy, który uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy. Plan przeciwdziałania skutkom suszy zawiera analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji, jak również katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Według analizy przeprowadzonej na potrzeby Planu przeciwdziałania skutkom suszy Gmina Grodziczno położona jest:

- Częściowo w zasięgu silnego i ekstremalnego zagrożenia w odniesieniu do suszy atmosferycznej;
- częściowo w zasięgu słabego, umiarkowanego, silnego i ekstremalnego zagrożenia w odniesieniu do suszy rolniczej;
- w zasięgu umiarkowanego zagrożenia w odniesieniu do suszy hydrologicznej;
- częściowo w zasięgu słabego i umiarkowanego zagrożenia w odniesieniu do suszy hydrogeologicznej;
- łącznie – w zasięgu umiarkowanego i silnego zagrożenia suszą (silne zagrożenie to przeważająca część Gminy).

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawierający elementy systemu powiązań przyrodniczych na terenie Gminy Grodziczno stanowi załącznik nr 4 do niniejszej Strategii, a jego poglądowa wersja zamieszczona jest na końcu niniejszego rozdziału.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami i uwarunkowaniami występującymi w poszczególnych miejscowościach. Wybrane kierunki działań mają swoje przestrzenne umiejscowienie, co wskazano w załączniku nr 5 do niniejszej Strategii (na końcu niniejszego rozdziału znajduje się poglądowa mapa zgodna ze wspomnianym załącznikiem).

Planowanie przestrzenne Gminy Grodziczno powinno być prowadzone w ścisłej zgodności z obowiązującym Planem zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (PZPW), przyjętym uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 roku. Zgodnie z jego ustaleniami, na obszarze województwa wyznaczono kluczowe obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadlokalnym, obejmujące miejskie ośrodki wzrostu, specjalistyczne obszary związane z turystyką, ochroną środowiska i energetyką odnawialną oraz obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji. Gmina Grodziczno nie została zaliczona do żadnego z miejskich ani specjalistycznych obszarów funkcjonalnych, co potwierdza jej typowo wiejski charakter i wskazuje, że rozwój przestrzenny powinien opierać się na wewnętrznych potencjałach oraz zasobach lokalnych. Pomimo tego, w praktyce Grodziczno pozostaje funkcjonalnie powiązane z Nowym Miastem Lubawskim – głównym ośrodkiem gospodarczym, edukacyjnym i usługowym regionu – co znajduje odzwierciedlenie w codziennych dojazdach mieszkańców do pracy i szkół oraz w przepływach usług i handlu.

Zgodnie ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego „Warmińsko-Mazurskie 2030”, Gmina Grodziczno została zaliczona do tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) – obszarów marginalizacji. Oznacza to, że w dokumentach regionalnych została zidentyfikowana jako jednostka o niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, w której występują zjawiska depopulacji, ograniczony dostęp do usług publicznych, niski poziom przedsiębiorczości oraz niedostateczna jakość infrastruktury technicznej. W kontekście planowania przestrzennego należy zatem dążyć do wzmacniania infrastruktury publicznej, poprawy dostępności transportowej i usługowej, a także do rozwoju inwestycji w obszarach gospodarki niskoemisyjnej i zielonej transformacji.

Istotnym dokumentem uzupełniającym ramy planistyczne jest Audyt krajobrazowy województwa warmińsko-mazurskiego, przyjęty uchwałą nr 10/145/25/VII Zarządu Województwa z dnia 5 marca 2025 roku. Audyt identyfikuje i ocenia krajobrazy występujące na terenie województwa, określa ich wartości przyrodnicze, kulturowe i widokowe, a także formułuje rekomendacje dla polityki przestrzennej. Zgodnie z ustaleniami dokumentu, Gmina Grodziczno położona jest w obrębie krajobrazów wiejskich i leśnych, o wysokim znaczeniu ekosystemowym i krajobrazowym. Na jej terenie znajdują się dwa krajobrazy priorytetowe: „Trzcina i okolice” – mozaikowy krajobraz rolniczy z meandrującym korytem rzeki Wel i rozproszoną zabudową siedliskową – oraz „Las Welski”, obejmujący rozległy kompleks leśny z doliną rzeki Wel i licznymi formami młodoglacjalnej rzeźby terenu. Dodatkowo zidentyfikowano krajobraz leśny Garbu Lubawskiego o pagórkowatym charakterze i wysokich walorach widokowych. Prowadzenie polityki przestrzennej w Gminie Grodziczno będzie odbywało się w zgodzie z zasadami obowiązującymi w poszczególnych krajobrazach priorytetowych.

W kontekście planowania przestrzennego Gminy Grodziczno kluczowe jest zatem prowadzenie polityki przestrzennej w sposób łączący rozwój społeczno-gospodarczy z ochroną zasobów przyrodniczych i krajobrazowych. W szczególności należy uwzględnić w dokumentach planistycznych ograniczenia wynikające z położenia Gminy w granicach

Welskiego Parku Krajobrazowego oraz Obszarów Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel i Wzgórz Dylewskich. Wskazane jest wprowadzenie rozwiązań wspierających racjonalne użytkowanie terenów rolnych, ochronę dolin rzecznych, rozwój zielonej infrastruktury oraz przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Grodziczno, które przedstawiono poniżej.

Tab. 2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Grodziczno

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu
<ul style="list-style-type: none"> • zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych, • ochrona terenów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych, • zachowanie i przywracanie układu lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich defragmentacją, • wbudowanie terenów rolnych i leśnych w obrębie korytarzy ekologicznych w ogólnodostępny system terenów otwartych i zieleni publicznej, powiązanie ich zielonymi ciągami pieszymi i rowerowymi łączącymi poszczególne miejscowości Gminy, • utrzymanie różnorodności biologicznej, • przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy, • wsparcie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, w szczególności poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych, zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji oraz wykorzystanie istniejącej przestrzeni i obiektów do jej rozwoju, • dążenie do realizacji zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz istniejących i projektowanych zespołów zabudowy, • ochrona cieków wodnych, m.in. poprzez zakaz lub ograniczenie zabudowy w pobliżu zbiorników i cieków wodnych z uwzględnieniem przepisów dotyczących zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, • ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego i bytowego poprzez kontrole stanu technicznego instalacji kanalizacji sanitarnej i burzowej, konserwacje urządzeń do separacji substancji ropopochodnych i osadników piaskowych, itp. • wykorzystanie głównych zbiorników wodnych do funkcji związanych z turystyką, rekreacją oraz sportem, z zachowaniem poszanowania środowiska przyrodniczego, • wykorzystanie obszarów zielonych do celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez budowę ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej, • ochrona terenów rekreacyjnych i wypoczynku, lasów i terenów zielonych przed zabudową związaną z uciążliwą działalnością gospodarczą (zakłady przemysłowe, magazynowe i usługowe), • nadanie funkcji edukacyjnej nowym i istniejącym obszarom zielonym oraz elementom zielono-błękitnej infrastruktury, • ochrona powietrza i zapobieganie przekraczaniu poziomów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu poprzez działania termomodernizacyjne, wprowadzanie do celów grzewczych urządzeń o wysokiej sprawności energetycznej, rozwój zielonej energii i ograniczanie niskiej emisji wynikającej z ruchu samochodowego, • rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
- ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów pałacowo-parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych,
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb, z uwzględnieniem wymogów w zakresie ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz – w miarę możliwości – wykorzystujących rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej oraz rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu (zatrzymanie wód opadowych, przepuszczalność terenu, ogrody deszczowe i inne),
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów, służącej jednocześnie rozwojowi gospodarstwu i włączeniu społecznemu,
- podporządkowanie nowej zabudowy historycznej kompozycji przestrzennej,
- podnoszenie walorów użytkowych oraz komercjalizacja funkcji turystycznej, z wykorzystaniem zasobu historycznego jako istotnego komponentu,
- ochrona gminnych tradycji związanych z jej rolniczą funkcją.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy, z możliwością jej uzupełnienia,
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych,
- utrzymanie dominującej formy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej realizowanej indywidualnie i w zorganizowanych zespołach mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli nad charakterem zabudowy, jej intensywnością oraz rozdrobnieniem podziałów ewidencyjnych,
- wyznaczanie zróżnicowanych standardów zabudowy dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w dostosowaniu do charakteru miejsca – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia dostępności do usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, zieleń publiczna, usługi sportu, rekreacji i turystyki),
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o układ komunikacyjny o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy i zapewniający przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej,
- zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,
- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez zachowanie równowagi pomiędzy dostępnością usług, lokalizacji terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych a uciążliwością ich oddziaływania na tereny sąsiednie,

- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz lokalizowanie infrastruktury OZE zgodnie z przepisami odrębnymi,
- przyjęcie rozwiązań wynikających z przepisów prawa wodnego oraz ograniczenie rozwoju nowej zabudowy na terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z § 3, ust. 10 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydania z niego wypisów i wyrysów, na terenie Gminy Grodziczno dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, niż wynika to ze wzoru z ust. 2, jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Na obszarze Gminy Grodziczno nie planuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Z tego względu nie ustala się zasad i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie ich lokalizacji.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,

- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictw,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
- wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie transportu i komunikacji:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój układu drogowego, komunikacji zbiorowej, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów komunikacyjnych,
- dążenie do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne,
- wyznaczanie w dokumentach planistycznych dróg o szerokości zapewniającej możliwość wykonania wszystkich niezbędnych do prawidłowego wykorzystania drogi elementów, jak chodniki, parkingi, ciągi rowerowe,
- budowa ścieżek rowerowych poprawiających dostępność i obsługę komunikacyjną sołectw poprzez stworzenie ciągłego systemu komunikacji rowerowej.

W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej:

- kreowanie połączeń pomiędzy zabudową mieszkaniową a infrastrukturą społeczną oraz dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, będącej podstawą do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą,
- wyposażenie terenów w sprawny system odprowadzania i utylizacji ścieków, niezbędny przy wysokim stopniu zwodociągowania,
- utrzymywanie i poprawa jakości usług o charakterze publicznym (szkoły, przedszkola, instytucje kultury, obiekty sportowe), w tym bazy infrastrukturalnej oraz rozwój systemu opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami,
- kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w poszczególnych wsiach umożliwiających aktywność społeczną, budowę oraz umacnianie więzi społecznych i budowanie lokalnej tożsamości,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania),
- tworzenie warunków dla lokalizacji instalacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na poziomie aktów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV lub niższej i nie mogą wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady:

- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży,
- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi,
- podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego,
- w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska,
- wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić:

- lokalizację w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie,
- rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego,
- realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko
- przeprowadzenie indywidualnej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

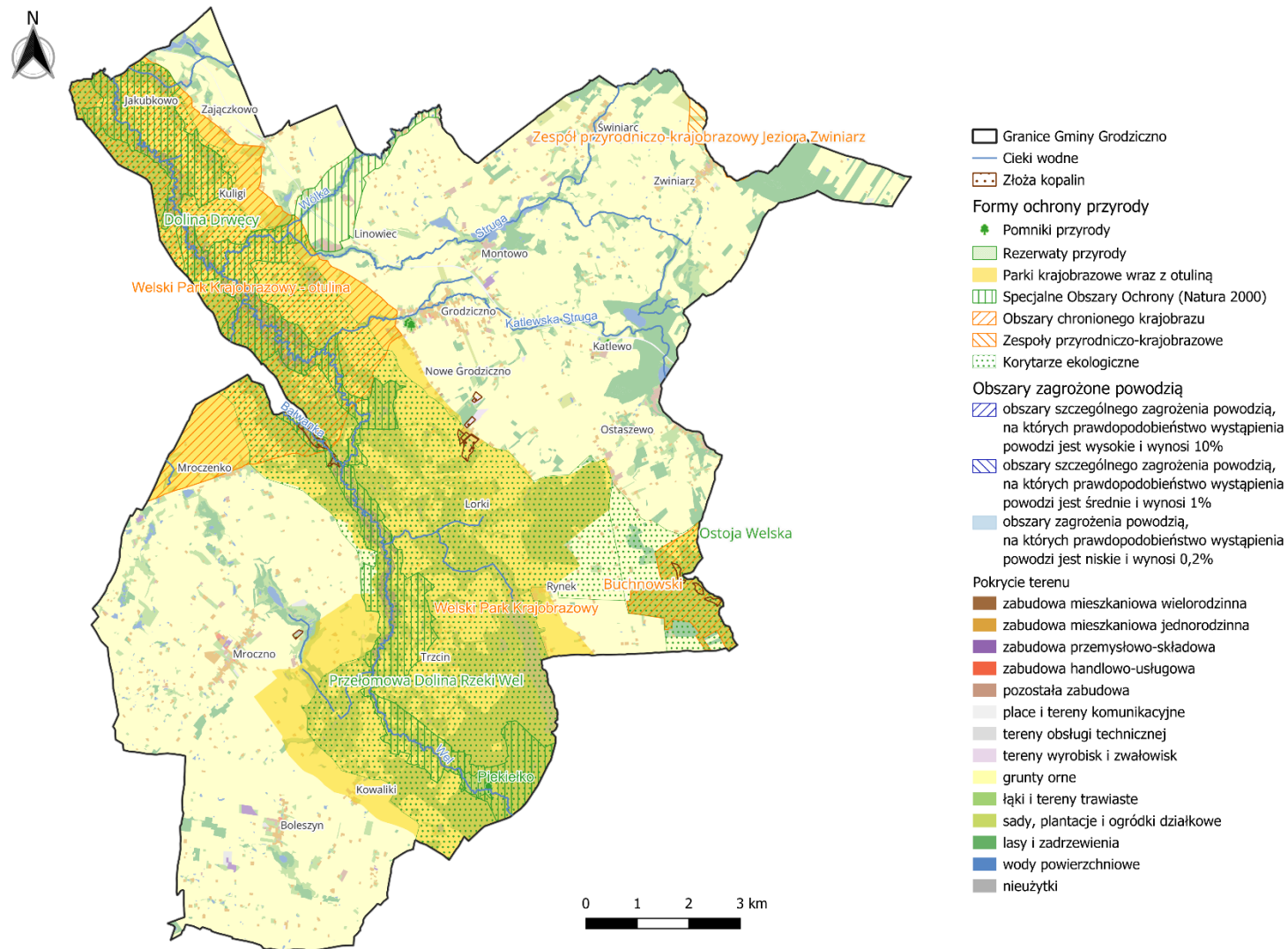
- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony kompleksów rolnych i leśnych,
- zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych,
- kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową na wsiach,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi,
- zalesianie gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych,

- prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, poprzez właściwy dobór upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystanie potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalne stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin,
- zwiększanie opłacalności produkcji rolnej, poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk,
- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, zgodnie ze wskazanymi kierunkami rozwojowymi sektora turystyki w Gminie.

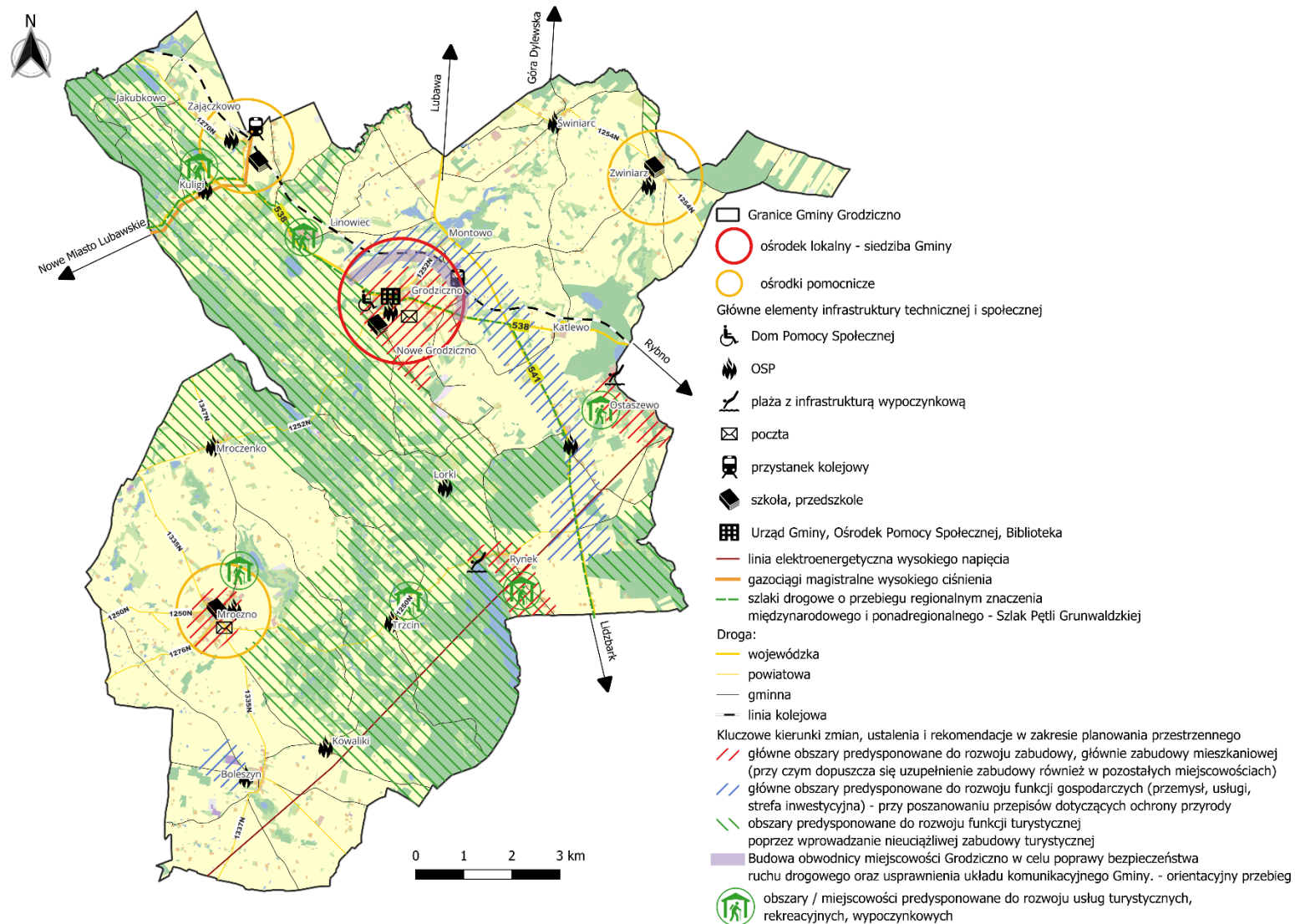
Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Gmina Grodziczno nie posiada obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w myśl ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Rekultywacji wymagają tereny "dzikich" wyrobisk poeksploatacyjnych oraz tereny po wyeksploatowaniu kruszyw i kredy jeziornej w oparciu o ustalony kierunek rekultywacji dla złóż, dla których przestały obowiązywać koncesje lub zostały one wygaszone.

Ryc. 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grodziczno – system powiązań przyrodniczych.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Ryc. 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grodziczno – struktura sieci osadniczej, główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej, główne korytarze i elementy sieci transportowych oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

4. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Cele strategiczne oraz kierunki działań zawarte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów, które mieszkańcy napotykają na obszarze Gminy Grodziczno. Jednocześnie, są one spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze wojewódzkiej i krajowej, takimi jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) oraz Strategią rozwoju województwa pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego. Komplementarność celów jakie wyznacza Strategia z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji tego dokumentu.

Cel główny KSRR zakłada „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten uzupełniony jest 3 celami operacyjnymi:

- Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
- Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
- Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, stanowi plan rozwoju regionu opracowany z uwzględnieniem zewnętrznych uwarunkowań gospodarczych, prawnych i przede wszystkim dostępnych funduszy na rozwój. Uwzględnia ramy krajowe, określone w Strategii, na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, przyjętą przez Rząd RP 14 lutego 2017 roku, która definiuje wyzwania rozwojowe przed jakimi stoi Polska i określa kierunki działań Rządu RP do roku 2030 oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, przyjętą przez Rząd RP 17 września 2019 roku. Planowanie strategiczne wskazało wiele niekorzystnych czynników rozwojowych w województwie warmińsko-mazurskim, a także gorsze wskaźniki poziomu życia niż w innych regionach w kraju, takich jak m.in.:

- niekorzystne procesy demograficzne i migracyjne,
- peryferyjność gospodarcza pomimo wyraźnego postępu w dostępności komunikacyjnej i teleinformatycznej regionu.

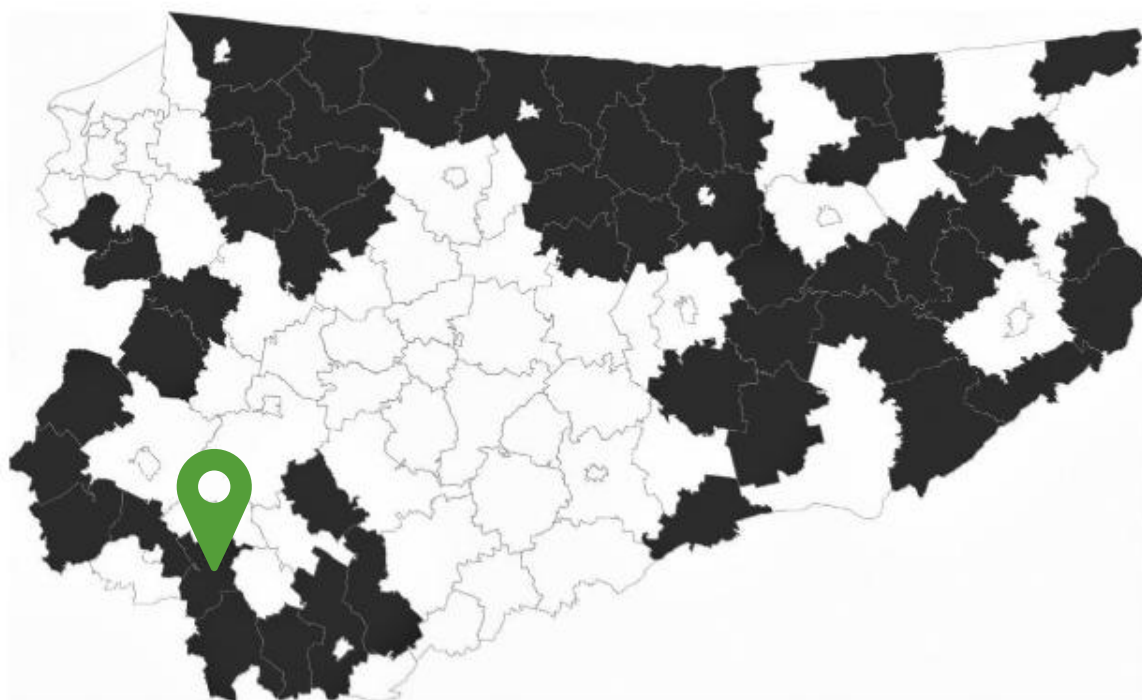
Centralnym elementem strategii jest MIESZKANIEC REGIONU i działania na rzecz podnoszenia jakości kapitału ludzkiego i kapitału społecznego województwa, niezbędnych zarówno w kontekście atrakcyjności inwestycyjnej, jak i jakości życia. Do kluczowych priorytetów rozwoju strategicznego w regionie zaliczono społeczeństwo, gospodarkę i relacje.

Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego zawiera następujące cele strategiczne:

- Cel strategiczny: Kompetencje przyszłości;
- Cel strategiczny: Inteligentna produktywność;
- Cel strategiczny: Kreatywna aktywność;

- Cel strategiczny: Mocne fundamenty.

Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030. charakteryzuje się również pogłębionym podejściem do terytorializacji celów. Obszary strategicznej interwencji (OSI) były już wskazane w Strategii z 2013 roku, jednak nowe podejście silniej łączy OSI z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego poprzez określone obszary funkcjonalne a także – na skutek aktywności samorządów lokalnych w różnych częściach województwa – określa cele polityki rozwoju regionu w zestawieniu z dążeniami samorządów wchodzących w skład określonych obszarów strategicznej interwencji. Warunkiem koniecznym do wyodrębnienia obszaru strategicznej interwencji jest oparcie go o wieloletnią współpracę partnerów na rzecz określonego celu.

Ryc. 5. Umiejscowienie Gminy Grodziczno wśród Obszarów Strategicznej Interwencji – obszarów marginalizacji

Źródło: Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zgodnie z zapisami Strategii, Gminę Grodziczno zaliczono do Obszarów Strategicznej Interwencji – obszarów marginalizacji. Klasyfikacja ta oznacza, że Gmina należy do jednostek samorządu terytorialnego, w których występują ponadprzeciętne problemy społeczne i gospodarcze, takie jak depopulacja, niski poziom przedsiębiorczości, ograniczona dostępność usług publicznych czy słaba infrastruktura transportowa. Włączenie Gminy do tej kategorii sprawia, że w polityce regionalnej przewidziane są dla niej specjalne instrumenty wsparcia, w tym możliwość korzystania z priorytetowych środków krajowych i unijnych (np. w ramach FEnIKS, KPO czy funduszy regionalnych), ukierunkowanych na wyrównywanie szans rozwojowych, poprawę dostępności i integrację społeczną.

Tabela poniżej przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 ze Strategią rozwoju województwa pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, z odniesieniem do oczekiwanych rezultatów interwencji względem OSI.

Tab. 3. Spójność celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 ze Strategią rozwoju województwa pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego

Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego	Oczekiwane efekty interwencji dla OSI Obszary marginalizacji	Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035
<p>Cel strategiczny: Kompetencje przyszłości Cele operacyjne: Użyteczne kwalifikacje i kompetencje Nowoczesne usługi Profesjonalne organizacje</p>	<p>Dobra dostępność do usług publicznych o wysokiej jakości</p> <p>Odnowione funkcje obszarów zdegradowanych</p> <p>Rozwinięta e-administracja</p>	<p>Cel 1: Kształtowanie zrównoważonej, funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni Gminy Grodziczno sprzyjającej poprawie jakości życia mieszkańców 1.3. Kształtowanie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</p> <p>Cel 4: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej 4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej 4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej 4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych</p>
<p>Cel strategiczny: Inteligentna produktywność Cele operacyjne: Satysfakcjonująca praca Inteligentne specjalizacje Wysoka konkurencyjność</p>	<p>Włączenie w inteligentne specjalizacje regionu</p> <p>Przedsiębiorcze dzieci i młodzież</p> <p>Rozwinięta ekonomia społeczna</p>	<p>Cel 3: Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy Grodziczno poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki przy zachowaniu zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych 3.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki 3.2. Zrównoważony rozwój rolnictwa i sektora żywnościowego 3.3. Rozwój turystyki i usług powiązanych z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi Gminy</p> <p>Cel 4: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój</p>

		<p>usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej</p> <p>4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych</p>
<p>Cel strategiczny: Kreatywna aktywność</p> <p>Cele operacyjne: Inspirująca twórczość Efektywna współpraca Ukształtowana tożsamość</p>	<p>Osoby starsze włączone w programy aktywności społecznej</p> <p>Aktywne i efektywne partnerstwa lokalne i ponadlokalne</p>	<p>Cel 4: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej</p> <p>4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej</p> <p>4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej</p> <p>4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych</p>
<p>Cel strategiczny: Mocne fundamenty</p> <p>Cele operacyjne: Silny kapitał społeczny Optymalna infrastruktura rozwoju Wyjątkowe środowisko przyrodnicze</p>	<p>Uzupełnione braki w zakresie infrastruktury technicznej</p> <p>Satysfakcjonująca dostępność komunikacyjna</p> <p>Przełamana peryferyjność przygraniczna</p> <p>Wysokie wykorzystanie OZE i czyste środowisko</p> <p>Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze</p>	<p>Cel 1: Kształtowanie zrównoważonej, funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni Gminy Grodziczno sprzyjającej poprawie jakości życia mieszkańców</p> <p>1.1. Wzmacnianie ładu przestrzennego i funkcjonalności układu osadniczego</p> <p>1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz transportowej</p> <p>1.3. Kształtowanie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej</p> <p>Cel 2: Zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi oraz zwiększenie odporności Gminy Grodziczno na skutki zmian klimatu.</p> <p>2.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu</p> <p>2.2. Poprawa jakości środowiska i rozwój zielonej infrastruktury</p> <p>2.3. Zrównoważona gospodarka odpadami i rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców</p>

		<p>Cel 4: Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Grodziczno poprzez rozwój usług społecznych, edukacji, kultury i zdrowia oraz wzmacnianie aktywności i integracji społecznej</p> <p>4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej</p> <p>4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej</p> <p>4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych</p>
--	--	---

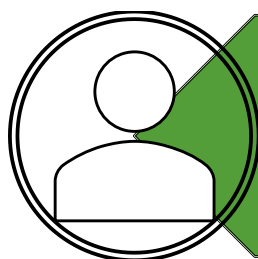
Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego pn. Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego.

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg realizacji Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, ewaluację i w razie konieczności – aktualizację.

Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2026-2035. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne Gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Grodziczno, Rada Gminy Grodziczno oraz pracownicy Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Gminy.

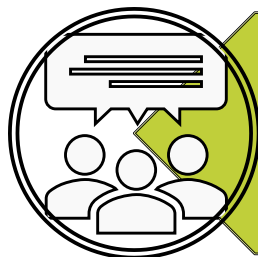
Wójt Gminy Grodziczno

- stymulowanie i koordynacja działań
- integrowanie zasobów

Rada Gminy Grodziczno

- wsparcie strategiczne przy realizacji i ewaluacji strategii oraz podejmowaniu decyzji strategicznych

Urząd Gminy Grodziczno

- koordynacja działań
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania
- monitoring, ewaluacja i przygotowanie zmian do aktualizacji
- realizacja

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach funkcjonowania samorządu.

W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, opracowywanych w Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich aktualizację zgodnie z celami strategicznymi. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych corocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółwić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, samorząd Gminy Grodziczno będzie dbał o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez okoliczne podmioty z jej otoczenia (w szczególności z terenu powiatu nowomiejskiego).

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu możliwe będzie lepsze dostosowanie działań do potrzeb lokalnej społeczności, efektywniejsze wykorzystanie zasobów, a także wzmocnienie kapitału społecznego i budowanie trwałych relacji międzysektorowych.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Monitoring będzie odbywał się również przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Odpowiednie uzupełnienie tabeli pozwoli na sprawdzenie tego czy i w jakim stopniu zaplanowane działanie zostało zrealizowane, a założone rezultaty osiągnięte. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części wykonano założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.

Po wdrożeniu Strategii zostanie przeprowadzona ewaluacja ex-post. Punktem bazowym, do oparcia wyników, będzie przeprowadzona w 2025 roku ewaluacja ex-ante (Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Grodziczno). Celem ewaluacji ex-post będzie określenie długotrwałych efektów wdrażania Strategii, w tym wielkości zaangażowanych środków oraz skuteczności i efektywności podjętych działań. Wynikiem oceny końcowej powinny być wskazania odnośnie do dalszej polityki rozwoju Gminy Grodziczno oraz zdefiniowane czynniki, przyczyniające się do sukcesu lub niepowodzenia wdrażania Strategii.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych.

W momencie, gdy Wójt zidentyfikuje konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Gminy, występuje do Rady Gminy Grodziczno z wnioskiem o jej zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza, przestrzenna lub klimatyczno-środowiskowa gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym.

6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Grodziczno na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, m.in. **Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027** oraz środki unijne w ramach ogólnopolskich programów operacyjnych dla polityki spójności;
- środki z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności;
- programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Aktywny Maluch, Senior+, Dostępny Samorząd oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Program Regionalny: Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 będzie głównym dokumentem określającym kierunki wsparcia finansowanego ze środków Unii Europejskiej w województwie warmińsko-mazurskim w okresie budżetowym 2021-2027.

Grodziczno, jako Gmina położona w województwie warmińsko-mazurskim, znajduje się w obszarze objętym wsparciem w ramach programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW). Jest to jeden z kluczowych instrumentów polityki spójności Unii Europejskiej, którego celem jest niwelowanie różnic rozwojowych i przyspieszenie transformacji społeczno-gospodarczej w regionach o niższym poziomie rozwoju. Wsparcie w ramach FEPW koncentruje się m.in. na wzmacnianiu konkurencyjności gospodarki, rozwoju innowacyjności, transformacji energetycznej, poprawie dostępności transportowej oraz zrównoważonym rozwoju. Dla Gminy Grodziczno oznacza to dostęp do dodatkowych środków wspierających realizację projektów strategicznych w obszarach takich jak rozwój lokalnej

przedsiębiorczości, turystyki, infrastruktury czy usług publicznych – umożliwiających trwałe zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i jakości życia mieszkańców.

W ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027 samorząd będzie miał możliwość korzystania z nowej puli dofinansowań. Polityka spójności na lata 2021-2027 docelowo obejmie fundusze takie jak:

- **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- **FS** – Fundusz Spójności,
- **EFS+** – Europejski Fundusz Społeczny+.

Do programów krajowych w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 należą m.in.:

- **FEnIKS** – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- **FERS** – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
- **FERC** – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy,
- **PTFE** – Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- **FEPŻ** – Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne Gminy wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Gminy Grodziczno oraz jednostek organizacyjnych Gminy Grodziczno.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem nowomiejskim oraz województwem warmińsko-mazurskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób niezagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczane będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określone będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia.

W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Gminy.

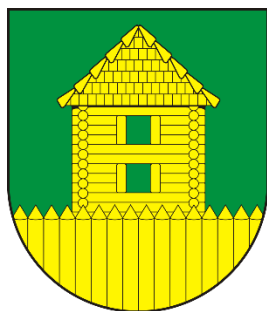
Natomiast potencjał inwestycyjny Gminy Grodziczno, rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów

funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2026-2035 wyniesie niemal 31 mln zł (na podstawie Uchwały nr XX/100/2025 Rady Gminy Grodziczno z dnia 27 czerwca 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Grodziczno na lata 2025-2037). Należy jednak mieć na uwadze, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny Gminy Grodziczno przedstawia szacunkowe wartości.

A landscape photograph capturing a sunset over a body of water. The sun is low on the horizon, partially obscured by a line of trees, creating a warm, golden glow. The sky is filled with soft, orange and yellow clouds. The water in the foreground is calm, reflecting the sky and the silhouettes of the trees. The overall mood is serene and peaceful.

ZAŁĄCZNIKI

**Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej,
przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy
Grodziczno**

**Diagnoza sytuacji przestrzennej,
klimatyczno-środowiskowej,
gospodarczej i społecznej
Gminy Grodziczno**

SPIS TREŚCI

METODOLOGIA BADAŃ	71
CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA	73
1.1. Informacje ogólne	73
1.2. Transport i łączność	75
1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	79
1.4. Walory kulturowe i turystyczne.....	88
CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	92
2.1. Walory przyrodnicze.....	92
Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu.....	92
Wody powierzchniowe i podziemne	93
Flora i fauna.....	96
Warunki klimatyczne	97
Jakość powietrza	97
Złoża kopalin	98
Ochrona przyrody.....	99
2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii.....	101
2.3. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami.....	106
Urządzenia sieciowe i energia cieplna	106
Gospodarka odpadami	108
CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA	110
3.1. Gospodarka lokalna	110
Przedsiębiorczość.....	110
Rolnictwo.....	113
Rynek pracy	117
3.2. Stan finansów samorządowych.....	119
Wykonanie budżetu	119
Struktura dochodów i wydatków.....	121
Finansowanie ze źródeł zewnętrznych	125
Potencjał inwestycyjny	127
CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA	129
4.1. Demografia	129
4.2. Kapitał społeczny.....	133
Żłobki i przedszkola	133
Szkoły.....	136
Kultura i sport	144
Bezpieczeństwo publiczne	145
Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne	146
4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	149

METODOLOGIA BADAŃ

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno na lata 2026-2035 jest niniejsza Diagnoza sytuacji przestrzennej, klimatyczno-środowiskowej, gospodarczej i społecznej jednostki. Dokument strategiczny wskazuje główne wyzwania społeczno-gospodarcze i przestrzenno-środowiskowe stojące przed Gminą, które powinny zostać podjęte w procesie realizacji Strategii. W tym celu przeprowadzona została ocena stanu istniejącego jednostki w ujęciu systemowym oraz dynamicznym. Ujęcie systemowe oznacza rozpoznanie związków pomiędzy środowiskiem przyrodniczym, społecznym i gospodarczym Gminy oraz jego relacji z otoczeniem zewnętrznym, które to czynniki mają podstawowe znaczenie dla efektywnego funkcjonowania systemu jako całości. Ujęcie dynamiczne oznacza z kolei porównanie sytuacji jednostki w danym przedziale czasowym oraz obserwację zmiany. Na potrzeby niniejszego opracowania analizie poddano sytuację Gminy Grodziczno w latach 2019-2023 (o ile nie zaznaczono inaczej). Powyższy okres wynika z dostępności kompletnych danych dla analizowanych jednostek udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny w momencie opracowywania niniejszego dokumentu (lipiec 2025 r.). Opisując poszczególne elementy związane m.in. z infrastrukturą, edukacją czy kulturą, brano również pod uwagę informacje aktualne na koniec 2024 roku, w których posiadaniu była Gmina Grodziczno. W celu oceny stanu istniejącego Gminy zastosowano również metodę porównawczą, w której wykorzystane zostały średnie wartości dla gmin powiatu nowomiejskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego, stanowiących punkt odniesienia dla Gminy Grodziczno.

Dokument powstał w oparciu o dane Urzędu Gminy Grodziczno, gminne plany, programy oraz dokumenty strategiczne, a także dane Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto przeanalizowane zostały dokumenty wyższego szczebla pod względem ujęcia w nich Gminy. Dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS mogą różnić się od informacji udostępnianych przez Urząd Gminy Grodziczno. Szczególnie różnice zauważalne są w przypadku danych demograficznych, ponieważ w procesie ich pozyskiwania wykorzystano różne metody badawcze. W GUS bilanse liczby i struktury ludności w gminach opracowane są w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzeniami i zgonami), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o zarejestrowanych urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego, dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, a źródłem danych o zameldowaniach na pobyt stały w gminie jest rejestr PESEL (od 2006 roku). Mimo niewielkich rozbieżności pomiędzy gminną ewidencją a danymi GUS, analiza danych pozwala na zbadanie trendów i prognozowanych zmian w strukturze demograficznej. Stosowanie przez GUS spójnej metodyki obliczeń dla wszystkich

jednostek samorządu terytorialnego, umożliwia przeprowadzenie analizy porównawczej gminy, powiatu i województwa, w oparciu o porównywalne dane i wskaźniki.

CZĘŚĆ 1: SYTUACJA PRZESTRZENNA

Informacje ogólne

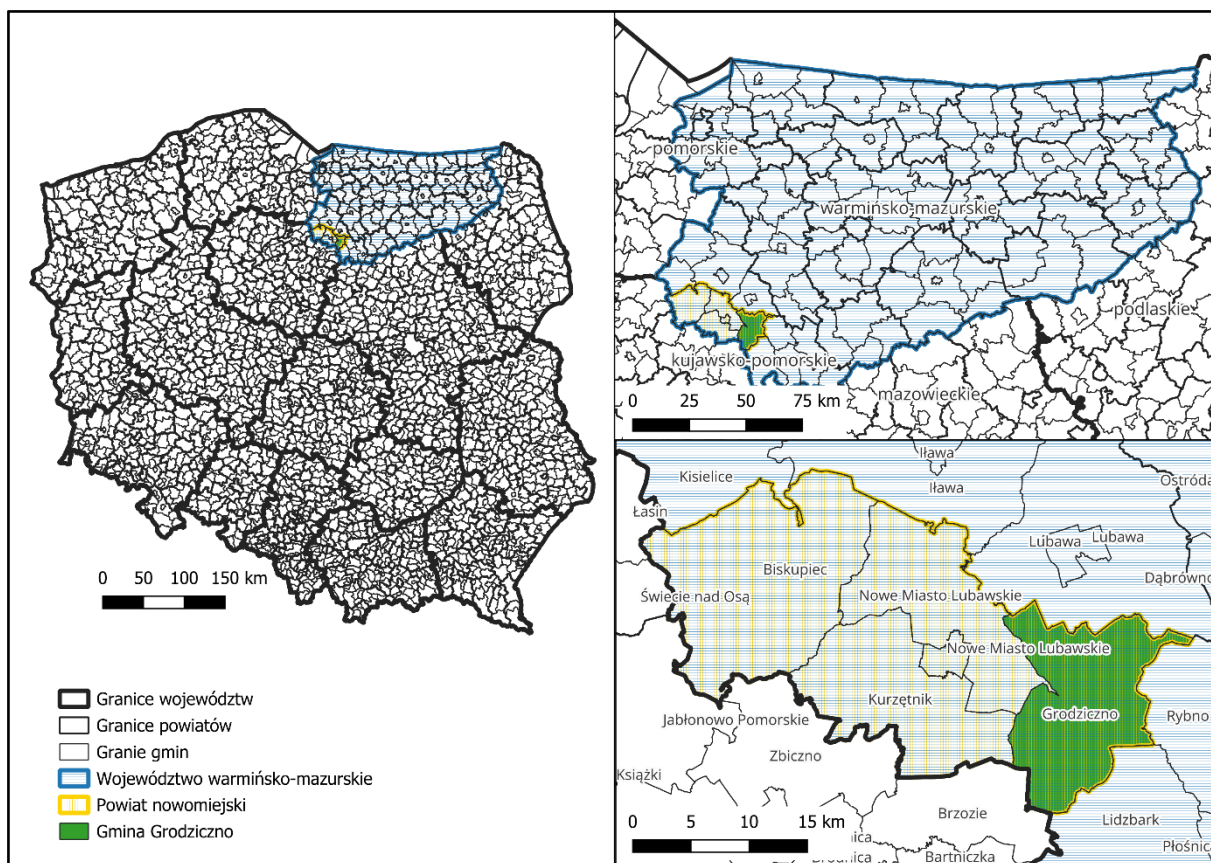
Gmina Grodziczno jest wiejską jednostką samorządu terytorialnego, położoną w południowo-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie nowomiejskim. Według danych GUS na koniec 2023 roku Gminę Grodziczno zamieszkiwało 5 870 mieszkańców (co stanowiło 14% mieszkańców powiatu nowomiejskiego). Powierzchnia Gminy wynosiła 154 km² (22,2% powierzchni powiatu), co skutkowało gęstością zaludnienia wynoszącą 38,1 os./km².

Gmina jest najbardziej na wschód wysuniętą jednostką powiatu nowomiejskiego, którego siedziba znajduje się w Nowym Mieście Lubawskim (około 17 km od miejscowości Grodziczno, które jest siedzibą Gminy Grodziczno). Mimo położenia Gminy przy granicy z województwem kujawsko-pomorskim, jednostka nie jest znacznie oddalona od siedziby województwa warmińsko-mazurskiego – trasa z Grodziczna do Olsztyna liczy około 82 km.

Gmina Grodziczno graniczy z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego:

- od zachodu z gminami Kurzętnik oraz Nowe Miasto Lubawskie (powiat nowomiejski),
- od północy z gminą Lubawa (powiat iławski),
- od wschodu z gminami Rybno i Lidzbark (powiat działdowski),
- od południa z gminą Brzozie (powiat brodnicki, województwo kujawsko-pomorskie).

Położenie Gminy Grodziczno na tle województwa, powiatu oraz okolicznych gmin przedstawia poniższa rycina.

Ryc. 1. Położenie Gminy Grodziczno na tle województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu nowomiejskiego
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Gmina Grodziczno należy do typowych gmin rolniczych o rozproszonej strukturze osadniczej i dominującym charakterze wiejskim. Zgodnie z danymi GUS w Gminie znajduje się 17 sołectw, na które składa się łącznie 56 miejscowości i ich części (osad, kolonii), w tym 18 wsi. Wśród sołectw na terenie Gminy Grodziczno wyróżnia się: Boleszyn, Grodziczno, Katlewo, Kowaliki, Kuligi, Linowiec, Lorki, Montowo, Mroczenko, Mroczo, Nowe Grodziczno, Ostaszewo, Rynek, Świniarc, Trzcina, Zajęczkowo, Zwiniarz. Z kolei biorąc pod uwagę podział ewidencyjny, w ramach Gminy Grodziczno występuje 16 obrębów ewidencyjnych.

Gmina jest położona w obrębie Pojezierza Chetmińsko-Dobrzyńskiego, z licznymi obszarami cennymi przyrodniczo i krajobrazowo (około 41% powierzchni Gminy objęte jest obszarowymi formami ochrony przyrody). Jej krajobraz został ukształtowany przez zlodowacenia, co skutkuje zróżnicowaną rzeźbą terenu – od doliny rzeki Wel, wykorzystywanej m.in. do spływów kajakowych, po kompleksy leśne i jeziora, w tym jezioro Kiełpińskie. Jej atutem jest stosunkowo spokojne, naturalne środowisko oraz bliskość większych ośrodków – zwłaszcza Nowego Miasta Lubawskiego, które pełni funkcję lokalnego centrum usługowego.

Zgodnie z Klasyfikacją funkcjonalną gmin Polski na potrzeby Monitoringu planowania przestrzennego Śleszyńskiego i Komornickiego, Gmina Grodziczno zaliczona została do grupy gmin o intensywnej funkcji rolniczej.

Transport i łączność

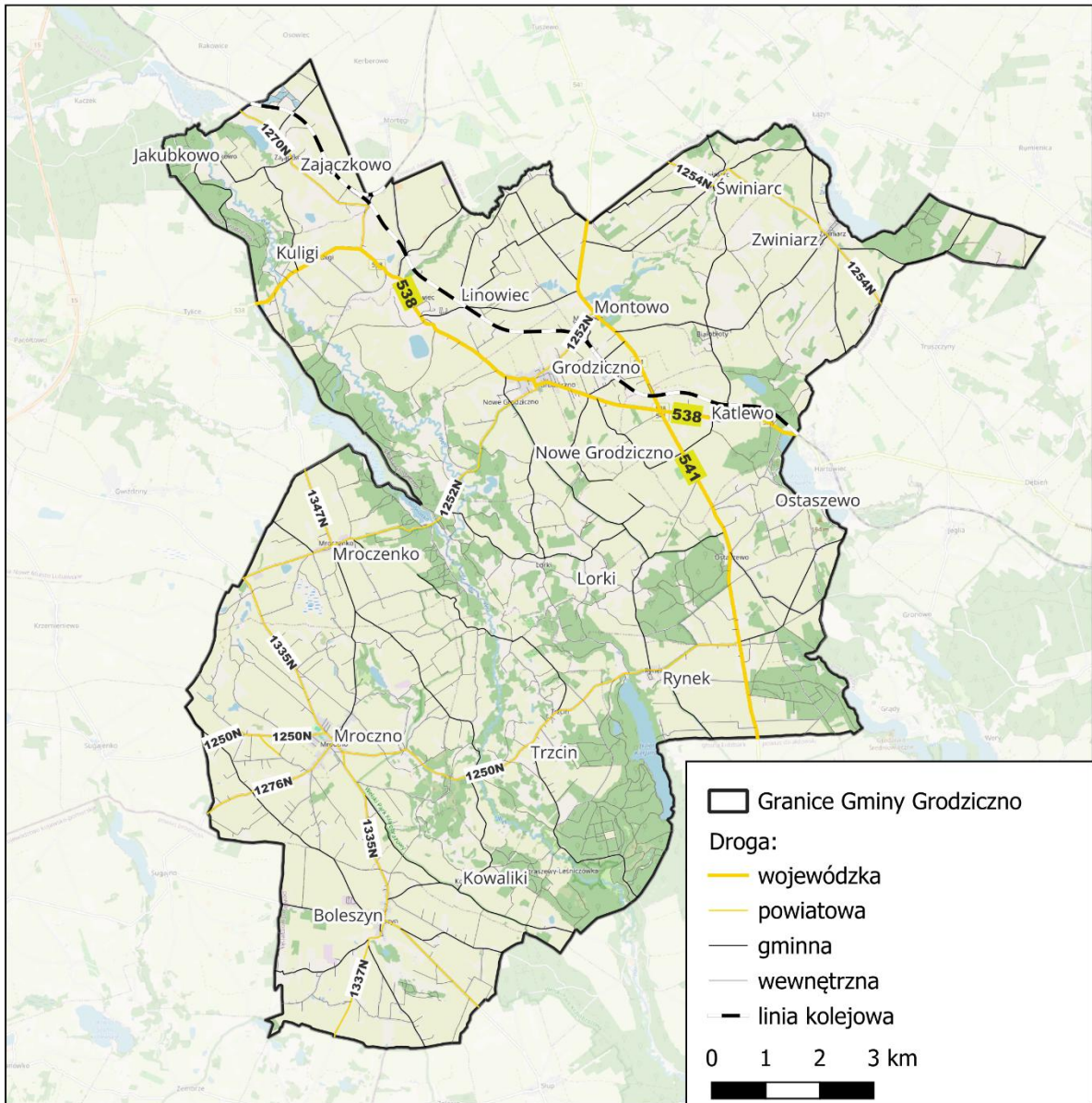
Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura komunikacyjna stanowi jeden z podstawowych czynników przekładających się na atrakcyjność inwestycyjną oraz osiedleńczą gminy. Rozwinięta sieć drogowa ma również istotne znaczenie dla jakości życia mieszkańców i stymulacji lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego. Jako jeden z podstawowych czynników wpływających na optymalną lokalizację działalności gospodarczej wskazuje się koszty związane z transportem dóbr i surowców, a zatem na dostępność transportową.

Układ transportowy w Gminie Grodziczno ma charakter lokalny i regionalny, a podstawową rolę odgrywa sieć drogowa, która zapewnia połączenia z sąsiednimi gminami oraz dostęp do ośrodków powiatowych i subregionalnych.

Przez teren Gminy przebiegają drogi wojewódzkie (łącznie 22,3 km):

- droga wojewódzka nr 541 (Lubawa – Lidzbark), stanowiąca główne połączenie z północą i południem regionu,
- droga wojewódzka nr 538 (Grodziczno – Radzyń Chełmiński), która zapewnia połączenie z Brodnicą i Grudziądem.

Dodatkowo Gminę obsługują drogi powiatowe (łącznie 46,3 km) i gminne (117,4 km), które tworzą gęstą, lecz zróżnicowaną jakościowo sieć komunikacyjną. Na terenie Gminy zlokalizowanych jest około 60,8 km dróg nieutwardzonych. Przebiegająca przez teren Gminy rzeka Wel stanowi potencjalną barierę przestrzenną dla transportu i przemieszczania się w Gminie Grodziczno. Warto jednak zaznaczyć, że na odcinku rzeki w granicach Gminy dostępnych jest 10 przepraw (w zróżnicowanym stanie technicznym), co znacznie zmniejsza niedogodności związane z obecnością rzeki. Sama rzeka Wel nie pełni istotnych funkcji w kontekście transportowym i komunikacyjnym, jednak stanowi istotny walor turystyczny i krajobrazowy oraz wykorzystywana jest do spływów kajakowych. Sieć drogowa na terenie Gminy Grodziczno przedstawiona jest na poniższej rycinie.

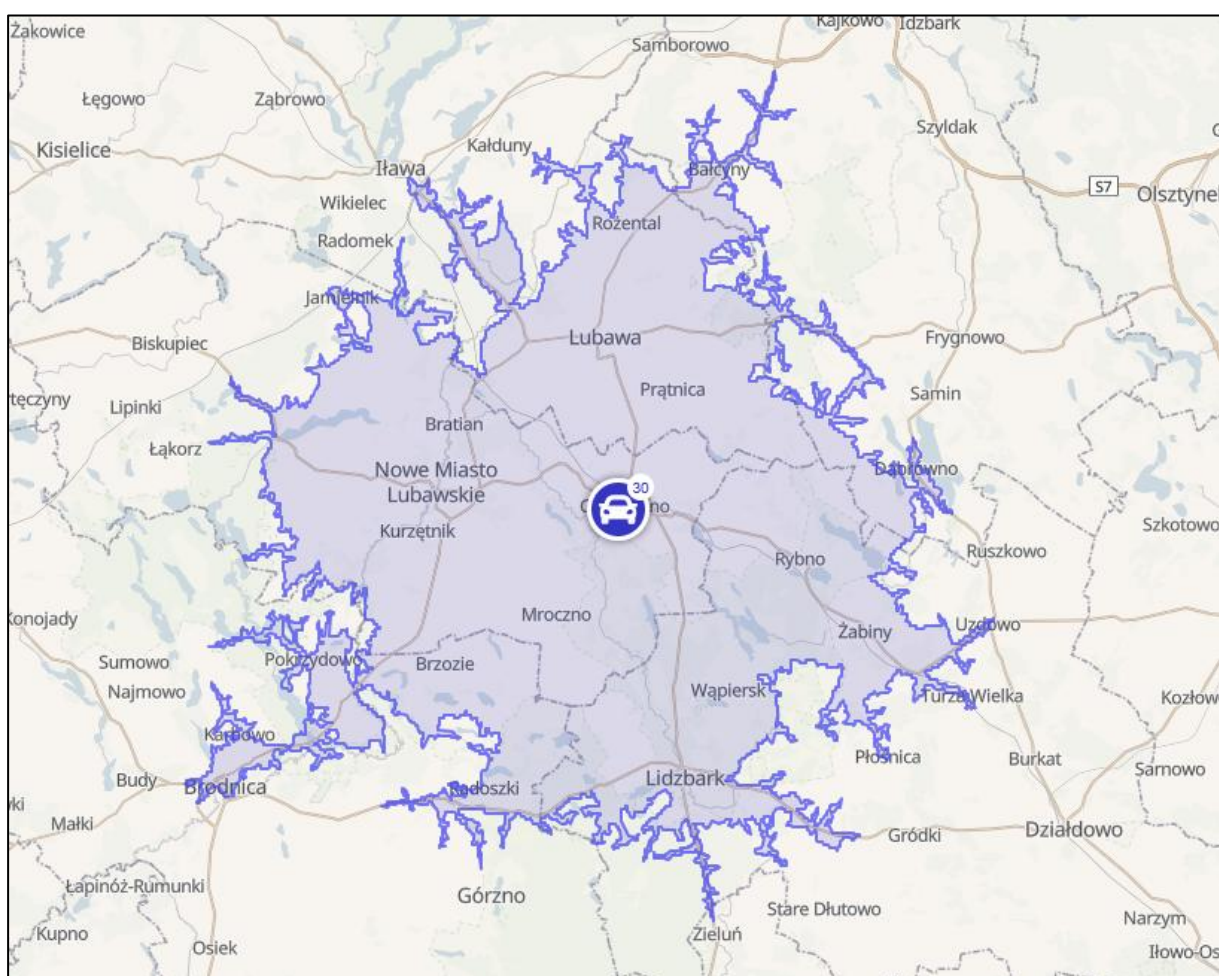
Ryc. 2. Sieć drogowa na terenie Gminy Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Przez Gminę Grodziczno przebiega również linia kolejowa nr 9 biegnąca z Warszawy do Gdańska, przy czym przebiegający przez Gminę odcinek to Działdowo – Ława Główna. W granicach Gminy znajdują się dwa przystanki kolejowe: Montowo oraz Zajączkowo Lubawskie, z których można udać się w kierunku Działdowa oraz Ławy. Pociągi kursują średnio 4-5 razy dziennie w obu kierunkach. Podróż pociągiem do Ławy zajmuje około 20-30 minut, a do Działdowa około 35-45 minut. Budynki po stacjach kolejowych są obecnie nieużytkowane, a podróżni mają możliwość zaparkowania samochodów na utwardzonych placach obok przystanków. Z połączeń kolejowych korzystają głównie lokalni mieszkańcy z uwagi na brak dogodnego transportu pozwalającego dotrzeć do przystanków kolejowych mieszkańcom bardziej oddalonych miejscowości. Przystanek w Montowie cieszy się nieco większą popularnością z uwagi na bliskie położenie

Grodziczna. Na co dzień mieszkańcy korzystają z połączeń kolejowych głównie aby dotrzeć do szkół lub do pracy.

Położenie Gminy umożliwia stosunkowo dogodny dojazd do Nowego Miasta Lubawskiego (siedziby powiatu), a także do większych ośrodków – Brodnicy, Iławy i Grudziądza. Sieć drogowa umożliwia obsługę codziennych dojazdów do pracy i szkół, jednak ograniczeniem pozostaje brak dostępu do drogi krajowej, drogi ekspresowej czy autostrady w bezpośrednim sąsiedztwie. Dojazd do siedziby powiatu z Grodziczna zajmuje około 25 minut (17 km), a do stolicy województwa – Olsztyna – około 1,5 godziny (82 km). W ciągu 30 minut jazdy samochodem z siedziby Gminy dotrzeć można m.in. do Iławy, Lubawy, Nowego Miasta Lubawskiego, Brodnicy czy Lidzbarka, co widoczne jest na poniższej rycinie.

Ryc. 3. Odległości od centrum Grodziczna pokonywane samochodem osobowym w ciągu 30 minut (dane orientacyjne)

Źródło: <https://commutetimemap.com/> (dostęp z 29.07.2025 r.)

Jak wspomniano, jakość dróg na terenie Gminy Grodziczna jest zróżnicowana, przy czym raz do roku dokonywane są przeglądy stanu dróg, na podstawie których planowane są działania naprawcze w uzasadnionych przypadkach. Ogólnie można przyjąć, że stan techniczny dróg lokalnych wymaga ciągłej modernizacji, zwłaszcza w zakresie

nawierzchni oraz infrastruktury towarzyszącej (chodniki, pobocza, odwodnienia). Wśród najistotniejszych wyzwań w zakresie dróg i infrastruktury okołodrogowej na terenie Gminy można wyróżnić m.in.: przebudowę dróg: Lorki-Nowe Grodziczno, Trzcina-Kowaliki, Boleszyn-Zalesie, Linowiec Wiadukt-Montowo, Grodziczno-Katlewo, Nowe Grodziczno-Ostaszewo, a także budowę chodników przy drodze powiatowej Mroczenko-Montowo w m. Nowe Grodziczno oraz Mroczenko-Rynek w m. Rynek.

Z kolei w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego wśród inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wskazano m.in. wynikające z Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2017-2039 działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego: rozbudowę drogi wojewódzkiej nr 538 na odcinku Nowe Miasto Lubawskie - Uzdowo, część 1: DK 15 (obwodnica Nowego Miasta Lubawskiego) - skrzyżowanie DW 541 (Grodziczno), część 2: skrzyżowanie DW 541 (Grodziczno) - skrzyżowanie DW 542 (Uzdowo 002).

Gmina Grodziczno podejmuje działania w zakresie sukcesywnej poprawy dostępności komunikacyjnej, jednak skala potrzeb często przewyższa możliwości bieżącego budżetu. W latach 2020-2024 najwyższe kwoty w dziale transport i łączność wydatkowano w latach 2023 (8,4 mln zł) oraz 2024 (6,8 mln zł), z kolei najniższe wydatki w analizowanym okresie dotyczyły roku 2021 (1,5 mln zł). Średni udział wydatków w omawianym dziale wynosił 14% łącznych wydatków z budżetu Gminy Grodziczno. Wysokość środków wydatkowanych z budżetu Gminy w dziale transport i łączność przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 4. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2020-2024 w Gminie Grodziczno (tys. zł)

DZIAŁ	2020	2021	2022	2023	2024	średnia	udział
600 Transport i łączność	4 772,01	1 490,76	7 847,78	8 418,42	6 827,00	5 753,82	14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Grodziczno.

W latach 2023-2024 wśród najistotniejszych (i najbardziej kosztochłonnych) inwestycji w zakresie poprawy jakości dróg zrealizowano przebudowy dróg gminnych: nr 183005N Linowiec – Montowo, nr 183001N Tylice – Zajączkowo na odcinku Zajączkowo – Jakubkowo, nr 183014N Krzemieniewo - Boleszyn etap 1 oraz drogi wewnętrznej Mroczenko – Krzemieniewo 777,79 mb. Szczegóły wraz z podaniem kosztów przedstawia poniższa tabela.

Tab. 5. Główne inwestycje infrastrukturalne zrealizowane na terenie Gminy Grodziczno w 2023 i 2024 roku

Inwestycja	Koszt (zł)
2023	
Przebudowa drogi gminnej nr 183005N Linowiec - Montowo	4 943 407,54
Przebudowa dróg na terenie gminy Grodziczno: Przebudowa drogi gminnej nr 183001N Tylice – Zajączkowo na odcinku Zajączkowo – Jakubkowo	1 010 348,99

Przebudowa dróg na terenie gminy Grodziczno: Przebudowa drogi wewnętrznej Mroczenko – Krzemieniewo 777,79 mb	1 181 502,60
2024	
Przebudowa drogi gminnej nr 183014N Krzemieniewo - Boleszyn etap 1	5 564 719,93

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetu za rok 2023 i 2024

Poza transportem kolejowym (stacje Montowo i Zajączkowo Lubawskie), transport publiczny w Gminie Grodziczno ma ograniczone znaczenie – funkcjonują linie autobusowe o charakterze regionalnym (Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy), a także przewoźnicy prywatni (Firma Mazur Usługi Transportowe), co zapewnia częściowo obsługę komunikacyjną, jednak częstotliwość i przebieg kursów nie odpowiada w pełni potrzebom mieszkańców. Miejscowościami nieobsługiwanymi przez transport zbiorowy są: Trzcin, Lorki, Świniarc oraz Zwiniarz. W praktyce dominującą rolę pełni transport indywidualny, co jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich.

Na terenie Gminy nie występują drogi rowerowe, co ogranicza zarówno możliwość korzystania z roweru jako alternatywnego środka transportu, jak i wpływa na atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną.

Położenie transportowe Gminy Grodziczno można zatem określić jako średnie: zapewniające podstawową dostępność do ośrodków regionalnych, ale wymagające inwestycji w poprawę jakości dróg lokalnych oraz rozwój alternatywnych form transportu, w tym transportu publicznego i rowerowego.

Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy jest łączność, której ważnym elementem jest dostęp do wysokiej jakości Internetu szerokopasmowego. Stanowi on obecnie integralną część codziennego życia oraz jest narzędziem służącym zarówno do realizacji obowiązków zawodowych, edukacji, czy też rekreacji. Według raportu Ministerstwa Cyfryzacji „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu” na III kwartał 2024 roku 81,04% punktów adresowych w Gminie Grodziczno ma rzeczywisty dostęp do szerokopasmowego Internetu, z czego 77,16% miało dostęp do sieci o przepustowości sięgającej 50 Mb/s, a tylko 19,4% do sieci o przepustowości sięgającej 1 000 Mb/s. Według danych zawartych w raporcie, 54,29% punktów adresowych było w zasięgu Internetu za pośrednictwem światłowodów, 9,15% za pośrednictwem kabli parowych miedzianych, a 36,56% za pośrednictwem fal radiowych (FWA).

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

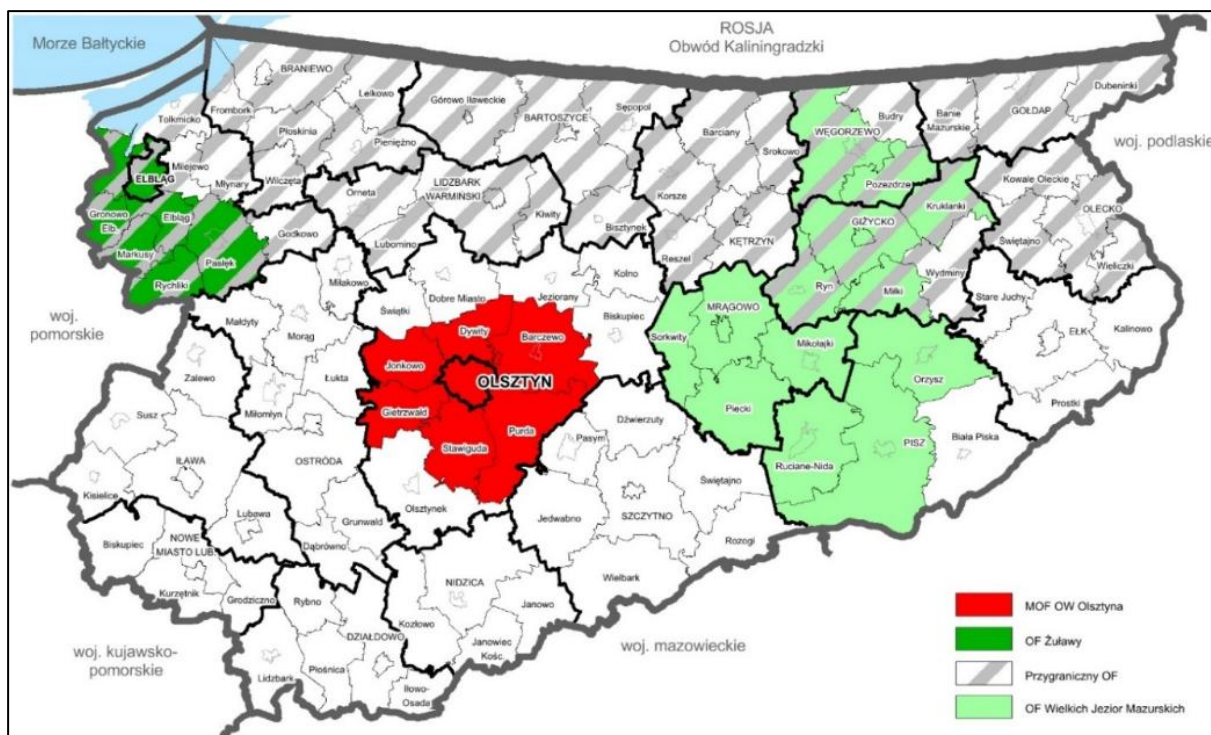
Planowanie przestrzenne stanowi instrument w rękach samorządów umożliwiający przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym oraz optymalne wykorzystanie dostępnych terenów, w oparciu o dokumenty planistyczne i decyzje jednostek wyższego rzędu. Kluczową funkcją planowania przestrzennego jest również zmierzanie w kierunku

rozwoju zrównoważonego, czyli stanu, w którym rozwój każdej ze sfer (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) odbywa się bez pogorszenia stanu pozostałych.

Gmina Grodziczno leży w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie obowiązuje Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (PZPW). Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą nr XXXIX/832/18 z dnia 28 sierpnia 2018 r., opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Województwa jako poz. 4173 w 2018 r. Zgodnie z PZPW, na terenie województwa wyznaczono kluczowe obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadlokalnym. Obejmują one przede wszystkim:

- Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF) wokół największych ośrodków województwa, takich jak Olsztyn, Elbląg i Ełk, a także wokół niektórych ośrodków subregionalnych (np. Giżycko, Ostróda, Mrągowo);
- Specjalistyczne obszary funkcjonalne, związane z wybranymi dziedzinami gospodarki i środowiska, m.in. obszary turystyczne Wielkich Jezior Mazurskich, obszary ochrony środowiska przyrodniczego (Natura 2000, parki krajobrazowe), obszary funkcjonalne związane z rozwojem energetyki odnawialnej i gospodarką wodną;
- Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji, w tym wybrane gminy objęte programami rozwojowymi w ramach polityki regionalnej i funduszy unijnych.

Analiza treści PZPW wskazuje, że Gmina Grodziczno nie została zaliczona do żadnego z miejskich obszarów funkcjonalnych ani specjalnych obszarów funkcjonalnych wyznaczonych w planie. Oznacza to, że Gmina pełni przede wszystkim rolę obszaru wiejskiego, którego rozwój opiera się na zasobach lokalnych, a nie na formalnych powiązaniach funkcjonalnych z ośrodkami subregionalnymi czy regionalnymi.

Ryc. 4. Podział województwa warmińsko-mazurskiego na obszary funkcjonalne

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego

W praktyce Gmina Grodziczno wykazuje nieformalne powiązania funkcjonalne z Nowym Miastem Lubawskim, pełniącym rolę głównego ośrodka usługowego i gospodarczego w powiecie nowomiejskim. Powiązania te jednak nie przekładają się na objęcie gminy kategorią MOF w dokumentach wojewódzkich. Zaznacza się jednak, że zgodnie ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego „Warmińsko-Mazurskie 2030” Gmina Grodziczno została zaliczona do Obszarów Strategicznej Interwencji – obszarów marginalizacji. Klasyfikacja ta oznacza, że Gmina należy do jednostek samorządu terytorialnego, w których występują ponadprzeciętne problemy społeczne i gospodarcze, takie jak depopulacja, niski poziom przedsiębiorczości, ograniczona dostępność usług publicznych czy słaba infrastruktura transportowa. Włączenie Gminy do tej kategorii sprawia, że w polityce regionalnej przewidziane są dla niej specjalne instrumenty wsparcia, w tym możliwość korzystania z priorytetowych środków krajowych i unijnych (np. w ramach FENIKS, KPO czy funduszy regionalnych), ukierunkowanych na wyrównywanie szans rozwojowych, poprawę dostępności i integrację społeczną.

Istotnym dokumentem wpływającym na planowanie przestrzenne jest również Audyt krajobrazowy województwa warmińsko-mazurskiego. Audyt został przygotowany na podstawie art. 38b ust. 2 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym; projekt został przyjęty uchwałą nr 10/145/25/VII Zarządu Województwa z dnia 5 marca 2025 r. Dokument analizuje krajobrazy występujące w województwie, wskazuje krajobrazy priorytetowe, definiuje ich cechy wartościowe (przyrodnicze, kulturowe, widokowe), ocenia zagrożenia oraz formułuje rekomendacje dla polityki przestrzennej

regionu. Zgodnie z audytem, Gmina Grodziczno należy do krajobrazów wiejskich i leśnych. Gmina położona jest w obrębie Welskiego Parku Krajobrazowego, Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Wel oraz Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich, które zostały wskazane jako istotne ze względu na ich znaczenie ekosystemowe, widokowe i kulturowe.

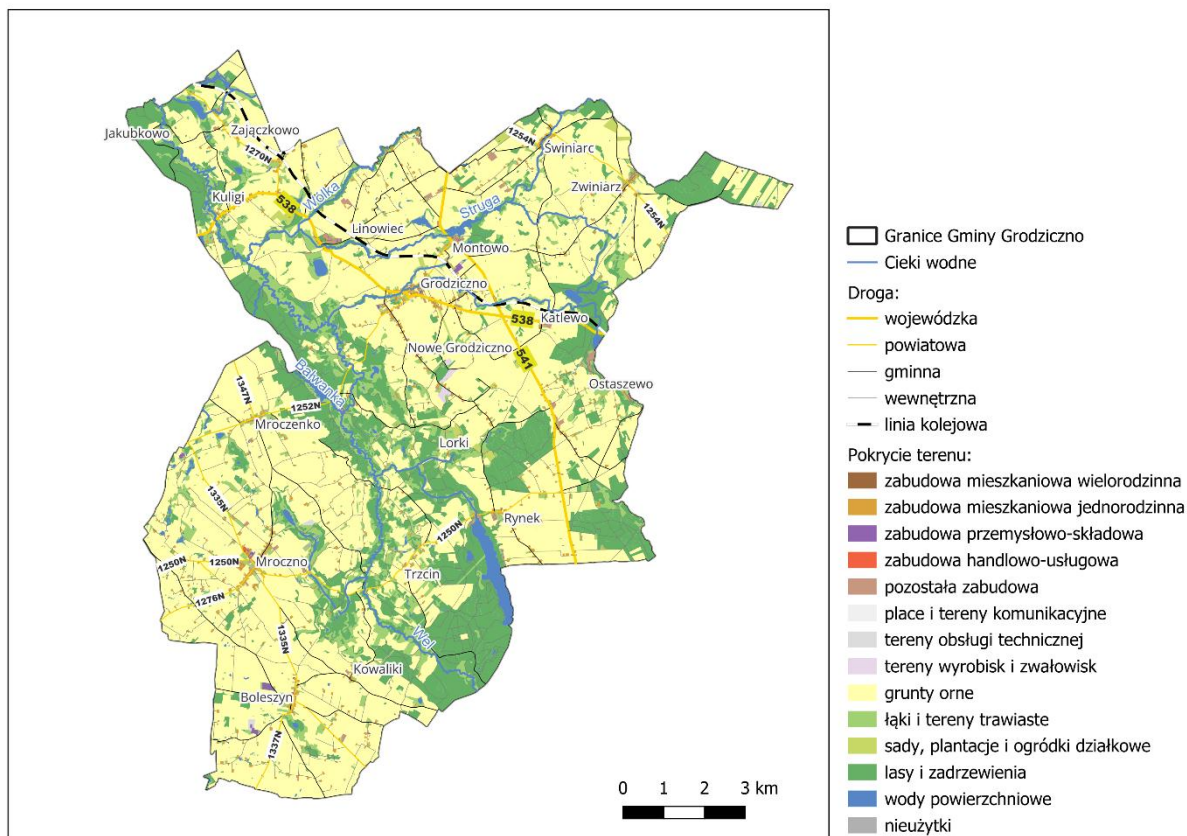
Co więcej, na terenie Gminy zidentyfikowano dwa krajobrazy priorytetowe:

- 28-315.15-27 (typ: 6. wiejski, podtyp: 6d. z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości, nazwa: „TRZCIN I OKOLICE”) – opis fizjonomii krajobrazu: *Krajobraz „Trzcina i okolice” stanowi mozaikę pól średniej wielkości z udziałem charakterystycznej rozproszonej zabudowy w formie pojedynczych siedlisk (wieś Trzcina), zadrzewień śródpolnych, terenów leśnych. Osnowę obszaru stanowi dolina rzeki Wel, której przebieg podkreślają w krajobrazie zadrzewienia porastające brzegi doliny. Ukształtowanie terenu jest urozmaicone, występują tu różne formy charakterystyczne dla rzeźby młodoglacjalnej. Obszar wyróżniają przebiegające południkowo główne rynny polodowcowe wcinające się w wysoczyznę morenową, sandry oraz pagórki kemowe. Deniwelacje terenu dochodzą do kilkudziesięciu metrów. Istotnym elementem krajobrazu jest rzeka Wel, której meandrujące koryto znajduje się w granicach rozległej równiny biogenicznej. Meandrująca rzeka Wel wraz z otaczającymi terenami użytkowymi rolniczo, rozproszonymi zabudowaniami siedliskowymi oraz niewielkimi płacami leśnymi tworzą liczne wnętrza krajobrazowe;*
- 28-315.15-52 (typ: 3. Leśny, podtyp: 3b. z przewagą siedlisk lasowych, nazwa „LAS WELSKI”) – opis fizjonomii krajobrazu: *Krajobraz „Las Welski” obejmuje wydłużony obszar rozciągający się na kierunku północ – południe, od jeziora Górnego do miasta Lidzbark. Osnowę terenu wyznacza dolina rzeki Wel. Obszar wyróżnia urozmaiconą, pagórkowatą rzeźbę terenu. Cechą charakterystyczną jest rynna subglacjalna wcinająca się w tereny sandrowe, w której płyną wody rzeki Wel. Ponadto występują liczne zagłębienia bezodpływowe z podmokłościami lub małymi naturalnymi jeziorkami. W obrębie terenów leśnych, pod względem siedliskowym dominuje las mieszany świeży, następnie bór mieszany świeży i las świeży.*

Zidentyfikowano także krajobraz spoza listy priorytetowej: 28-315.15-47 (również krajobraz leśny, z przewagą siedlisk lasowych, charakteryzujący się pagórkowatością i falistością, należący do mezoregionu Garbu Lubawskiego).

Analizując lokalne uwarunkowania przestrzenne Gminy, potwierdza się jej rolniczy charakter (całkowita powierzchnia Gminy Grodziczno wynosi 154 km², z czego

zdecydowaną większość (64,2%) zajmują grunty orne). Tereny leśne z kolei stanowią 19,9% powierzchni, roślinność trawiasta to 9,7% powierzchni, a wody stojące około 1,7%. Tereny zabudowane to około 2,4% powierzchni gminy Grodziczno, przy czym zdecydowana większość to zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Pokrycie terenu Gminy przedstawione zostało na poniższej rycinie.

Ryc. 5. Pokrycie terenu Gminy Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Centralnym ośrodkiem wielofunkcyjnym Gminy jest miejscowość Grodziczno, gdzie zlokalizowana jest siedziba władz Gminy oraz główne instytucje publiczne, placówki edukacyjne, obiekty handlowo-usługowe i zdrowotne. Poza Grodzicznem istotną rolę pełnią także inne sołectwa, w których rozwój zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej ma charakter rozproszony, z przewagą funkcji rolniczej i agroturystycznej. Stosunkowo wysoki ruch inwestycyjny świadczący o stopniowym rozwoju miejscowości, poza Grodzicznem widoczny jest również w Nowym Grodzicznem oraz Mrocznie.

Należy zwrócić uwagę, że na obszarze Gminy znajdują się rozległe tereny cenne krajobrazowo i przyrodniczo, co sprzyja budowaniu marki miejsca, ale równocześnie wiąże się z ograniczeniami lokalizacyjnymi dla nowej zabudowy i infrastruktury. W części sołectw obserwuje się stopniowy rozwój zabudowy jednorodzinnej, co wymaga właściwego kształtowania ładu przestrzennego i dbałości o estetykę miejscowości. Należy również zauważyć, że silne rozproszenie zabudowy oraz bariery w postaci rzek czy

linii kolejowych wpływają na problemy w zakresie możliwości i opłacalności rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury, w tym m.in. infrastruktury kanalizacyjnej.

Najbliższymi ośrodkami gospodarczymi, mającymi istotny wpływ na funkcjonowanie Gminy, są m.in. Nowe Miasto Lubawskie, Brodnica oraz Ława, które zapewniają mieszkańcom dostęp do rynku pracy, usług wyższego rzędu oraz rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej.

W momencie opracowywania niniejszej dokumentacji, podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną Gminy Grodziczno jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grodziczno. Studium przyjęte zostało pierwotnie uchwałą nr XIV/126/2004 Rady Gminy Grodziczno z dnia 28 kwietnia 2004, natomiast ostatnia zmiana przyjęta została Uchwałą Nr XIII/99/2011 Rady Gminy w Grodzicznie z dnia 10 listopada 2011 roku w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Grodziczno. Studium będzie obowiązywało do momentu uchwalenia Planu ogólnego (jednak nie później niż do końca czerwca 2026 r.). Prace nad Planem ogólnym zainicjowano uchwałą nr VII/35/2024 Rady Gminy Grodziczno z dnia 22 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Grodziczno. Było to oficjalne rozpoczęcie procedury przygotowania dokumentu, który – zgodnie z art. 13i ust. 3 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – będzie podstawowym aktem prawnym kształtującym politykę przestrzenną Gminy.

W oparciu o zapisy studium uchwalane są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP), które stanowią akty prawa miejscowego regulujące zasady gospodarowania przestrzenią na terenie całej Gminy lub jej części. Na terenie Gminy Grodziczno wg stanu na czerwiec 2025 roku, obowiązuje 13 MPZP, które łącznie obejmują powierzchnię 446,65 ha, co stanowi około 3% powierzchni Gminy.

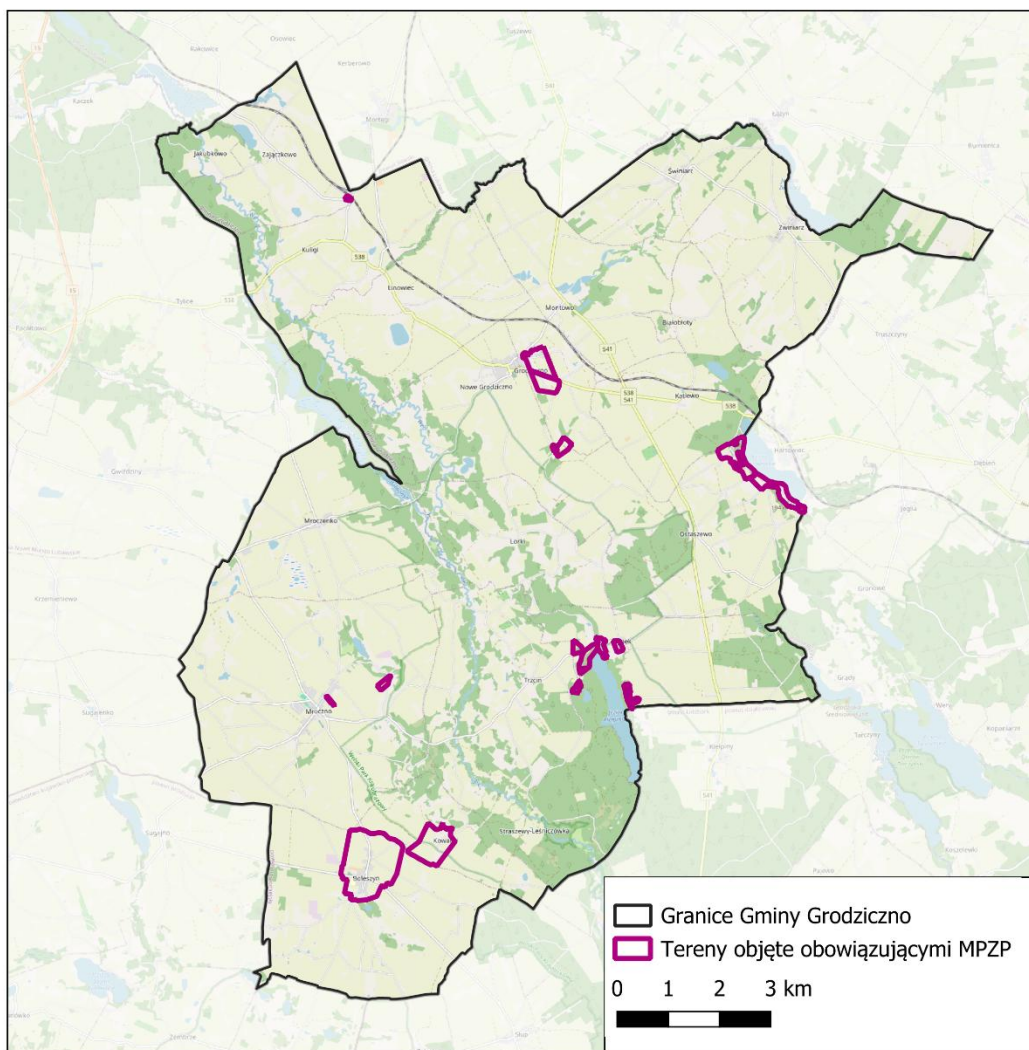
Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego prezentuje poniższa tabela, a ich zasięg przestrzenny przedstawia następująca rycina.

Tab. 6. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w Gminie Grodziczno

Lp	Numer Uchwały	Pełna nazwa	Data Uchwały	Powierzchnia [ha]
1	XVI/107/2000	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Grodziczno w części Rynek obejmującej tereny letniskowe, rekreacyjne, mieszkaniowe. (uchwała nr XVI/107/2000)	2000-09-29	27.62
2	XV/143/2004	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obrzeży jeziora Hartowiec obejmującego część gruntów wsi Ostaszewo, z przeznaczeniem ich na cele usług turystyki, rekreacji i wypoczynku, z indywidualną zabudową letniskową i mieszkaniową. (uchwała nr XV/143/2004)	2004-05-27	43.07

3	XXX/228/2006	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrzeży jeziora Hartowiec, obejmującego część gruntów wsi Ostaszewo, gmina Grodziczno. (uchwała nr XXX/228/2006)	2006-08-01	0.62
4	XXXIX/233/2010	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę geodezyjną nr 145 położoną na gruntach wsi Zajączkowo (uchwała nr XXXIX/233/2010)	2010-02-25	0.81
5	XLIII/257/2010	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działki nr 150 i 151 położone na gruntach wsi Mroczo (uchwała nr XLIII/257/2010)	2010-07-28	0.67
6	IV/27/2011	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy drodze wojewódzkiej w miejscowości Grodziczno, gmina Grodziczno. (uchwała nr IV/27/2011)	2011-01-29	13.95
7	V/49/2011	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obrzeży jeziora Hartowiec, obejmującego część gruntów wsi Ostaszewo (uchwała nr V/49/2011)	2011-03-25	1.45
8	XVI/126/2012	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący działkę geodezyjną nr 317/2 położoną na gruntach wsi Mroczo. (uchwała nr XVI/126/2012)	2012-02-27	3.0
9	XXXIII/207/2017	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów pod budownictwo mieszkaniowe w miejscowości Grodziczno, gmina Grodziczno. (uchwała nr XXXIII/207/2017)	2017-06-02	21.34
10	XLVII/299/2018	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębach geodezyjnych Grodziczno i Nowe Grodziczno, gmina Grodziczno (uchwała nr XLVII/299/2018)	2018-08-22	6.69
11	XII/75/2019	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Kowaliki, gmina Grodziczno. (uchwała nr XII/75/2019)	2019-10-24	42.84
12	XXIII/144/2020	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Boleszyn, gmina Grodziczno. (uchwała nr XXIII/144/2020)	2020-12-16	121.97
13	III/19/2024	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Świniarc, gmina Grodziczno (uchwała nr III/19/2024)	2024-06-07	162.62

Źródło: rejestr urbanistyczny Gminy Grodziczno.

Ryc. 6. Zasięg przestrzenny miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii oraz Rejestru Urbanistycznego Gminy Grodziczno.

W momencie opracowywania niniejszej Diagnozy, trwają prace nad dwoma kolejnymi MPZP, które obejmą kolejne 276,92 ha, zwiększając powierzchnię objętą planami do około 4,7% obszaru Gminy.

Na terenach nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego polityka przestrzenna Gminy prowadzona jest za pośrednictwem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (tzw. WZ) bądź decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w Gminie Grodziczno jak i powiecie nowomiejskim charakteryzowała się zmiennością w latach 2019-2023, bez wyraźnego trendu. Najwięcej WZ wydano w Gminie w roku 2020 (97), a w powiecie w roku 2021 (665). Podobnie w przypadku wskaźnika obrazującego liczbę wydanych WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, przy czym w tym przypadku w 3 z 5 analizowanych lat wskaźnik dla Gminy Grodziczno przewyższał wskaźnik dla całego

powiatu (były to lata 2019, 2020 i 2023). W ostatnim analizowanym roku na terenie Gminy wydano 75 decyzji WZ, a na terenie całego powiatu 493 (co przełożyło się na wskaźniki odpowiednio 12,78 oraz 11,75 wydanych decyzji na 1000 mieszkańców). Warto zauważyć, że zgodnie z danymi Gminy w 2024 roku wydano 103 decyzje WZ, o wskazuje na wzmożenie ruchu inwestycyjnego.

Najwięcej wydanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym zanotowano w 2021 roku (w Gminie było to 46, a w powiecie 349). Ostatni analizowany rok to znaczący spadek – 19 tego typu pozwoleń i zgłoszeń w Gminie, a 195 w powiecie. Analizując wskaźnik pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy na 1000 mieszkańców również nie zauważa się jednoznacznej tendencji, przy czym wskaźnik dla Gminy Grodziczno w 2023 roku był niższy od powiatu (odpowiednio 3,24 i 4,65). Struktura wydawanych pozwoleń budowlanych pokazuje wyraźny udział budownictwa mieszkaniowego, który w ostatnich latach w Gminie waha się między 42 a 61% (w 2023 roku było to 42,11%). Oznacza to, że głównym motorem inwestycji budowlanych w Gminie jest mieszkalnictwo, podczas gdy udział budynków zbiorowego zamieszkania i obiektów niemieszkalnych jest zmienny i zależny od pojedynczych większych inwestycji.

Tab. 7. Ruch budowlany w Gminie Grodziczno w latach 2019-2023 na tle średniej gmin powiatu nowomiejskiego

		2019	2020	2021	2022	2023
Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu						
ogółem	Gmina Grodziczno	68	97	78	71	75
	powiat	404	478	665	521	493
na 1 tys. mieszkańców	Gmina Grodziczno	10,78	16,03	13,03	12,01	12,78
	powiat	9,22	11,16	15,66	12,34	11,75
Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym						
ogółem	Gmina Grodziczno	30	39	46	38	19
	powiat	314	255	349	257	195
na 1 tys. mieszkańców	Gmina Grodziczno	4,76	6,45	7,69	6,43	3,24
	powiat	7,17	5,96	8,22	6,09	4,65
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Gmina Grodziczno	46,67	51,28	60,87	55,26	42,11
	powiat	43,31	60,00	54,73	53,70	55,38
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Gmina Grodziczno	53,33	48,72	39,13	44,74	57,89
	powiat	56,69	40,00	45,27	46,30	44,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Można zatem uznać, że mimo zmienności poszczególnych wskaźników dotyczących decyzji o warunkach zabudowy i pozwoleń budowlanych, w Gminie Grodziczno utrzymuje się dość wyraźna aktywność inwestycyjna, szczególnie w zakresie budownictwa mieszkaniowego. Rozwój mieszkalnictwa jest odpowiedzią na zauważalny niedobór

w tym zakresie na terenie Gminy. Mimo negatywnych trendów demograficznych, chcąc zatrzymać młodych mieszkańców oraz zachęcić do osiedlania się na terenie gminy Grodziczno, niezbędne są dalsze inwestycje w poprawę jakości życia i przestrzeni (w tym poprawę estetyki, funkcjonalności i infrastruktury gminnej) oraz umożliwienie kontrolowanego rozwoju zabudowy mieszkaniowej.

Walory kulturowe i turystyczne

Teren gminy cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, które tworzą korzystne warunki dla rekreacji i turystyki lokalnej. Jednocześnie gmina zachowuje charakter rolniczy – znaczną część powierzchni zajmują użytki rolne, a dominującą rolę w krajobrazie przestrzennym pełnią rozproszone gospodarstwa rodzinne. Na atrakcyjność Gminy wpływają również walory kulturowe i turystyczne.

Gmina Grodziczno posiada zasoby środowiska kulturowego, zakorzenione w historii sięgającej XIV wieku. Pierwsze wzmianki o Grodzicznie pojawiły się w źródłach w 1338 r. (Grodicz, Grodis, Grodzicz). Dziedzictwo historyczne kształtowało się w kontekście średniowiecznego osadnictwa pruskiego i kolonizacji krzyżackiej, a następnie rozwoju regionu w ramach diecezji chełmińskiej.

Na krajobraz kulturowy Gminy składają się rozproszone wsie o otwartym charakterze, w których architektura wiejska i sakralna uzupełniana jest przez elementy zieleni komponowanej – przykościelnej i parkowej. Do najważniejszych obiektów kulturowych zalicza się m.in.:

- Kościół parafialny św. Piotra i Pawła w Grodzicznie – gotycki, murowany z cegły, z elementami XVII–XVIII w.,
- Kościół św. Marcina w Boleszynie – datowany na XVII–XVIII w., z pierwotnym zrębem z 1635 r.,
- Kościół Najświętszego Serca Jezusa w Mrocznie – pierwotnie gotycki, następnie drewniany (XIV–XVII w.), obecny budynek z 1936 r.,
- Kościół św. Mikołaja w Zwiniarzu – pierwotnie gotycki, następnie drewniany rozpoczęty w 1315 r., obecny budynek z 1914 r.,
- Zespół dworsko-parkowy w Montowie – klasycystyczny, z XIX w.,
- Pałac w Katlewie z pocz. XX w.,
- Zespół pałacowo-parkowy w Jakubkowie/Zajączkowie (koniec XIX w.),
- Kaplica św. Huberta z XVIII w. konstrukcji zrębowej w Boleszynie,
- Kaplica Baptistów w Kuligach z lat 1904–1905,
- Lorki – młyn wodny przy rzece Wel i Batwanka,
- Liczne kapliczki i krzyże przydrożne, wpisujące się w lokalny krajobraz kulturowy.

Na terenie Gminy występują także ślady średniowiecznych grodzisk w Trzcinie i Świniarciu i Nowym Grodzicznie, które stanowią istotny element dziedzictwa archeologicznego.

Tab. 8. Wykaz obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Grodziczno

Nazwa	Chronologia	Wykaz dokumentów	Miejscowość
kościół parafialny pw. św. Marcina	1739 r.	A/902 z 1968-08-05	Boleszyn
kaplica pw. św. Huberta	XVIII w.	A/903 z 1968-08-05	Boleszyn
cmentarz przykościelny	1739 r.	A/902 z 1968-08-05	Boleszyn
kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła	1340 r.	A/911 z 1968-08-04	Grodziczno
cmentarz przykościelny	data nieznana	A/911 z 1968-08-04	Grodziczno
zespół pałacowo-parkowy	koniec XIX w.	589 z 1989-06-15, A/644 z 1993-12-03	Jakubkowo
pałac	koniec XIX w.	589 z 1989-06-15, A/644 z 1993-12-03	Jakubkowo
obora	pocz. XX w.	589 z 1989-06-15, A/644 z 1993-12-03	Jakubkowo
część parku dworskiego	1. ćw. XX w.	A/644 z 1993-12-03	Jakubkowo
kaplica baptystów	1904 - 1905	A-4635 z 2016-06-02	Kuligi
zespół dworsko-parkowy	XIX w.	513 z 1986-12-20, A/399/1-2 z 1997-01-06	Montowo
spichlerz	1868 r.	513 z 1986-12-20	Montowo
dwór z oficyną	1. poł. XIX w.	A/399/1-2 z 1997-01-06	Montowo
park krajobrazowy	XIX w.	A/399/1-2 z 1997-01-06	Montowo
d. założenie gospodarcze	XIX w.	A/399/1-2 z 1997-01-06	Montowo
kościół pw. Świętego Mikołaja Biskupa	1913 r.	A-4730 z 2023-08-16	Zwiniarz

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykazu zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków województwa warmiński-mazurskiego prowadzonego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Dodatkowo, wśród miejsc istotnych dla lokalnej społeczności, będących elementem upamiętniającym wydarzenia i postaci historyczne, wskazać można m.in. następujące:

- Pomnik - dąb pamięci, Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie;
- Pomnik - dąb pamięci, Szkoła Podstawowa w Mrocznie;
- Pomnik - krzyż żelazny ofiar wojny, kościół pw. św. Piotra i Pawła w Grodzicznie;
- Pomnik rozstrzelanych przez hitlerowców, przy budynku Urzędu Gminy Grodziczno;
- Tablica poświęcona ofiarom wojny, kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Mrocznie;
- Tablica poświęcona ofiarom wojny, kościół pw. św. Piotra i Pawła w Grodzicznie;
- Pomnik pomordowanych w Trzcinie;
- Grób wojenny, Zwiniarz–Skowronkowo;

- Mogiła wojenna - cmentarz w Mrocznie.

Turystyka i rekreacja stanowią istotny (choć nie główny) element rozwoju Gminy, co wynika zarówno z atrakcyjnego środowiska naturalnego, jak i z dziedzictwa kulturowego. Na atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną Gminy Grodziczno, poza zróżnicowanym ukształtowaniem terenu oraz jeziorami i rzekami, wpływają również elementy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Wśród istotnych szlaków wyróżnić można:

- Szlak kajakowy rzeką Wel – jeden z najbardziej znanych w regionie, prowadzący przez malownicze odcinki Welskiego Parku Krajobrazowego, z infrastrukturą wodowania i miejscami odpoczynku (w tym przystanią dla Kajakarzy w Kuligach, stanowiącą miejsce postoju i noclegu, gdzie znajduje się wiata i palenisko do rozpalenia ogniska, a także okazjonalnie odbywają się zawody wędkarskie);
- Szlak rowerowy „Pętla Ostaszewska” – pętla o długości 8,5 km, zaprojektowana i utrzymywana we współpracy z Welskim Parkiem Krajobrazowym. Trasa rozpoczyna się i kończy w miejscowości Ostaszewo, biegnąc przez Rynek, Lorki, Nowe Grodziczno i powrót do Ostaszewa. Stanowi element szerszej koncepcji połączenia z „Szlakiem największych jezior Welskiego Parku Krajobrazowego” oraz „Szlakiem Grunwaldzkim”. Trasa wiedzie przez charakterystyczne dla gminy krajobrazy — lasy grądowe, torfowiska (np. w rejonie Janowa/Kierelewa), i lokalne formy architektury ruralistycznej, co podkreśla unikalny krajobraz kulturowy Gminy. „Pętla Ostaszewska” obejmuje również dwa krótsze szlaki przyrodnicze: „Wokół jeziora Kiełpińskiego” i „Do Piekietka”, z tablicami edukacyjnymi i punktem startowym w Ostaszewie. Dodatkowo WPK na terenie Gminy Grodziczno wytyczył atrakcyjny szlak „Północnym skrajem Welskiego Parku Krajobrazowego”. Przebieg szlaku: Rynek – Lorki – Nowe Grodziczno – Grodziczno – Lorki – Trzcina Tama – Trzcina – Rynek.
- Ścieżki piesze wokół jeziora Kiełpińskiego i Okuminek (zaczyna się w miejscowości Rynek i biegnie przez teren z zabudową letniskową i krajobrazami polno-leśnymi) oraz różnorodne trasy piesze obejmujące pętle o długości od 3,7 do 11 km, m.in. wokół jeziora Kiełpińskiego, zróżnicowane widokowo i dostępne dla różnych grup turystów. Dodatkowo, w 2014 roku w ramach projektu: „Ochrona cennych zasobów przyrodniczych na terenie parków krajobrazowych Pomorza, Kujaw, Warmii i Mazur przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów” na lewym brzegu rezerwatu Piekietko utworzono ścieżkę turystyczną z tablicami edukacyjnymi o walorach przyrodniczych i krajobrazowych rezerwatu Piekietko.

Na terenie Gminy funkcjonuje kilka gospodarstw agroturystycznych i ośrodków wypoczynkowych, m.in. w Linowcu, Trzcinie i Grodzicznie. Warto wspomnieć o Centrum Turystycznym w Ostaszewie, którego właścicielem jest Gmina, zlokalizowanym blisko rzeki Wel i Jeziora Hartowieckiego. Obiekt dysponuje ok. 30 miejscami noclegowymi,

zapleczem rekreacyjnym (boisko, plac zabaw, wiata, internet) oraz wypożyczalnią rowerów. Należy jednocześnie zauważyć, że obiekt wymaga termomodernizacji, a obecnie korzystają z niego głównie Koło Gospodyń Wiejskich z Ostaszewa, a także dzieci ze szkół z terenu Gminy. Ze względu na stan techniczny obiektu, Gmina Grodziczno przystąpiła do działań zmierzających do odnowy obiektu oraz być może adaptacji go na dodatkowe funkcje. Przygotowana została dokumentacja techniczna wraz z audytem energetycznym na zadanie pn. "Rozbudowa oraz przebudowa budynku OSP, świetlicy wiejskiej oraz centrum turystycznego w Ostaszewie".

Wśród walorów turystycznych wymienić można również jeziora znajdujące się na terenie Gminy bądź z nią sąsiadujące, w tym m.in. Jezioro Kiełpińskie, Zwiniarz, Hartowieckie czy Tylickie, a także plaże i kąpieliska z nimi związane.

Należy jednak zaznaczyć, że mimo istniejącego potencjału turystycznego, brakuje wystarczającej infrastruktury towarzyszącej, takiej jak rozbudowana baza noclegowa, gastronomiczna i system oznakowania tras, które mogłyby wpłynąć na znaczenie istotności turystyki w rozwoju Gminy Grodziczno.

CZĘŚĆ 2: SYTUACJA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

2.1. Walory przyrodnicze

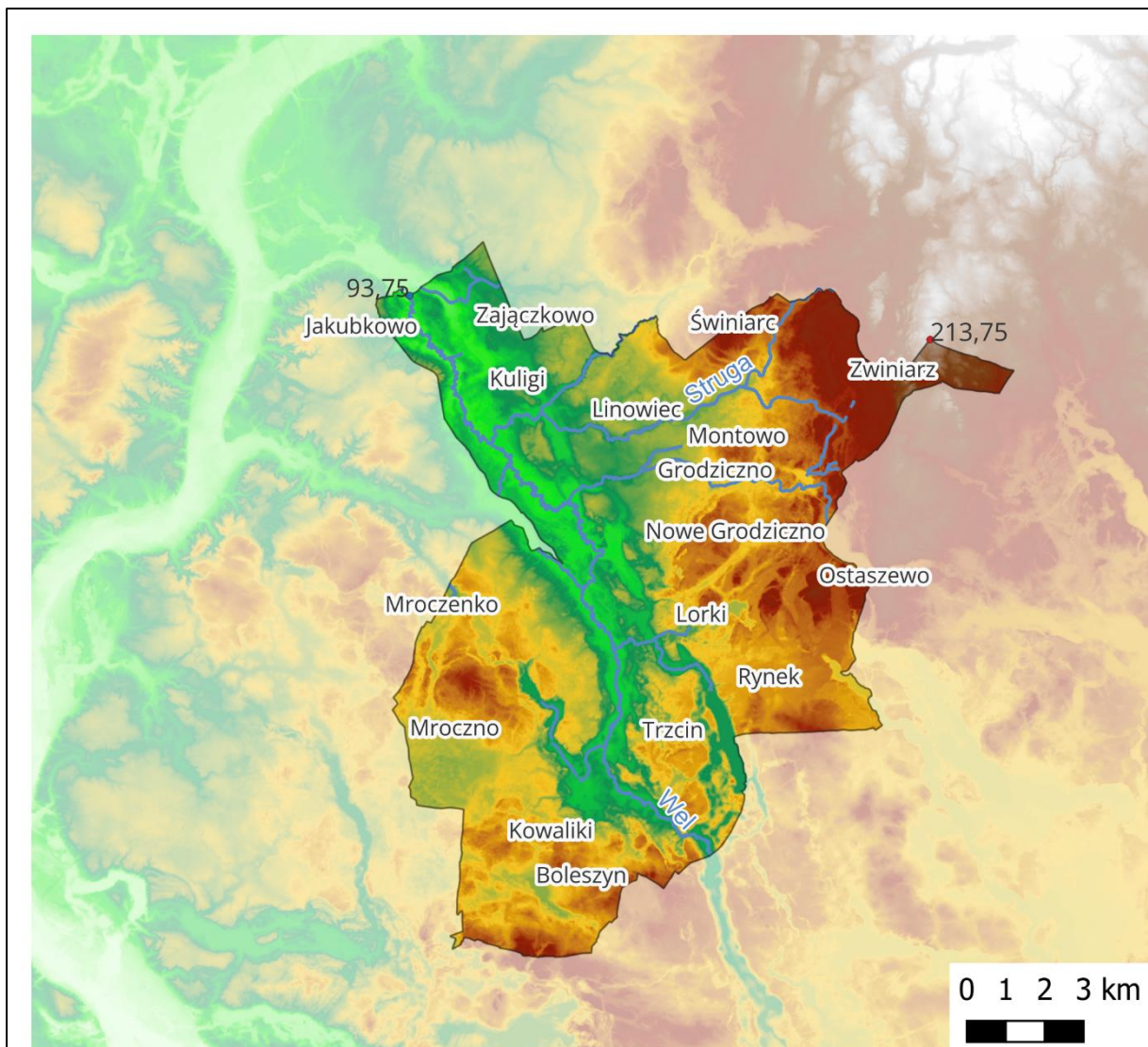
Walory przyrodnicze stanowią istotny element kształtujący możliwości rozwojowe Gminy. Czynniki takie jak klimat, rzeźba terenu, budowa geologiczna czy obecność rzek i jezior w bezpośredni sposób wpływają na atrakcyjność turystyczną, potencjał rolniczy oraz możliwość wykorzystania zasobów naturalnych. Tym samym środowisko przyrodnicze odgrywa kluczową rolę w określaniu kierunków rozwoju lokalnej gospodarki i jakości życia mieszkańców.

Ukształtowanie powierzchni i rzeźba terenu

Zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną Polski (Solon i inni) na podstawie pracy Kondrackiego, Gmina Grodziczno należy do makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego. Zdecydowana większość Gminy to mezoregion Garb Lubawski (kod 315.15), a tylko niewielka południowo-wschodnia część należy do Równiny Urszulewskiej (kod 315.16).

Teren Gminy w znacznym stopniu został ukształtowany przez ostatnie zlodowacenie plejstoceniowe. Charakterystyczne są wysoczyzny morenowe – faliste i denne, przecięte przez rynny polodowcowe, wytopiska oraz pagórki. Wzniesienia w okolicach Ostaszewa to typowe moreny czołowe, miejscami osiągające wysokości względne dochodzące do 40 m, co przyciąga uwagę jako punkty widokowe. Doliny erozyjnych rynien wypełnione są jeziorami (Zwiniarz, Linowiec, Hartowieckie, Mroczo, Kiełpińskie) oraz dolinkami rzecznyymi o stromych zboczach.

Polodowcowa rzeźba terenu występująca w Gminie wpłynęła na zróżnicowanie ukształtowania powierzchni, co przejawia się znacznymi różnicami wysokości bezwzględnych – najniższy punkt znajduje się w północno-zachodniej części Gminy (93,75 m n.p.m.), a najwyższy w północno-wschodniej części (213,75 m n.p.m.), zatem różnica wysokości bezwzględnych na w obrębie Gminy to aż 120 m. najniżej położony punkt znajduje się w obrębie rynny polodowcowej, która przecina Gminę z północnego zachodu na południowy wschód. Najwyższy punkt to z kolei wysoczyzna morenowa. Tak znaczące różnice terenu wpływają pozytywnie na walory krajobrazowe i widokowe (w związku z czym wyznaczono dwa krajobrazy priorytetowe, o czym mowa w rozdziale 1.3.). Rzeźba terenu Gminy Grodziczno widoczna jest na poniższej rycinie.

Ryc. 7 Rzeźba terenu Gminy Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Zgodnie z Systemem Osłony Przeciwośuwiskowej Kraju, prowadzonym przez Państwowy Instytut Geologiczny, na terenie Gminy Grodziczno nie występują osuwiska i tereny zagrożone osuwaniem mas ziemnych.

Wody powierzchniowe i podziemne

Teren Gminy Grodziczno należy do dorzecza Wisły. Główną rzeką (choć nie jedyną) przepływającą przez obszar Gminy jest Wel, która wykorzystuje subglacjalną rynnę wcinającą się w wysoczyznowe tereny sandrowe. Rzeka cechuje się przetomowymi odcinkami, bystrym prądem, krętym nurtem, znacznymi spadkami (lokalnie do 4 ‰). Zbocza doliny są strome z licznymi bocznymi, niewielkimi dolinkami erozyjnymi i źródłiskami. Rzeka Wel w części północnej rozwidła się tworząc odnogę zwaną Bałwanką, która przepływa przez jezioro Tylickie i w okolicach Lorek wpada ponownie do Welu. Sieć hydrograficzną obszaru uzupełniają dopływy m.in.: Mroczanek, Struga Rynek, Katlewka oraz jeziora: Zwiniarz, Tylickie, Hartowieckie czy Kiełpińskie. Ponadto

występują liczne zagłębienia bezodpływowe z podmokłościami lub małymi naturalnymi jeziorami. Część jezior oraz rzeka Wel wykorzystywane są w celach turystycznych, w tym do spływów kajakowych, co wpływa na atrakcyjność turystyczną obszaru, jednocześnie stwarzając pewne zagrożenie związane z zanieczyszczeniem wód przy nieodpowiednim ich wykorzystywaniu. Pełen wykaz Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) znajdujących się w granicach Gminy Grodziczno wraz z oceną stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i stanu ogólnego wód, przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 9. Jednolite części wód na terenie Gminy Grodziczno

Kod JCWP	Nazwa	Stan/ potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny
Rzeczne JCWP				
RW20001128699	Wel od Płośniczanki do ujścia	Umiarkowany	Dobry	Zły
RW20001028729	Sugajnica	Dobry	b.d.	b.d.
RW20001628749	Brynica od Pisi do ujścia	Słaby	Dobry	Zły
RW20001028689	Wólka	Umiarkowany	Poniżej dobrego	Zły
RW2000182865555	Wel do Płośniczanki	Słaby	Poniżej dobrego	Zły
RW20001028712	Groblica	Umiarkowany	Poniżej dobrego	Zły
Jeziorne JCWP				
LW20158	Sosno	b.d.	Dobry	b.d.
LW20171	Leżno Wielkie	Umiarkowany	Poniżej dobrego	Zły
LW20154	Zwiniarz	b.d.	Dobry	b.d.
LW20150	Kiełpińskie	b.d.	Dobry	b.d.
LW20151	Hartowieckie	Umiarkowany	Poniżej dobrego	Zły
LW20145	Grądy	b.d.	Dobry	b.d.
LW20143	Tarczyńskie	Zły	Poniżej dobrego	Zły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie (<http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> dostęp 31.07.2025 r.)

Należy zauważyć, że większość JCWP znajduje się w złym stanie. Wpływ na taki stan rzeczy ma wiele czynników, jednak analizując karty charakterystyk poszczególnych JCWP zauważa się, że wśród najczęściej pojawiających się czynników presji na zasoby hydrologiczne (szczególnie jeziora) wymienić można rolnictwo i depozycję, odpływ miejski, rozwój terenów zurbanizowanych oraz turystykę.

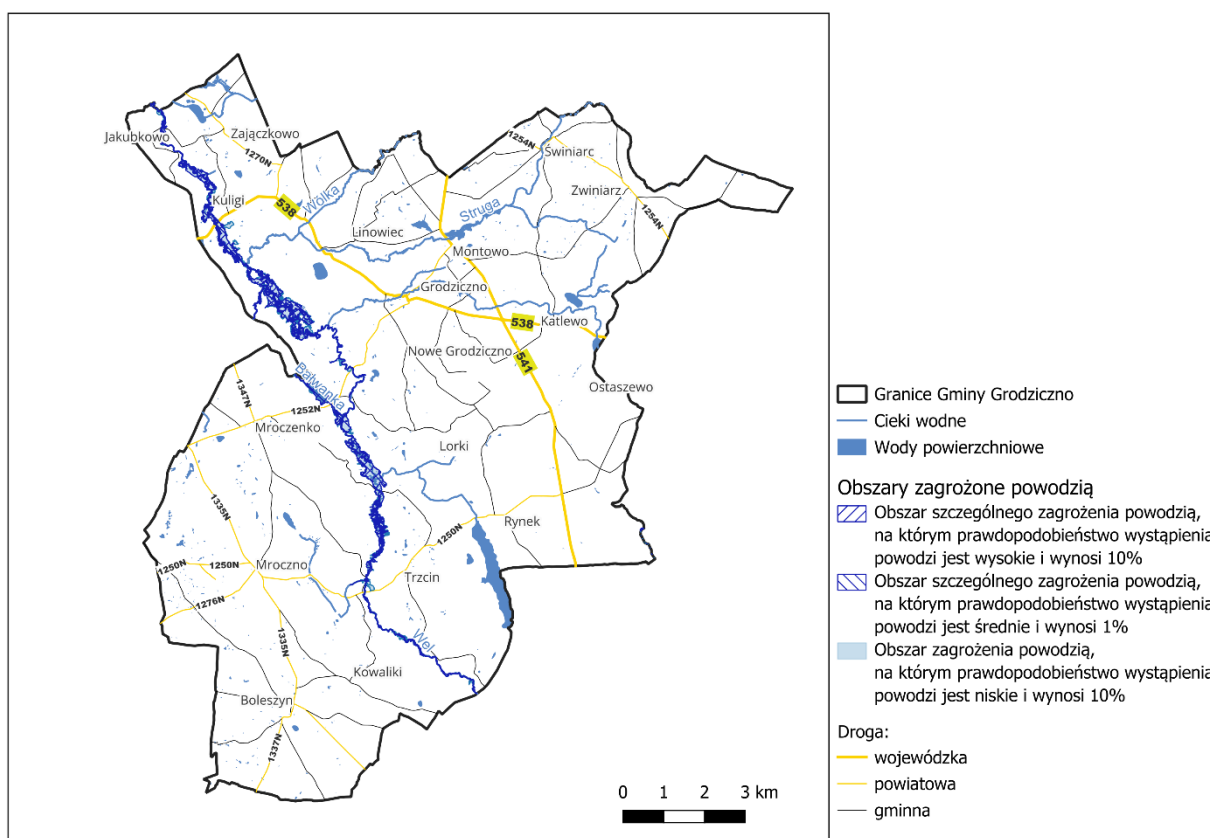
Biorąc z kolei pod uwagę Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd), Gmina Grodziczno w całości leży na obszarze JCWPd nr 39 (kod GW200039). Zgodnie z kartą charakterystyki (<http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> dostęp 31.07.2025 r.), JCWPd nr 39 posiada

dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy i dobry stan ogólny. Teren gminy nie leży w obszarze Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

W związku z występowaniem cieków wodnych, na terenie Gminy Grodziczno zlokalizowane są:

- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- Obszary zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%.

Rozmieszczenie obszarów zagrożonych powodzią względem głównych cieków wodnych w Gminie Grodziczno przedstawia poniższa rycina.

Ryc. 8. Sieć hydrologiczna i obszary zagrożenia powodzią na terenie Gminy Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ISOK.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego wśród inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wskazano m.in. wynikające z Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły działanie: Odtworzenie kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego

koryta rzeki Mroczańka, gm. Grodziczno, co wpłynie na funkcjonowanie zasobów wodnych na terenie Gminy.

Flora i fauna

Zgodnie z podziałem Polski na regiony geobotaniczne Matuszkiewicza, teren Gminy Grodziczno należy do Podokręgu Rybnowskiego, będącego częścią Okręgu Nidzicko-Welskiego, stanowiącego fragment Krainy Chełmińsko-Dobrzyńskiej, w Poddziale Mazowieckim Działu Mazowiecko-Poleskiego.

Biorąc pod uwagę podział na krainy przyrodniczo-leśne, północno-zachodnia część Gminy Grodziczno należy do krainy I (Baltyckiej), a południowo-wschodnia część do krainy IV (Mazowiecko-Podlaska). Pod względem administracyjnym, lasy położone w granicach Gminy znajdują się pod zarządem Nadleśnictw Łtawa i Lidzbark.

Lasy i tereny leśne stanowią niemal 20% powierzchni Gminy Grodziczno. Dominują tu drzewostany sosnowo-dębowe, charakterystyczne dla siedlisk borów mieszanych, z domieszką brzozy brodawkowatej, grabu i lipy. W dolinach i terenach wilgotnych powszechne są łągi jesionowo-olszowe oraz zadrzewienia topolowe i wierzbowe, odgrywające istotną rolę w retencji wodnej i ochronie gleb przed erozją. Fragmenty starodrzewów i aleje parkowe w okolicach dawnych dworów i kościołów nadają krajobrazowi kulturowo-przyrodniczy charakter.

Znaczącym elementem są siedliska związane z doliną rzeki Wel i mniejszych cieków, gdzie zachowały się torfowiska i mokradła. Obszary te pełnią funkcję naturalnych regulatorów stosunków wodnych, a jednocześnie są ostoją wielu gatunków ptaków i owadów. Jeziora Zwiniarz, Kiełpińskie i Hartowieckie otoczone są strefami podmokłymi, które wspierają bioróżnorodność, stanowiąc jednocześnie atrakcyjne miejsca obserwacji przyrody.

Charakter rolniczy gminy sprawił, że znaczna część naturalnej roślinności została zastąpiona gruntami ornymi i użytkami zielonymi. W strukturze przestrzennej dominują pola uprawne, uzupełniane o nasadzenia parkowe i przyuliczne oraz sady i ogrody przydomowe. Pomimo tego, zachowane enklawy leśne i zadrzewienia śródpolne tworzą mozaikowy krajobraz, sprzyjający utrzymaniu zróżnicowanych siedlisk.

Fauna Gminy Grodziczno jest typowa dla obszarów nizinnych północnej Polski, z wyraźnym udziałem gatunków leśnych i wodno-błotnych. W lasach spotkać można jelenie, sarny, dziki, lisy i wilki, a także mniejsze drapieżniki, jak kuny i tchórze. W rejonach rolniczych i łąkowych licznie występują zające, bażanty i kuropatwy, będące wskaźnikiem różnorodności ekosystemów otwartych. Dolina rzeki Wel oraz jeziora stanowią ważne siedlisko ptaków wodnych i błotnych (m.in. kaczek, tysek, czapli), a także cennych

gatunków chronionych, takich jak zimorodek czy orlik krzykliwy. Rezerwat „Piekietko” jest miejscem szczególnym dla obserwacji ptaków i roślinności łąkowej.

Zróznicowana struktura siedlisk – od lasów sosnowo-dębowych, przez mokradła i torfowiska, po mozaikę pól uprawnych i śródpolnych zadrzewień – podkreśla unikatowy charakter krajobrazu Gminy Grodziczno. Taka kompozycja środowiska sprzyja bogactwu ekosystemów, które nie tylko wymagają ochrony, ale także stanowią podstawę dla rozwoju turystyki przyrodniczej i rekreacji oraz mają istotne znaczenie dla zachowania jakości życia mieszkańców.

Warunki klimatyczne

Zgodnie z podziałem Polski na regiony klimatyczne wg. Wosia, Gmina Grodziczno znajduje się w regionie klimatycznym określanym jako zachodniomazurski, będącym częścią szerszego regionu mazurskiego w klimacie umiarkowanym przejściowym. Region ten cechuje wpływ klimatu kontynentalnego nasilający się w kierunku wschodnim, przy jednoczesnej obecności wpływów morsko-oceanicznych z Morza Bałtyckiego, które łagodzą temperatury i wzmacniają opady.

Średnia temperatura roczna kształtuje się na poziomie około 7–8 °C. Lato w Gminie jest stosunkowo krótkie i umiarkowanie ciepłe, a średnia temperatura lipca wynosi około 17 °C. Zima z kolei jest chłodna i śnieżna, ze średnią temperaturą stycznia rzędu –4 do –5 °C. Roczna suma opadów mieści się w przedziale 500–550 mm, co plasuje obszar w grupie regionów o umiarkowanych wartościach opadowych. Największe nasilenie opadów występuje w miesiącach letnich, zwłaszcza w czerwcu i lipcu, natomiast w okresie zimowym dominuje śnieg i deszcz ze śniegiem. Wysoka wilgotność powietrza w miesiącach zimowych (często powyżej 80 %) sprzyja dłuższemu zaleganiu pokrywy śnieżnej, co ma znaczenie dla retencji wodnej i bilansu przyrodniczego m.in. doliny rzeki Wel. Sezon wegetacyjny trwa tu przeciętnie 200–210 dni, co pozwala na prowadzenie rolnictwa, choć wymaga dostosowania upraw do umiarkowanych temperatur i okresowych wahań pogodowych. Charakterystyczną cechą klimatu zachodniomazurskiego są wyraźne amplitudy roczne temperatur, wynikające z naprzemiennego oddziaływania klimatu morskiego i kontynentalnego. Takie warunki wpływają zarówno na kształtowanie lokalnego środowiska przyrodniczego i rolnictwa, jak i na atrakcyjność turystyczną Gminy, szczególnie w sezonie letnim i zimowym.

Jakość powietrza

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi badania jakości powietrza dla terenu całej Polski. Ocena jakości powietrza w Polsce prowadzona jest w odniesieniu do tzw. stref jakości powietrza, które zostały zdefiniowane w ustawie Prawo ochrony środowiska. W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonują trzy strefy: miasto Olsztyn, miasto Elbląg oraz strefa warmińsko-mazurska, obejmująca pozostały obszar województwa,

w tym Gminę Grodziczno. Dla stref miejskich ocena prowadzona jest wyłącznie w zakresie ochrony zdrowia ludzi, natomiast dla strefy warmińsko-mazurskiej – zarówno w zakresie zdrowia ludzi, jak i ochrony roślin.

W zakresie ochrony zdrowia ludzi monitorowane są przede wszystkim stężenia pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5, które w dużej mierze pochodzą z tzw. niskiej emisji, czyli indywidualnych źródeł ogrzewania budynków mieszkalnych. Ponadto badaniom podlegają benzo(a)piren oraz inne wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, związane głównie ze spalaniem paliw stałych, a także dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂), tlenek węgla (CO) i benzen (C₆H₆). Dodatkowo w ramach oceny zdrowotnej analizowane są stężenia ozonu troposferycznego (O₃), którego epizodyczne wzrosty mogą negatywnie oddziaływać na układ oddechowy.

Pod kątem ochrony roślin prowadzone są badania stężeń zanieczyszczeń, które mają szczególny wpływ na ekosystemy i uprawy rolne. Dotyczy to zwłaszcza dwutlenku siarki i tlenków azotu, które mogą zakwaszać glebę i uszkadzać roślinność, a także ozonu, którego podwyższone poziomy wpływają na proces fotosyntezy i obniżają plony. W ocenie stosuje się również analizę depozycji pyłów zawieszonych, które osiadając na liściach i powierzchni gleby, ograniczają wymianę gazową i oddziałują na kondycję roślin.

W 2024 roku strefa warmińsko-mazurska, do której należy Gmina Grodziczno, została sklasyfikowana:

- w klasie A dla większości zanieczyszczeń (SO₂, NO₂, CO, benzen, PM10, PM2,5, metale ciężkie), co oznacza dotrzymanie poziomów dopuszczalnych,
- w klasie C dla benzo(a)pirenu, co wskazuje na konieczność prowadzenia działań naprawczych w ramach programów ochrony powietrza.

Oznacza to, że w Gminie Grodziczno jakość powietrza generalnie mieści się w normach dla większości parametrów, jednak problemem pozostaje emisja zanieczyszczeń pyłowych i benzo(a)pirenu z indywidualnych systemów grzewczych, typowych dla obszarów wiejskich. Zgodnie z informacjami z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków, zdecydowana większość budynków w Gminie wykorzystuje do ogrzewania kotły na paliwo stałe, w tym węgiel kamienny i biomasę. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na stężenia zanieczyszczeń jest niewielka prędkość przewietrzania i zjawisko inwersji termicznych w okresie zimowym, które sprzyjają kumulacji zanieczyszczeń.

Na terenie Gminy Grodziczno nie znajdują się stacje monitoringu jakości powietrza.

Złoże kopalin

Na obszarze Gminy Grodziczno występują udokumentowane złoża kopalin, których obecność związana jest z ukształtowaniem powierzchni terenu oraz genezą

polodowcową krajobrazu. Dominującymi surowcami są piaski i żwiry, powiązane z formami akumulacyjnymi ostatniego zlodowacenia, a także kreda, często występująca w krajobrazie pojeziernym.

Tab. 10. Złoże kopalin na terenie Gminy Grodziczno

Nazwa	Nr systemowy	Kopalina	Stan zagospodarowania	Powierzchnia (ha)
Mroczno I	13676	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane	1,6845
Nowe Grodziczno IA	6658	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane	7,9336
Nowe Grodziczno II	6846	piaski i żwiry	eksploatacja złoże zaniechana	1,4190
Nowe Grodziczno II - p.A	10791	piaski i żwiry	eksploatacja złoże zaniechana	1,6766
Nowe Grodziczno III	12311	piaski i żwiry	eksploatacja złoże zaniechana	1,8518
Nowe Grodziczno IV	17428	piaski i żwiry	eksploatacja złoże zaniechana	0,6386
Nowe Grodziczno V	19724	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane	1,9384
Rynek	1078	kredy	złoże rozpoznane szczegółowo	8,2275
Wenecja II	9832	kredy	eksploatacja złoże zaniechana	0,2300
Wenecja pole A	9833	kredy	złoże rozpoznane szczegółowo	1,7200
Wenecja pole B	5903	kredy	eksploatacja złoże zaniechana	8,4600

Źródło: <https://igs-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/igs/home> (dostęp 31.07.2025 r.)

Złoże kopalin stanowią element potencjału gospodarczego Gminy, umożliwiającą rozwój lokalnego budownictwa i przemysłu kruszyw, choć część złóż jest obecnie nieeksploatowana lub została zagospodarowana w przeszłości, zatem nie jest to istotny element rozwojowy dla Gminy. Potwierdzają to wpływy do budżetu Gminy z tytułu opłaty eksploatacyjnej, które w latach 2019-2023 wynosiły średnio około 25 tys. zł rocznie, jednak w latach 2021-2023 nastąpił ich znaczący wzrost (z około 20 do nieco ponad 40 tys. zł).

Ochrona przyrody

Ochrona przyrody na terenie Gminy Grodziczno realizowana jest na podstawie zapisów ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. Zgodnie z przytoczoną ustawą za ochronę przyrody uznaje się zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składów, co odbywa się w oparciu o formy ochrony przyrody.

W granicach Gminy Grodziczno znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody „Piekietko” (PL.ZIPOP.1393.RP.769) został ustanowiony 7 grudnia 2001 roku i obejmuje powierzchnię 24,58 ha. Położony jest w przetłomowym odcinku doliny rzeki Wel. Chroni fragment rzeki o charakterze górskim, z licznymi bystrzami i gładzami, a także cenny las grądowy. Rezerwat wyróżnia się wysoką różnorodnością flory i fauny, w tym obecnością gatunków

charakterystycznych dla siedlisk wodno-leśnych, takich jak zimorodek, pliszka górska czy pluszcz. Jest to jeden z najcenniejszych przyrodniczo obszarów gminy.

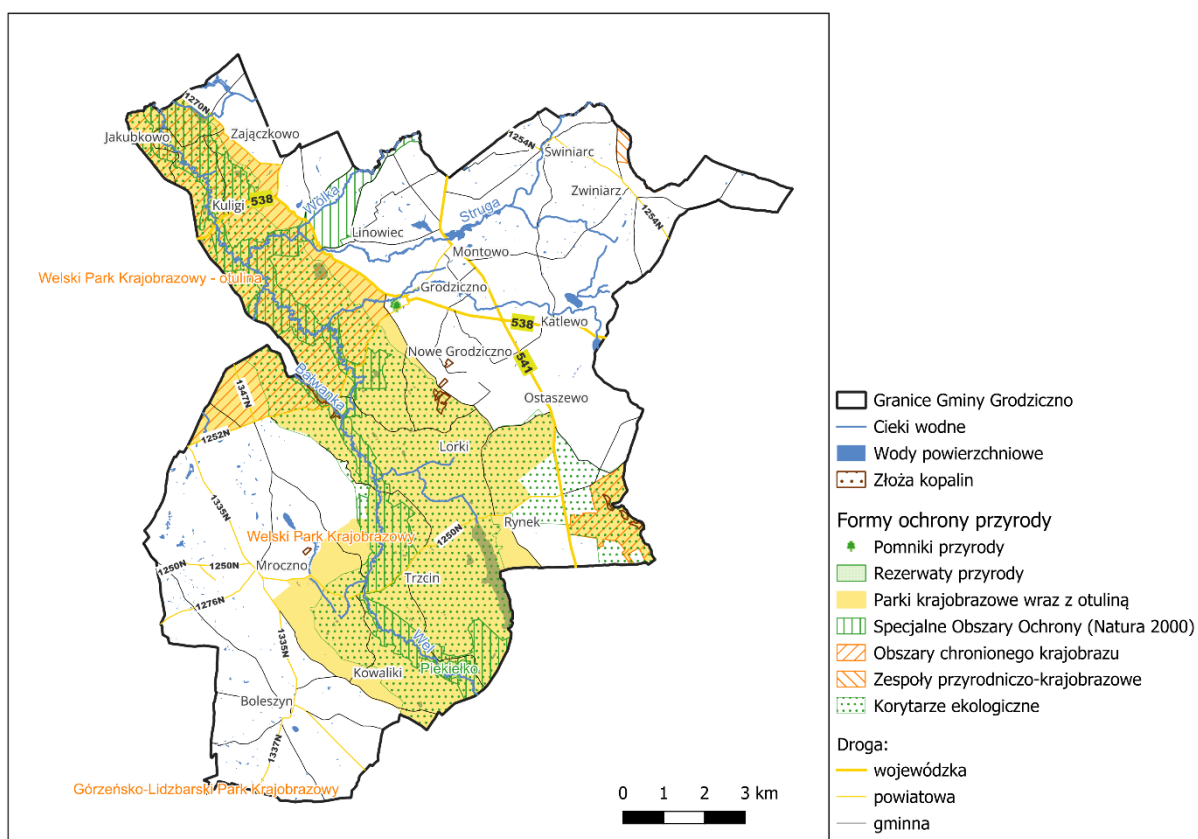
- Welski Park Krajobrazowy (PL.ZIPOP.1393.PK.104) został powołany 18 grudnia 1995 roku. Obejmuje 20 023 ha, z czego część znajduje się na terenie Gminy Grodziczno. Park charakteryzuje się urozmaiconym krajobrazem polodowcowym z rynnami jeziornymi, dolinami rzecznyymi i pagórkami morenowymi. Jego główną osią krajobrazową jest rzeka Wel. Celem ochrony jest zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych, ochrona bioróżnorodności oraz umożliwienie zrównoważonego rozwoju turystyki.
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Doliny Rzeki Wel” (PL.ZIPOP.1393.OCHK.311) ustanowiony został 1 stycznia 1998 roku. Obejmuje dolinę rzeki Wel i sąsiadujące z nią tereny. Chroni krajobraz dolinny wraz z mozaiką siedlisk wodnych, torfowiskowych, łąkowych i leśnych. Jest ważnym korytarzem ekologicznym o znaczeniu ponadlokalnym, stanowiącym zaplecze dla parków krajobrazowych i rezerwatów.
- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Jeziora Zwiniarz (PL.ZIPOP.1393.ZPK.103) utworzony 11 lipca 2007 roku, chroni jezioro Zwiniarz wraz z otaczającymi je lasami i łąkami. Obszar wyróżnia się wartościami przyrodniczymi i krajobrazowymi oraz sprzyja turystyce i rekreacji.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Buchnowski (PL.ZIPOP.1393.OCHK.532) ustanowiony 1 stycznia 1998 roku obejmuje tereny cenne przyrodniczo, sprzyjające utrzymaniu bioróżnorodności. Występują tu siedliska leśne, łąkowe i wodno-torfowiskowe.
- Obszar Natura 2000 „Dolina Drwęcy” (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH280001.H) został wyznaczony przez Komisję Europejską 15 stycznia 2008 roku na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Obejmuje dolinę rzeki Drwęcy, której fragment znajduje się w gminie. Celem ochrony jest zachowanie siedlisk przyrodniczych i gatunków wymienionych w załącznikach Dyrektywy, w tym ryb takich jak minóg rzeczny i troć wędrowną.
- Obszar Natura 2000 „Przełomowa Dolina Rzeki Wel” (PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH280015.H) został wyznaczony 13 lutego 2009 roku, również na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Chroni fragment rzeki Wel o unikalnym charakterze przełomowym, z wartkim nurtem i mozaiką siedlisk nadrzecznych. Obszar stanowi ostoję wielu gatunków ryb i ptaków związanych z wodami płynącymi.

Ponadto na terenie Gminy Grodziczno zlokalizowane są 4 pomniki przyrody:

- Grupa drzew – 2 dęby szypułkowe w Grodzicznie,

- Drzewo – dąb szypułkowy w okolicy Katlewa,
- Grupa drzew – klon jawor, dąb szypułkowy, grab zwyczajny, modrzew europejski w Grodzicznie,
- Krzew – szaktak pospolity (Szaktak Lucyny Koporowskiej) w okolicy rezerwatu „Piekietko”.

Co więcej, przez teren Gminy Grodziczno przebiegają ponadlokalne korytarze ekologiczne: Lasy Lidzbarskie - Puszcza Ramucko-Napiwodzka oraz Lasy Lidzbarskie - Lasy Ławskie. Położenie form ochrony przyrody, korytarzy ekologicznych oraz złóż występujących na terenie Gminy Grodziczno przedstawia poniższa rycina.

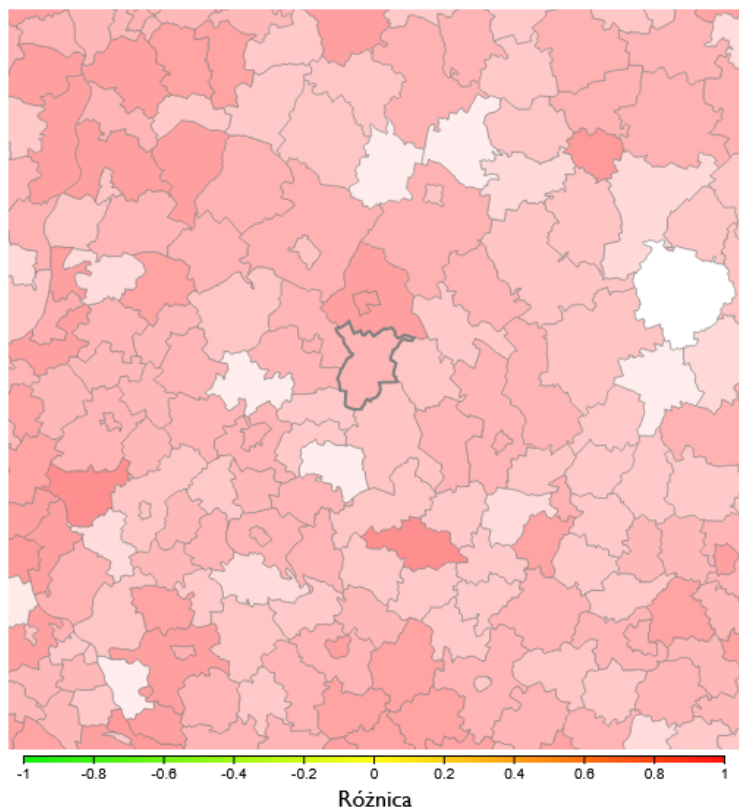
Ryc. 9. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Grodziczno wraz przebiegiem korytarzy ekologicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody.

2.2. Zmiany klimatu i odnawialne źródła energii

Analizując klimat lokalny należy brać również pod uwagę zmiany klimatyczne, które silnie wpływają na komfort życia mieszkańców. Wdrażanie działań zwiększających odporność terenów na zmiany klimatu znajduje oparcie w szeroko pojętym interesie publicznym zawierającym się w dążeniu do zapewnienia jak najkorzystniejszych warunków bytowania człowieka. Poniższe zestawienie przedstawia analizę ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Grodziczno w kolejnych dziesięcioleciach.

Porównanie: gospodarka wodna - zagrożenia niedoborem zasobów - RCP 8.5 - 2021-2030 vs 2011-2021

GRODZICZNO (POW. NOWOMIEJSKI)

Informacje szczegółowe o obszarze

Ekspozycja: 0,313

Podatność: 0,95

Zagrożenie:

- 2021-2030: 0,638
- 2031-2040: 0,638
- 2041-2050: 0,525
- 2051-2060: 0,638
- 2061-2070: 0,688
- 2071-2080: 0,688
- 2081-2090: 0,575
- 2091-2100: 0,625

Ryzyko:

- 2021-2030: 2
- 2031-2040: 2
- 2041-2050: 2
- 2051-2060: 2
- 2061-2070: 3
- 2071-2080: 3
- 2081-2090: 2
- 2091-2100: 2

Ryc. 10. Analiza ryzyka w zakresie zagrożenia niedoborem zasobów wodnych w Gminie Grodziczno

Źródło: <https://ryzyko.ios.gov.pl/> (dostęp: 01.08.2025 r.).

Analizując prognozy klimatyczne dla Gminy Grodziczno w scenariuszu RCP 8.5, zakładającym wysoki poziom emisji gazów cieplarnianych i brak istotnych działań ograniczających, należy zwrócić uwagę na istotne ryzyko związane z gospodarką wodną. Ocena wskazuje, że Gmina znajduje się w strefie umiarkowanego zagrożenia niedoborem zasobów wodnych. Ekspozycja tego obszaru określona została na poziomie 0,313, co oznacza, że lokalne warunki środowiskowe i struktura użytkowania terenu czynią go wrażliwym na zmiany w dostępności wód. Szczególnie istotnym elementem jest jednak wysoka podatność, która osiąga wartość 0,95 i świadczy o tym, że nawet umiarkowane deficyty wodne mogą powodować znaczne konsekwencje dla funkcjonowania Gminy. Wynika to z dominującego rolniczego charakteru przestrzeni, wysokiego udziału użytków rolnych oraz uzależnienia produkcji roślinnej i zwierzęcej od stabilnych zasobów wodnych.

Prognozy wskazują, że w kolejnych dekadach zagrożenie niedoborami wody będzie stopniowo narastać. W latach 2021–2030 poziom zagrożenia oszacowano na 0,638, a najwyższe wartości przewidywane są w okresie 2051–2080, kiedy osiągną 0,688. Oznacza to, że druga połowa XXI wieku może być szczególnie trudna pod względem deficytów wodnych, co wpłynie zarówno na gospodarkę rolną, jak i na dostępność wód dla mieszkańców. Ryzyko przypisane Gminie w całym analizowanym okresie utrzymuje się na poziomie 2 w czterostopniowej skali, czyli w kategorii umiarkowanej. Fakt, że nie

rośnie ono do poziomów wysokich lub bardzo wysokich, świadczy o tym, iż skala problemu nie będzie katastrofalna, jednak jego długotrwałość i systematyczny charakter sprawią, że będzie istotnym czynnikiem ograniczającym rozwój.

Wyniki analizy jednoznacznie wskazują, że Grodziczno, jako Gmina o silnie rolniczym profilu, powinna w przyszłości podjąć działania adaptacyjne związane z gospodarką wodną. Kluczowe znaczenie będzie miało zwiększanie retencji krajobrazowej, rozwój systemów małej retencji, ochrona i odtwarzanie mokradet oraz modernizacja sieci melioracyjnej. Równie istotne pozostaje wspieranie praktyk rolniczych odpornych na suszę i wprowadzanie rozwiązań poprawiających bilans wodny, co pozwoli ograniczyć negatywne skutki przewidywanych zmian klimatu.

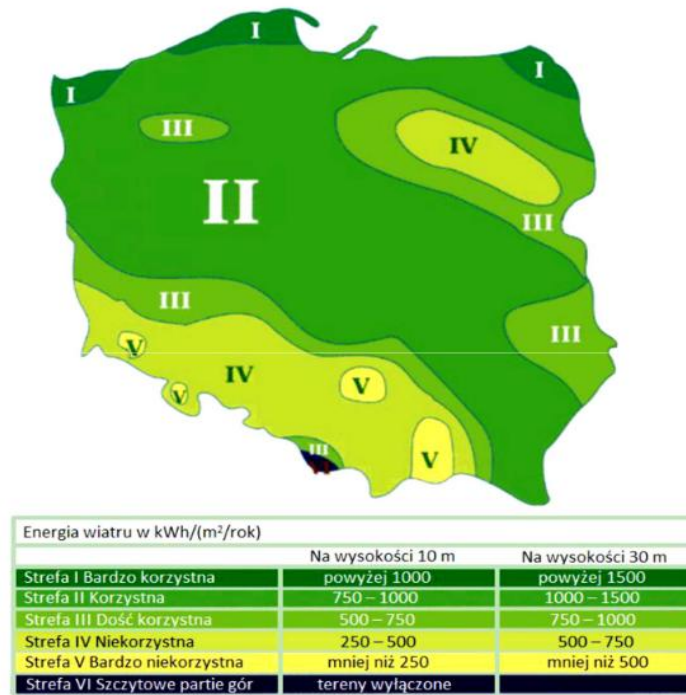
Prognozy klimatyczne dla Gminy Grodziczno wskazują również na narastające zagrożenie związane z występowaniem fal upałów. Pod koniec wieku przewiduje się coraz częstsze i intensywniejsze fale upałów. Choć ryzyko dla Gminy pozostaje zakwalifikowane jako niskie (poziom 1), negatywne konsekwencje mogą dotknąć zwłaszcza osoby starsze, dzieci i osoby przewlekłe chore. Co więcej, przewidywane zmiany klimatyczne będą również wpływały na infrastrukturę, a także rozwój rolnictwa. Dodatkowo, coraz częściej występujące anomalie pogodowe i ekstremalne zjawiska meteorologiczne, wpływają na potrzebę planowania działań adaptacyjnych, takich jak systemy ostrzegania, infrastruktura ochronna i edukacja mieszkańców.

W odpowiedzi na zachodzące zmiany klimatu, na przestrzeni ostatnich lat temat zrównoważonego rozwoju oraz transformacji energetycznej stał się nieodłącznym elementem debaty publicznej. W związku z tym, coraz większy nacisk kładziony jest na osiągnięcie neutralności energetycznej oraz dekarbonizację gospodarki, czego efektem jest stopniowe zwiększanie nakładów inwestycyjnych na rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE). Ze względu na specyficzne uwarunkowania geograficzne Polski, najszybciej rozwijającymi się gałęziami OZE są technologie wykorzystujące potencjał wiatrowy, słoneczny oraz geotermalny.

Energia wiatrowa jest zasobem w pełni odnawialnym, niewyczerpalnym. Ocenia się, że pod względem występowania odpowiedniej siły wiatru na 2/3 terytorium Polski występują korzystne warunki do rozwoju energetyki wiatrowej. Produkcja energii z wiatru jest opłacalna przy jego średniej rocznej prędkości na wysokości 30 m nad ziemią minimum 4 m/s.

Poniższa rycina przedstawia rozkład energii wiatrowej w Polsce na wysokości 10 i 30 metrów w podziale na 6 stref. Gmina Grodziczno zlokalizowana jest na obszarze Strefy III, która charakteryzuje się dość korzystnymi warunkami wietrznymi – potencjał energetyczny obszaru mieści się w zakresie 500-750 kWh/(m²/rok) na wysokości 10 metrów, a na wysokości 30 metrów 750-1000 kWh/(m²/rok). Oznacza to, że Gmina Grodziczno charakteryzuje się dość korzystnymi warunkami do lokalizowania na jej

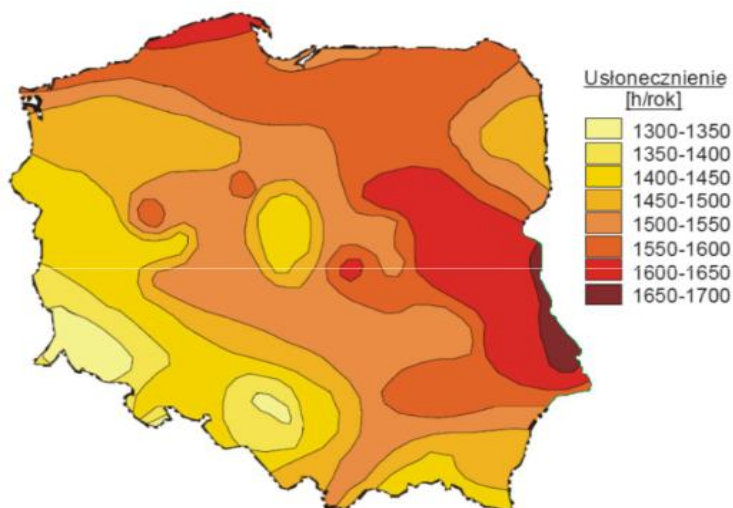
terenie siłowni wiatrowych, jednak nie są to tak korzystne uwarunkowania jak w północnej czy centralnej i zachodniej Polsce. Obecnie w Gminie nie występują farmy wiatrowe.

Ryc. 11. Energia wiatru w Polsce w kWh/(m²/rok) na wysokości 10 i 30 metrów

Źródło: „Energia & Przemysł” – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Poniższa mapa przedstawia średnie roczne sumy nasłonecznienia w Polsce, które odzwierciedlają potencjał do rozwoju energetyki słonecznej w poszczególnych regionach kraju. Gmina Grodziczno położona jest na obszarze, dla którego średnie sumy usłonecznienia w ciągu roku wahają się w przedziale 1550-1600 h/rok. Są to dobre warunki, które umożliwiają rozwój energetyki słonecznej na terenie badanej jednostki. W Gminie zlokalizowane są farmy fotowoltaiczne, o mocy instalacji 3 MW. O zainteresowaniu rozwojem tej gałęzi OZE świadczą również wydawane w ostatnich latach decyzje dotyczące budowy farm fotowoltaicznych w miejscowościach: Kuligi, Linowiec, Montowo, Mroczenko, Mroczo, Ostaszewo, Rynek, Trzcina, Świniarc, Zwiniarz oraz Zajączkowo.

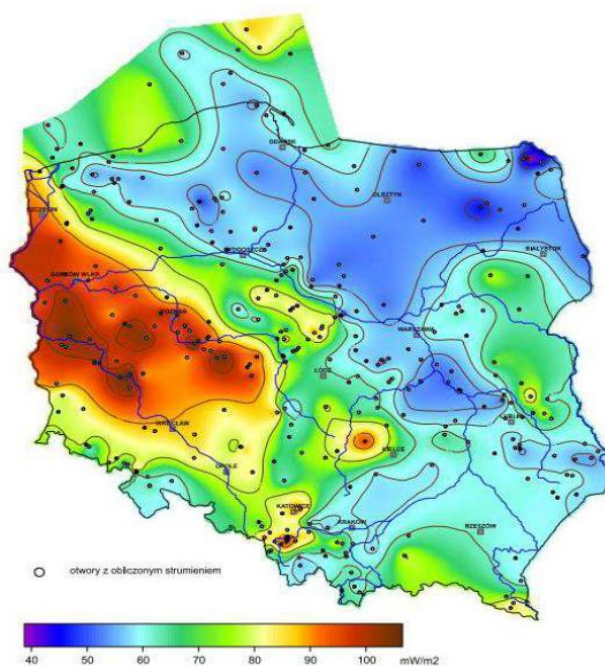
Ryc. 12. Średnie roczne sumy usłonecznienia w Polsce

Źródło: „Energia & Przemysł” – marzec 2007, na podstawie danych prof. Haliny Lorenc, IMiGW.

Energię geotermalną rozumieć należy jako energię ciepłą wnętrza Ziemi. Energię tą dzieli się w zależności od głębokości, z której jest eksploatowana na dwa typy:

- geotermię płytką (energia pobierana jest z głębokości do 100 m za pomocą pomp ciepła),
- geotermię głęboką (energia pobierana jest z wnętrza Ziemi, na głębokości kilku kilometrów).

Mapa warunków geotermalnych w Polsce wskazuje, że Gmina Grodziczno położona jest na obszarze, który charakteryzuje się niekorzystnym potencjałem do budowy instalacji geotermalnych.

Ryc. 13. Mapa rozkładu gęstości ziemskiego strumienia ciepłego na obszarze Polski

Źródło: <https://www.mos.gov.pl/> (Szewczyk & Gientka, 2009).

Przeprowadzona analiza pozwala zakładać, że Gmina Grodziczno odznacza się umiarkowanymi uwarunkowaniami do rozwoju OZE. Korzystne uwarunkowania dotyczą przede wszystkim energii słonecznej oraz wiatrowej.

Niemniej, pomimo umiarkowanych uwarunkowań fizyczno-geograficznych, w dokumentach planistycznych dotyczących Gminy Grodziczno nie wyznaczono terenów do rozwoju energetyki za pośrednictwem odnawialnych źródeł energii.

Warto również zaznaczyć, że na terenie Gminy funkcjonuje biogazownia rolnicza w miejscowości Boleszyn, o mocy instalacji 2,99 MW.

2.3. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

Stan techniczny oraz poziom rozbudowania infrastruktury technicznej jest czynnikiem mogącym w sposób znaczący oddziaływać na środowisko naturalne oraz komfort życia mieszkańców jednostki. Zły stan techniczny infrastruktury technicznej skutkować może przedostaniem się do środowiska zanieczyszczeń, a co za tym idzie doprowadzić do jego degradacji. Jej niska dostępność w połączeniu z niską świadomością ekologiczną motywować natomiast może część społeczności do utylizowania problematycznych nieczystości ciekłych i stałych z pominięciem obowiązujących regulacji prawnych, w sposób prowadzący do degradacji środowiska.

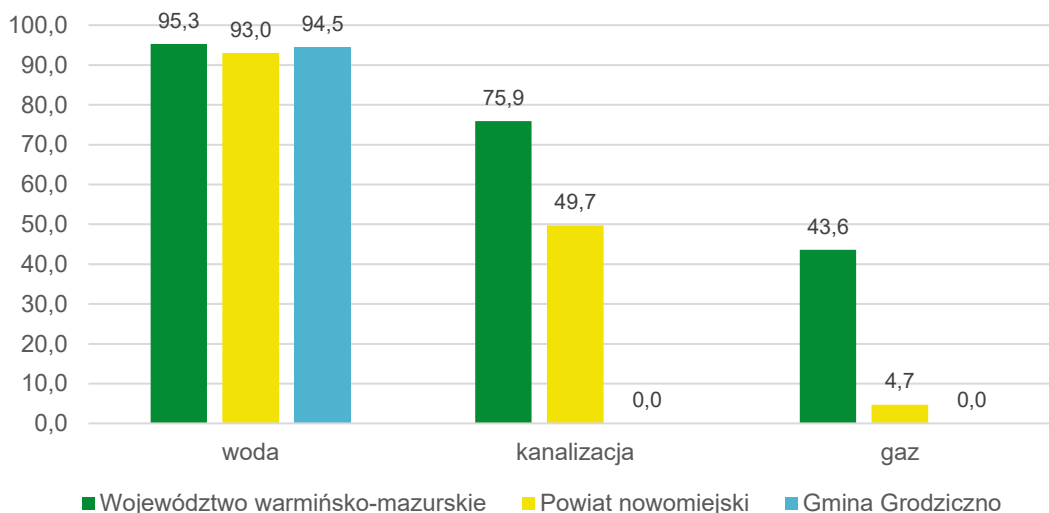
Urządzenia sieciowe i energia ciepła

Dobrze rozwinięta infrastruktura sieciowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na atrakcyjność osiedleńczą, potencjał inwestycyjny danego terenu, a także na jakość środowiska.

Za dostarczanie wody na terenie Gminy Grodziczno odpowiedzialne jest Komunalne Przedsiębiorstwo Wielobranżowe w Grodzicznie Sp.z o.o. Zgodnie z danymi GUS, 94,5% mieszkańców Gminy ma dostęp do sieci wodociągowej, co stanowi wyższy odsetek niż średnia dla powiatu nowomiejskiego (93,0%), jednak niższy od średniej województwa warmińsko-mazurskiego (95,3%). Zaznaczyć należy, że z szacunków Urzędu Gminy Grodziczno wynika, że Gmina w 2024 roku była w 100% zwodociągowana. Elementami wpływającymi na problemy z jakością czy dostawami wody wiążą się z dużym zróżnicowaniem terenu i rozproszeniem zabudowy. Zauważalne są spadki ciśnienia oraz awarie sieci wodociągowej, które na bieżąco są naprawiane aby umożliwić mieszkańcom korzystanie z bieżącej wody. Szczególnie problemy w zakresie jakości sieci wodociągowej widoczne są w miejscowości Mroczno, co wiąże się z koniecznością przebudowy sieci wodociągowej oraz budowy przepompowni wody w tej miejscowości. Aby jakość infrastruktury wodociągowej spełniała oczekiwania mieszkańców niezbędne jest również podjęcie innych działań, w tym m.in. modernizacja stacji uzdatniania wody

(SUW) w Grodzicznie, a także modernizacja przepompowni wody w miejscowości Białobłoty.

Na terenie Gminy Grodziczno nie występuje sieć kanalizacyjna (wraz z oczyszczalnią ścieków) ani gazowa, co znacząco negatywnie klasyfikuje Gminę względem powiatu i województwa, co widać na poniższej rycinie.

Ryc. 14. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Grodziczno w 2023 roku na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Grodziczno nie została również ujęta w ostatniej aktualizacji Krajowego Programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI AKPOŚK). Na jej terenie nie wyznaczono żadnej aglomeracji kanalizacyjnej. Mając jednak na uwadze dobrostan mieszkańców oraz rozwój Gminy Grodziczno, podjęte zostały działania zmierzające do utworzenia oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej. W momencie opracowywania niniejszej dokumentacji, dwie inwestycje są w trakcie realizacji. Są to:

- Budowa oczyszczalni ścieków w Gminie Grodziczno - etap I (termin realizacji 31.10.2026);
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Grodziczno – etap I (część II) (termin realizacji 31.08.2026).

Analizując strukturę źródeł ciepła na terenie Gminy Grodziczno zauważa się, że w 2024 roku nadal zdecydowanie przeważają kotły na paliwo stałe takie jak węgiel i biomasa, które zazwyczaj wiążą się z wyższą emisyjnością, tym bardziej przy wykorzystaniu starych, wysokoemisyjnych pieców. Wśród źródeł ciepła wykorzystywanych na terenie Gminy znalazły się też m.in. ciepło sieciowe (lokalne kottownie, biogazownie) oraz energia elektryczna i energia słoneczna (kolektory słoneczne).

Dodatkowo zaznaczyć należy, że zgodnie z Planem zagospodarowania województwa warmińsko-mazurskiego, przez południowo-wschodnią część Gminy przebiega linia

elektroenergetyczna 220 kV oraz planowany jest tożsamy przebieg linii elektroenergetycznej 400 kV. Na terenie Gminy nie znajdują się ani nie są planowane Główne Punkty Zasilania (GPZ). Co więcej, w północno-zachodnim fragmencie Gminy przebiega gazociąg magistralny wysokiego ciśnienia Dn300, jednak nie są zlokalizowane stacje gazowe, a sieć gazowa nie jest dostępna na terenie Gminy.

Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Grodziczno system gospodarki odpadami komunalnymi realizowany jest przez firmę Koma Działdowo z siedzibą w Działdowie (ul. Grunwaldzka 52). Gmina należy do Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna”, który zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach odpowiada za realizację zadań związanych z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów. Nieruchomości niezamieszkałe obsługiwane są w ramach odrębnych umów z przedsiębiorcami.

Na obszarze Gminy prowadzi się selektywną zbiórkę w podziale na 7 frakcji. Odpady zmieszane odbierane są dwa razy w miesiącu, podobnie jak bioodpady, które jednak zbierane są tylko w okresie od kwietnia do listopada. Popiół, papier, metale i tworzywa sztuczne, szkło, a także odpady wielkogabarytowe oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny odbierane są raz na kwartał. System ten zapewnia podstawową segregację, zgodną z obowiązującymi wymogami ustawowymi.

Na terenie Gminy Grodziczno nie funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Mieszkańcy mają jednak możliwość korzystania z punktów zlokalizowanych w gminach sąsiednich: w Działdowie (ul. Przemysłowa 61), Lubawie (ul. Dworcowa), Nidzicy (ul. Kolejowa 17) oraz w miejscowości Ciechanówko na terenie gminy Lidzbark. Brak własnego PSZOK stanowi wyzwanie organizacyjne, zwłaszcza dla osób starszych i mieszkańców oddalonych sołectw.

W latach 2020–2024 liczba mieszkańców Gminy Grodziczno objętych systemem gospodarowania odpadami utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie, spadając nieznacznie z 5 068 osób w 2020 roku do 4 960 osób w 2024 roku. W tym samym okresie obserwuje się wzrost łącznej ilości zebranych odpadów komunalnych – z 1 196,86 Mg w 2020 roku do 1 379,97 Mg w roku 2024. Największy przyrost dotyczył frakcji zmieszanych, których ilość wzrosła z 520,46 Mg w 2020 roku do 620,16 Mg w 2024 roku. Warto zauważyć, że ilość odpadów segregowanych w tym czasie pozostawała względnie stabilna i nie przekroczyła poziomu z 2021 roku (436,90 Mg), co skutkowało spadkiem udziału odpadów segregowanych w całkowitej masie z 34% w 2021 roku do 30% w 2024 roku.

Średnia ilość zebranych odpadów przypadająca na jednego mieszkańca wzrosła z 0,24 Mg w 2020 roku do 0,28 Mg w 2024 roku, co świadczy o zwiększonej wytwórczości odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca. Poziom przygotowania do

ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w latach, dla których dostępne są dane, wynosił 29,5% w 2022 roku oraz 31% w latach 2023 i 2024. Tym samym Gmina w 2022 roku spełniła wymagany wskaźnik >25%, a w 2023 roku osiągnęła wynik niższy niż wymagany próg 35%. W 2024 roku, przy wyniku 31%, Gmina również nie osiągnęła obowiązującego poziomu 45%, co wskazuje na poważne wyzwania w zakresie poprawy efektywności systemu selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych.

Tab. 11. Stan gospodarki odpadami w Gminie Grodziczno w latach 2020-2024

		2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		5 068	5 055	4 986	4 986	4 960
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		1 196,86	1 300,70	1 236,70	1 266,90	1 379,97
zmieszane		520,46	570,68	524,90	576,26	620,16
segregowane		400,40	436,90	413,80	420,24	420,01
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		33%	34%	33%	33%	30%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca (Mg)		0,24	0,26	0,25	0,25	0,28
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych (%)	gmina	x	b.d.	29,5%	31%	31%
	wymagany	x	>20	>25	>35	>45

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Grodziczno.

Z danych wynika, że Gmina Grodziczno utrzymuje stabilne, choć niewystarczająco dynamiczne tempo poprawy wskaźników selektywnej zbiórki i recyklingu. Wzrost ilości odpadów zmieszanych przy równoczesnym spadku udziału odpadów segregowanych wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań edukacyjnych i organizacyjnych w zakresie gospodarki odpadami, w tym rozwoju infrastruktury selektywnej zbiórki oraz zachęt do segregacji na poziomie gospodarstw domowych. Działania edukacyjne z zakresu edukacji ekologicznej, które prowadzone są tylko w zakresie gospodarowania odpadami (informacje na stronie internetowej i social mediach), muszą zostać rozwinięte oraz obejmować również inne zagadnienia z zakresu ochrony środowiska.

CZĘŚĆ 3: SYTUACJA GOSPODARCZA

3.1. Gospodarka lokalna

Przedsiębiorczość

Jednym z elementów charakteryzujących lokalny rynek pracy oraz sytuację gospodarczą gmin jest liczba podmiotów gospodarczych działających na ich obszarze. Stanowi ona istotny wskaźnik poziomu przedsiębiorczości w granicach danej jednostki samorządowej. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na obszarze gmin powiatu nowomiejskiego w latach 2019-2023.

W latach 2019–2023 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Grodziczno wzrosła ze 368 do 421, co oznacza przyrost o 53 jednostki. Pomimo tego wzrostu, udział gminy w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w powiecie nowomiejskim pozostał niezmienny i wyniósł 10,9%. Świadczy to o tym, że dynamika rozwoju przedsiębiorczości w gminie była proporcjonalna do średniej w powiecie, nie wpływając na zmianę jej pozycji w strukturze gospodarczej regionu.

Warto zaznaczyć, że przyrost liczby podmiotów w Grodzicznie był jednym z niższych wśród gmin powiatu – większy wzrost odnotowano m.in. w Gminie Nowe Miasto Lubawskie (+152), Kurzętnik (+119) czy Biskupiec (+89). To wskazuje, że choć przedsiębiorczość w Gminie Grodziczno rozwija się, tempo tego rozwoju jest umiarkowane i wymaga dodatkowych działań wspierających lokalny biznes. Struktura procentowa udziału gminy w gospodarce powiatu pozostaje więc stabilna, lecz nie daje podstaw do istotnej poprawy jej pozycji konkurencyjnej w regionie.

Tab. 12. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminach powiatu nowomiejskiego w latach 2019-2023

JST	2019		2023		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2019-2023
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
Powiat nowomiejski	3 376	100,0%	3 870	100,0%	494
Nowe Miasto Lubawskie	1 069	31,7%	1 150	29,7%	81
Gmina Biskupiec	645	19,1%	734	19,0%	89
Gmina Grodziczno	368	10,9%	421	10,9%	53
Gmina Kurzętnik	668	19,8%	787	20,3%	119
Gmina Nowe Miasto Lubawskie	626	18,5%	778	20,1%	152

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych na koniec 2023 roku wśród podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie Gminy Grodziczno, na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), najwięcej z nich działało w sekcji F – budownictwo (106 podmiotów, co oznacza 25,4% wszystkich firm w Gminie). Po 63 przedsiębiorstwa dotyczyły przetwórstwa przemysłowego oraz handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (obie sekcje stanowiły po 15,1% ogółu). Istotny udział dotyczy również firm działających w pozostałej działalności usługowej (9,6%), a także rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (7,7%).

Tab. 13. Podmioty działające na terenie Gminy Grodziczno na koniec 2023 r. według sekcji PKD

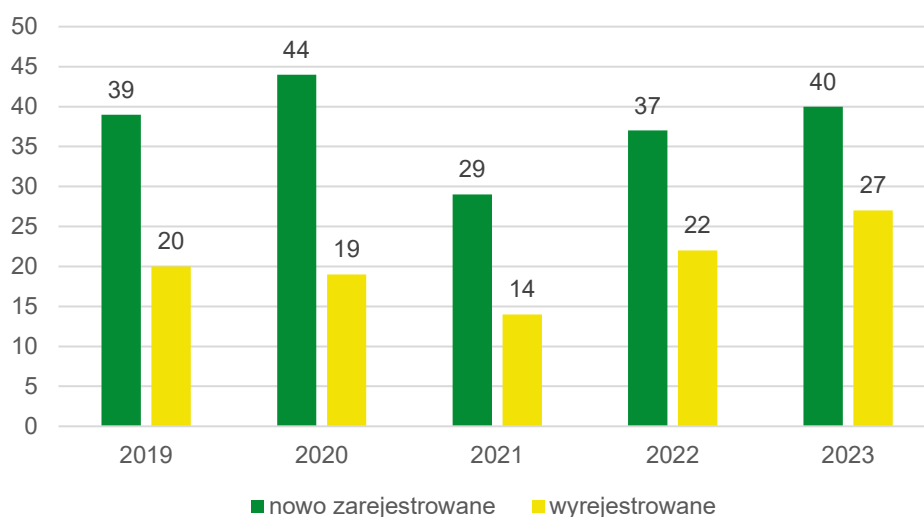
SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA F Budownictwo	106	25,4%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	63	15,1%
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	63	15,1%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	40	9,6%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	32	7,7%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	20	4,8%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	17	4,1%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	15	3,6%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14	3,3%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	9	2,2%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8	1,9%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7	1,7%
SEKCJA P Edukacja	7	1,7%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	1,2%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4	1,0%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3	0,7%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	2	0,5%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	0,5%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	1	0,2%
SEKCJA U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największym przedsiębiorcą funkcjonującym na terenie Gminy Grodziczno jest ORiSTO Sp. z o.o., zajmująca się produkcją mebli łazienkowych. Firma ta jest istotnym elementem lokalnego rynku pracy, zatrudniając około 300 pracowników.

Poniższa rycina przedstawia liczbę podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Grodziczno. Z analizy danych wynika, że bilans przedsiębiorczości w tym okresie był generalnie

dotadni. Liczba nowych rejestracji co roku przewyższała liczbę wyrejestrowań, co przyczyniło się do ogólnego wzrostu liczby aktywnych podmiotów gospodarczych w Gminie. Najlepszy wynik pod względem nowych rejestracji odnotowano w 2020 roku (44 nowe podmioty), przy jednocześnie relatywnie niskiej liczbie wyrejestrowań (19). Najstąbszy bilans miał miejsce w 2021 roku, kiedy zarejestrowano 29 nowych działalności, a 14 zostało wyrejestrowanych, co świadczyło o spadku dynamiki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. W kolejnych latach (2022 i 2023) sytuacja ponownie uległa poprawie – odpowiednio 37 i 40 nowych rejestracji wobec 22 i 27 wyrejestrowań. Ogólnie rzecz biorąc, dane wskazują, że mimo wahań w poszczególnych latach, Gmina Grodziczno charakteryzuje się stabilnym przyrostem liczby podmiotów gospodarczych. Trend ten potwierdza wcześniejsze obserwacje dotyczące stopniowego, choć umiarkowanego rozwoju przedsiębiorczości, przy czym rosnąca liczba wyrejestrowań w ostatnich latach może sygnalizować potrzebę dodatkowego wsparcia dla trwałości działalności gospodarczych w Gminie.

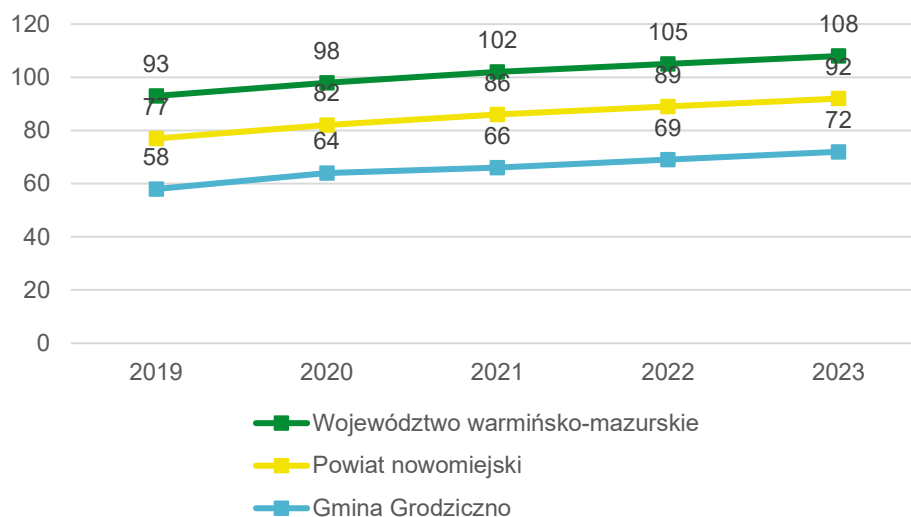

Ryc. 15. Porównanie liczby podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2019-2023 działających na terenie Gminy Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dla osiągnięcia porównywalności poziomu rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego stosowane jest kryterium liczby przedsiębiorstw przypadających na 1 tys. mieszkańców. Na podstawie danych dotyczących liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2019–2023 można zauważyć, że w Gminie Grodziczno systematycznie poprawia się wskaźnik przedsiębiorczości. W 2019 roku wynosił on 58 podmiotów, natomiast w 2023 roku osiągnął wartość 72. Oznacza to wzrost o 14 jednostek w ciągu pięciu lat, co świadczy o stopniowym, choć umiarkowanym rozwoju sektora gospodarczego. Pomimo tego pozytywnego trendu, wskaźnik dla Grodziczna pozostaje wyraźnie niższy niż średnia dla powiatu nowomiejskiego (92 podmioty w 2023 roku) oraz województwa warmińsko-mazurskiego (108 podmiotów w 2023 roku). Oznacza to, że choć lokalna przedsiębiorczość rośnie, tempo tego wzrostu

jest wolniejsze niż w szerszym otoczeniu regionalnym. Relatywnie niska liczba firm w przeliczeniu na mieszkańca wskazuje, że Gmina powinna rozważyć działania wspierające zakładanie i rozwój działalności gospodarczej, szczególnie w sektorach zgodnych z jej potencjałem, takich jak rolnictwo, agroturystyka, przetwórstwo lokalne czy usługi dla mieszkańców i turystów. Wskaźnik podmiotów REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 16. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Grodziczno na tle średniej dla gmin powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

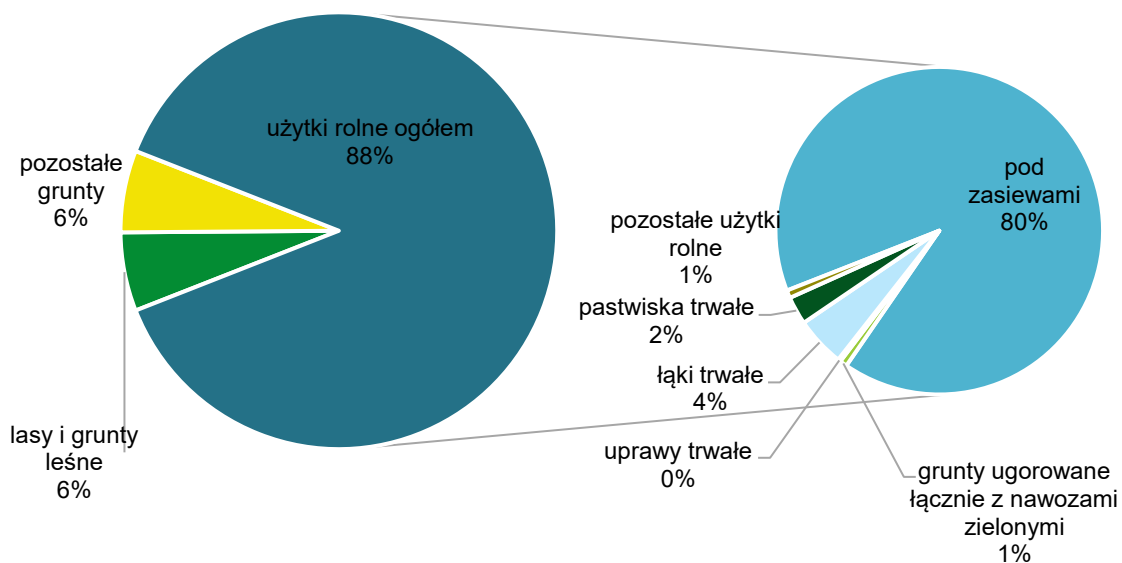
W kontekście rozwoju gospodarczego negatywnym zjawiskiem jest brak gminnych terenów przeznaczonych pod rozwój gospodarczy – nie występują uzbrojone tereny inwestycyjne, które mogłyby spowodować napływ zewnętrznego kapitału, tworząc jednocześnie nowe miejsca pracy oraz zwiększając dochody do budżetu Gminy.

Rolnictwo

Gmina Grodziczno ma charakter rolniczy (grunty orne stanowią około 64,2% jej powierzchni), dlatego analizując jej gospodarkę lokalną należy uwzględnić specyfikę znajdujących się na jej terenie gospodarstw rolnych. Najbardziej rzetelnym źródłem informacji odzwierciedlającym realny stan rolnictwa są przeprowadzone raz na 10 lat Powszechne Spisy Rolne. Obowiązek przeprowadzenia spisów wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, a uszczegółowionego na poziomie krajowym w drodze ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o Powszechnym Spisie Rolnym w 2020 r. Udział w spisie rolnym jest obowiązkowy, a odmowa przystąpienia skutkować może nałożeniem grzywny. Dzięki przyjętym rozwiązaniom w ostatnim Powszechnym Spisie Rolnym przeprowadzonym w 2020 r. według danych GUS wzięto udział 98% polskich gospodarstw rolnych. Tym samym, analiza stanu rolnictwa na terenie Gminy Grodziczno przeprowadzona została głównie w oparciu o dane pozyskane na drodze PSR 2020.

Obszar Gminy leży w strefie polodowcowych sandrów i wysoczyzn morenowych, co sprzyja występowaniu gleb brunatnych i płowych o strukturze odpowiedniej dla upraw rolnych. Zgodnie z krajową klasyfikacją gleboznawczą, dominujące na terenie Gminy są gleby typu B (gleby brunatne) oraz typu A (gleby płowe) – często klasy III i IV, które określają przydatność rolniczą w zależności od struktury gleby i reżimu wodnego, sprzyjając uprawom zbożowym i przemysłowym. Gleby powstałe na deniwelacjach sandrowych i morenowych cechują się umiarkowaną żyznością i przepuszczalnością, co determinuje zakres produkcji plantacyjnej oraz wymagania agrotechniczne.

W 2020 roku użytki rolne zajmowały około 88% gruntów, 6% stanowiły lasy i grunty leśne oraz 6% pozostałe grunty. W strukturze użytkowania użytków rolnych dominowały grunty pod zasiewami (80%), łąki trwałe (4%) i pastwiska stałe (2%). Pozostałe użytki rolne, uprawy trwałe oraz grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi stanowiły pozostałą część. Strukturę użytkowania gruntów rolnych prezentuje poniższa rycina.

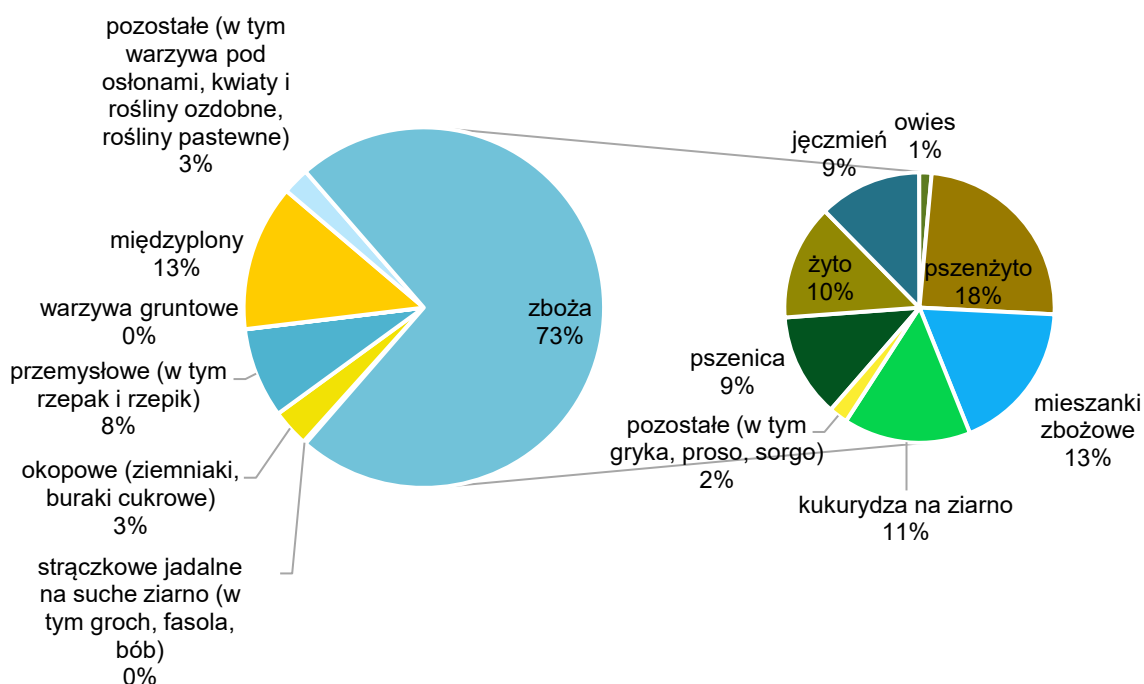

Ryc. 17. Użytkowanie gospodarstw rolnych oraz użytków rolnych na terenie Gminy Grodziczno w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Zdecydowaną większość powierzchni zasiewów w Gminie zajmują zboża, które obejmują aż 73% całkowitej powierzchni zasiewów. W ich strukturze dominującą rolę odgrywa pszenżyto (18%), a także mieszanki zbożowe (13%) i kukurydza na ziarno (11%). Istotny udział mają również żyto (10%), jęczmień (9%) i pszenica (9%). Mniejszy udział odnotowuje się dla owsa (1%) oraz innych zbóż, takich jak gryka, proso czy sorgo (2%). Oprócz zbóż ważną grupę stanowią międzyplony, obejmujące 13% powierzchni zasiewów, co wskazuje na praktyki sprzyjające poprawie żyzności gleby i ograniczaniu erozji. Kolejną istotną kategorię stanowią uprawy przemysłowe, w tym rzepak i rzepik, zajmujące 8% powierzchni, co podkreśla znaczenie produkcji roślin oleistych

w strukturze rolnictwa Gminy. Relatywnie niewielką powierzchnię zajmują uprawy okopowe, takie jak ziemniaki i buraki cukrowe (3%), a także inne rośliny, w tym warzywa pod osłonami, rośliny pastewne i ozdobne (3%). Brak natomiast upraw warzyw gruntowych oraz strączkowych jadalnych na suche ziarno (0%), co wskazuje na bardzo niskie zróżnicowanie w tym zakresie. Szczegółowa struktura zasiewów widoczna jest na poniższej rycinie.

Ryc. 18. Struktura zasiewów na terenie Gminy Grodziczno w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

Na terenie Gminy Grodziczno funkcjonuje 610 gospodarstw rolnych, co stanowi około 26% wszystkich gospodarstw powiatu nowomiejskiego (2 322). Struktura wielkościowa wskazuje na przewagę gospodarstw średnich i dużych. Najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej – 221 podmiotów (36%), co odpowiada średniemu trendowi powiatowemu (również 36%). Znaczący odsetek zajmują także gospodarstwa w przedziałach 1–5 ha (23%) oraz 10–15 ha (20%), a mniejszy udział mają gospodarstwa 5–10 ha (19%).

Gospodarstwa najmniejsze, o powierzchni do 1 ha, stanowią zaledwie 2% wszystkich podmiotów, co wskazuje, że w Gminie dominują gospodarstwa o charakterze towarowym, a udział gospodarstw typowo przydomowych jest marginalny. Średnia powierzchnia gospodarstwa w Gminie Grodziczno wynosi 17,12 ha i jest nieco niższa od średniej powiatowej (19,55 ha), co świadczy o umiarkowanej koncentracji gruntów rolnych.

Taka struktura gospodarstw rolnych dowodzi, że Grodziczno charakteryzuje się zróżnicowanym rolnictwem, jednak z przewagą większych jednostek zdolnych do prowadzenia produkcji towarowej. Utrzymywanie stosunkowo wysokiego udziału gospodarstw powyżej 15 ha daje Gminie potencjał do rozwoju nowoczesnych form produkcji rolnej, jednak mniejsza średnia powierzchnia gospodarstw w porównaniu z powiatem może oznaczać, że część rolników napotyka ograniczenia w zakresie inwestycji i specjalizacji produkcji.

Tab. 14. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Grodziczno na tle powiatu nowomiejskiego

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Gmina Grodziczno		Powiat nowomiejski	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	610	100%	2 322	100%
do 1 ha włącznie	11	2%	43	2%
1 - 5 ha	138	23%	649	28%
5 - 10 ha	115	19%	415	18%
10 - 15 ha	125	20%	376	16%
15 ha i więcej	221	36%	839	36%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	17,12		19,55	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PSR 2020.

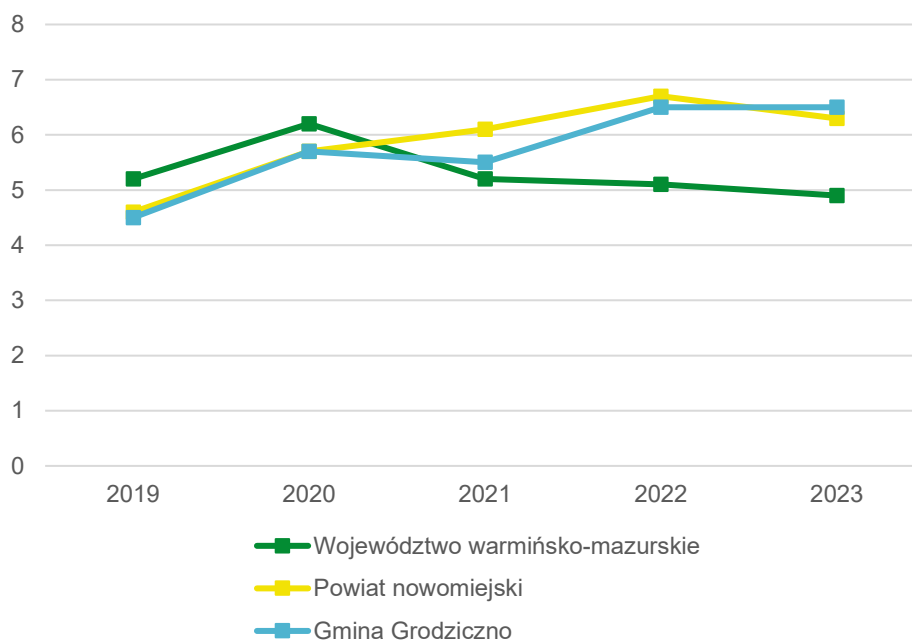
Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych jest szczególnie istotna w analizie ich dochodowości. Nadmierne rozdrobnienie determinuje brak możliwości utrzymania gospodarstwa domowego w oparciu o środki pozyskane z działalności rolniczej. Z kolei wielkopowierzchniowe gospodarstwa rolne wymagają wysokiego stopnia mechanizacji produkcji, co wiąże się z ich kapitałochłonnością. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych wykazała dochód uzyskany z prowadzonej działalności rolniczej (609). Poddając jednak analizie również inne źródła dochodu, widoczne jest, że najczęściej gospodarstwa domowe nie są utrzymywane wyłącznie z prowadzonej działalności rolniczej, ale również z innych form zarobkowania. W niemal 30% przypadków były to również dochody z pracy najemnej, w 19% - dochody z emerytury i renty, w 25% – dochody z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą, a w 10% dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej. Świadczy to o konieczności dywersyfikacji źródeł dochodu, wynikającej z jednej strony z ograniczonej dochodowości mniejszych gospodarstw, a z drugiej – z wysokich nakładów kapitałowych i mechanizacyjnych wymaganych w gospodarstwach wielkopowierzchniowych. Taki obraz potwierdza, że rolnictwo w Gminie, choć kluczowe, nie jest w stanie w pełni zapewnić stabilności ekonomicznej większości rodzin, co wymusza podejmowanie dodatkowej aktywności zawodowej.

Zgodnie z Planem zagospodarowania województwa warmińsko-mazurskiego, Gmina Grodziczno została sklasyfikowana jako obszar o znacznym zagęszczeniu ferm trzody chlewnej, co wskazuje na relatywnie wysoki udział tego typu produkcji zwierzęcej w strukturze regionalnej gospodarki rolniczej.

Rynek pracy

Zjawiskiem ściśle związanym z dynamiką oraz kierunkiem rozwoju gospodarczego jednostki samorządowej jest sytuacja na rynku pracy. Dostępność stabilnego zatrudnienia w połączeniu z satysfakcją z wykonywanej pracy ma bezpośredni wpływ na ocenę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność osiedleńczą jednostki. Wyrazem złej sytuacji na lokalnym rynku pracy jest wzrost bezrobocia. Osobę bezrobotną rozumieć należy jako osobę, która ukończyła 18 rok życia i nie osiągnęła jeszcze wieku emerytalnego, która pozostaje niezatrudniona i nie podejmuje działalności zarobkowej, ale może podjąć pracę i jest zarejestrowana w odpowiednim dla miejsca stałego bądź czasowego zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukuje miejsca zatrudnienia lub pracy zarobkowej. Wysokie bądź długotrwałe bezrobocie wpływać może także na nasilenie się innych problemów społecznych, takich jak: ubóstwo, alkoholizm czy przestępczość.

Poniższa rycina przedstawia zmiany udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Grodziczno na tle średniej dla gmin powiatu nowomiejskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2019-2023. W 2019 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Grodziczno wynosił 4,5%, co było wynikiem korzystniejszym niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (5,2%) i zbliżonym do średniej powiatowej (4,6%). W 2020 roku, na skutek kryzysu gospodarczego związanego z pandemią COVID-19, wskaźnik wzrósł do 5,7%, utrzymując się na poziomie porównywalnym z powiatem (5,7%) i wyższym niż średnia wojewódzka (6,2%). W kolejnych latach sytuacja na rynku pracy w Gminie nie poprawiła się znacząco – w 2021 roku stopa bezrobocia wyniosła 5,5%, a w 2022 roku nastąpił dalszy wzrost do 6,5%. W 2023 roku utrzymała się na tym samym poziomie (6,5%), co wskazuje na stabilizację, ale wciąż na relatywnie wysokim pułapie. Warto zwrócić uwagę, że w tym okresie średnia wojewódzka spadła do 4,9%, co oznacza, że Gmina Grodziczno zaczęła odstawać negatywnie od trendów regionalnych. Przyczyn takiej sytuacji należy upatrywać w kilku czynnikach. Po pierwsze, pandemia i jej skutki gospodarcze ograniczyły możliwości zatrudnienia w sektorach usługowych i produkcyjnych. Po drugie, struktura gospodarki Gminy – silnie rolnicza – powoduje sezonowość zatrudnienia i ograniczoną liczbę stabilnych miejsc pracy poza rolnictwem. Dodatkowym czynnikiem mogła być migracja osób młodszych do większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu lepszych warunków zatrudnienia, co obniża konkurencyjność lokalnego rynku pracy.

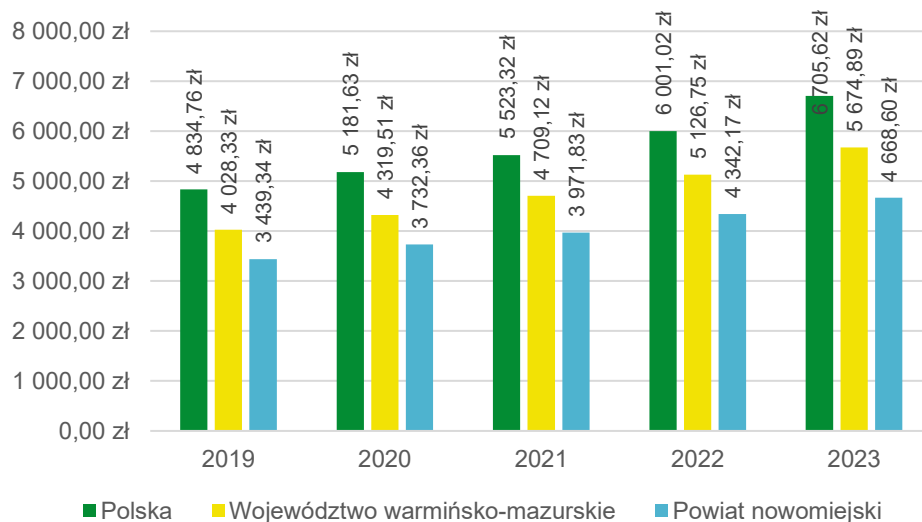
Ryc. 19. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Grodziczno na tle średniej gmin powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Mieście Lubawskim za 2024 rok można stwierdzić, że bezrobocie w powiecie, w tym w Gminie Grodziczno, ma głównie charakter strukturalny. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 25–44 lata, jednak istotny udział mają także osoby powyżej 50 roku życia, często długotrwale pozostające bez pracy. Wśród bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz średnim, natomiast osoby z wyższym wykształceniem stanowią niewielki odsetek. Kobiety stanowią znaczącą część bezrobotnych, szczególnie w wieku 35–54 lata, co wskazuje na większe trudności tej grupy w powrocie na rynek pracy. Duży odsetek bezrobotnych to mieszkańcy wsi, w tym rolnicy, dla których prowadzenie gospodarstwa nie zapewnia pełnego utrzymania. Wskazuje to na potrzebę działań aktywizacyjnych, w tym programów szkoleniowych, wsparcia kobiet i osób starszych oraz tworzenia alternatywnych źródeł dochodu poza rolnictwem.

Na podstawie danych dotyczących przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w latach 2019–2023 można zauważyć, że zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim oraz w powiecie nowomiejskim, wynagrodzenia systematycznie rosną. W skali kraju średnie wynagrodzenie zwiększyło się z 4 834,76 zł w 2019 roku do 6 705,62 zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o prawie 1 900 zł. W województwie warmińsko-mazurskim dynamika wzrostu była również wysoka – z 4 028,33 zł do 5 674,89 zł, czyli o około 1 650 zł. Najniższe wartości w całym okresie odnotowywano w powiecie nowomiejskim, gdzie w 2019 roku średnia płaca wynosiła 3 439,34 zł, a w 2023 roku wzrosła do 4 668,60 zł. Pomimo wzrostu o ponad 1 200 zł, różnica w stosunku do średniej krajowej pozostała wyraźna i w 2023 roku wynosiła około 2 000 zł. Dane te wskazują, że choć w powiecie nowomiejskim, obejmującym m.in. Gminę Grodziczno, dochodzi do

stopniowej poprawy sytuacji płacowej, to poziom wynagrodzeń pozostaje niższy niż w regionie i znacząco niższy niż średnia ogólnopolska. Taka sytuacja może wpływać na atrakcyjność lokalnego rynku pracy i stanowić jedną z przyczyn odpływu osób w wieku produkcyjnym do większych ośrodków.

Ryc. 20. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie nowomiejskim i województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Stan finansów samorządowych

Stan finansów samorządowych determinuje zdolność jednostki samorządu terytorialnego do zaspokajania bieżących potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz podejmowania działań inwestycyjnych, przez co w znaczący sposób wpływa na dynamikę i kierunek rozwoju lokalnego.

Wykonanie budżetu

Na podstawie danych dotyczących wykonania budżetu Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 można wskazać wyraźne wahania w sytuacji finansowej samorządu. W 2019 roku Gmina zakończyła rok z deficytem w wysokości –2,12 mln zł, przy dochodach ogółem na poziomie 37,05 mln zł i wyższych od nich wydatkach wynoszących 39,17 mln zł. Rok 2020 przyniósł poprawę sytuacji – budżet zamknął się nadwyżką 1,16 mln zł, głównie dzięki wyższym dochodom majątkowym (7,55 mln zł). Najkorzystniejszy wynik odnotowano w 2021 roku, kiedy nadwyżka osiągnęła aż 5,86 mln zł, przy stosunkowo niskich wydatkach majątkowych (1,80 mln zł). W 2022 roku budżet ponownie zamknął się deficytem (–0,83 mln zł), spowodowanym wzrostem wydatków inwestycyjnych (8,36 mln zł). Rok 2023 okazał się najtrudniejszy – deficyt sięgnął –5,90 mln zł, głównie w wyniku wysokich wydatków majątkowych (10,97 mln zł) i spadku dochodów bieżących. W 2024 roku sytuacja uległa poprawie – przy dochodach 46,39 mln zł i wydatkach 46,32 mln zł gmina osiągnęła niewielką nadwyżkę (78 tys. zł), co świadczy o poprawiającej się sytuacji finansowej Gminy. Podsumowując, budżet Gminy Grodziczno w analizowanym okresie

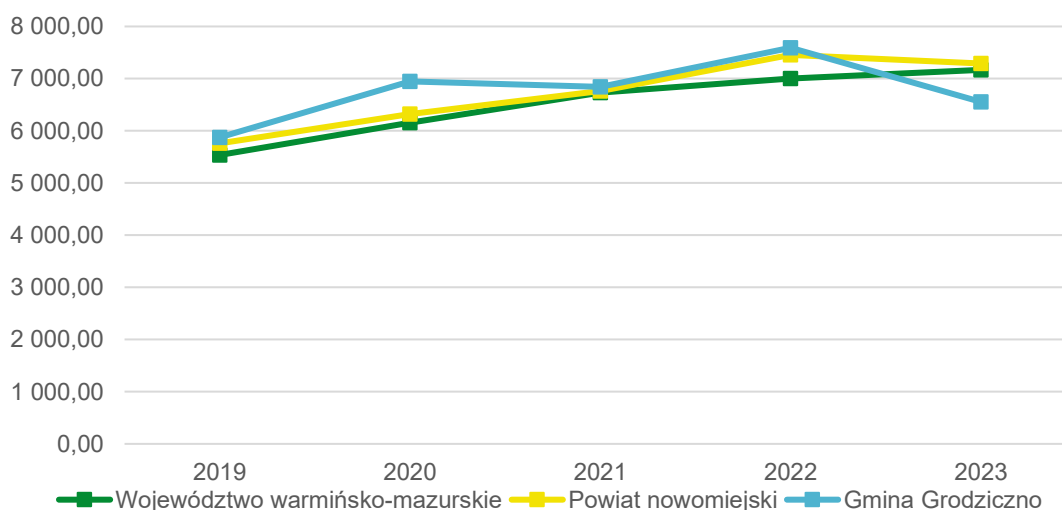
charakteryzował się dużą zmiennością, a jego wynik w dużej mierze zależał od poziomu realizowanych inwestycji majątkowych, ale również czynników zewnętrznych takich jak m.in. pandemia Covid-19 i jej następstwa.

Tab. 15. Zestawienie głównych kategorii dochodów i wydatków Gminy Grodziczno w latach 2019-2024 (zł)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody ogółem, w tym:	37 050 006,71	42 133 325,24	41 190 676,63	45 095 836,94	38 517 811,15	46 393 828,66
dochody bieżące	32 738 809,83	34 585 835,22	36 331 718,69	40 962 364,05	32 600 906,98	39 967 056,60
dochody majątkowe	4 311 196,88	7 547 490,02	4 858 957,94	4 133 472,89	5 916 904,17	6 426 772,06
Wydatki ogółem, w tym:	39 168 982,45	40 971 947,14	35 328 098,23	45 921 796,26	44 413 826,13	46 315 452,09
wydatki bieżące	30 875 106,22	32 183 209,61	33 523 893,27	37 566 417,10	33 446 223,85	37 300 682,67
wydatki majątkowe	8 293 876,23	8 788 737,53	1 804 204,96	8 355 379,16	10 967 602,28	9 014 769,42
Wynik budżetu	-2 118 975,74	1 161 378,10	5 862 578,40	-825 959,32	-5 896 014,98	78 376,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Przeliczając dochody ogółem na 1 mieszkańca, w latach 2019-2023 wynosiły one średnio 6 761 zł, przy czym z roku na rok ulegały one zmianom, z pozytywną tendencją wzrostową. Do roku 2022 dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Grodziczno przewyższały średnią dla powiatu czy województwa, jednak w 2023 roku sytuacja ta uległa zmianie (m.in. z uwagi na spadek dochodów bieżących w tym udziały w PIT oraz przeniesienie programu 800+ do ZUS). Biorąc pod uwagę wzrost dochodów, sytuacja w kolejnych latach (2024-2025) uległa poprawie. Warto zaznaczyć rok 2022, który charakteryzował się najwyższą wartością wskaźnika – wpływ na to miały m.in. działania rządu nakierowane na jednorazową pomoc samorządom na poprawę efektywności energetycznej- w zgodności z art. 70j ustawy z dnia 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego zostały zwiększone udziały w PIT z przeznaczeniem na poprawę efektywności energetycznej w wysokości 2 888 418,57zł.

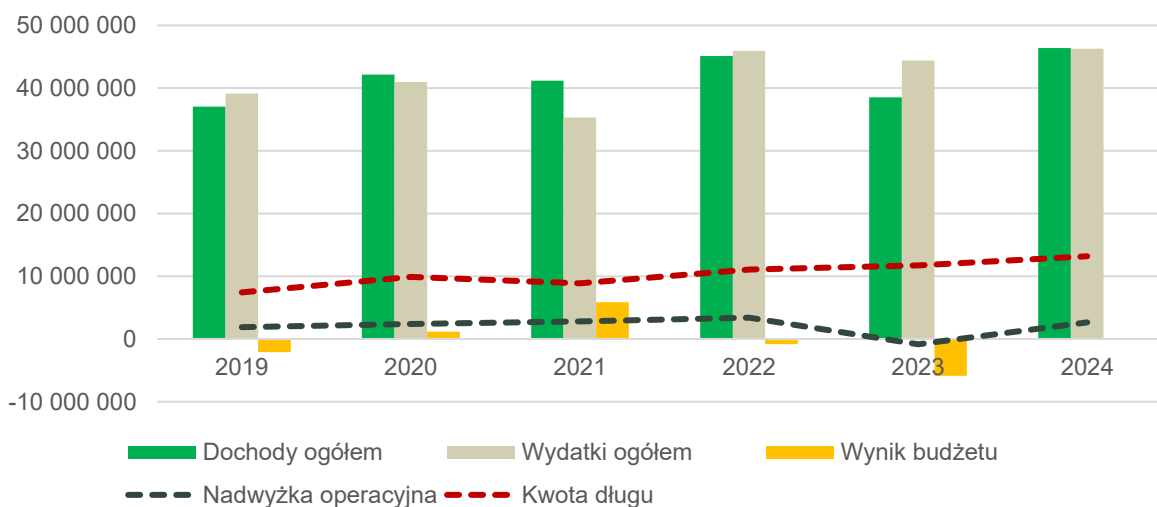

Ryc. 21. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Grodziczno na tle powiatu i województwa na latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres przedstawia wykonanie budżetu Gminy Grodziczno w latach 2019-2024. Jak już wspomniano, w latach 2019–2024 budżet Gminy Grodziczno charakteryzował się dużą zmiennością, a kluczowym wyznacznikiem jego kondycji była relacja między nadwyżką operacyjną a rosnącą kwotą długu. Pozytywnym zjawiskiem było utrzymywanie w większości analizowanych lat dodatniej nadwyżki operacyjnej, co oznacza, że dochody bieżące zasadniczo przewyższały wydatki bieżące i tworzyły potencjał do finansowania inwestycji. Kryzysowym momentem był jednak rok 2023, w którym odnotowano zarówno znaczący deficyt budżetu (–5,9 mln zł), jak i ujemną nadwyżkę operacyjną (–0,85 mln zł), co wskazywało na poważne trudności w utrzymaniu równowagi bieżącej.

Równoległe w całym okresie następował systematyczny wzrost długu – z 7,43 mln zł w 2019 roku do 13,19 mln zł w 2024 roku, czyli niemal o 80%. Wzrost ten świadczy o rosnącym znaczeniu finansowania zwrotnego w pokrywaniu wydatków, szczególnie w latach deficytowych i przy wysokiej aktywności inwestycyjnej. Choć w 2024 roku udało się odnotować dodatni wynik budżetu i odbudować nadwyżkę operacyjną (2,67 mln zł), rosnący poziom zadłużenia stanowi wyraźny sygnał ostrzegawczy. Oznacza to konieczność ostrożnego planowania kolejnych przedsięwzięć inwestycyjnych i zachowania dyscypliny budżetowej, aby utrzymać stabilność finansową Gminy w perspektywie średnio- i długoterminowej.

Ryc. 22. Wykonanie budżetu Gminy Grodziczno w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

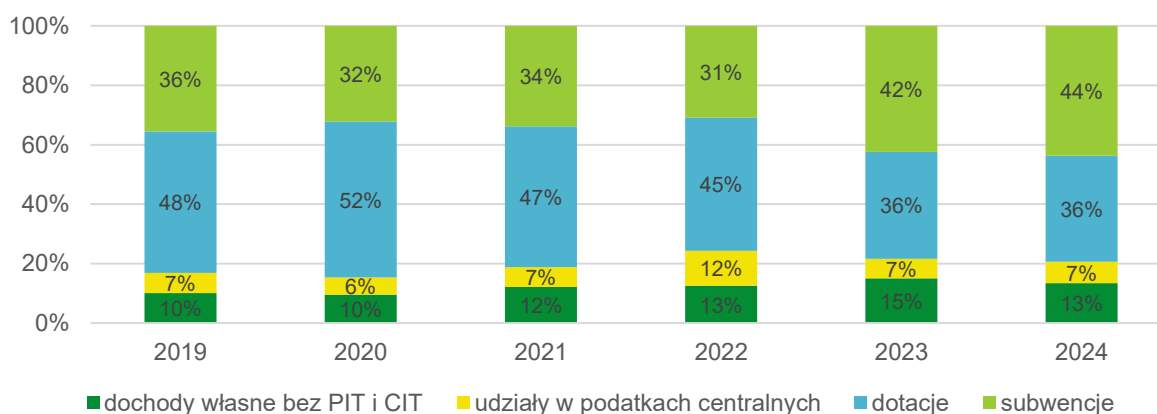
Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najistotniejszą rolę odgrywają dochody własne, które są czynnikiem decydującym o samodzielności finansowej jednostki. Zaliczane są do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to szczególnie ważne, ponieważ w tej kategorii dochodów Gmina posiada prerogatywy do kształtowania ich poziomu poprzez wydawanie uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich

wpływów. Dzięki znacznemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

Analizując strukturę dochodów budżetowych Gminy Grodziczno w latach 2019–2024, można zauważyć, że dominującą rolę odgrywały dotacje, które w latach 2019–2022 stanowiły średnio około połowy wszystkich wpływów budżetowych (od 45% do 52%). W 2023 roku ich udział zmniejszył się do 36%, co było konsekwencją zmian w systemie finansowania świadczeń z Programu Rodzina 500+/800+, przekazanych do ZUS, i utrzymał się na podobnym poziomie w 2024 roku. Drugim najważniejszym źródłem dochodów były subwencje, których udział w latach 2019–2022 wynosił około jednej trzeciej budżetu, natomiast od 2023 roku wyraźnie wzrósł, osiągając 42% w 2023 roku i 44% w 2024 roku, co uczyniło je największym źródłem dochodów gminy. Dochody własne bez PIT i CIT, obejmujące m.in. podatki i opłaty lokalne, w analizowanym okresie miały stosunkowo niski udział, rosnąc z 10% w 2019–2020 roku do 15% w 2023 roku, a następnie spadając do 13% w 2024 roku. Udziały w podatkach centralnych były najmniej znaczącą kategorią – wahały się między 6% a 12%, przy czym najwyższy udział odnotowano w 2022 roku, co wynika głównie ze wspomnianych już działań budżetowych państwa, które zwiększyły dochody z tytułu udziału w podatku PIT dla samorządu (jednorazowa pomoc samorządom na poprawę efektywności energetycznej - w zgodności z art. 70j powiązany z art. 70k ustawy z dnia 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego zostały zwiększone udziały w PIT z przeznaczeniem na poprawę efektywności energetycznej w wysokości 2 888 418,57zł.

Podsumowując, struktura dochodów Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 wskazuje na wysoką zależność od transferów zewnętrznych (dotacji i subwencji), które łącznie stanowiły zdecydowaną większość budżetu. Relatywnie niski i niestabilny udział dochodów własnych ogranicza możliwości samodzielnego kształtowania polityki finansowej i inwestycyjnej gminy, co zwiększa jej podatność na zmiany w krajowym systemie finansów publicznych.

Ryc. 23. Struktura dochodów Gminy Grodziczno w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Dochody podatkowe Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 charakteryzowały się zmiennością, ale można wskazać kilka kluczowych źródeł, które odgrywały dominującą rolę. Najważniejszym filarem pozostawał podatek od nieruchomości, którego wpływy systematycznie rosły – od 2,06 mln zł w 2019 roku do prawie 3,0 mln zł w 2024 roku. Drugim znaczącym źródłem były udziały w podatku PIT, które w 2022 roku osiągnęły rekordową wartość ponad 5,1 mln zł (z tytułu wspomnianych już działań budżetowych państwa, które były reakcją na poprawę efektywności energetycznej, a w pozostałych latach utrzymywały się na poziomie od 2,3 do 3,1 mln zł. Warto odnotować również stabilny wzrost podatku rolnego, który z poziomu 698 tys. zł w 2019 roku wzrósł do ponad 1,0 mln zł w 2024 roku, co odzwierciedla rolniczy charakter Gminy. Mniejsze, ale rosnące znaczenie miał podatek od czynności cywilnoprawnych, którego wpływy w analizowanym okresie zwiększyły się z 174 tys. zł w 2019 roku do 480 tys. zł w 2024 roku, co może wskazywać na zwiększoną aktywność w obrocie nieruchomościami i majątkiem. Podatek leśny i podatek od środków transportowych odgrywały rolę uzupełniającą, jednak i tutaj obserwowano wzrosty – szczególnie w 2023 i 2024 roku, gdzie łączna kwota z tych źródeł przekroczyła 380 tys. zł. Z kolei wpływy z opłaty eksploatacyjnej były stosunkowo niewielkie, ale wzrosły ponad trzykrotnie – z 13 tys. zł w 2019 roku do 41 tys. zł w 2024 roku, co można wiązać z aktywnością w zakresie eksploatacji złóż lokalnych.

Podsumowując, w strukturze dochodów podatkowych Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 dominującą rolę odgrywały udziały w PIT (średnio 41,7%) oraz podatek od nieruchomości (35,3%), które łącznie stanowiły prawie $\frac{3}{4}$ dochodów podatkowych gminy. Kolejne ważne źródło to podatek rolny (11,3%), potwierdzający rolniczy charakter gminy. Pozostałe podatki i opłaty – w tym od czynności cywilnoprawnych, środków transportowych, CIT i leśny – pełniły rolę uzupełniającą, z łącznym udziałem ok. 11,7%.

Tab. 16. Dochody podatkowe Gminy Grodziczno w latach 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
PIT	2 414 967,00	2 369 437,00	2 662 029,00	5 138 330,57	2 305 519,00	3 135 934,00
CIT	88 027,99	112 748,02	95 451,16	142 399,67	222 066,00	236 555,00
podatek rolny	698 652,78	746 417,58	749 042,85	766 497,19	909 527,58	1 006 205,17
podatek od nieruchomości	2 062 294,41	2 341 965,47	2 629 813,71	2 474 728,75	2 728 318,69	2 997 020,72
podatek leśny	82 834,40	85 602,80	85 350,40	92 778,40	143 133,00	145 965,00
podatek od środków transportowych	154 556,00	124 399,88	190 296,08	169 944,54	169 068,50	236 424,65
karta podatkowa	0,00	1 450,00	2 167,50	-157,31	0,00	0,00
podatek od czynności cywilnoprawnych	174 067,00	192 324,34	382 454,08	565 432,00	334 661,24	480 041,08
wpływy z opłaty skarbowej	22 303,00	23 923,00	35 032,40	36 421,87	25 458,19	23 014,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	13 140,00	21 185,20	19 765,00	24 432,50	27 217,90	41 233,60

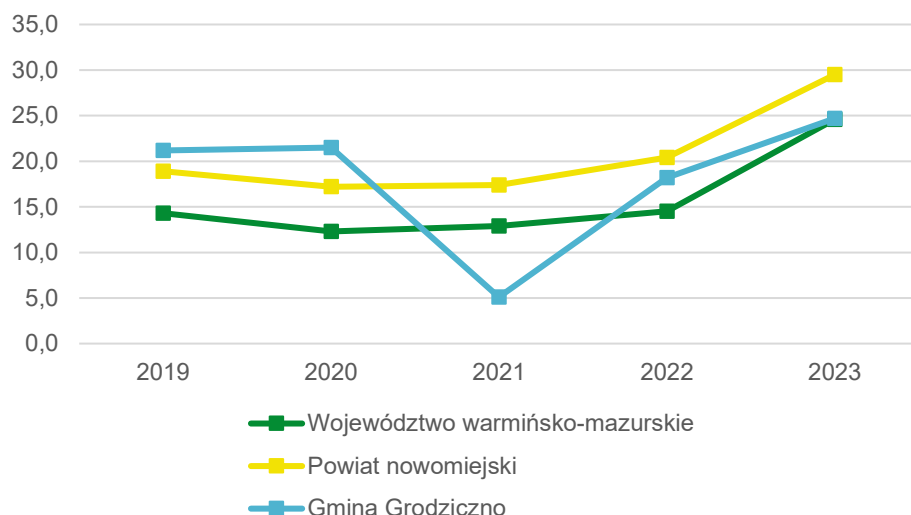
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Wydatki budżetowe Gminy Grodziczno w latach 2019–2024 charakteryzowały się zróżnicowaną strukturą, jednak dominujące obszary są wyraźnie widoczne. Największą pozycję stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie, które w analizowanym okresie pochłaniały średnio 31% budżetu, a w 2024 roku przekroczyły 16,4 mln zł. Istotnym obciążeniem dla budżetu były także świadczenia z działu Rodzina (głównie programy transferowe, jak 500+/800+), które stanowiły średnio 21% wydatków, przy czym w 2019 i 2020 roku wynosiły ponad 12 mln zł, a w kolejnych latach wyraźnie spadły z powodu przeniesienia obsługi świadczeń do ZUS. Na trzecim miejscu plasowały się wydatki na transport i łączność – średnio 14%, przy czym ich wielkość była bardzo zmienna: od niespełna 1,5 mln zł w 2021 roku do prawie 8,4 mln zł w 2023 roku, co świadczy o realizacji inwestycji drogowych w wybranych latach. Kolejną ważną kategorią była administracja publiczna, która pochłaniała średnio 12% budżetu, utrzymując stabilny poziom wydatków powyżej 4,7 mln zł rocznie. Znaczące środki przeznaczano także na pomoc społeczną (średnio 5%) oraz na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową (ok. 2%). W mniejszych proporcjach, ale z rosnącym znaczeniem, występowały wydatki na ochronę zdrowia (ok. 1%), gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (ok. 3%) oraz kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (średnio 3%).

Podsumowując, struktura wydatków Gminy Grodziczno wskazuje, że budżet jest w dużej mierze zdeterminowany przez wydatki o charakterze społecznym – oświatę i rodzinę – oraz przez inwestycje infrastrukturalne w zakresie transportu i łączności, które w poszczególnych latach decydowały o wysokości całości wydatków.

W latach 2019–2023 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Grodziczno był na ogół wysoki i w większości lat przewyższał średnie wartości wojewódzkie, choć nie zawsze dorównywał średniej powiatowej. Największy udział wydatków inwestycyjnych odnotowano w 2023 roku – 24,7%, co było wynikiem wyraźnie niższym niż średnia powiatowa (29,5%), ale zbliżonym do wartości dla województwa (24,6%). Najniższy udział wydatków inwestycyjnych w Gminie wystąpił w 2021 roku – zaledwie 5,1%, co mogło wynikać z ograniczeń budżetowych lub przesunięć w harmonogramie realizacji projektów.

W latach 2019–2020 Gmina notowała stabilnie wysoki udział inwestycji (21,2% i 21,5%), a w 2022 roku 18,2%, co wskazuje na konsekwentne utrzymywanie znaczącego poziomu nakładów rozwojowych mimo okresowych wahań.

Ryc. 24. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Grodziczno na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Finansowanie ze źródeł zewnętrznych

Poniższa tabela prezentuje wykaz projektów, na które Gmina Grodziczno pozyskała dofinansowanie z Funduszy Europejskich w latach 2004-2024. Wśród największych i najbardziej kosztochłonnych inwestycji, na które Gmina pozyskała finansowanie ze środków Unii Europejskiej, można wskazać m.in. projekty takie jak: Cyfrowe usługi w zakresie udostępniania informacji publicznej Gminy Grodziczno, Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Zajączkowie, Poprawa efektywności energetycznej budynku Szkoły Podstawowej w Zwiniarzu oraz Rozbudowa i termomodernizacja budynku administracyjnego Urzędu Gminy Grodziczno. Wykaz wybranych projektów wraz z wartością przedstawia poniższa tabela.

Tab. 17. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Wartość projektu	Wartość dofinansowania
Fundusze Europejskie na lata 2004-2006				
1.	Budowa sieci wodociągowej z przyłączami w miejscowości Trzcina	Gmina Grodziczno	418 355,39 zł	272 814,78 zł
2.	Budowa sieci wodociągowej z przelączami w miejscowości Mroczo-Trzcina	Gmina Grodziczno	418 806,56 zł	158 901,39 zł
3.	Przebudowa świetlicy wiejskiej w Montowie wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Grodziczno	224 930,13 zł	158 830,00 zł
Fundusze Europejskie na lata 2007-2013				
4.	Praca socjalna formą przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez aktywną integrację osób bezrobotnych i ich rodzin	Gmina Grodziczno	903 223,87 zł	767 740,29 zł
5.	Zakup samochodu pożarniczego dla OSP w Grodzicznie	Gmina Grodziczno	686 120,07 zł	517 928,85 zł

6.	Modernizacja 8 oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych na terenie gminy Grodziczno	Gmina Grodziczno	525 352,00 zł	446 549,20 zł
7.	Zadbaj o swoją przyszłość!	Gmina Grodziczno	450 000,00 zł	382 500,00 zł
8.	Przedszkole wokół Nas...	Gmina Grodziczno	437 550,00 zł	371 917,50 zł
9.	Szkoła dla Ciebie - zadbaj o swoją przyszłość	Gmina Grodziczno	230 870,00 zł	196 239,50 zł
10.	Przedszkole wokół Nas-edycja II	Gmina Grodziczno	193 520,00 zł	164 492,00 zł
11.	Edukacyjna Przygoda	Gmina Grodziczno	161 500,00 zł	137 275,00 zł
12.	Indywidualizacja nauczania szansą dla dzieci	Gmina Grodziczno	158 775,00 zł	134 958,75 zł
13.	Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej w Grodzicznie	Gmina Grodziczno/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grodzicznie	165 959,78 zł	141 065,81 zł
Fundusze Europejskie na lata 2014-2020				
14.	Cyfrowe usługi w zakresie udostępniania informacji publicznej Gminy Grodziczno	Gmina Grodziczno	1 385 276,00 zł	1 162 850,13 zł
15.	Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Zajączkowie	Gmina Grodziczno	1 602 389,38 zł	820 000,00 zł
16.	Poprawa efektywności energetycznej budynku Szkoły Podstawowej w Zwiniarzu	Gmina Grodziczno	1 604 382,19 zł	731 337,11 zł
17.	Rozbudowa i termomodernizacja budynku administracyjnego Urzędu Gminy Grodziczno	Gmina Grodziczno	1 512 822,03 zł	731 299,93 zł
18.	Rozbudowa z przebudową oddziałów przedszkolnych przy Szkole Podstawowej w Nowym Grodzicznie	Gmina Grodziczno	812 470,67 zł	609 353,00 zł
19.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców gminy Grodziczno poprzez doposażenie jednostek OSP Grodziczno oraz OSP Mroczno	Gmina Grodziczno	861 605,79 zł	399 500,00 zł
20.	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Zajączkowie	Gmina Grodziczno	517 989,90 zł	232 633,70 zł
21.	Wsparcie edukacji przedszkolnej w Gminie Grodziczno przez utworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego	Gmina Grodziczno	183 861,38 zł	155 068,69 zł
22.	Bezpieczne usługi dla osób wymagających codziennego wsparcia w warunkach pandemii COVID-19 w Gminie Grodziczno	Gmina Grodziczno	11 612,50 zł	9 870,62 zł
23.	Zwiększenie poziomu cyberbezpieczeństwa w Urzędzie Gminy w Grodzicznie	Gmina Grodziczno	490 248,00 zł	490 248,00 zł
24.	Rozbudowa i przebudowa stacji uzdatniania wody w Nowym Grodzicznie	Gmina Grodziczno	4 876 116,82 zł	4 876 116,82 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl oraz dane Gminy Grodziczno.

Gmina Grodziczno pozyskała również środki z Rządowego Funduszu Polski Ład, będącego Programem Inwestycji Strategicznych mającego na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie działań inwestycyjnych realizowanych przez JST. Z niniejszego funduszu Gmina pozyskała m.in. dofinansowanie na realizację projektu pn. Budowa oczyszczalni ścieków w Gminie Grodziczno - etap I.

Tab. 18. Inwestycje w Gminie Grodziczno zrealizowane przy dofinansowaniu z Rządowego Funduszu Polski Ład

Lp.	Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania	Data ogłoszenia wyników
1.	Przebudowa drogi gminnej 183014N Boleszyn - Krzemieniewo.	4 700 000 zł	25.10.2021
2.	Budowa oczyszczalni ścieków w Gminie Grodziczno - etap I	10 700 000 zł	30.05.2022
3.	Przebudowa drogi gminnej 183005N Linowiec – Montowo	4 900 000 zł	14.07.2022
4.	Wykonanie prac przy Kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Mrocznie	343 000 zł	14.07.2023
5.	Konserwacja i restauracja zabytkowych witraży w oknach Kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Grodzicznie	147 000 zł	14.07.2023
6.	Przebudowa mostu drewnianego przez rzekę Wel w miejscowości Trzcina Gmina Grodziczno	1 176 000 zł	15.09.2023
7.	Konserwacja zabytkowego wyposażenia ruchomego z kościoła pw. św. Mikołaja w Zwiniarzu – etap I	490 000 zł	26.09.2023
8.	Konserwacja elewacji wieży kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Grodzicznie	399 800 zł	26.09.2023
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Grodziczno – etap I (część II)	8 000 000 zł	07.10.2023
10.	Modernizacja infrastruktury oświetleniowej na terenie Gminy Grodziczno	750 880 zł	04.12.2023

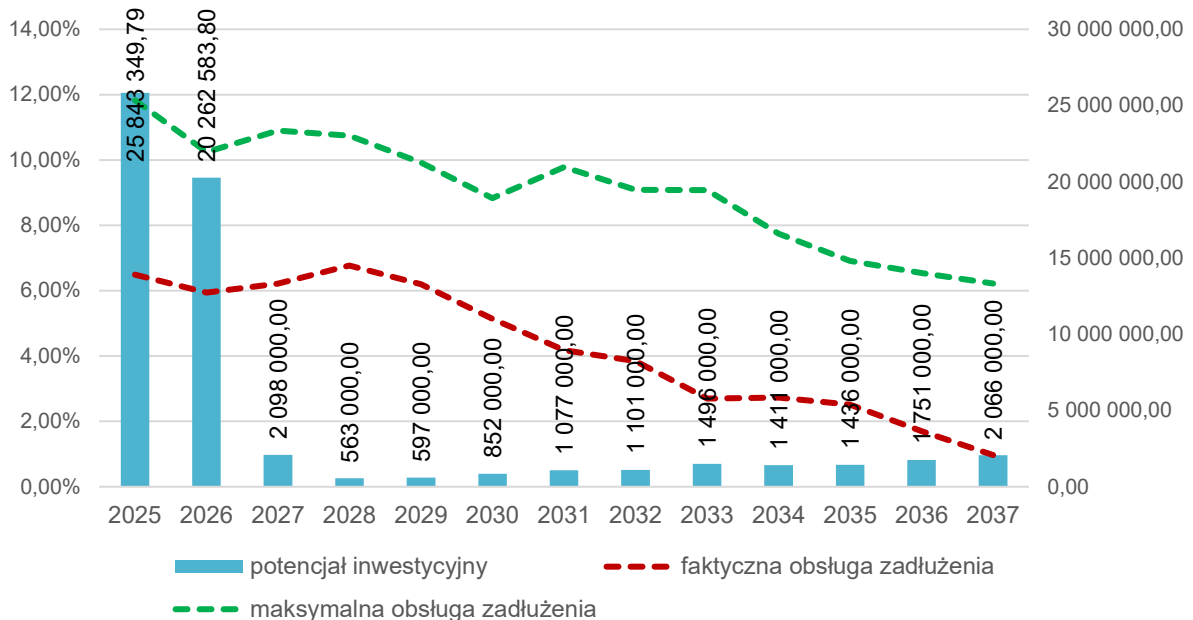
Źródło: opracowanie własne.

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Grodziczno na lata 2025-2037 zgodnie z uchwałą nr XX/100/2025 Rady Gminy Grodziczno z dnia 27 czerwca 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Grodziczno na lata 2025-2037. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych gminy w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika

z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Grodziczno pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Ryc. 25. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Grodziczno na lata 2025-2037

Źródło: opracowanie własne na podstawie uchwały nr XX/100/2025 Rady Gminy Grodziczno z dnia 27 czerwca 2025 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Grodziczno na lata 2025-2037

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Gminy rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów), bez zaciągania nowych zobowiązań dłużnych. Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny na lata 2025-2037 wyniesie ponad 60,5 mln zł, z czego w 2025 i 2026 roku wydatkowane będzie kolejno 25 mln zł i 20 mln zł. Największą zaplanowaną inwestycją będzie Budowa oczyszczalni ścieków w Gminie Grodziczno - etap I, dla której łączne nakłady finansowe wyniosą ponad 15 mln zł.

Należy mieć na względzie, że dane zawarte w WPF najbardziej precyzyjnie odnoszą się do roku bieżącego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, co pozwala na uzyskanie wiarygodnego obrazu tendencji, a przez to szacunkowych wartości poszczególnych kategorii budżetowych w kolejnych latach. Należy jednak pamiętać, że w obecnej sytuacji gospodarczej faktyczne wskaźniki makroekonomiczne często różnią się od planowanych, dlatego przedstawiony potencjał inwestycyjny dla całego okresu prognozy ma charakter szacunkowy.

CZĘŚĆ 4: SYTUACJA SPOŁECZNA

4.1. Demografia

Sytuacja demograficzna stanowi podstawowy czynnik kształtujący dynamikę oraz kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego. Wzrost demograficzny wpływa zarówno na zasobność kapitału ludzkiego, a co za tym idzie na potencjał danego rynku pracy, jak i na ilość relacji międzyludzkich, które są szczególnie istotnym elementem pozwalającym budować silny kapitał społeczny. Sytuacja demograficzna oraz prognozy demograficzne stanowią podstawę do programowania działań przez lokalne samorządy w wieloletnich perspektywach. Są zatem kluczowym czynnikiem w kontekście rozwoju lokalnego oraz planowania strategicznego.

Zgodnie z danymi GUS Gmina Grodziczno w 2023 roku liczyła 5 870 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię jednostki skutkowało gęstością zaludnienia na poziomie 38,1 os./km². Spośród gmin powiatu nowomiejskiego mniejszą gęstością zaludnienia odznaczała się tylko Gmina Biskupiec, a wszystkie pozostałe jednostki miały wyższą gęstość zaludnienia.

W poniższej tabeli zestawiono dane dotyczące liczby ludności w powiecie nowomiejskim w latach 2019-2023 wraz ze średnią dynamiką zmian oraz udziałem mieszkańców gmin w stosunku do całkowitej liczby osób zamieszkujących powiat. W latach 2019–2023 liczba ludności powiatu nowomiejskiego systematycznie malała – ogółem ubyło blisko 1 900 mieszkańców, co oznacza spadek o ok. 4%. Średnia dynamika zmian wyniosła 98,9%. Największe spadki odnotowano w Gminie Biskupiec (98,0%) oraz w Gminie Grodziczno (98,2%), której liczba mieszkańców zmniejszyła się z 6 308 do 5 870 osób. W 2023 roku udział ludności Gminy Grodziczno w populacji powiatu wyniósł 14%, co lokuje ją poniżej średniej wśród gmin. Jedyną jednostką samorządową, która wykazała wzrost liczby ludności w analizowanym okresie, była Gmina Nowe Miasto Lubawskie – ze średnią dynamiką 100,5%. Pozostałe gminy, jak Kurzętnik czy Nowe Miasto Lubawskie (miasto), również odnotowały spadki, ale były one łagodniejsze niż w przypadku Grodziczna. Zauważa się, że Gmina Grodziczno należy do gmin o największym względnym spadku liczby ludności w powiecie. W kontekście analizowania trendów demograficznych można uznać, że Grodziczno jest przykładem gminy szczególnie dotkniętej procesem depopulacji.

Tab. 19. Zmiany liczby ludności w gminach powiatu nowomiejskiego w latach 2019-2023

JST	2019	2020	2021	2022	2023	udział w 2023 r.	średnia dynamika
Powiat nowomiejski	43 822	42 816	42 473	42 209	41 964	100%	98,9%
Nowe Miasto Lubawskie	10 850	10 521	10 366	10 214	10 089	24%	98,2%
Gmina Biskupiec	9 308	8 880	8 774	8 684	8 587	20%	98,0%
Gmina Grodziczno	6 308	6 050	5 985	5 913	5 870	14%	98,2%

Gmina Kurzętnik	9 111	8 985	8 959	8 978	8 995	21%	99,7%
Gmina Nowe Miasto Lubawskie	8 245	8 380	8 389	8 420	8 423	20%	100,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na liczbę ludności w jednostkach samorządu terytorialnego wpływ mają dwa czynniki: przyrost naturalny i saldo migracji. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy urodzeniami żywymi a zgonami. Saldo migracji natomiast jest różnicą pomiędzy liczbą osób, które w danym okresie zameldowały się na danym obszarze, a liczbą osób wymeldowanych.

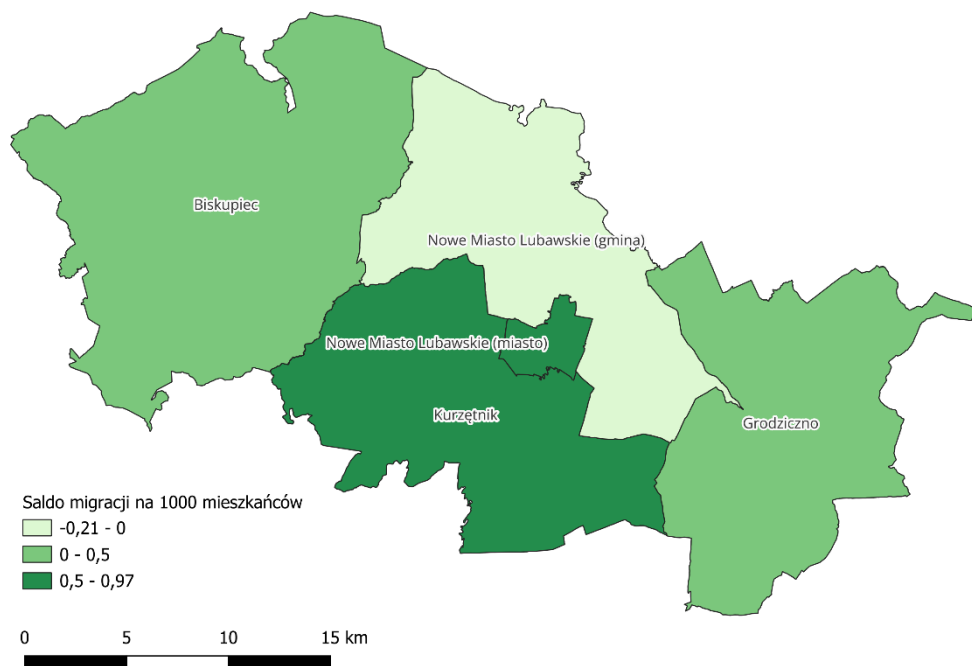
W celu osiągnięcia porównywalności pomiędzy różnymi jednostkami samorządu terytorialnego zdecydowano się na ujęcie przyrostu naturalnego i salda migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Dane wskazują, że zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji w większości gmin powiatu nowomiejskiego mają wartości ujemne, co świadczy o niekorzystnych trendach ludnościowych. Gmina Grodziczno w 2023 roku odnotowała przyrost naturalny na poziomie -3,91 na 1000 mieszkańców, co jest gorszym wynikiem niż średnia dla powiatu (-2,28) i potwierdza systematyczny ubytek ludności wynikający z przewagi liczby zgonów nad urodzeniami. Jednocześnie saldo migracji w gminie wyniosło -2,04 na 1000 mieszkańców, co również oznacza odpływ ludności, choć jest ono korzystniejsze niż np. w Nowym Mieście Lubawskim czy Biskupcu, gdzie saldo przekraczało -6 i -7. Średnia zmiana obu wskaźników od 2019 roku (kolejno: -0,94 dla przyrostu i +0,40 dla migracji) sugeruje, że mimo negatywnego bilansu, tendencje migracyjne powoli się poprawiają, co może być efektem lokalnych działań społeczno-infrastrukturalnych. Niemniej jednak ogólna sytuacja demograficzna Gminy Grodziczno jest niekorzystna i wpisuje się w szerszy trend depopulacji obserwowany w powiecie nowomiejskim i całym województwie warmińsko-mazurskim.

Tab. 20. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Grodziczno w latach 2019-2023 na tle powiatu i województwa

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.	2023 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2019 r.
Województwo warmińsko-mazurskie	-4,48	-0,77	-1,66	0,24
Powiat nowomiejski	-2,28	-0,84	-2,64	0,58
Nowe Miasto Lubawskie	-2,85	-1,22	-6,49	0,97
Gmina Biskupiec	-3,59	-0,66	-7,18	0,45
Gmina Grodziczno	-3,91	-0,94	-2,04	0,40
Gmina Kurzętnik	-2,34	-1,13	3,78	0,92
Gmina Nowe Miasto Lubawskie	0,95	-0,22	-0,59	-0,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przestrzenny rozkład wskaźnika salda migracji na 1 000 mieszkańców potwierdza, że odpływ ludności następuje przede wszystkim z gminy Nowe Miasto Lubawskie, a największą atrakcyjnością osiedleńczą cieszą się Gmina Kurzętnik oraz Nowe Miasto Lubawskie. Analizując główne kierunki migracji w Gminie Grodziczno można zauważyć, że ruch odbywa się zarówno lokalnie w obrębie regionu (przeprowadzki do okolicznych gmin i miast powiatowych), jak i w kierunku większych ośrodków poza regionem. Nie obserwuje się masowej emigracji zagranicznej – migracje mają w przeważającej mierze charakter wewnętrzny (krajowy). Odpływ do miast wojewódzkich (czy ogólnie większych metropolii) nie dominuje absolutnie nad migracjami na szczeblu lokalnym – znaczna część mieszkańców przynosi się na krótsze dystanse, np. w granicach województwa.

Ryc. 26. Saldo migracji w powiecie nowomiejskim w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Grupą istotnie wpływającą na rozwój demograficzny oraz gospodarczy danego obszaru są osoby w wieku kreatywnym (25-34 lat). Grupa ta jest szczególnie istotna ze względu na wysokie prawdopodobieństwo założenia rodziny przez jej przedstawicieli w relatywnie niedługim czasie oraz wyboru „miejsca do życia”, rozumianego jako kwestię zakupu mieszkania oraz podjęcie stałej pracy. W 2023 roku mieszkańcy w wieku 25–34 lata stanowili 12,67% ogółu ludności Gminy Grodziczno, co oznacza spadek o 3 punkty procentowe względem 2019 roku (15,47%) i dynamikę wynoszącą 82%. Choć sam udział był wyższy niż średnia w województwie warmińsko-mazurskim (11,84%) i w powiecie nowomiejskim (12,23%), tempo spadku było równie silne. Wniosek z tego jest dwojaki:

z jednej strony Grodziczno przyciąga lub utrzymuje nieco więcej osób w wieku „kreatywnym” niż inne jednostki, co może być korzystne z punktu widzenia lokalnego rynku pracy, mieszkalnictwa i dzietności. Z drugiej strony, spadek w tej grupie wiekowej przebiega z taką samą intensywnością jak w otoczeniu, co potwierdza szerszy trend depopulacji młodszych dorosłych – być może związany z odpływem do większych ośrodków miejskich, co wynikało także z wcześniejszej analizy kierunków migracji.

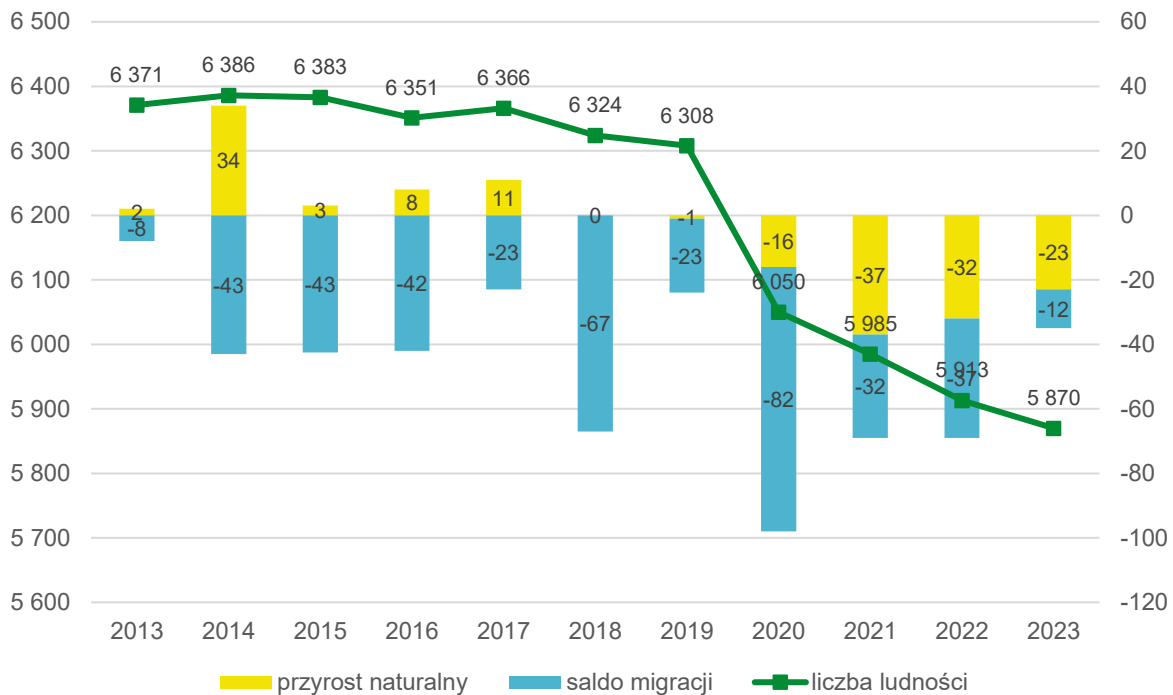
Obok osób w wieku kreatywnym równie istotną grupą, wpływającą na sytuację demograficzną i gospodarczą danego obszaru, są osoby w wieku poprodukcyjnym. Wysoki udział seniorów w danej społeczności wiąże się z koniecznością zwiększenia wydatków w takich obszarach jak zdrowie czy usługi społeczne oraz koniecznością dostosowania infrastruktury i sektora usług społecznych do ich potrzeb. W 2023 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 25,7% ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Grodziczno, co oznacza wzrost względem 2019 roku, gdy wskaźnik ten wynosił 21,6%. Dynamika zmiany osiągnęła poziom 119%, co jest tożsame z trendem obserwowanym w całym powiecie nowomiejskim oraz minimalnie niższym niż w województwie warmińsko-mazurskim (122%). Wskaźnik ten potwierdza postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który w Gminie Grodziczno nie odbiega istotnie od otoczenia regionalnego. Oznacza to, że samorząd będzie musiał coraz silniej odpowiadać na potrzeby osób starszych – m.in. w zakresie dostępności usług zdrowotnych, opiekuńczych, transportowych czy mieszkaniowych. W dłuższej perspektywie, przy równoczesnym spadku liczby młodych dorosłych, może to prowadzić do zmniejszenia zasobów siły roboczej i większego obciążenia systemu usług społecznych.

Tab. 21. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Grodziczno w 2019 i 2023 roku na tle powiatu i województwa

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2019	2023	dynamika	2019	2023	dynamika
Województwo warmińsko-mazurskie	14,43	11,84	82%	24,40	29,80	122%
Powiat nowomiejski	14,68	12,23	83%	22,60	26,80	119%
Gmina Grodziczno	15,47	12,67	82%	21,60	25,70	119%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pogłębiając wcześniejsze analizy, jak wskazują dane GUS, w latach 2013–2023 Gmina Grodziczno doświadczyła trwałego spadku liczby ludności – z 6 371 do 5 870 mieszkańców. Na ten trend wpłynął zarówno pogarszający się przyrost naturalny, który od 2019 r. pozostaje ujemny, jak i systematycznie ujemne saldo migracji, choć w 2023 r. jego wartość była najmniej negatywna w dekadzie. Dane te potwierdzają wcześniejsze obserwacje o starzeniu się społeczeństwa i odpływie ludności, w szczególności młodych osób, co znacząco ogranicza potencjał rozwojowy Gminy.

Ryc. 27. Struktura ludności w Gminie Grodziczno w latach 2013-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Należy przy tym zauważyć, że w 2020 roku liczba mieszkańców Gminy Grodziczno gwałtownie spadła. Przyczyną takiego stanu rzeczy (poza zauważalnym ujemnym saldem migracji), może być pandemia Covid-19, która spowodowała wzrost liczby zgonów, ale również może być to efekt zmiany metodyki liczenia liczby ludności oraz porządkowania rejestrów ludności przed Narodowym Spisem Powszechnym 2021.

4.2. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny stanowi termin z pogranicza ekonomii i socjologii. Rozumieć go należy jako element procesu produkcji i życia w zorganizowanym społeczeństwie, którego wartość opiera się na wzajemnych relacjach i zaufaniu jednostek. Dzięki kapitałowi społecznemu, ludzie mogą osiągać większe korzyści ekonomiczne. Uważa się, że występuje silna korelacja pomiędzy poziomem kapitału społecznego, a produktywnością gospodarki.

Żłobki i przedszkola

Rola żłobków oraz przedszkoli w lokalnej społeczności polega na umożliwieniu rodzicom szybszego powrotu na rynek pracy, w związku ze zwolnieniem ich z konieczności sprawowania opieki nad dziećmi, a także na ich wzajemnej integracji, co korzystnie wpływa na budowanie kapitału społecznego.

Gmina Grodziczno nie posiada obecnie żłobka ani żadnej innej instytucjonalnej formy opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Taki stan rzeczy ogranicza możliwości powrotu

rodziców, zwłaszcza kobiet, na rynek pracy po urodzeniu dziecka oraz utrudnia godzenie życia zawodowego z rodzinnym. W kontekście wcześniejszych analiz demograficznych – wskazujących na odpływ młodych mieszkańców, ubytek naturalny i starzenie się populacji – brak żłobka może pogłębiać te negatywne trendy. Dla wielu młodych rodzin brak instytucji opiekuńczych jest barierą w wyborze gminy jako miejsca do osiedlenia się lub czynnikiem skłaniającym do przeprowadzki do bardziej rozwiniętych ośrodków, oferujących lepsze wsparcie dla rodziców małych dzieci. W dłuższej perspektywie może to osłabiać lokalny kapitał społeczny i potencjał rozwojowy Gminy.

Na terenie Gminy Grodziczno funkcjonuje wyłącznie publiczna opieka przedszkolna, realizowana w formie oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. W 2024 roku działało pięć takich oddziałów: w Nowym Grodzicznie, Mrocznie, Boleszynie, Zajączkowie i Zwiniarzu. Łącznie uczęszczało do nich 244 dzieci, przy czym największe placówki znajdowały się w Nowym Grodzicznie i Mrocznie, gdzie funkcjonowały po cztery grupy, odpowiednio z przeciętną liczebnością 25 i 20 dzieci. Mniejsze oddziały działały w Boleszynie (1 grupa, 7 dzieci), Zajączkowie (2 grupy, 35 dzieci) oraz Zwiniarzu (1 grupa, 25 dzieci). Zajęcia w przedszkolach odbywają się w ograniczonym wymiarze czasowym – od pięciu do maksymalnie pięciu i pół godzin dziennie, co nie odpowiada pełnym godzinom pracy większości rodziców. Brak prywatnych placówek oraz nieobecność przedszkoli czynnych w trybie całodziennej opieki może utrudniać godzenie życia zawodowego z opieką nad dziećmi i wpływać na decyzje młodych rodzin dotyczące osiedlania się na terenie Gminy, co w świetle obserwowanych trendów demograficznych (odpływ mieszkańców, spadek liczby ludności w wieku 25–34 lat) oraz braku opieki żłobkowej, stanowi poważne wyzwanie rozwojowe.

Tab. 22. Przedszkola na terenie Gminy Grodziczno w 2024 roku

Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Nowym Grodzicznie	99	4	25	8:00 - 13:00
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Mrocznie	78	4	20	8:15 - 13:15
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Boleszynie	7	1	7	8:00 - 13:00
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Zajączkowie	35	2	18	8:00 - 13:00
Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Zwiniarzu	25	1	25	8:30 - 13:30

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

W latach 2020–2025 liczba dzieci z terenu Gminy Grodziczno uczęszczających do przedszkoli w innych gminach wahała się od 8 do 15. Jednocześnie liczba dzieci z innych gmin uczęszczających do przedszkoli na terenie Grodziczna systematycznie rosta: z 8 osób w 2020 roku do aż 24 w roku szkolnym 2024/2025. W badanym okresie obserwuje się wyraźny wzrost kosztu miesięcznego utrzymania jednego dziecka

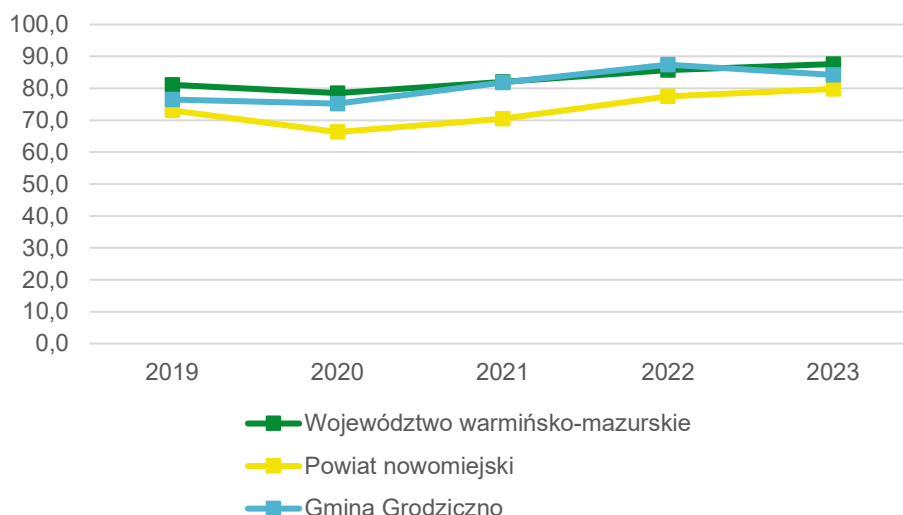
w przedszkolu gminnym – z 613,75 zł w 2020 roku do 875,91 zł w roku 2023/2024, a następnie lekki spadek do 846,53 zł w roku 2024/2025. Taki wzrost może być konsekwencją inflacji, rosnących kosztów utrzymania infrastruktury oraz ewentualnego zwiększenia nakładów na jakość opieki i edukacji przedszkolnej.

Tab. 23. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Grodziczno w latach 2020-2024

Dane wg stanu na:	30.IX.2020	30.IX.2021	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Liczba dzieci z terenu gminy w przedszkolach na terenie innych gmin (os.)	15	13	8	13	14
Liczba dzieci z terenu innych gmin w przedszkolach na terenie gminy (os.)	8	18	19	17	24
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym (zł)	613,75	651,11	666,99	875,91	846,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

W latach 2019–2023 udział dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Grodziczno wykazywał tendencję wzrostową, osiągając najwyższy poziom w 2022 roku (87,4%). Warto zauważyć, że w tym właśnie roku wskaźnik dla Gminy przewyższył średnią województwa warmińsko-mazurskiego (85,7%), co świadczy o relatywnie dobrej dostępności i skuteczności systemu wychowania przedszkolnego na jej obszarze. W 2023 roku nastąpił niewielki spadek do poziomu 84,2%, jednak wartość ta wciąż utrzymuje się powyżej średniej powiatowej (79,8%) i jest zbliżona do poziomu wojewódzkiego (87,6%). Dane te potwierdzają, że mimo ograniczonej liczby placówek, Gmina częściowo odpowiada na potrzeby mieszkańców w zakresie edukacji przedszkolnej, choć utrzymanie wysokiego poziomu uczestnictwa może wymagać dalszych działań wspierających, zwłaszcza wobec zmieniającej się struktury demograficznej.

Ryc. 28. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Grodziczno na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szkoły

Dostęp do dobrej edukacji stanowi jeden z głównych filarów rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki. Jest to również czynnik szczególnie istotny dla rozwoju dzieci, a co za tym idzie – lokalnej społeczności. Szkoły, oprócz funkcji edukacyjnej, odpowiedzialne są również za kształtowanie postaw moralnych podopiecznych poprzez monitorowanie ich zachowań, angażowanie do pracy w grupach oraz tworzenie warunków do wzajemnej integracji i socjalizacji.

Sieć szkół podstawowych na terenie Gminy Grodziczno obejmuje pięć placówek o bardzo zróżnicowanej liczbie uczniów i strukturze organizacyjnej. Największą szkołą jest Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie, do której w roku szkolnym 2023/2024 uczęszczało 209 uczniów zorganizowanych w 12 oddziałach, co przekłada się na średnią wielkość oddziału wynoszącą 17 uczniów. Placówka ta zatrudnia 34,21 etatu nauczycielskich, co wskazuje na relatywnie dobrą obsadę kadrową. Drugą co do wielkości jest Szkoła Podstawowa w Mrocźnie – liczy 185 uczniów w 9 oddziałach, ze średnią 21 uczniów na oddział i 25,49 etatami nauczycieli. Pozostałe trzy szkoły – w Boleszynie, Zajączkowie i Zwiniarzu – mają zdecydowanie mniejsze obciążenie uczniowskie. Zwłaszcza Szkoła Podstawowa w Boleszynie, do której uczęszczało jedynie 10 uczniów podzielonych na 2 oddziały, co przekładało się na bardzo niską średnią liczebność oddziałów (5 uczniów) oraz 4,02 etaty nauczycieli. W 2025 roku, ze względu na utrzymującą się niską liczebność uczniów, Rada Gminy podjęła uchwałę o likwidacji tej szkoły (Uchwała nr XVI/89/2025 Rady Gminy Grodziczno z dnia 16 kwietnia 2025 r. w sprawie likwidacji Szkoły Podstawowej w Boleszynie). Dwie pozostałe placówki – w Zajączkowie i Zwiniarzu – również cechują się stosunkowo niską liczebnością uczniów (odpowiednio 87 i 37), jednak poziom organizacyjny i liczba etatów nauczycielskich wskazują, że nadal pełnią istotną funkcję w lokalnej sieci oświatowej. Dane te potwierdzają, że Gmina musi

nieustannie bilansować między zapewnieniem dostępności edukacji w każdej części Gminy a racjonalnością kosztów i efektywnością organizacyjną.

Tab. 24. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Grodziczno w roku szkolnym 2023/2024

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli
Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie	209	12	17	34,21
Szkoła Podstawowa w Mrocznie	185	9	21	25,49
Szkoła Podstawowa w Boleszynie	10	2	5	4,02
Szkoła Podstawowa w Zajączkowie	87	8	11	15,63
Szkoła Podstawowa w Zwiniarzu	37	7	5	9,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

Czynnikiem istotnie wpływającym na jakość edukacji jest stan i jakość bazy dydaktycznej. Baza dydaktyczna szkół podstawowych w Gminie Grodziczno jest zróżnicowana pod względem wyposażenia i warunków lokalowych, co może wpływać na jakość kształcenia oraz komfort uczniów i kadry pedagogicznej. Najlepiej pod względem infrastruktury wypada Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie, która posiada największą liczbę sal lekcyjnych (19), najwięcej komputerów i projektorów multimedialnych, a także monitoring oraz świetlicę dostępną przez kilka godzin dziennie. Niemniej jednak, jej sala gimnastyczna wymaga remontu, a uczniowie nie mają zapewnionych indywidualnych szafek.

W relatywnie dobrej sytuacji znajduje się również Szkoła Podstawowa w Mrocznie, która jako jedyna dysponuje halą sportową w dobrym stanie oraz pracownią językową. Szkoła oferuje też najdłuższe godziny funkcjonowania świetlicy, a uczniowie mają dostęp do szafek i monitoringu. Gorzej natomiast wypadają szkoły w Zajączkowie i Zwiniarzu, gdzie nie ma świetlic (lub działają tylko godzinę dziennie), a wyposażenie w sprzęt komputerowy i multimedialny jest ograniczone. Z kolei Szkoła Podstawowa w Boleszynie, mimo dobrego stanu sali gimnastycznej i dostępnych szafek, charakteryzuje się najmniejszą liczbą uczniów, ograniczonym wyposażeniem i brakiem monitoringu – co mogło być jedną z przesterek podjęcia decyzji o jej likwidacji w 2025 roku.

Na uwagę zasługuje także fakt, że żadna ze szkół nie prowadzi klas profilowanych (dwujęzycznych, sportowych czy integracyjnych), a gabinety pielęgniarские i wsparcie psychologiczne, choć formalnie dostępne, są realizowane bez etatu lub w bardzo ograniczonym wymiarze. W sumie wskazuje to na potrzebę dalszych inwestycji w poprawę infrastruktury oraz rozwój oferty edukacyjnej – zwłaszcza w kontekście wcześniej zdiagnozowanych problemów demograficznych i migracyjnych Gminy.

Tab. 25. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Grodziczno w 2024 roku

Nazwa szkoły:	Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie	Szkoła Podstawowa w Mrocźnie	Szkoła Podstawowa w Boleszynie	Szkoła Podstawowa w Zajączkowie	Szkoła Podstawowa w Zwiniarzu
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	19	15	7	11	9
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych (np. sala gimnastyczna - dobry/do remontu)	sala gimnastyczna na do remontu	hala sportowa - dobry	sala gimnastyczna - stan dobry	sala zastępcza/dobry	sala dostosowana - stan dobry
Pracownie językowe (tak/nie)	nie	tak	nie	nie	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne (tak/nie)	nie	nie	nie	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	36	20	6	20	10
Projektory multimedialne (szt.)	18	3	2	2	9 ekranów, 5 projektorów
Kamery - monitoring szkolny (tak/nie)	tak	tak	nie	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia (tak/nie)	nie	tak	tak	nie	tak
Świetlice (tak/nie; godziny otwarcia)	tak, 11-16	tak rano codziennie 7:30 - 8:15, po lekcjach pn - 13:15-16:45 wt-pt - 12:20-16:05	nie	nie	tak - 1 godzina dziennie
Parkingi dla kadry / rodziców (tak/nie)	tak	nie	tak	tak	tak
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny (tak/nie)	tak-bez etatu	tak-bez etatu	tak-bez etatu	tak-bez etatu	tak - bez etatu
Wsparcie psychologa (tak/nie)	tak 11/22	tak 13/22	tak 2/22	tak 9/22	tak (9/22)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

W analizowanym okresie łączna liczba uczniów na terenie Gminy utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie, z lekkimi wahaniami – od 811 uczniów w roku 2020/2021 do 813 uczniów w roku 2024/2025, przy chwilowym spadku do 798 uczniów w 2023/2024. Dane te wskazują na względną równowagę w lokalnym systemie edukacyjnym, bez wyraźnych tendencji spadkowych czy wzrostowych.

Z kolei liczba dzieci z terenu Gminy uczęszczających do szkół w innych gminach systematycznie maleje – z 146 osób w roku szkolnym 2020/2021 do 113 w 2023/2024, a następnie lekko wzrasta do 122 w 2024/2025. Relatywnie wysoka liczba uczniów uczęszczających do szkół poza Gminą (ok. 15%–18% ogółu) może wskazywać na

konieczność dalszego inwestowania w jakość edukacji, infrastrukturę czy ofertę zajęć dodatkowych w lokalnych placówkach.

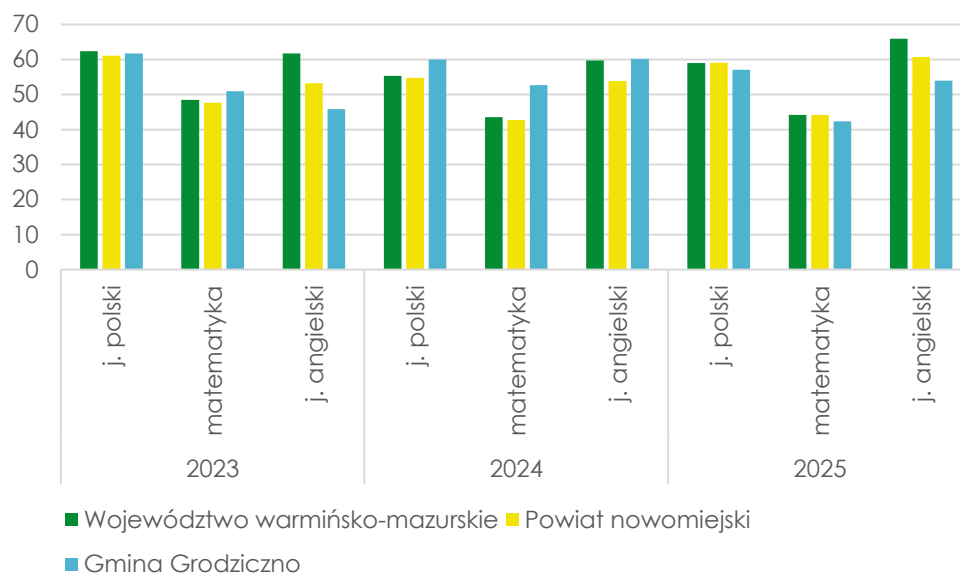
Tab. 26. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Grodziczno uczęszczająca do szkół na terenie Gminy w latach 2020-2025

	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy wraz z klasami "0"	811	845	803	798	813
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin	146	136	127	113	122

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno

Gmina zapewnia dowóz do szkół podstawowych dla dzieci z terenu miejscowości oddalonych od placówek, w których pobierają edukację. Co do kierunków dojazdów uczniów do szkół poza teren Gminy Grodziczno, są to przede wszystkim Nowe Miasto Lubawskie, Kurzętnik, Lubawa, Iława, Brodnica, przy czym dotyczy to również dojazdu do szkół ponadpodstawowych. Niemniej nie wszystkie miejscowości w Gminie posiadają połączenia autobusowe umożliwiające dojazd do szkół średnich.

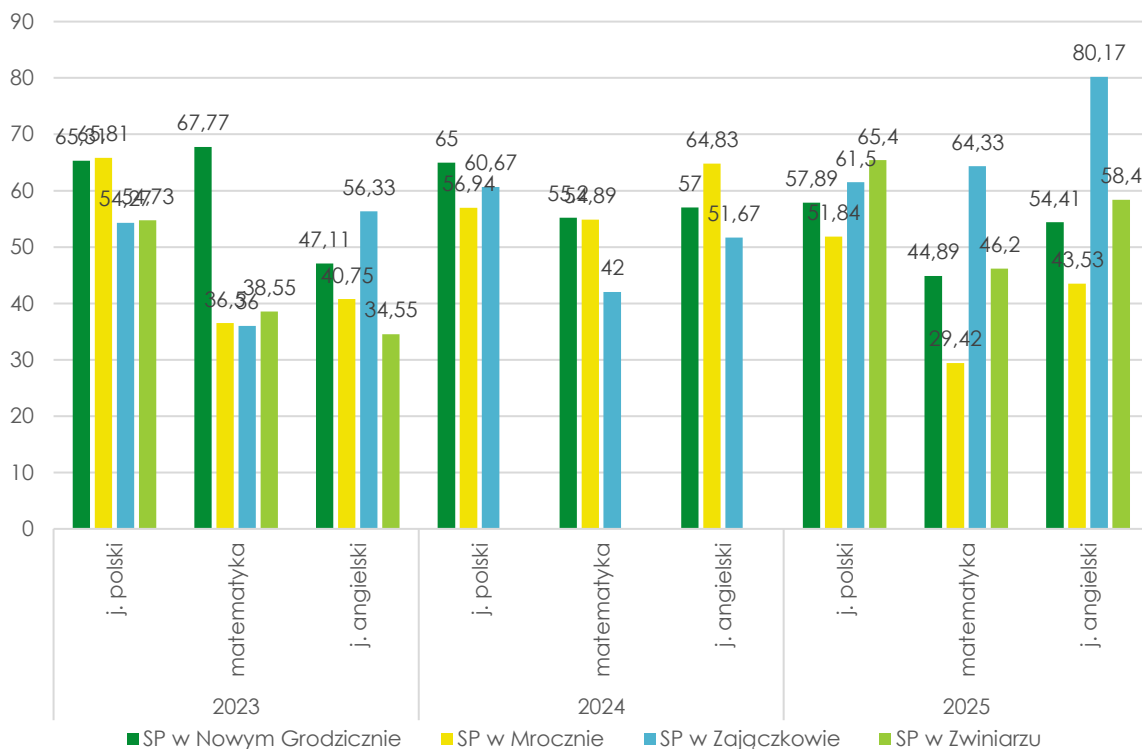
Podstawowym celem rozwoju edukacji oraz bazy edukacyjnej w danej jednostce jest zwiększenie jej skuteczności, rozumianej jako rozwój wiedzy i kompetencji uczniów. Najczęściej stosowaną formą weryfikacji ich postępów edukacyjnych są testy, egzaminy i sprawdziany wewnętrzne oraz zewnętrzne. Podstawowy test jakiemu poddawani są uczniowie szkół podstawowych w całej Polsce jest test ósmoklasisty, przeprowadzany pod koniec edukacji podstawowej. W celu zdiagnozowania efektów nauczania w szkołach podstawowych w Gminie Grodziczno zdecydowano się na porównanie średnich wyników z egzaminu ósmoklasisty w Gminie, powiecie nowomiejskim oraz województwie warmińsko-mazurskim, co prezentują poniższe wykresy.

Ryc. 29. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Grodziczno w latach 2023-2025 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty uczniów z Gminy Grodziczno w latach 2023–2025 wypadają zmiennie na tle powiatu nowomiejskiego i województwa warmińsko-mazurskiego. W języku polskim Gmina osiągała dość zbliżone (w 2024 roku nawet wyższe) wyniki. W matematyce Gmina wyróżniła się pozytywnie w 2023 roku (51%) i 2024 roku (53%), uzyskując wyniki wyższe niż zarówno powiat (48%, 43%), jak i województwo (48%, 44%). Jednak w 2025 roku nastąpił spadek do 42%, co oznacza wynik niższy niż w powiecie i województwie (po 44%). Wyniki z języka angielskiego były najniższe w 2023 roku (46% przy 53% w powiecie i 62% w województwie), potem jednak poprawiły się – do 60% w 2024 roku (na poziomie województwa i powyżej powiatu – 54%), a w 2025 roku nieco spadły do 54%, co było już poniżej średnich (61% w powiecie i 66% w województwie).

Ryc. 30. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Grodziczno w latach 2023-2025 w podziale na szkoły
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE w Łomży.

Wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach z terenu Gminy Grodziczno wykazują znaczne zróżnicowanie zarówno między poszczególnymi placówkami, jak i w obrębie poszczególnych przedmiotów. Stosunkowo najwyższy i jednocześnie najbardziej stabilny poziom osiągała Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie – szczególnie w zakresie matematyki, gdzie odnotowano wynik 68% w 2023 roku, znacznie powyżej średniej powiatowej i wojewódzkiej. Również język polski utrzymywał się tu na wysokim poziomie (65% w 2023 i 2024 roku). Szkoła w Zajączkowie wyróżniła się natomiast sukcesem w nauce języka angielskiego – wynik 80% w 2025 roku był zdecydowanie najwyższy w całej gminie, a także wyraźnie przekroczył poziom wojewódzki. Warto jednak zaznaczyć, że szkoła ta wykazywała jednocześnie bardzo niskie wyniki z matematyki w 2023 roku (36%), co świadczy o dużym rozproszeniu poziomu kompetencji uczniów między przedmiotami. Najstabilniej w ujęciu ogólnym prezentowała się Szkoła Podstawowa w Mrocznie – zwłaszcza w zakresie matematyki, gdzie w 2025 roku wynik spadł aż do 29%, a także w języku angielskim (najniższy wynik 41% w 2023 roku). Natomiast Szkoła Podstawowa w Zwiniarzu poprawiła swoje rezultaty na przestrzeni lat, szczególnie w języku polskim (wzrost z 55% w 2023 do 65% w 2025 roku) oraz języku angielskim (z 35% do 58%). Mimo to, w matematyce nadal utrzymuje się na niskim poziomie – w 2025 roku osiągnęła 46%. Podsumowując, w Gminie występują zarówno szkoły o bardzo dobrych wynikach z wybranych przedmiotów, jak i placówki wymagające pilnego wsparcia dydaktycznego, szczególnie w zakresie nauk ścisłych.

Istotnym czynnikiem wpływającym na edukację uczniów są wszelkie projekty edukacyjne, konkursy oraz oferowane wsparcie dla uczniów ze specjalnymi potrzebami. Działalność szkół podstawowych w Gminie Grodziczno w obszarze projektów edukacyjnych, konkursów oraz wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami cechuje się zauważalnym zaangażowaniem i różnorodnością działań, choć widoczne są też pewne zróżnicowania między placówkami.

Najbardziej aktywną szkołą w tym zakresie jest Szkoła Podstawowa w Nowym Grodzicznie, która może poszczycić się uzyskaniem Certyfikatu Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty „Szkoła Promująca Zdrowie” oraz tytułem Szkoły Uczącej się. Placówka ta realizowała liczne projekty edukacyjne o charakterze prozdrowotnym i ekologicznym, a także aktywnie uczestniczyła w różnego rodzaju zawodach sportowych oraz prestiżowych konkursach – zarówno na szczeblu lokalnym, jak i ogólnopolskim. Warto również podkreślić bogatą ofertę wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami, obejmującą m.in. indywidualne nauczanie, zajęcia specjalistyczne oraz wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

Podobnie aktywna jest Szkoła Podstawowa w Mrocznie, w której realizowano kilka projektów o zasięgu ogólnopolskim oraz regionalnym (m.in. „Trzymaj Formę”, „Edukacja z wojskiem”, „Żonkile”), a uczniowie brali udział w licznych turniejach sportowych i konkursach tematycznych. Szkoła ta wyróżnia się również bogatym pakietem zajęć wspierających uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Pozytywnie należy również ocenić działalność szkół w Zajączkowie i Zwiniarzu. W tych placówkach zauważalne jest uczestnictwo w projektach („Mały Mistrz”, „Bezpieczna Szkoła Krokodyłka Tirka”), a także regularny udział w konkursach i turniejach – zarówno o charakterze sportowym, jak i edukacyjnym. W obu szkołach dostępne są również formy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego i zajęcia kompensacyjno-rozwojowe.

Szkoła Podstawowa w Boleszynie prezentuje skromniejszą aktywność w analizowanych obszarach, nie uczestnicząc w projektach edukacyjnych ani zawodach, jednak również tutaj uczniowie mieli możliwość udziału w wybranych konkursach oraz korzystania z podstawowych form wsparcia.

Ogólnie rzecz biorąc, szkoły z terenu Gminy Grodziczno wykazują zaangażowanie w rozwój pozalekcyjnych form edukacji oraz tworzenie warunków do wspierania uczniów wymagających dodatkowej opieki. Zróżnicowanie aktywności między placówkami wynika z ich wielkości, potencjału kadrowego i infrastrukturalnego, jednak w każdej z nich można dostrzec pozytywne przykłady inicjatyw, które warto rozwijać.

W latach 2020/2021–2023/2024 w Gminie Grodziczno funkcjonował system stypendialny fundowany przez wójta, obejmujący wsparcie dla uczniów wyróżniających się osiągnięciami sportowymi, artystycznymi lub bardzo dobrymi wynikami w nauce.

W analizowanym okresie zaobserwowano systematyczny wzrost zarówno liczby beneficjentów, jak i wartości przyznanych świadczeń. W roku szkolnym 2020/2021 stypendia otrzymało 55 uczniów, a łączna kwota wsparcia wyniosła 11 000 zł. W kolejnym roku liczba stypendystów spadła nieznacznie do 46 osób, ale jednocześnie zwiększyła się całkowita kwota przeznaczona na ten cel – do 14 000 zł, co mogło oznaczać podniesienie wysokości indywidualnych świadczeń. Od roku 2022/2023 widoczny jest wyraźny wzrost – w roku 2022/2023 wsparcie otrzymało już 70 uczniów (łącznie 20 000 zł), a w 2023/2024 aż 92 osoby, którym przyznano łącznie 25 000 zł. Dane te wskazują na rosnącą wagę przywiązywaną przez samorząd do motywowania i nagradzania dzieci i młodzieży za ponadprzeciętne zaangażowanie i osiągnięcia. Program stypendialny pełni istotną rolę nie tylko jako instrument wsparcia edukacyjnego, ale także jako narzędzie budowania lokalnego kapitału społecznego i promowania pozytywnych postaw.

W latach 2019–2024 wydatki Gminy Grodziczno w dziale 801 „Oświata i wychowanie” systematycznie rosły – od 10,4 mln zł w 2019 roku do ponad 16,4 mln zł w 2024 roku. Wzrost ten dotyczy przede wszystkim wydatków bieżących, a zwłaszcza wynagrodzeń i ich pochodnych, które stanowią największą część kosztów i w 2024 roku przekroczyły 12,9 mln zł. Wydatki majątkowe miały charakter nieregularny – znacząco wzrosły jedynie w 2023 roku (1,8 mln zł), co może świadczyć o realizacji większych inwestycji w tym okresie. Warto zwrócić uwagę na niski stopień pokrycia wydatków subwencją oświatową – mimo jej wzrostu z 7,5 mln zł (2019) do 11 mln zł (2024), udział ten w 2023 roku wyniósł zaledwie 50%, a w 2021 i 2022 roku tylko 59%. W efekcie różnica między subwencją a faktycznymi wydatkami w ostatnich latach osiągała ponad 5–7 mln zł, co pokazuje znaczne obciążenie budżetu Gminy kosztami utrzymania systemu edukacji.

Tab. 27. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Grodziczno w latach 2019-2024

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYDATKI OGÓŁEM	10 400 131,88	10 670 341,56	11 712 303,93	12 683 042,34	15 642 522,91	16 478 129,17
Wydatki bieżące, w tym:	10 357 987,11	10 566 583,86	11 626 504,46	12 438 088,88	13 844 166,69	16 352 412,18
Wynagrodzenia i pochodne	8 177 911,27	8 299 774,58	9 180 144,65	9 675 634,62	10 349 320,33	12 914 963,32
Pozostałe wydatki bieżące	2 180 075,84	2 266 809,28	2 446 359,81	2 762 454,26	3 494 846,36	3 437 448,86
Wydatki majątkowe	42 144,77	103 757,70	85 799,47	244 953,46	1 798 356,22	125 716,99
SUBWENCJA OŚWIATOWA	7 555 673,00	7 407 442,00	6 945 333,00	7 493 880,00	7 802 768,00	11 041 349,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	2 844 458,88	3 262 899,56	4 766 970,93	5 189 162,34	7 839 754,91	5 436 780,17
Stopień pokrycia	73%	69%	59%	59%	50%	67%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

Kultura i sport

Kultura w lokalnej społeczności pełni m.in. funkcje: integracyjną, edukacyjną, komunikacyjną, tożsamościową, rozrywkową, twórczą, ekonomiczną czy społeczną. Szczególnie istotne z punktu widzenia jednostki samorządu terytorialnego są funkcje społeczne, związane z regulacją norm, obyczajów i kodów kulturowych, a zatem wpływające na kształtowanie kapitału społecznego oraz funkcje integracyjne, przez które rozumieć należy zdolność kultury do tworzenia poczucia wspólnoty poprzez tworzenie wspólnych przeżyć i doświadczeń. Dodatkowo, kultura pełni ważną rolę poprzez dostarczanie lokalnym społecznościom możliwości spędzania wolnego czasu, wzbogacenie o elementy twórcze, innowacyjne lub edukacyjne.

Na terenie Gminy Grodziczno funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Grodzicznie – samorządowa instytucja kultury, obejmująca również filię w Mrocznie. Gmina nie posiada domu kultury w klasycznym rozumieniu, jednak działania kulturalne i sportowe są prowadzone w sposób rozproszony, w oparciu o lokalną infrastrukturę (świetlice, obiekty rekreacyjne), organizacje społeczne oraz inicjatywy oddolne. Biblioteka, jako instytucja kultury, pełni ważną rolę w życiu lokalnym – organizuje spotkania autorskie, warsztaty, wydarzenia integracyjne oraz zajęcia dla dzieci i młodzieży. W 2024 roku zainicjowano projekt dokumentujący historię i tożsamość Gminy – publikację zawierającą wspomnienia i fotografie mieszkańców, szczególnie seniorów, co świadczy o trosce o dziedzictwo lokalne i działania międzypokoleniowe. Również lokalne NGO aktywnie włączają się w organizację warsztatów i spotkań integracyjnych, co uzupełnia ofertę instytucjonalną.

W Gminie odbywa się szereg statych wydarzeń kulturalnych i sportowych. Do najważniejszych należą m.in.: Dożynki Gminno-Parafialne – wydarzenie o silnym wymiarze tradycyjnym i integracyjnym; Jarmark Bożonarodzeniowy – wyróżniający się darmowymi atrakcjami, lokalną kuchnią i rękodziełem, realizowany we współpracy z Welskim Parkiem Krajobrazowym; Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze; Turniej Piłkarski o Puchar Tymbarku – wydarzenie sportowe o dużej frekwencji wśród dzieci i młodzieży.

Infrastruktura kulturalna i sportowo-rekreacyjna Gminy jest zadowalająca i zlokalizowana w poszczególnych sołectwach, choć niezbędne jest podejmowanie działań naprawczych i dalszy rozwój zarówno infrastruktury jak i oferty z uwzględnieniem równych grup wiekowych. Świetlice wiejskie funkcjonują w każdej miejscowości sołectkiej – w większości są w dobrym stanie technicznym dzięki prowadzonym bieżącym remontom. Wykorzystywane są do organizacji spotkań młodzieżowych, warsztatów, wydarzeń lokalnych i wynajmu okolicznościowego.

W zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej wyróżniają się m.in.:

- Boisko wielofunkcyjne w Mrocznie – nowoczesny obiekt otwarty w 2019 roku, służący do treningów piłkarskich, rozgrywek A-klasy i aktywności lekkoatletycznych,
- Plaża wraz z infrastrukturą nad Jeziorem Kiełpińskim – wyposażona w sprzęt rekreacyjny i place zabaw, wykorzystywana także do organizacji zawodów sportów wodnych (np. kajakowych, siatkówki plażowej),
- Plaża w Ostaszewie nad Jeziorem Hartowieckim, z rozbudowywaną infrastrukturą rekreacyjną (kolejne etapy wyposażenia),
- Przystań kajakarska w Kuligach – z wiatą, paleniskiem, możliwością postoju i noclegu, stanowiąca bazę do lokalnych spływów i wydarzeń wędkarskich,
- Boisko typu Orlik w Nowym Grodzicznie – miejsce organizacji zawodów, półkolonii i działań animacyjnych dla dzieci i młodzieży.

Obiekty te są ogólnodostępne dla mieszkańców i wspierają aktywność fizyczną oraz integrację społeczną. Gmina nie prowadzi sportu wyczynowego, jednak rozwijane są różne formy aktywności fizycznej – zarówno w formie zorganizowanej (turnieje, półkolonie, rozgrywki), jak i rekreacyjnej.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo stanowi fundament stabilności i rozwoju. Zapewnia mieszkańcom poczucie ochrony, wpływa na ich zdrowie i dobrostan, sprzyja współpracy, angażowaniu się w życie wspólnoty oraz pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy i społeczny JST.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych Gminy.

Na terenie Gminy Grodziczno nie funkcjonuje komisariat ani posterunek Policji. Bezpośrednią obsługę w zakresie porządku publicznego oraz prewencji zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Nowym Mieście Lubawskim, której Gmina podlega terytorialnie. Oznacza to, że funkcjonariusze kierowani do interwencji na terenie Gminy dysponowani są z poziomu powiatu – co w praktyce może wpływać na czas reakcji i dostępność służb. Wśród największych problemów w zakresie bezpieczeństwa wskazać można m.in. kradzieże, w tym kradzieże pojazdów samochodowych, a także problemy z narkotykami. Notowane są również liczne wykroczenia i kolizje w ruchu drogowym, często z udziałem pieszych.

Kluczową rolę w zakresie bezpieczeństwa lokalnego, zwłaszcza w kontekście pożarnictwa, ratownictwa oraz działań prewencyjnych i integracyjnych, odgrywają Ochotnicze Straże Pożarne, których jednostki są obecne w wielu sołectwach Gminy. OSP nie tylko uczestniczą w akcjach ratunkowych i gaszeniu pożarów, ale również angażują

się w działania edukacyjne oraz społeczne, w tym w organizację zawodów sportowo-pożarniczych i wydarzeń lokalnych. Wykaz OSP na terenie Gminy przedstawia poniższa tabela.

Tab. 28. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy Grodziczno

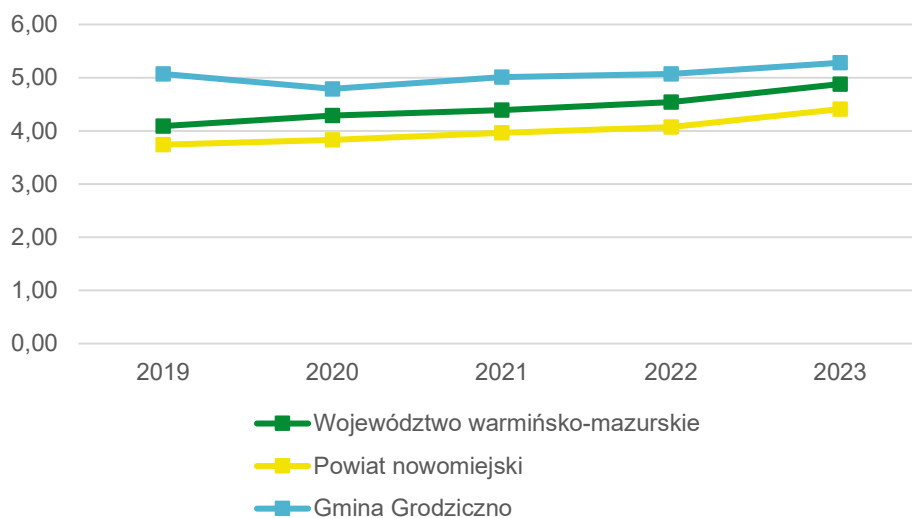
Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (tak/nie)
OSP GRODZICZNO	Nowe Grodziczno	TAK
OSP MROCZNO	Mroczo	TAK
OSP MROCZENKO	Mroczenko	NIE
OSP TRZCIN	Trzcina	NIE
OSP OSTASZEWO	Ostaszewo	NIE
OSP LORKI	Lorki	NIE
OSP ŚWINIARC	Świniarc	NIE
OSP KULIGI	Kuligi	NIE
OSP ZAJĄCZKOWO	Zajaczkowo	NIE
OSP BOLESZYN	Boleszyn	NIE
OSP KOWALIKI	Kowaliki	NIE
OSP ZWINIARZ	Zwiniarz	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno i danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje gminny system monitoringu wizyjnego. Punktowo monitoring znajduje się na budynkach szkół, Urzędzie Gminy i zakładzie komunalnym.

Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne

Jednym z elementów otoczenia wewnętrznego gminy są organizacje pozarządowe działające na jej obszarze. Ich liczba odzwierciedlać może także stopień zaangażowania społecznego w sprawy publiczne. W celu analizy stanu sektora NGO-sów (*ang. Non-governmental organization*) w Gminie Grodziczno zdecydowano się na przeliczenie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców oraz porównanie sytuacji Gminy z obszarem powiatu nowomiejskiego i województwa warmińsko-mazurskiego. Gmina Grodziczno wyróżnia się na tle zarówno powiatu nowomiejskiego, jak i województwa warmińsko-mazurskiego. W latach 2019–2023 liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Grodziczno utrzymywała się na stosunkowo wysokim i stabilnym poziomie – od 4,79 do 5,28, przy czym najwyższą wartość osiągnęła w 2023 roku. Dla porównania, w tym samym roku wskaźnik dla powiatu wyniósł 4,41, a dla województwa – 4,88. Oznacza to, że sektor obywatelski w Gminie rozwija się w tempie wyprzedzającym średnią regionalną i powiatową, co może świadczyć o wysokim poziomie zaangażowania społecznego mieszkańców oraz relatywnie dobrych warunkach do funkcjonowania i aktywizacji organizacji trzeciego sektora.

Ryc. 31. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 tys. mieszkańców w Gminie Grodziczno na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy Grodziczno działa kilkadziesiąt organizacji pozarządowych, włączając w to omawiane już Ochotnicze Straże Pożarne. Działalność NGO obejmuje różnorodne sfery życia społecznego, w tym kulturę, integrację społeczną, aktywizację seniorów, działania edukacyjne oraz sport i rekreację. Największą grupę stanowią Koła Gospodyń Wiejskich – funkcjonujące w niemal każdej miejscowości sołectkiej – które aktywnie uczestniczą w życiu lokalnym, organizując spotkania integracyjne, warsztaty kulinarne, rękodzielnicze oraz wydarzenia o charakterze kulturalnym i promującym dziedzictwo lokalne. Obok nich działają stowarzyszenia rozwoju wsi (np. w Ostaszewie i Rynku), które podejmują inicjatywy poprawiające jakość przestrzeni publicznych i wspierające lokalne społeczności. Ważną rolę pełni także Stowarzyszenie Parafialno-Gminna Młodzieżowa Orkiestra Dęta w Grodzicznie, zaangażowana w oprawę muzyczną lokalnych wydarzeń. Działa również Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, podejmujące działania na rzecz integracji społecznej oraz wspierania aktywności osób z niepełnosprawnościami. Wśród organizacji działających w obszarze sportu i rekreacji na uwagę zasługuje Klub Sportowy w Mrocznie, wspierający rozwój sportu wśród dzieci i młodzieży. Gmina Grodziczno prowadzi z NGO aktywną współpracę zarówno o charakterze finansowym (w formie otwartych konkursów ofert), jak i pozafinansowym – poprzez wspólną organizację imprez, wydarzeń edukacyjnych, szkoleń i konferencji.

Tab. 29. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Grodziczno

Nazwa	Adres
Stowarzyszenie Gminna Rada Kobiet Wiejskich w Grodzicznie	Grodziczno 17a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Grodzicznie	Grodziczno 17a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Parafialno-Gminna Młodzieżowa Orkiestra Dęta Grodziczno	Grodziczno 9c, 13-324 Grodziczno

Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Mrocnie	Mrocno 11, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Boleszynie	Boleszyn 23a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Linowcu	Linowiec 40, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Montowie	Montowo 33a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Trzcinie	Trzcin 28, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Katlewie	Katlewo 12, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Mroczeniu	Mroczenko 17, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Ostaszewie	Ostaszewo 16a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi w Ostaszewie	Ostaszewo 16a, 13-324 Grodziczno
Klub Sportowy w Mrocnie	Mrocno 22a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Kuligach	Kuligi 34a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi w Ryнку	Rynek 13a, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Świniarcu	Świniarc 8b, 13-324 Grodziczno
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Zwiniarzu	Zwiniarz 6b, 13-324 Grodziczno

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Grodziczno.

Instrumentem służącym kształtowaniu polityki współpracy z organizacjami pozarządowymi są uchwalane każdego roku Roczne Programy Współpracy Gminy Grodziczno z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, zgodnie z którym współpraca Gminy z NGO ma charakter zarówno finansowy, jak i pozafinansowy. Zlecenie zadań odbywa się w ramach otwartych konkursów ofert, z pominięciem otwartych konkursów ofert, lub na wniosek podmiotu programu. Realizacja zadania publicznego może mieć formę powierzania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji lub wspierania wykonywania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji. W 2025 roku na zadania, które mogą być realizowane przez NGO zaplanowano około 205 tys. zł. Z realizacji każdego rocznego Programu, Wójt opracowuje sprawozdanie z oceną jego wdrożenia.

Obok istniejących organizacji pozarządowych, warto także zwrócić uwagę na formy partycypacji społecznej w zarządzaniu jednostką samorządu terytorialnego. Zarządzanie w sposób deliberatywny umożliwia uwzględnienie interesów wielu grup społecznych, co z kolei w sposób znaczący wpływa na jakość życia mieszkańców. Przykładem takiego działania w Gminie Grodziczno jest fundusz sołecki, będący narzędziem wspierającym inicjatywy oddolne mieszkańców poszczególnych sołectw. Gmina corocznie wydziela środki w ramach budżetu, które trafiają bezpośrednio do sołectw zgodnie z wnioskami uchwalanymi przez zebrania wiejskie. W latach 2022–2024 fundusz ten był w pełni wykorzystywany, a jego alokacja miała charakter przede wszystkim inwestycyjno-porządkowy. Dominującymi kierunkami wydatków były remonty świetlic wiejskich, zakup wyposażenia i sprzętu nagłaśniającego, utwardzenia dróg i placów, modernizacja infrastruktury oświetleniowej oraz organizacja wydarzeń integracyjnych. Istotną część środków przeznaczano również na zagospodarowanie przestrzeni publicznej (np. zakup i montaż elementów małej architektury, wiat przystankowych, altan). W wielu

przypadkach środki funduszu sołectkiego wspierają działalność kół gospodyń wiejskich oraz jednostek OSP, stanowiąc istotne uzupełnienie lokalnych działań społeczno-kulturalnych i zwiększając zaangażowanie mieszkańców w życie wspólnoty.

Gmina Grodziczno prowadzi również aktywną współpracę ponadlokalną w ramach partnerstw z organizacjami zewnętrznymi, której celem jest nie tylko wzmocnienie kontaktów instytucjonalnych, ale także skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych oraz udział w inicjatywach regionalnych. Kluczowym partnerem jest Lokalna Grupa Działania Ziemia Lubawska. Gmina uczestniczy w wydarzeniach organizowanych przez LGD i korzysta z możliwości wsparcia finansowego, w tym środków z funduszy unijnych, dostępnych za jej pośrednictwem. Działania te dotyczą m.in. inicjatyw lokalnych w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, aktywizacji społecznej i wzmocnienia tożsamości kulturowej.

Drugim istotnym partnerem jest Związek Gmin Warmii i Mazur, z którym współpraca polega przede wszystkim na wspólnym działaniu na rzecz rozwoju regionu i pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych – choć są to głównie środki o mniejszej skali. Współpraca z tym podmiotem ma charakter koordynacyjno-lobbystyczny i obejmuje zagadnienia związane z polityką regionalną, ochroną środowiska, edukacją czy komunikacją publiczną.

W obu przypadkach zaangażowanie Gminy Grodziczno we współpracę ponadlokalną ma charakter praktyczny i przyczynia się do wzmocnienia potencjału instytucjonalnego oraz finansowego samorządu.

4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Opieka zdrowotna stanowi element istotnie wpływający na jakość życia oraz przewidywaną długość życia. Dostęp do dobrej opieki zdrowotnej wpływać może pozytywnie również na rozwój gospodarczy, poprzez ograniczenie negatywnych skutków chorób i kontuzji oraz związane z tym zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności. Mając na uwadze występujące w Polsce zjawisko starzenia się społeczeństwa służba zdrowia odgrywa też znaczną rolę w związku ze szczególnym popytem na jej usługi wśród seniorów.

Na terenie Gminy Grodziczno funkcjonują następujące podmioty świadczące podstawową opiekę zdrowotną:

- Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Grodzicznie, Nowe Grodziczno 17B, 13-324 Grodziczno,
- Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Grodzicznie - filia w Mrocznie, Mroczno 14, 13-324 Grodziczno.

Na terenie Gminy działa również Punkt Apteczny pod adresem Grodziczno 17c, 13-324 Nowe Grodziczno.

Na terenie Gminy nie jest zlokalizowana stacja pogotowia ratunkowego, a najbliższa znajduje się przy Szpitalu Powiatowym w Nowym Mieście Lubawskim Sp. z o.o., ul. Mickiewicza 10, 13-300 Nowe Miasto Lubawskie. Szpital oddalony jest od siedziby gminy o około 15 km (około 20 min jazdy samochodem osobowym).

System pomocy społecznej w Gminie Grodziczno oparty jest na dwóch kluczowych instytucjach: Ośrodku Pomocy Społecznej w Grodzicznie oraz Domu Pomocy Społecznej w Nowym Grodzicznie (działającym w strukturach powiatu nowomiejskiego). Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS), zlokalizowany przy ul. Grodziczno 17A, zajmuje się kompleksowym wspieraniem osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej – od świadczeń usługowych po działania profilaktyczne i integracyjne. Jego celem jest poprawa funkcjonowania w środowisku społecznym i zwiększenie samodzielności życiowej mieszkańców poprzez świadczenie usług, aktywizację oraz doradztwo i pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych. Uzupełnieniem systemu jest Dom Pomocy Społecznej w Nowym Grodzicznie (ul. Nowe Grodziczno 14B), który posiada 54 miejsca statutowe i przeznaczony jest dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz starszych. Zapewnia on całodobową opiekę oraz warunki godnego i bezpiecznego życia – z uwzględnieniem prywatności, niezależności i aktywności mieszkańców, przy wysokim stopniu dostosowania do ich potrzeb i możliwości samodzielnego funkcjonowania.

Oprócz instytucji stacjonarnych, Gmina prowadzi rozbudowany system usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. W latach 2020–2024 liczba osób objętych podstawowymi usługami opiekuńczymi wahała się od 13 do 18 rocznie, zaś z usług specjalistycznych regularnie korzystały 2 osoby. Od 2025 r. system wsparcia został poszerzony o usługi sąsiedzkie (1 osoba) oraz opiekę wytchnieniową (8 osób), a także objęto wsparciem 5 osób w ramach asystencji osobistej osób z niepełnosprawnością (AOON). Działania te pokazują stopniowe rozszerzanie wachlarza dostępnych usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb mieszkańców.

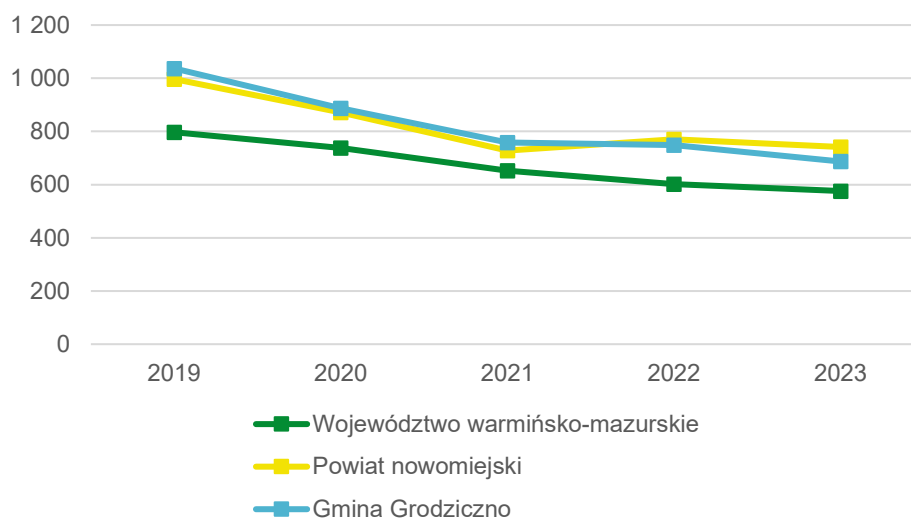
Tab. 30. Usługi opiekuńcze prowadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania

Rodzaj usługi	2020	2021	2022	2023	2024
opiekuńcze	13	14	15	18	16
specjalistyczne	1	2	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

Analizując liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności w latach 2019-2023 można zauważyć wyraźną tendencję spadkową we wszystkich analizowanych jednostkach – zarówno na poziomie Gminy Grodziczno, jak i powiatu nowomiejskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego. W Gminie Grodziczno wskaźnik ten spadł z 1037 osób w 2019 roku do 687 w roku 2023, co oznacza

spadek o 350 osób na każde 10 tys. mieszkańców. W analogicznym okresie w powiecie nowomiejskim wskaźnik zmniejszył się z 997 do 742, a w województwie z 797 do 576. Choć wartości dla Gminy Grodziczno pozostają wyższe niż w powiecie i regionie, to jednak tempo spadku wskazuje na pozytywną zmianę w zakresie zmniejszającego się zapotrzebowania na pomoc społeczną. Może to świadczyć o poprawiającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców, choć nadal poziom korzystania z pomocy jest relatywnie wysoki na tle porównywanych jednostek.

Ryc. 32. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Grodziczno na tle powiatu i województwa w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich latach głównymi powodami przyznania świadczeń z pomocy społecznej były: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (w szczególności w rodzinach niepełnych i wielodzietnych). Są to problemy o charakterze strukturalnym, które powtarzają się z roku na rok i mają wpływ na dużą część beneficjentów. Wskazano również, że niektóre osoby objęte pomocą społeczną doświadczają wielowymiarowego wykluczenia społecznego, co oznacza występowanie jednocześnie kilku trudnych sytuacji życiowych.

Zasady gospodarowania mieniem komunalnym Gminy Grodziczno opierają się na Uchwale Nr X/70/2019 w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Grodziczno, w której wskazano m.in. kryteria przydziału lokali, w tym sytuację majątkową i rodzinną wnioskodawców oraz warunki techniczne lokali. Umowy zawierane są na czas oznaczony lub nieoznaczony, a w wyjątkowych sytuacjach – z osobami nieposiadającymi tytułu prawnego do innego lokalu. Przydziały odbywają się na podstawie listy osób uprawnionych, sporządzanej przez specjalną komisję.

W latach 2020–2024 Gmina dysponowała niezmiennie 26 a od 2022 roku 25 mieszkaniami komunalnymi rocznie. Przez cały analizowany okres funkcjonowało jedno mieszkanie chronione. Średni czas oczekiwania na mieszkanie komunalne wynosi 12 miesięcy. Wynika z tego, że skala działań w zakresie polityki mieszkaniowej jest ograniczona i zachowawcza – Gmina nie prowadziła rozbudowy zasobu mieszkaniowego, a działania koncentrowały się na gospodarowaniu istniejącymi lokalami.

Tab. 31. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Grodziczno w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych	26	26	26	26	26
Liczba mieszkań treningowych i wspomaganych (chronionych)	1	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Gminy Grodziczno.

Załącznik nr 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Grodziczno

Szanowni Państwo,

W związku z podjęciem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Grodziczno, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę, *nie dotyczy/nie mam zdania* nie jest zaliczane do średniej.

OBSZAR: SPOŁECZEŃSTWO						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy/ nie mam zdania	1	2	3	4	5
aktywność mieszkańców na rzecz Gminy (np. wolontariat, partycypacja, inicjatywy oddolne)?						
skuteczność działania pomocy społecznej?						
dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
możliwość zapewnienia dojazdu do specjalistycznej opieki medycznej poza teren Gminy?						
dostęp do żłobków/klubów malucha?						
jakość opieki żłobkowej?						
wsparcie osób starszych (np. DPS, Klub Seniora)?						
wsparcie osób niesamodzielnych (m.in. opieka wytchnieniowa, usługi opiekuńcze, asystent rodziny)?						
zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
bezpieczeństwo publiczne?						
dostępność budynków administracji publicznej?						
OBSZAR: GOSPODARKA						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy/ dotyczy/	1	2	3	4	5

	nie mam zdania					
--	----------------	--	--	--	--	--

atrakcyjność inwestycyjną?

możliwość uzyskania zatrudnienia?						
możliwości zawodowe dla osób z wyższym wykształceniem?						
warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej?						
funkcjonowanie transportu zbiorowego?						
połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?						
dostępność usług (np. poczta, bank, fryzjer, sklepy spożywcze)?						
perspektywy rozwojowe działalności rolniczej?						
konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						

OBSZAR: ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
estetykę (czystość na obszarach publicznych)?						
jakość powietrza?						
oferotę w działaniach wspierających ochronę środowiska np. dofinansowania do wymiany źródeł ciepła?						
czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)?						
dostępność terenów zieleni (parków skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)?						
czystość terenów zieleni (parków skwerów, zieleńców, zadrzewień ulicznych, lasów)?						
świadomość ekologiczną mieszkańców?						
system odbioru odpadów?						
efektywność zagospodarowania przestrzeni (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
walory środowiska przyrodniczego?						

rozwój odnawialnych źródeł energii?						
-------------------------------------	--	--	--	--	--	--

OBSZAR: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
stan dróg?						
małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
dostępność sieci wodociągowej?						
dostępność sieci kanalizacyjnej?						
dostępność sieci gazowej?						
dostęp do szerokopasmowego Internetu?						

OBSZAR: TURYSTYKA I REKREACJA

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
atrakcyjność turystyczną?						
poziom bazy sportowo-rekreacyjnej?						
poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej (m.in. szlaki turystyczne, miejsca noclegowe)?						
poziom bazy gastronomicznej?						
wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych?						
system ścieżek rowerowych (połączenia, ciągłość, możliwości traktowania ich jako alternatywę dla transportu samochodowego)?						
jakość istniejących ścieżek pieszo-rowerowych?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla dzieci?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla młodzieży?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla dorosłych?						
ofertę spędzania wolnego czasu dla seniorów?						
działania promocyjne władz, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						

OBSZAR: EDUKACJA I KULTURY

Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
dostęp do edukacji przedszkolnej?						
jakość edukacji przedszkolnej?						
jakość infrastruktury przedszkolnej?						
dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
jakość edukacji w szkołach podstawowych?						
jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)?						
wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach?						
wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach?						
dotatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach?						
organizację dowozu dzieci do szkół?						
jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych?						
dostęp do obiektów kulturalnych? (godziny i dni otwarcia, itp.)?						
działalność Gminnej Biblioteki Publicznej?						
działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w Gminie w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- zapewnienie transportu zbiorowego
- rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej
- rozwój infrastruktury kulturalnej

- rozwój terenów zieleni (parki, skwery, zieleńce, zadrzewienia uliczne)
- renowacja zabytków
- poprawa jakości obsługi mieszkańców i komunikacji z mieszkańcami
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój sieci gazowej
- budowa i modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości - ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (w tym: ulgi)
- rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- **zwiększenie działań promocyjnych Gminy**
- inwestycje w rozwój turystyki
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój oferty kulturalnej i sportowej (impres, wydarzeń sportowych)
- aktywizacja osób starszych
- inne (jakie?)

Część III:

1. Proszę wymienić kluczowe elementy, z których Gmina może być dumna (maksymalnie 3):

2. Proszę podać, co mogłoby stać się wizytówką Gminy?

3. Proszę uporządkować (według ważności) poszczególne profile rozwoju, na których Gmina według Państwa powinna się skupić do 2030 roku. *1 – najważniejsza, 5 – najmniej ważna.*

Gmina turystyczna	
Gmina produkcyjno-przemysłowa	
Gmina rolnicza	
Gmina prospołeczna	
Gmina mieszkaniowa	

Metryczka

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna

Wiek:

- poniżej 18 lat
- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- uczeń/student
- rolnik
- przedsiębiorca
- osoba pracująca
- bezrobotna
- emeryt / rencista
- inne (jakie?)

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem Gminy
- nie jestem mieszkańcem Gminy

Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
1.1. Wzmacnianie ładu przestrzennego i funkcjonalności układu osadniczego	<ul style="list-style-type: none"> Porządkowanie i harmonizowanie struktury przestrzennej miejscowości poprzez racjonalne rozmieszczenie zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej zgodnie z zasadami ładu przestrzennego. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym poprzez współpracę z deweloperami oraz udział Gminy w Społecznych Inicjatywach Mieszkaniowych (SIM). 				
	<ul style="list-style-type: none"> Kształtowanie centrów miejscowości jako lokalnych przestrzeni publicznych o uporządkowanej zabudowie, z estetyczną małą architekturą i zielenią. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczanie rozpraszania zabudowy i zachowanie spójności krajobrazu poprzez kontrolowanie lokalizacji nowych inwestycji i adaptację terenów już zainwestowanych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wdrażanie działań porządkujących przestrzeń wzdłuż głównych dróg – w tym ograniczanie nadmiaru reklam, poprawę estetyki otoczenia oraz kształtowanie zielonych pasów krajobrazowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie ładu przestrzennego w planowaniu nowych terenów inwestycyjnych poprzez stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony krajobrazu, w tym Audytu Krajobrazowego. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie i wdrażanie dokumentów planistycznych (m.in. plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) z uwzględnieniem aktualnych przepisów oraz potrzeb mieszkańców. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie procesów partycypacyjnych w planowaniu przestrzennym – prowadzenie konsultacji i debat lokalnych dotyczących kierunków rozwoju przestrzeni. 				
1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz transportowej	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości o największych deficytach infrastrukturalnych, w tym budowa i modernizacja przepompowni wód. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości i bezpieczeństwa sieci drogowej – modernizacja dróg gminnych, współpraca w zakresie modernizacji dróg wyższego rzędu oraz modernizacja kluczowych skrzyżowań, przejść dla pieszych i chodników, a także zapewnienie miejsc parkingowych w niewłaściwych miejscach publicznych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Budowa obwodnicy miejscowości Grodziczno w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz usprawnienia układu komunikacyjnego Gminy. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępności transportowej Gminy poprzez współpracę z sąsiednimi samorządami i przewoźnikami w zakresie organizacji połączeń autobusowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowa lokalnych ścieżek pieszo-rowerowych oraz tworzenie bezpiecznej infrastruktury przystankowej i rowerowej, w tym dążenie do stworzenia spójnej sieci dróg rowerowych obejmujących główne miejscowości i miejsca atrakcyjne turystycznie, w tym przy wykorzystaniu trasy nieużytkowanej linii kolejowej. 				

	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych – modernizacja oświetlenia, uporządkowanie przestrzeni wokół budynków użyteczności publicznej, zagospodarowanie placów i skwerów. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rozwoju infrastruktury cyfrowej poprzez współpracę z operatorami telekomunikacyjnymi w zakresie rozbudowy sieci szerokopasmowej oraz rozwijanie lokalnych usług cyfrowych i e-administracji. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie rozwiązań proekologicznych w infrastrukturze – oświetlenie LED, odnawialne źródła energii w obiektach publicznych, energooszczędne systemy ogrzewania. 				
1.3. Kształtowanie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w sposób sprzyjający integracji społecznej – rewitalizacja centrów miejscowości, tworzenie miejsc spotkań, skwerów i małych, wielofunkcyjnych parków wiejskich. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie i utrzymanie ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych, ścieżek spacerowych i rowerowych, terenów zielonych oraz stref wypoczynku nad jeziorami i w dolinach rzek. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo przestrzeni – monitoring, oświetlenie uliczne, poprawa widoczności na przejściach dla pieszych i skrzyżowaniach. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie działań na rzecz ochrony i ekspozycji dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, kapliczek, alei przydrożnych oraz tradycyjnej architektury wiejskiej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z lokalnymi społecznościami i organizacjami w zakresie utrzymania czystości, porządku i estetyki przestrzeni wspólnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie Gminy m.in. poprzez modernizację, doposażenie i rozwój infrastruktury jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz budowę schronu dla ludności cywilnej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności architektonicznej, cyfrowej i komunikacyjnej w obiektach użyteczności publicznej oraz przestrzeniach publicznych, z uwzględnieniem wymagań osób ze szczególnymi potrzebami, w tym m.in. z niepełnosprawnościami, seniorów i rodzin z dziećmi. 				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
2.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu	<ul style="list-style-type: none"> Wdrażanie działań na rzecz zwiększenia małej retencji poprzez budowę zbiorników i oczek wodnych, wykorzystanie wód opadowych w przestrzeni publicznej oraz rozwój zielonej infrastruktury. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie mieszkańców i rolników w zakresie retencji przydomowej oraz właściwego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie działań przeciwerozrywnych na terenach rolnych oraz w rejonach narażonych na spływ powierzchniowy i utratę gleb m.in. poprzez zadrzewianie miedz i skarp, stosowanie pasów ochronnych, utrzymanie trwałych użytków zielonych oraz współpracę z rolnikami w zakresie wdrażania dobrych praktyk rolniczych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Podejmowanie działań adaptacyjnych do zmian klimatu poprzez wprowadzanie rozwiązań zwiększających naturalną retencję, ograniczanie skutków suszy oraz poprawę mikroklimatu w przestrzeni publicznej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z Wodami Polskimi oraz Welskim Parkiem Krajobrazowym w zakresie utrzymania cieków i ochrony jakości wód powierzchniowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczanie uszczelnienia powierzchni poprzez stosowanie nawierzchni przepuszczalnych na parkingach i placach oraz zrównoważone planowanie zabudowy. 				
2.2. Poprawa jakości środowiska i rozwój zielonej infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie i rozwijanie terenów zieleni urządzonej – nasadzenia drzew i krzewów w przestrzeniach publicznych z uwzględnieniem roślinności rodzimej, łąki kwietne, enklawy zieleni w sołectwach oraz projekty ekologiczne angażujące mieszkańców. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwijanie powiązań ekologicznych pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo poprzez zachowanie zadrzewień śródpolnych, miedz i korytarzy ekologicznych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wdrażanie programów termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz promowanie efektywności energetycznej w gospodarstwach domowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwijanie odnawialnych źródeł energii, w tym instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła i biogazowni rolniczych, we współpracy z mieszkańcami i przedsiębiorcami. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody, efektywnego gospodarowania energią i gospodarki obiegu zamkniętego. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona i przywracanie terenów zielonych w centrach miejscowości oraz w rejonach intensywnie użytkowanych, w tym przy szkołach, placach i szlakach pieszych. 				

	<ul style="list-style-type: none"> • Uporządkowanie terenów zdegradowanych i nieużytkowanych, z wykorzystaniem zieleni rekultywacyjnej i małej architektury. 				
2.3. Zrównoważona gospodarka odpadami i rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów, w tym utworzenie PSZOK oraz dążenie do zwiększenia poziomu recyklingu i efektywności systemu gospodarowania odpadami. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie cyklicznych akcji informacyjnych i edukacyjnych dotyczących segregacji odpadów, ograniczania konsumpcji i ponownego wykorzystania surowców. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie inicjatyw oddolnych, takich jak sprzątanie terenów leśnych i przydrożnych, oraz warsztaty naprawcze (ponowne wykorzystanie przedmiotów). 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie działań na rzecz redukcji odpadów niebezpiecznych i elektroodpadów, w tym organizacja mobilnych punktów zbiórki. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie postaw proekologicznych poprzez współpracę szkół, OSP i organizacji społecznych w zakresie ochrony środowiska i klimatu. 				

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
3.1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie warunków dla rozwoju gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą, z możliwością utworzenia lokalnej strefy aktywności gospodarczej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw poprzez doradztwo, szkolenia oraz współpracę z instytucjami otoczenia biznesu. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego oraz krótkich łańcuchów dostaw lokalnych produktów. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie współpracy między samorządem, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym w zakresie wspólnych projektów inwestycyjnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemu promocji gospodarczej Gminy poprzez tworzenie materiałów informacyjnych, kampanii wizerunkowych i wydarzeń branżowych. 				
3.2. Zrównoważony rozwój rolnictwa i	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie dywersyfikacji działalności rolniczej, w tym tworzenia gospodarstw agroturystycznych i przetwórstwa lokalnego. 				
	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie rolnictwa ekologicznego i działań prośrodowiskowych w gospodarstwach rolnych. 				

sektora żywnościowego	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja szkoleń i doradztwa dla rolników w zakresie nowych technologii, ochrony gleb i efektywnego gospodarowania wodą. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie tworzenia grup producenckich oraz lokalnych sieci współpracy rolników. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wdrażanie działań poprawiających warunki melioracyjne i retencję wodną na terenach rolnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rolniczych przed nadmierną presją inwestycyjną i niekontrolowaną zabudową. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z instytucjami naukowymi i doradztwem rolniczym w zakresie innowacyjnych technologii w gospodarce rolnej. 				
3.3. Rozwój turystyki i usług powiązanych z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi Gminy	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, w tym szlaków pieszo-rowerowych, wiat, miejsc wypoczynku i przystani kajakowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z Welskim Parkiem Krajobrazowym w zakresie promocji oferty turystycznej opartej na walorach przyrodniczych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie powstawania nowych gospodarstw agroturystycznych oraz rozwój turystyki aktywnej i rodzinnej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Uporządkowanie dokumentów planistycznych (MPZP) dla obszarów atrakcyjnych turystycznie, z poszanowaniem ochrony przyrody. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości dróg i oznakowania prowadzącego do głównych jezior, atrakcji turystycznych i miejsc wypoczynku. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie inicjatyw i wydarzeń promujących Gminę jako miejsce turystyki przyrodniczej i weekendowej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie wspólnej oferty turystycznej i promocyjnej z sąsiednimi samorządami w oparciu o walory krajobrazowe i kulturowe regionu. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój systemu promocji produktów lokalnych i rękodziela jako elementu oferty turystycznej. 				
<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia i promocji lokalnych produktów turystycznych. 					

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK / NIE)
4.1. Wzmacnianie usług społecznych i zdrowotnych oraz rozwój systemu opieki lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> Rozbudowa oferty opieki nad dziećmi do lat 3 np. poprzez utworzenie gminnego żłobka lub innej formy opieki oraz zapewnienie elastycznych godzin pracy placówek przedszkolnych, dostosowanych do potrzeb pracujących rodziców. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie Klubu Seniora w centralnej części Gminy oraz rozwój usług opieki dziennej i wytchnieniowej dla osób starszych i niesamodzielnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez zwiększenie liczby pracowników socjalnych, wprowadzenie usług asystenckich oraz rozszerzenie oferty wsparcia psychologicznego i socjalnego. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja cyklicznych programów profilaktycznych, badań przesiewowych i kampanii edukacyjnych w zakresie zdrowia fizycznego, psychicznego i uzależnień we współpracy z placówkami medycznymi i szkołami. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów poprzez współpracę z placówkami medycznymi w Nowym Mieście Lubawskim, udostępnianie pomieszczeń dla lekarzy specjalistów oraz wsparcie mobilnych punktów medycznych i diagnostycznych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie działań inwestycyjnych w zakresie dostosowania obiektów publicznych (szkół, urzędów, ośrodków zdrowia) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz rodziców z dziećmi. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój usług sąsiedzkich i opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, w tym wdrażanie lokalnych inicjatyw opartych na wolontariacie i współpracy międzypokoleniowej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z instytucjami pomocy społecznej, NGO i parafiami w zakresie wspólnego prowadzenia działań integracyjnych i opiekuńczych dla mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej. Tworzenie i rozwój świetlic socjoterapeutycznych na terenie Gminy, jako lokalnych miejsc wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym, problemami wychowawczymi lub uzależnieniami. 				
4.2. Wspieranie aktywności społecznej, obywatelskiej i komunikacji lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie cyklicznej gazetki gminnej w formie papierowej i elektronicznej, zawierającej aktualne informacje o wydarzeniach, inwestycjach i inicjatywach lokalnych oraz dotarcie z nią do wszystkich mieszkańców. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja szkoleń informatycznych i cyfrowych dla seniorów, uczniów oraz osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym w ramach współpracy z lokalnymi szkołami i biblioteką. 				

	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie systemu wsparcia lokalnych liderów i przedstawicieli sołectw – organizacja szkoleń z zakresu animacji społecznej, pozyskiwania funduszy i współpracy projektowej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Powołanie gminnego koordynatora ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu integracji działań społecznych, planowania wspólnych inicjatyw i promocji aktywności lokalnej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie działalności kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń i jednostek OSP poprzez dotacje, udostępnianie przestrzeni i pomoc w opracowywaniu wniosków o środki zewnętrzne. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie współpracy między gminą a mieszkańcami w zakresie planowania i realizacji lokalnych inicjatyw, w tym w ramach funduszu sołecznego. 				
4.3. Rozwój oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla wszystkich grup wiekowych	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie Gminnego Centrum Kultury z zapleczem sportowo-rekreacyjnym oraz rozwinięcie oferty wydarzeń integracyjnych i edukacyjnych skierowanych do mieszkańców wszystkich grup wiekowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich w sprzęt multimedialny, rekreacyjny i dydaktyczny, tak aby mogły pełnić funkcję lokalnych centrów aktywności społecznej. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie organizacji cyklicznych wydarzeń kulturalnych i sportowych, takich jak dożynki, jarmarki, przeglądy artystyczne, turnieje sportowe i festyny rodzinne. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z Welskim Parkiem Krajobrazowym, szkołami i stowarzyszeniami w zakresie edukacji ekologicznej i organizacji plenerowych wydarzeń edukacyjno-kulturalnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja inicjatyw promujących dziedzictwo lokalne i tradycje regionalne, w tym warsztatów rękodzielniczych i konkursów kulinarnych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w sołectwach poprzez modernizację boisk, placów zabaw i siłowni plenerowych oraz doposażenie w sprzęt sportowy. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Systematyczna modernizacja obiektów oświatowych i doposażanie szkół w nowoczesne materiały dydaktyczne, wraz z rozwojem oferty zajęć dodatkowych. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia poprzez organizację zajęć rekreacyjnych, spacerów nordic walking, rajdów rowerowych i akcji prozdrowotnych. 				